ISBN 978-966-914-483-6

LIMBA ROMÂNĂ 8

Lilia Govornean

2025

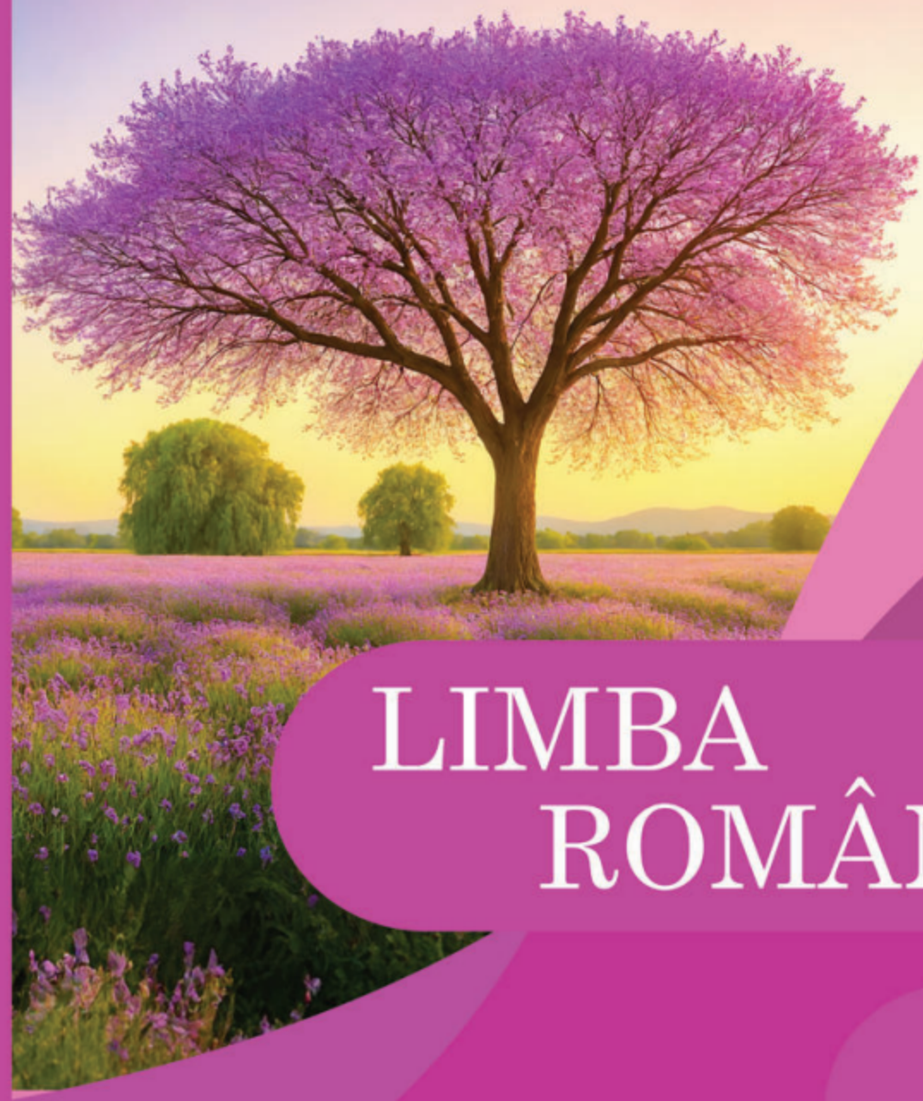

Lilia Govornean

LIMBA ROMÂNĂ

8

MORFOLOGIE

SUBSTANTIVUL este partea de vorbire flexibilă, independență care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufletești, însușiri, acțiuni și răspunde la întrebările cine? ce?
Se clasifică: după sens: proprii, comune;
după structură: simple, compuse
Categoriile gramaticale:
gen: masculin, feminin, neutru;
număr: singular, plural;
caz: nominativ cine? ce?, genitiv (a, al, ai, ale) cui?, dativ cui?, acuzativ pe cine? ce?, vocativ - .

ARTICOLUL este partea de vorbire flexibilă, auxiliară care însoțește substantivul și arată în ce măsură obiectul denumit de substantiv este cunoscut vorbitorilor. **Se clasifică:**
Articolul substantival: hotărât /-l, -le, -lui, -lor, -a, lui, -i/; nehotărât /un, o, niște, unii, unele/;
Articolul posesiv (genitival): /al, a, ai, ale/;
Articolul adjectival (demonstrativ): /cel, cea, cei, cele/.

PRONUMELE este partea de vorbire flexibilă, independentă care ține locul unui nume.
Categoriile gramaticale:
persoană: I, II, III;
număr: singular, plural;
gen: masculin, feminin;
funcții sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement.
Se clasifică: **personal propriu-zis** (eu, tu, ...; dânsul...); **personal de politeţe** (dumneata, dumnealui...); **reflexiv** (sine, se, sieşi, sie, îşi...); **de întărire** (însumi/însămi, însuţi/însăţi...); **posesiv** (al meu/a mea; al tău/a ta...); **demonstrativ:** (**de apropiere** – acesta...; **de depărtare** – acela...; **de identitate** – acelaşi...; **de identificare** (cestălalt, celălalt...); **nehotărât** (altul/alta, vreunul/vreuna..., cineva...); **negativ** (nimeni, nimic, niciunul...); **interogativ** (cine? care? ce?...); **relativ** (cine, cum, care...).

ADJECTIVUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care exprimă o însușire a unui obiect și răspunde la întrebările care? ce fel de?.
Categoriile gramaticale: se acordă cu substantivul în **gen, număr, caz.**
are grade de comparație: grad pozitiv, grad comparativ **(de inferioritate, de egalitate, de superioritate),** grad superlativ **(relativ** (de inferioritate, de superioritate) **absolut)**
funcții sintactice: nume predicativ, atribut, complement.

NUMERALUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care exprimă numărul sau ordinea obiectelor la enumerare.
Se clasifică: după structură: simple, compuse;
după conținut: cardinale (propriu-zise, fracționare, colective, distributive multiplicative, nehotărâte,adverbiale), ordinale;
funcții sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement.

ADVERBUL este partea de vorbire flexibilă, care determina un verb, un adjectiv, un alt adverb, o interjecție un substantiv și arată felul acțiunii, stării sau însușirii. Răspunde la întrebările Când?, Cum?, Unde? etc.
Se clasifică: după înțeles (de loc, de timp, de mod, de scop, concesive)
după structură: (simple, compuse).
Categoriile gramaticale: are grade de comparație: grad pozitiv, grad comparativ **(de inferioritate, de egalitate, de superioritate),** grad superlativ **(relativ** (de inferioritate, de superioritate), **absolut**
funcții sintactice: predicat verbal, nume predicativ, atribut adverbial, complement circumstanțial.

PREPOZIȚIA este partea de vorbire neflexibilă care exprimă relațiile sintactice de subordonare dintre un substantiv (sau un substitut al acestuia) ori dintre un verb și un alt cuvânt.
Se clasifică: formă: simple și compuse
origine: propriu-zise, provenite din alte părți de vorbire. **regimul cazual:** genitiv, dativ, acuzativ.

SINTAXĂ

PROPOZIȚIA este o comunicare cu un singur predicat.

FRAZA este unitatea sintactică alcătuită din două sau mai multe propoziții legate între ele după înțeles.

PĂRȚILE PRINCIPALE ALE PROPOZIȚIEI:
SUBIECTUL este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului și răspunde la întrebările: cine? ce? despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție?
Clasificare: subiect exprimat (simplu, compex, multiplu); subiect neexprimat (subînțeles, inclus, reluat, nedeterminat).
PREDICATUL este partea principală de propoziție care arată: ce face? ce este? cine este? cum este subiectul?
Clasificare: predicat verbal, predicat nominal.

Clasificarea propozițiilor:
1. După scopul comunicării: enunțiative, exclamative, interogative.
2. După structură: simple (nedezvoltate), dezvoltate.
3. După aspectul predicatului: afirmative, negative.
4. După funcția pe care o îndeplinesc în frază: principale, subordonate, regente.

PĂRȚILE SECUNDARE ALE PROPOZIȚIEI:
ATRIBUTUL este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia (pronume, numeral) și răspunde la întrebările: care? ce fel de? al, a, ai, ale cui? cât? câtă? câți? câte?
Clasificare: atribut adjectival, atribut substantival, atribut pronominal, atribut verbal, atribut adverbial, atribut interjecțional.
COMPLEMENTUL este partea secundară de propoziție care determină un verb și răspunde la întrebările:
complementul direct: pe cine? ce?
complementul indirect: cui? la cine? la ce? pe ce? pentru cine? pentru ce? de cine? de ce? de la cine? de la ce? cu cine? cu ce? despre cine? despre ce?
complementul circumstanțial: când? unde? cum? din ce cauză? cu ce scop?

INTERJECȚIA este o parte de vorbire neflexibilă căre exprimă senzații, sentimente, îndemnuri, chemări sau reproduce un sunet din natură.
Se clasifică: după origine (propriu-zise, de adresare, onomatopeice);
după formă (simple, compuse).

CONJUNCȚIA este partea de vorbire neflexibilă care indică raportul de coordonare şi subordonare între părţi ale propoziţiei, o parte de propoziţie şi o propoziţie sau între două propoziţii.
Se clasifică: formă (simple, compuse); **raporturile stabilite** (coordonatoare: copulative, adversative, disjunctive, conclusive subordonatoare).

VERBUL este partea de vorbire flexibilă, independentă care arată acțiunea, starea sau existența unui obiect și răspunde la întrebările ce face? ce a făcut? ce va face?.
Se clasifică: predicative, nepredicative; tranzitive, intranzitive.
După aspect: afirmitave, negative
Categoriile gramaticale: timp: prezent, trecut,viitor;
persoană: I – singular, plural; II – singular, plural; III – singular, plural; **gen:** masculin, feminin; **număr:** singular, plural; **conjugare:** I, II, III, IV; **mod:** personale (indicativ, conjunctiv, condițional optativ; imperativ); nepersonale (infinitivul, participiul, gerunziul, supinul); **diateză:** activă, pasivă, reflexivă;
funcții sintactice: predicat.

MODELE DE ANALIZĂ

Analiza substantivului:

1. Substantiv. Forma inițială.
2. Comun sau propriu.
3. Simplu sau compus.
4. Genul: masculin, feminin, neutru.
5. Numărul: singular, plural.
6. Cazul: Nominativ, Genitiv, Dativ, Acuzativ, Vocativ.
7. Declinarea (I, II, III).
8. Articulat sau nearticulat.
9. Funcția sintactică: subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complem.

Model: ***Meseria*** este brățară de aur.
Meseria – sub., f. iniț. – meserie, comun, simplu, g. fem., num. sing., c. N., decl. II, articulat, hotărât „a", funcția sintactică subiect.

Analiza articolului:

1. Articol.
2. Substantival (hotărât sau nehotărât), posesiv genitival sau demonstrativ adjectival (după înțeles).
3. Enclitic sau proclitic (după poziție).
4. Genul (masculin sau feminin).
5. Numărul (singular sau plural).
6. Cazul (nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, vocativ).
7. Fără funcție sintactică.

Model: Harap Alb era fiul cel mic ***al*** împăratului.
Al (împăratului) – art. posesiv genitival, proclitic, masc., sing., c. G., fără funcție sintactică.

Analiza pronumelui:

1. Pronume (personal, personal de politețe, reflexiv, posesiv, de întărire, demonstrativ, nehotărât, relativ, interogativ, negativ).
2. Categoriile gramaticale: persoană, gen, număr, caz.
3. Funcția sintactică (subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complement).

Model: Bunica a venit la ***noi*** în ospeție.
Noi – pron. pers. acc., pers. I, num. pl., c. Ac., f. sint. compl.

Analiza adiectivului:

1. Adjectiv cu sens propriu sau figurat.
2.Variabil sau invariabil.
3. Poziția față de substantivul determinat.
4. Categoriile gramaticale: genul, numărul, cazul.
5. Gradele de comparație sau fără grade de comparație.
6. Funcția sintactică (nume predicativ, parte secundară de propoziție: atribut, complement).

Model: Vorba ***dulce*** mult aduce.
Dulce – adjectiv propriu zis, stă după substantivul determinat *vorba*, genul feminin, numărul singular, cazul N., gradul de comparație pozitiv, funcția sintactică atribut.

Analiza numeralului:

1. Numeral cardinal (propriu-zis, colectiv, multiplicativ, distributiv, fracționar, adverbial) sau ordinal.
2. Simplu sau compus.
3. Categoriile gramaticale: gen, număr, caz.
4. Funcția sintactică: subiect, nume predicativ, atribut, compl.

Model: ***Cincisprezece*** elevi au plecat în excursie.
Cincisprezece – num. card. propriu-zis, com., f. sint. atribut.

Analiza verbului:

1. Verbul.
2. Forma inițială.
3. Conjugarea (I,II,III,IV).
4. Predicativ sau nepredicativ (copulativ sau auxiliar).
5. Trăsăturile morfologice: persoana, numărul (sing. sau plur.), timpul (la persoana a III are gen).
6. Diateza (activă, pasivă, feflexivă).
7. Funcția sintactică: predicat verbal sau nominal.

Model: Albinuța ***culege*** nectar de pe flori.
Culege – verb, f. iniț. – *a culege*, conj. III, predic., pers. III, num. sing., timp. prezent, fun. sint. predicat verbal.

Analiza adverbului:

1. Adverb simplu sau compus.
2. Tipul(de loc,de timp,de mod,de scop,concesiv);
3. Gradele de comparație.
4. Predicativ sau nepredicativ.
5. Funcția sintactică.(nume predicativ,atribut,complement)

Model: *Astă-toamnă au rodit câmpurile.*
Astă-toamnă – adverb compus, de timp, fără gr. de comp., nepred., f.sint.compl.

Analiza prepoziției:

1. Prepoziție simplă sau compusă (după formă).
2. Propriu-zisă sau provenită din alte părți de vorbire (după origine).
3. Cazul genitiv, dativ sau acuzativ (după regimul cazual).
4. Fără funcție sintactică.

Model: ***Lângă*** portița casei părintești crește un nuc umbros.
Lângă – prepoziție simplă, propriu-zisă, cazul A., fără funcție sintactică.

Analiza interjecției:

1. Interjecție implă sau compusă (după formă).
2. Propriu-zisă sau provenită din alte părți de vorbire (după origine).
3. Onomatopeică (dacă e cazul).
4. Nepredicativă (cu funcție sintactică de subiect, nume predicativ, atribut, complement sau fără funcție sintactică) sau predicativă (cu funcție sintactică de predicat verbal).

Model: ***Ah***! Iată primăvara… (Vasile Alecsandri)
Ah – interjecție, simplă, propriu-zisă, nepredicativă, fără funcție sintactică.

Analiza tipurilor de propoziții:

1. Propoziție:
2. Simplă sau dezvoltată (după structură).
3. Afirmativă sau negativă (după aspect).
4. Enunțiativă sau interogativă (după scopul comunicării).
5. Propoziție exclamativă (după intonație).

Model: *Veniți, copii, acasă la părinți!*
Propoziție, dezvoltată, afirmativă, enunțiativă, exclamativă.

Analiza sintactică a propoziției:

1. Părți principale de propoziție:
   a) subiect exprimat (simplu, multiplu sau complex); subiect neexprimat (inclus, subînțeles, nedeterminat); subiect reluat.
   b) predicat verbal sau nominal.
2. Părți secundare de propoziție (atribut sau complement).
3. Exprimarea părților de propoziție (părți de vorbire: substantiv, adjectiv, pronume, verb, numeral, adverb e.t.c.).

Model: *Cocostârcii au sosit din ţările calde.*
1. Părțile principale:
   a) **Cocostârcii** – parte princ. de prop., subiect, simplu, exprimat prin substantiv simplu, declinarea I, num. singular, cazul N.
   b) **Au sosit** – parte principală de propoziie, predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, persoana III, numărul plural, timpul trecut, funcia sintactică perfect compus.
2. Părțile secundare…

Analiza sintactică a frazei:

1. Frază.
2. Numărul de propoziții în cadrul frazei.
3. Propoziții principale şi propoziții subordonate; propoziții regente.
4. Elemente de relație în frază.
5. Schema frazei.

Model: *Pădurea este cel mai preţios dar[1] pe care l-a primit omul de la natură.[2]*
1 – propoziție principală, regentă, (PP); 2 – propoziție subordonată (PS); elemente de relație: pronume relativ ***pe care.***

Analiza conjuncției:

1. Simplă sau compusă (după formă).
2. Coordonatoare (copulativă, adversativă, disjunctivă, adversativă) sau subordonatoare (după funcție).
3. Leagă două cuvinte sau două propoziții.
4. Fără funcție sintactică.

Model: ***Şi*** cerul, ***şi*** pământul preschimbă sărutări… (Vasile Alecsandri)
Şi – conjuncție simplă, cordonatoare, copulativă, leagă două cuvinte în propoziție, fără funcție sintactică.

Лілія Говорнян

РУМУНСЬКА МОВА

Підручник для 8 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Lilia Govornean

LIMBA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a 8-a a instituțiilor
de învățământ mediu general

Recomandat de Ministerul Educației și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2025

УДК 811.135.1:373.5.016(07)
Г 57

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 10.03.2025 № 431)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено відповідно до модельної навчальної програми «Румунська мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти(авт. Говорнян Л. С., Микайлу М. Г., Бику А. М., Зазулинська Т. Г.)

Інтерактивний електронний додаток до підручника розміщено за посиланням https://lms.e-school.net.ua/courses/join/2f3bd57e/ або QR-кодом

Говорнян Л. С.
Г 57 Румунська мова : підруч. для 8 кл. закл. заг. серед. осв. / Л. С. Говорнян. – Львів : Світ, 2025. – 240 с.

ISBN 978-966-914-483-6

Підручник призначений для учнів та учениць 8-го класу закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту» та модельній навчальній програмі «Румунська мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Принцип подачі навчального матеріалу традиційний – у вигляді параграфів, які об'єднують різні аспекти його вивчення – теоретичний, практичний та пошуково-творчий. Дидактичний матеріал орієнтується на роботу у парах, групах. Практичні завдання та теоретичний матеріал поглиблює та доповнює знання учнів як із функціональної, так з практичної стилістики та культури мови. Запропоновані вправи спрямовані на формування мовних, мовленнєвих, інтелектуальних і творчих умінь восьмикласників.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнівства 8-го класу.

УДК 811.135.1:373.5.016(07)

ISBN 978-966-914-483-6

© Говорнян Л.С., 2025
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2025
© Видавництво «Світ», оформлення, 2025

DRAGI ELEVI ȘI ELEVE!

Bine ați venit în fascinanta lume a limbii române! Vă aflați la începutul unui nou an școlar, un an plin de oportunități de a descoperi și de a aprofunda frumusețea și complexitatea limbii române.

În clasa a VIII-a, vă invit să explorați și să descoperiți frumusețea și bogăția acestei limbi prin intermediul acestui manual. Acest an reprezintă o etapă esențială în formarea voastră, nu doar ca elevi, ci și ca tineri care își dezvoltă gândirea critică, creativitatea și capacitatea de a comunica eficient.

Manualul pe care îl aveți în față a fost conceput pentru a vă oferi o experiență de învățare interactivă și captivantă. Prin intermediul textelor literare și nonliterare, exercițiilor variate și activităților practice, veți avea ocazia să vă aprofundați cunoștințele de gramatică, să vă îmbunătățiți abilitățile de scriere și să vă dezvoltați competențele de exprimare orală. Acest manual va fi și ghidul vostru prin această călătorie lingvistică și literară, menit să vă dezvăluie tainele și bogățiile limbii române, care este mai mult decât un mijloc de comunicare. Limba fiecărui popor este o parte esențială a identității naționale și culturale a acestuia. Prin limbă, ne conectăm la tradițiile, valorile și istoria poporului. Este datoria noastră să păstrăm, să iubim și să transmitem această comoară neprețuită generațiilor viitoare. În paginile acestui manual, veți găsi lecții care vă vor ajuta să vă îmbunătățiți competențele lingvistice, să vă dezvoltați creativitatea și să înțelegeți mai bine rolul limbii române în viața voastră. Vom explora împreună structura gramaticală a limbii, vom învăța să compunem texte coerente și expresive și vom analiza fragmente din opere literare. Fiecare lecție este concepută pentru a vă stimula curiozitatea, pentru a vă provoca să gândiți critic și pentru a vă încuraja să vă exprimați ideile cu claritate și pasiune.

Este esențial să înțelegem că limba noastră maternă nu este statică; ea evoluează și se îmbogățește continuu. Prin lectură, scriere și dialog, contribuim la această evoluție. De aceea, vă îndemn să vă dedicați studiului limbii române cu seriozitate și entuziasm. Fiecare cuvânt învățat, fiecare regulă gramaticală însușită și fiecare text creat vă vor ajuta să deveniți comunicatori mai buni și mai responsabili. În același timp, este important să recunoaștem și să respectăm diversitatea lingvistică și culturală din jurul nostru. Limba română face parte dintr-o familie vastă de limbi și culturi, iar învățarea și înțelegerea acesteia ne deschid porțile către o lume mai mare. Să fim mândri de limba maternă, dar și deschiși către învățarea altor limbi și culturi, pentru a deveni cetățeni globali competenți și empatici.

Dragi elevi și eleve, să ne angajăm împreună în această aventură educațională cu inima deschisă și cu dorința de a descoperi noi orizonturi. Să fim mândri de limba noastră maternă și să ne străduim să o dezvoltăm și să o transmitem cu dragoste și respect generațiilor viitoare.

Mult succes!

Autoarea

Actualizarea cunoștințelor acumulate în clasele (5 – 7)

§ 1. Fonetica și ortografia *(aplicativ)*

I. TERMINOLOGIE

sunet
literă
vocale
semivocale
consoane
diftongi: ***ascendenți***
descendenți
triftongi
vocale în hiat
ortografie

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul:*

Școală dragă, bine te-am găsit!

Reîntoarcerea la școală, la începutul unui nou an școlar, este un moment plin de emoții și așteptări pentru elevi, profesori și părinți. Elevii se reîntâlnesc cu *colegii* și profesorii, pregătiți să descopere noi cunoștințe și să își continue călătoria educațională. *Curțile* școlilor se umplu de râsete și povești despre vacanța de vară, iar sălile de clasă se animă din nou cu energia specifică unui nou început.

Pentru mulți elevi, reîntoarcerea la școală înseamnă și întâlnirea cu noi provocări și *oportunități* de învățare. Profesorii îi întâmpină cu planuri și activități menite să facă învățarea *interesantă* și captivantă. Fiecare an *școlar* aduce cu sine materii noi, proiecte interesante și ocazia de a explora noi domenii de cunoaștere.

Părinții sunt implicați activ în pregătirea pentru noul an școlar, asigurându-se că copiii lor *au* tot ce le trebuie pentru a începe anul de învățământ. De la rechizite școlare la uniforme și manuale, fiecare detaliu *contează* pentru a crea un mediu propice învățării. Entuziasmul și energia caracteristice începutului de an școlar sunt contagioase, inspirând atât elevii, cât și profesorii să dea tot ce au mai bun.

Fiecare zi *aduce* noi descoperiri și realizări, contribuind la formarea unei experiențe educaționale de neuitat.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?
2. Efectuează analiza morfologică a primelor trei cuvinte.
3. Stabilește gradul de comparație al adjectivului „*cea mai mare*”.
4. Efectuează analiza fonetică a două cuvinte, la alegere.

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. În unele limbi, cum ar fi franceza, există vocale nazale, care sunt produse prin trecerea aerului atât prin cavitatea bucală, cât și prin cavitatea nazală. În limba română, vocalele nu sunt nazale, dar putem întâlni sunete nazalizate în vorbirea influențată de anumite dialecte sau în unele contexte regionale.

2. Fonologia studiază cum sunetele pot varia în funcție de contextul în care apar. ***De exemplu***, sunetul „*d*” din cuvântul „*adăpost*” poate fi pronunțat ușor diferit în funcție de regiunea geografică și de alte sunete din jurul său.
3. Fenomenul de asimilare apare atunci când un sunet influențează altul, făcându-l să devină mai similar cu el. De exemplu, în expresia „*un băiat*”, sunetul „*n*” de la „*un*” se transformă în „*m*” pentru a se asimila cu „*b*”, rezultând „*umbăiat*”.
4. În comparație cu părțile de vorbire flexibile, unele părți de vorbire precum adverbele și prepozițiile sunt neflexibile, adică că nu-și schimbă forma.
   Exemplu: adverbul „*mâine*” și prepoziția „*cu*” rămân la fel indiferent de context.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

FONETICA este știința care studiază sunetele limbii.
SUNETELE sunt unități ale vorbirii.
LITERELE sunt unități ale scrierii.

- Nu întotdeauna o literă exprimă un sunet.
- Un sunet poate fi redat de un grup de litere: ***ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi.***
  Exemplu: *cireșe, ochelari, gingășie, ghicitoare.*
- Un grup de sunete poate fi exprimat printr-o literă: **x.** ***Exemplu:*** *exclisiv, exprimare, exactitate.*
- Unele sunete pot fi redate prin mai multe litere. ***Exemplu:*** literele *v* (*vie, vârstă*) și *w* (*watt, wolfram*) redau sunetul *v.*
- O literă poate transcrie mai multe sunete. ***Exemplu:*** litera **e** notează semivocala **i** și vocala **e** (el [iel], ele [iele]).
- În cuvintele de origine străină se folosesc literele: ***Exemplu:*** **k** – kaki, kilogram; **q** – quartal; **w** – web, New York; **y** – yoyo.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Identifică litera sau literele care nu exprimă un sunet în următoarele cuvinte și explică de ce: *psihologie, știință, pneumonie.*

2. Transcrie fonetic următoarele cuvinte, indicând grupurile de litere care redau un singur sunet: *cireașă, gheţar, chihlimbar.*

3. Găsește și subliniază litera care redă un grup de sunete în următoarele cuvinte: *exercițiu, text, taxi.*

4. Scrie câte un cuvânt care conține fiecare dintre grupurile de litere ce redau un sunet: *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi.*

5. Pentru fiecare sunet, găsește un cuvânt în care acesta este redat prin litere diferite: *(ș):* _____ *(ex. șoarece, shampoo), (j):* _____ *(ex. jucărie, beige), (c):* _____ *(ex. casă, kilogram).*

6. Scrie trei cuvinte care conțin litera „x” și apoi transcrie fonetic cuvintele, arătând grupurile de sunete: *Exemplu:* _____

7. Găsește cuvinte de origine străină care conțin următoarele litere și scrie-le: *K:* _____, *Q:* _____, *W:* _____, *Y:* _____.

8. Înlocuiește grupurile de litere care redau un singur sunet cu litera corespunzătoare (dacă există), în cuvintele de mai jos: xerox: _____ , taxi: _____, text: _____ , există _____ , explicație _____ , exotic _____ .

9. Transcrie fonetic următoarele cuvinte și subliniază literele care redau mai multe sunete: *calculator* _____ , *kilogram* _____ , *quartal* _____ .

10. Scrie patru propoziții folosind cuvintele de origine străină care conțin literele K, Q, W, Y și subliniază aceste litere.

REAMINTEȘTE-ȚI

VOCALELE, CONSOANELE și SEMIVOCALELE formează sunetele unei limbi.

Vocalele: a, ă, e, i, â, î, o, u.
Semivocalele: e, i, o, u.
Consoanele: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, t, ț, v, x, y, z, w.

LITERA este *semnul grafic* al unui sunet. În general, în limba română o literă transcrie un sunet.

DIFTONGUL este grupul de sunete alcătuit dintr-*o vocală* şi *o semivocală* pronunţate în aceeaşi silabă.

IMPORTANT!

Deseori, în procesul vorbirii, două cuvinte se rostesc împreună. Ca rezultat, apar ***diftongi*** care aparţin la diferite cuvinte. Aceşti diftongi se scriu cu cratimă.

Exemplu:

Limba mea sfătoasă,
Creangă ***ce-a*** iubit-o
Şi-a înaripat-o-n
Vers Alecsandri.

Eminescu forma
Ţi-a desăvârşit-o
În cultura lumii
Spre a ne mândri.

(Nicolae Costenco)

Semivocala din diftong poate sta atât înaintea vocalei, cât şi după ea.

După poziţia semivocalei, distingem următoarele tipuri de diftongi:

Exemplu: diftongi ascendenţi: **Semivocală + Vocală**

diftong ascendent (urcător) – alcătuit dintr-o semivocală şi o vocală:

i+a – viaţă, piaţă;
e+a – teamă, pacea;
i+e – miere, piesă;
i+u – iute, aiurea;
o+a – soare, moară;
u+a – ziua, piua;
u+ă – două, vouă;
i+o – iod, voios;
u+â – plouând

Exemplu: diftongi ascendenţi: **Vocală + Semivocală**

descendent (coborător) – alcătuit dintr-o vocală şi o semivocală:

i+i – mii, copii, fii;
e+i – chei, lei, tei;
a+i – plai, nai, trai;
ă+i – flăcăi, căi, clăi;
â+i – întâi, coborâi, doborâi;
u+i – cui, văzui, puică;
i+u – viu, ştiu, vişiniu;
e+u – meu, turneu, zeu;
a+u – stau, purtau, cântau;
â+u – râu, grâu, frâu;
o+u – nou, erou, tablou;
u+u – continuu.

TRIFTONGUL este grupul de trei sunete format dintr-o vocală şi două semivocale pronunţate într-o silabă.

- ***Semivocală + Vocală + Semivocală***

Exemplu: eai, eau, iai, iau, oai (a-veai, pu-neau, tă-iai, tră-iau, lu-poai-că);

- ***Semivocală + Semivocală + Vocală***

Exemplu: eoa, ioa (leoar-că, a-ri-pioa-re, cre-ioa-ne).

- ***Triftongii*** apar şi între două cuvinte alăturate pronunţate în aceeaşi silabă. Aceşti triftongi se scriu prin cratimă.

Exemplu: *mi-au, le-au, pe-ai.*

HIATUL apare între două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.

Exemplu: *a-**e**rodrom, cer**e-a**le, al**e-e**, p**o-e**z**i-e**, alc**o-o**l, istor**i-e**, v**i-e**.*

IMPORTANT!

Există situații speciale, când distingerea între un diftong și hiat se face prin accent și prin sensul cuvântului.

Exemplu: hai-nă (substantiv) – aici „ai” este diftong,
ha-i-nă (adjectiv cu sensul de „rea”) – aici „a-i” este hiat.

EXERCIȚII

1. Identifică și subliniază diftongii din următoarele cuvinte: *floare, caiet, aur, leagăn, pai.*

2. Scrie câte un cuvânt care conține fiecare dintre următorii diftongi și subliniază diftongul: *ea, ie, oa, ai, ui.*

3. Identifică triftongii din următoarele cuvinte: *voiau, aveai, reazăm, iau, maior.*

4. Scrie câte o propoziție pentru fiecare dintre următorii triftongi, subliniindu-i în text: *eau:* _____ , *oai:* _____ , *eai:* _____ , *uai:* _____ .

5. Identifică și subliniază hiaturile din următoarele cuvinte: *vioară*, *aortă*, *poezie*, *saună*, *linie.*

6. Explică diferența dintre diftong, triftong și hiat, alcătuiește câte trei exemple pentru fiecare.

7. Găsește zece cuvinte care conțin diftongi și hiaturi și subliniază fiecare caz.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortogramele ***„s-a”***, ***„s-au”*** și ***„sa”***, ***„sau”*** sunt frecvent întâlnite în limba română și pot crea confuzie, deoarece se pronunță similar, dar au utilizări și înțelesuri diferite. Este important să știm scrierea corectă și utilizarea corectă a lor: ***„s-a”*** și ***„s-au”.***

1. Ortograma **„s-a”** este folosită la singular și rezultă din alăturarea pronumelui reflexiv **„s”** și a formei verbale **„a”** (de la verbul **„a fi”** sau ***„a avea”***). Aceasta se folosește adesea în construcții reflexive, cum ar fi *„s-a dus”* (a plecat) sau *„s-a întâmplat”* (a avut loc).

Exemplu: „Maria s-a dus la școală.” (Maria a mers la școală.)

2. Ortograma ***„s-au”*** este folosită la plural.

Exemplu: „S-au îmbunătățit condițiile de muncă.” (Condițiile de muncă au devenit mai bune.)

3. Ortograma ***„sa”*** este un adjectiv posesiv feminin, folosit pentru a arăta că ceva aparține unei persoane de gen feminin.

Exemple: „Ana își caută cartea sa.” (Cartea care aparține Anei.)
„Maria a pierdut eșarfa sa.” (Eșarfa care aparține Mariei.)

4. Ortograma ***„sau”*** este o conjuncție coordonatoare, folosită pentru a lega două sau mai multe elemente în cadrul unei propoziții, indicând o alegere sau o alternativă:

Exemplu: „Vrei să mănânci pizza sau paste?” (Oferă două opțiuni pentru alegere.)
„Mergem la cinema sau la teatru?” (Sugerează două activități alternative.)
Pentru a scrie corect ortogramele, este important să înțelegi contextul în care sunt folosite și rolul gramatical, pe care îl joacă în propoziție.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică diftongii, triftongii, hiatul din cuvintele: *neagră, lăcrămioară, soare, spuneau, știință, respectuos.*

2. Indică hiatul din cuvintele: *vuit, odaia, alee.*

3. Precizează numărul de litere și de sunete din care sunt alcătuite cuvintele: *cheia, ruginită, haosul, bojdeucă, ziar, bomboane, ghid.*

4. Desparte în silabe cuvintele: *afluent, agitație, patrulă, astmatic, punctual, fiică, dezaprobă, neproductiv, înființată, atlet, copiii, jertfă, altceva, subiect.*

5. Scrie câte două exemple ce conțin următorii triftongi: *eau, ioa, oai, iau.*

6. Alege varianta corectă referitoare la relația dintre sunete și litere în cuvintele:
a) În cuvintele *unchi*, *unghi* apar: cinci litere și cinci sunete, cinci litere și trei sunete, cinci litere și patru sunete.
b) În cuvintele *ceas*, *geam* apar: patru litere si patru sunete, patru litere și trei sunete.
c) În cuvintele *cireșe*, *ginere* apar: șase litere și cinci sunete, șase litere și șase sunete.
d) În cuvântul *exemplu* există: șapte litere și șapte sunete, șapte litere și opt sunete, șapte litere și șase sunete.

7. Numește seria de cuvinte corect despărțite în silabe:
a) în-spre, di-a-frag-mă, ab-rupt, cin-ste, a-cru;
b) îns-pre, di-a-frag-mă, a-brupt, cins-te, ac-ru;
c) în-spre, di-a-frag-mă, a-brupt, cin-ste, a-cru.

8. Identifică afirmația adevărată și falsă:
a) Se scriu cu **e** la inițială si se pronunță **ie** cuvintele: *el, esti, ei, era*.
b) Se scrie și se pronunță: *elev, elegant,* dar *iepure, ienupăr, ierbar.*
c) Se scrie și se pronunță: *afectos, find, estenuat, ideie*.
d) Sunt corecte formele: *abtibild, mingie, tobogan, servici.*
e) Sunt corecte ambele variante de despărțire în silabe: *de-o-da- tă*/d*eo da-tă*.

VI. ATELIER CREATIV

1. Citește cu atenție textul:

Cartea este o fereastră deschisă către lumi nevăzute, prin care sufletul se poate strecura în taină. Fiecare pagină este o cheie magică ce descuie porți către vise îndrăznețe și gânduri ascunse.

Cuvintele cărții sunt fluturi de lumină care zboară prin minte, lăsând urme de înțelepciune

și emoție, și, care ne fac sufletul să vibreze în depărtări. Ca un râu liniștit, cartea curge neobosită, purtându-ne pe aripile sale către orizonturi necunoscute și lumi magice. În tăcerea ei, cartea șoptește povești de neuitat, strângând între coperți inimi care bat în același ritm și, care se bucură de liniștea serii, unda mării și umbra pădurii. Ea este comoara din cufărul minții, ce adăpostește nestemate de cunoaștere și frumusețe, aceea care împărtășește cu noi din gustul exotic al sentimentelor. Când deschizi o carte, deschizi o ușă către infinit, iar lumea dinăuntru devine o parte din tine, din mine, din noi toți. Cartea este prietenul tăcut care te însoțește oriunde, oferindu-ți mereu un loc, unde să te refugiezi și să visezi, un loc, unde poți să-ți aduni gândurile și să găsești rezolvarea multor probleme.

a) *Cum e definită cartea în acest fragment?*
b) *Cum înțelegi expresiile*: cartea – obiect de artă; cartea – marfă; cartea – mijloc de comunicare; cartea – instrument de lucru; cartea – gândire conservată? *Ce tipuri de cărți s-ar potrivi fiecăreia dintre aceste definiții?*
c) *Formulează definiția proprie pentru carte. Argumenteaz-o.*
d) *Redă în câteva enunțuri părerea ta față de afirmația: „Cartea este reflectare, motor și judecător al istoriei”. (A. Flocon)*
e) *Ce înseamnă pentru tine o carte? Ce cărți îți place să citești?*

2. Lucrați în perechi!

a) Împreună cu colegul/colega, argumentați următoarele afirmații:
- „Cititul este o bucurie a vieții.”
- „Cititul este un viciu care nu trebuie pedepsit, ci încurajat.”
- „A citi înseamnă a învăța.”.

b) Împreună cu colegul / colega, redați în scris drumul cărții, în baza imaginii propuse și a poeziei de mai jos.

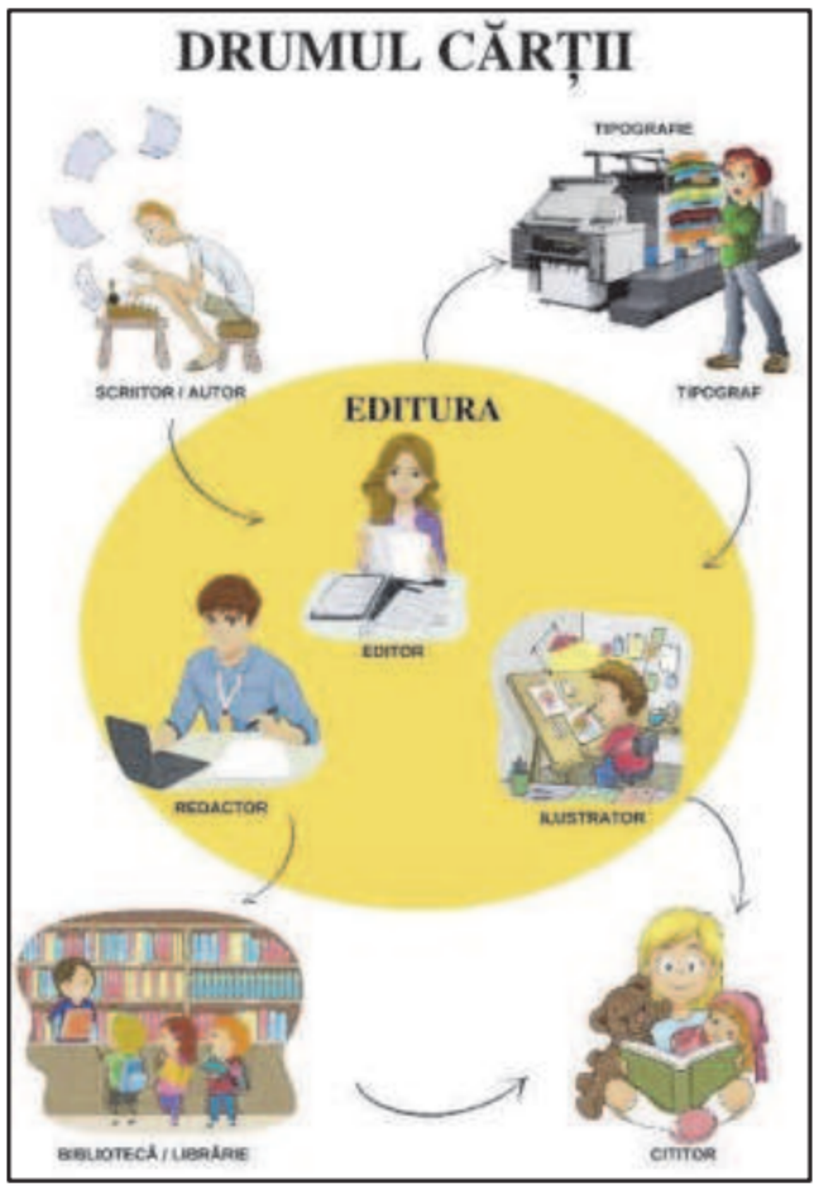

Cum se face o carte

Da. Cartea a fost un copac prima oară.
În zori, tăietorii copacul doboară.
Fabrica, uite, preschimbă tulpina.
În foile astea, subtiri ca lumina.
Hârtia foșneste, șoptește, vorbește.
Cuvinte-furnici se strecoară hoțește.
Nu dorm scriitorii noaptea întreagă.

Pe tipografi sudoarea aleargă.
Oh, cartea își are un miez ca de fragă!
Ca ochii din cap o păzesc
Și mi-e dragă. *(Grigore Vieru)*

a) *Numiți profesiile oamenilor care prefac copacul în carte.*
b) *Numiți cărțile, pe care le-ați citit din biblioteca personală.*
c) *Alcătuiți propoziții, în care să folosiți următoarele cuvinte:* copac, foaie, copertă, autori, scriitori, tipografie, bibliotecă.

3. *Completați spațiile punctate cu cuvinte potrivite:*

a) Filele cărții se obțin din .... copacilor.
b) Cartea este scrisă de ... .
c) Tipografii ... cărțile.
d) Iubesc cartea deoarece ... .
e) Cartea este o lume, unde găsesc ...

4. JOCUL „Cercul de idei”

Formați un cerc. Alegeți o carte. Transmiteți pe rând fiecărui participant cartea din mână în mână cu grijă. Primind cartea în mână, spuneți cât mai multe despre ea.

5. Scanați codul QR. Aflați mai multe informații despre fonetică. Rezolvați fișele propuse.

FONETICA. ORTOGRAFIA

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Oportunitate** – s.f. Ocaziune favorabilă.
- **A explora** – vb. A cerceta, a căuta.
- **Contagios** – adj. Care se transmite de la om la om.
- **A inspira** – vb. A insufla, a lua idei, sugestii de undeva, de la cineva.
- **A argumenta** – vb. A susține, a întări, a dovedi, a demonstra cu argumente.

§ 2. Părțile de vorbire. Clasificarea părților de vorbire

I. TERMINOLOGIE

gramatică:
morfologie;
sintaxă;

părți de vorbire:
a) flexibile (schimbătoare)
neflexibile (neschimbătoare)
b) independente
auxiliare

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul:*

Limba este comoara de aur ascunsă în inima fiecărui popor, iar cuvintele sunt nestematele ce strălucesc sub razele gândurilor. Ea ne leagă sufletele, ca un fir nevăzut ce trece prin inimile tuturor celor ce vorbesc aceeași limbă. Într-o mare de

sunete, cuvintele noastre sunt corăbii care poartă comori de gânduri, emoții și vise.

Prin limbă, pășim în labirintul cunoașterii, unde fiecare frază este o cheie ce deschide noi uși spre înțelegere. Este ca o fântână adâncă, din care ne potolim setea de a înțelege și de a ne exprima. Limba mea este oglinda în care se reflectă sufletul neamului meu, păstrând vie memoria strămoșilor. Fiecare cuvânt e un strop de lumină în întunericul necunoașterii, iar propozițiile sunt raze ce se împletesc în țesătura complexă a comunicării.

În glasul limbii mele aud ecoul trecutului și freamătul viitorului, iar acest cântec nesfârșit ne leagă de identitatea noastră. Limba este pânza pe care pictăm gânduri și emoții, iar culorile sale sunt infinite. Ea ne este atât busolă, cât și hartă, în drumul nostru spre descoperirea lumii și a sinelui. Limba mea – comoara mea, este izvorul din care curge viața însăși, dând formă și sens existenței.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică 5 substantive din text și demonstrează pentru fiecare că este o parte de vorbire flexibilă sau neflexibilă.
Exemplu: Limba (flexibil) – forma de plural: limbi.

2. Găsește în text un adjectiv și analizează-l din punctul de vedere al flexiunii, arătând cum se modifică în funcție de gen, număr și caz.
Exemplu: *ascunsă* (feminin, singular) – formele: *ascuns* (masculin, singular), *ascunși* (masculin, plural).

3. Identifică 8 verbe din text și clasifică-le în funcție de conjugare. Indică și forma de infinitiv a fiecărui verb.
Exemplu: *leagă* – verb de conjugarea I, infinitiv: a lega.

4. Selectează din text un pronume și indică funcția sa sintactică, genul, numărul și cazul. Explică de ce acest pronume este considerat parte de vorbire flexibilă.
Exemplu: *mea* (pronume posesiv, feminin, singular, genitiv).

5. Identifică o prepoziție din text și explică de ce este considerată o parte de vorbire neflexibilă. Indică propoziția în care apare.
Exemplu: *prin* – prepoziție: Prin limbă, pășim în labirintul cunoașterii.

6. Extrage din text un adverb și explică de ce nu suferă schimbări de formă, clasificându-l în funcție de semnificația sa.
Exemplu: *nesfârși*t – adverb de mod.

7. Identifică o conjuncție din text și explică rolul său în structura frazei. De ce este considerată o parte de vorbire neflexibilă?

Exemplu: *și* – rol de coordonare, nu suferă flexiune.

8. Alcătuiește un enunț, folosind o interjecție pentru a finaliza textul.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Părțile gramaticii sunt:
MORFOLOGIA studiază forma cuvintelor ca părți de vorbire.
SINTAXA studiază raporturile dintre cuvinte ca *părți de propoziție, propoziția, fraza.*

Ținând cont de *sensul lexical* pe care îl au și de *sensurile gramaticale* pe care le pot exprima prin diferite forme, cuvintele se împart în PĂRȚI DE VORBIRE.

➢ **Părțile de vorbire se împart în:**

a) flexibile (schimbătoare) și neflexibile (neschimbătoare)
b) independente și auxiliare.

Părțile de vorbire			
flexibile	**neflexibile**	**independente**	**auxiliare**
articolul	*adverbul*	*substantivul*	*articolul*
adjectivul	*prepoziția*	*verbul*	*prepoziția*
substantivul	*conjuncția*	*adjectivul*	*conjuncția*
verbul	*interjecția*	*numeralul*	*interjecția*
numeralul		*pronumele*	
pronumele		*adverbul*	

Părțile de vorbire flexibile:

Partea de vorbire	Răspunde la întrebarea	Indică
SUBSTANTIVUL	**cine? ce?**	denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufletești, însușiri, acțiuni
ADJECTIVUL	**care? ce fel de?**	exprimă o însușire a unui obiect
PRONUMELE	-	ține locul unui nume
NUMERALUL	**cât? câți? câte? al câtelea? a câta?**	exprimă un număr, numărul obiectelor, ordinea obiectelor la enumerare
VERBUL	**ce face? ce a făcut? ce va face?**	arată acțiunea, starea, existența

REAMINTEȘTE-ȚI!

Clasificarea articolului

Articolul substantival:

Exemple: *hotărât* ***/-l, -le, -lui, -lor, -a, lui, -i/****;*

nehotărât ***/un, o, niște, unii, unele, unor, pe unii/****;*

Articolul posesiv *(genitival):* **/al, a, ai, ale/**;

Articolul adjectival *(demonstrativ):* ***/cel, cea, cei, cele/****.*

Clasificarea substantivelor

După înțeles:

comune*: bunătate, izvor, cucoș, mamă, câmpie, întrecere;*

proprii*: Cernăuți, Ionel, Bucovina*.

După structură:

simple*: pădure, elev, bunel, taină, dragoste;*

compuse*: gura-leului, bunăvoință, Sfânta Maria, Ștefan cel Mare.*

După genuri:

masculine: *copac, băieți, prunc, părinte /* ***un, doi****/;*

feminine*: soră, pasăre, noapte, carte, veste /* ***o, două****/;*

neutre*: tablou, glas, freamăt, valuri, brațe /* ***un, două****/.*

După numere:

singular *(sg.): frate, dor, aripă /* ***un singur lucru sau ființă****/;*

plural *(pl.): frați, doruri, aripi /****mai multe lucruri sau ființe****/.*

IMPORTANT!

Substantive defective de număr */ cu forme numai de singular sau de plural/:*

singularia-tantum*: dragoste, sete, cinste, aur;*

pluralia-tantum*: ochelari, rinichi, pantaloni;*

Substantive colective */ denumesc o colectivitate de obiecte/:* ***formă de sng. cu înțeles de pl****.: popor, stol, brădet, grup* ***forme multiple de plural:***

Exemple: *vremi – vremuri – același înțeles; cap, capi, capete, capuri;*

corn – coarne, corni, cornuri – înțeles diferit.

După cazuri:

N. (nominativ) – *cine? ce? – indică agentul acțiunii;*

G. (genitiv) – *(a, al, ai, ale) cui? – indică posesorul obiectului;*

D. (dativ) – *cui? – indică persoana sau obiectul în favoarea cui se face acțiunea;*

Ac. (acuzativ) – *indică obiectul ce suferă acțiunea și e precedat de prepoziție;*

V. (vocativ) – *indică o chemare, o invocație, o adresare.*

Funcţiile sintactice ale substantivului: *subiect, nume predicativ, atribut, complement.*

Clasificarea adjectivului

După înțeles:

propriu-zise: deștept, mare, mândru;

provenite din alte părți de vorbire: tema *scrisă*, putere *crescândă*;

După structură:

simple*:* frumos, blând, clar, talentat;

compuse: cumsecade, verde-închis, nord-american.

După flexiune:

variabile:

cu o terminație: mare, dulce;

cu două terminații: simpatic, bogat.

invariabile: gri, bej, vernil, indigo, bleumarin, kaki, eficace, lila, bordo.

IMPORTANT!

Adjectivul se acordă cu substantivul în *gen, număr* și *caz.*

Adjectivul are grade de comparație:
***pozitiv*;**
***comparativ* (de superioritate, de egalitate; de inferioritate);**
***superlativ* (relativ de superioritate și de inferioritate).**

Funcțiile sintactice ale adjectivului: *nume predicativ, atribut, complement.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Analizează următoarele propoziții și identifică toate articolele, substantivele și adjectivele, explică funcția fiecăruia în propoziție și relațiile gramaticale:

a) Frumoasa floare galbenă a înflorit în grădina doamnei Maria.
b) Elevii silitori au primit premiul cel mare la concurs.
c) Unul dintre cei mai curajoși soldați a fost decorat.

2. Transcrie textul următor, înlocuind toate articolele hotărâte cu articole nehotărâte și viceversa. Apoi, explică modul în care aceste schimbări afectează sensul propozițiilor:

a) Călătorul obosit s-a oprit la marginea pădurii, unde a găsit un loc umbros și liniștit.
b) Luptătorii viteji au salvat orașul de sub atacul inamicilor.

3. Transformă următoarele propoziții astfel încât toate substantivele să devină articulate, iar adjectivele să fie plasate înaintea substantivelor. Explică modul în care aceste modificări influențează structura și stilul propozițiilor:

a) Cartea veche este pe raftul superior.
b) Casa albă a fost renovată recent.
c) Omul înțelept a oferit un sfat bun.

4. Identifică și clasifică articolele din următoarea propoziție, apoi justifică utilizarea fiecărui articol: *Moșneagul cel bătrân mergea încet pe drumul de țară.*

5. Transformă propoziția *Fata împăratului era de o frumusețe rară,* utilizând articolul posesiv „*a*” și explică schimbarea gramaticală a substantivelor și adjectivelor implicate.

6. Extrage toate substantivele din propoziția*: Bunica îmi spunea povești minunate la gura sobei,* indică-le genul, numărul și cazul și funcția sintactică a fiecăruia.

Clasificarea pronumelui

personal propriu-zis *(eu, tu, ...; dânsul...);*
personal de politețe *(dumneata, dumnealui...);*

reflexiv *(sine, se, sieşi, sie, îşi...);*
de întărire *(însumi / însămi, însuţi / însăţi...);*
posesiv *(al meu/a mea; al tău / a ta...).*
demonstrativ:

- *de apropiere – acesta...;*
- *de depărtare – acela...;*
- *de identitate – acelaşi...;*
- *de identificare (acestălalt, celălalt...);*

nehotărât *(altul / alta, vreunul / vreuna ..., cineva...);*
negativ *(nimeni, nimic, niciunul...);*
interogativ *(cine? care? ce?...)*
relativ *(cine, cum, care...).*

Funcţiile sintactice ale pronumelui: *subiect, nume predicativ, atribut, complement.*

Clasificarea numeralului

Numerale cardinale:

propriu-zis *(unu, trei, zece, mie, ..., doisprezece, treizeci...);*
colectiv *(amândoi, tustrei, ...);*
multiplicativ *(îndoit, înzecit, ...);*
distributiv *(câte doi, ...);*
fracţionar *(un sfert, jumătate, trei pătrimi,.....);*
adverbial *(o dată, de două ori, etc.).*

Numerale ordinale:

simple *(primul, întâia);* ***compuse*** *(al douăzeci şi treilea).*

IMPORTANT!

Numeralul cardinal **cu valoare adjectivală are funcţia sintactică de *atribut adjectival*.**

Numeralul cardinal **cu valoare substantivală poate avea funcţiile sintactice ale substantivului: *subiect, nume predicativ, atribut, complement*.**

Clasificarea verbului

I. După posibilitatea de a îndeplini funcţia sintactică de predicat verbal, având cel puţin un înţeles de sine stătător, verbele sunt:

- **predicative** – *pot avea înţeles de sine stătător; pot exprima singure predicatul, când sunt la un mod personal;*
- **nepredicative** – nu au înţeles de sine stătător – formează predicatul numai
- **verbe copulative** – *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieşi, aînsemna, a părea, a rămâne* etc, când exprimă ideea de transformare.

Înacest caz li se adaugă, pentru a forma un predicat, **numele predicativ** exprimat printr-un substantiv, adjectiv, pronume, numeral etc.

- **verbele auxiliare** – *a avea, a vrea, a fi,* cu ajutorul cărora se construiesc formele compuse ale verbelor (timpuri, moduri).

IMPORTANT!

Fiecare dintre cele trei verbe *a avea, a vrea, a fi* au și valoare predicativă.

Verbul „a *fi*” are înțeles de sine stătător:

- ***când are sens de*** (*se află, există, se găsește etc.);*
- ***când arată timpul*** (*este iarnă*), **ora** (*este 6*), **costul** *(este 5 grivene),* ***Ex.*** **– dăinui** (*este din antichitate*), **vârsta** (*este de 7 ani*) etc. **– are valoare predicativă și formează** singur **predicatul verbal.**

II. După capacitatea de a primi un complement direct verbele se împart în:

➢ **Verbele tranzitive** sunt cele care pot primi un complement direct (sau care acceptă un substantiv/substitut în cazul acuzativ + / - prepoziția *„pe”). **Exemplu: Vom** citi **o carte. II** văd **(pe Cristi);***

Ele indică faptul că acțiunea se răsfrânge în mod direct asupra unui obiect. ***Exemplu:*** a) *Rezolv* ***exercițiul.*** b) *Beau* ***apă.***

➢ **Intranzitive** sunt cele care nu pot primi un complement direct.

„Luna **iese** dintre codri,
Noaptea toată **stă** s-o vadă ”. *(Mihai Eminescu)*

- Sunt intranzitive toate verbele nepredicative (*auxiliare și copulative*).

III. După context unele verbe pot fi:

- **active**, fiind tranzitive, cu anumite sensuri;
- **reflexive**, fiind intranzitive, cu alte sensuri .

a afla / a se afla	*a duce / a se duce*
a informa / a se informa	*a îndura / a se îndura*
uita /a se uita	*a spăla / a se spăla*

IV. După capacitatea de a se combina cu un subiect verbele se împart în:

- **personale** (au forme pentru toate persoanele: *a scrie, a citi etc.*)
- **impersonale** (nu au persoane: se înnopta, a fulgera, a ploua);
- **unipersonale** (au formă numai pentru persoana a III-a: *a răsări, a înmuguri, a înverzi etc*).

Exemplu: Odată cu sosirea primăverii soarele încălzește mai puternic, înmuguresc copacii, răsare iarba, înfloresc florile de primăvară.

Funcțiile sintactice ale verbului: *predicat, subiect, atribut, complement.*

Clasificarea adverbului

Dupa înțeles:

de loc: *acolo, aproape, aici, împrejur, undeva, sus, jos, unde, pretutindeni etc.;*
de timp: *atunci, astăzi, ieri, târziu, devreme, odată, deocamdată, aseară, etc.;*
de mod: *astfel, abia, alene, uneori, bine, degrabă, da, nu, etc.*
de scop: *înadins, dinadins, într-adins, dintr-adins;*
concesive: *tot, totuși.*

După structură:

simple: *aici, sus, atunci, nu, ba, nici, poate, așa, bine, cum, etc.;*

compuse: *indeaproape, astăzi, rareori, acasă, departe, devreme, oricând, undeva, vreodata, cândva, câteodată, mâine-seară, după-masă, decât, precum, nicidecum, etc.*

Funcţiile sintactice ale adverbului: *nume predicativ, atribut, complement.*

REAMINTEȘTE-ȚI!

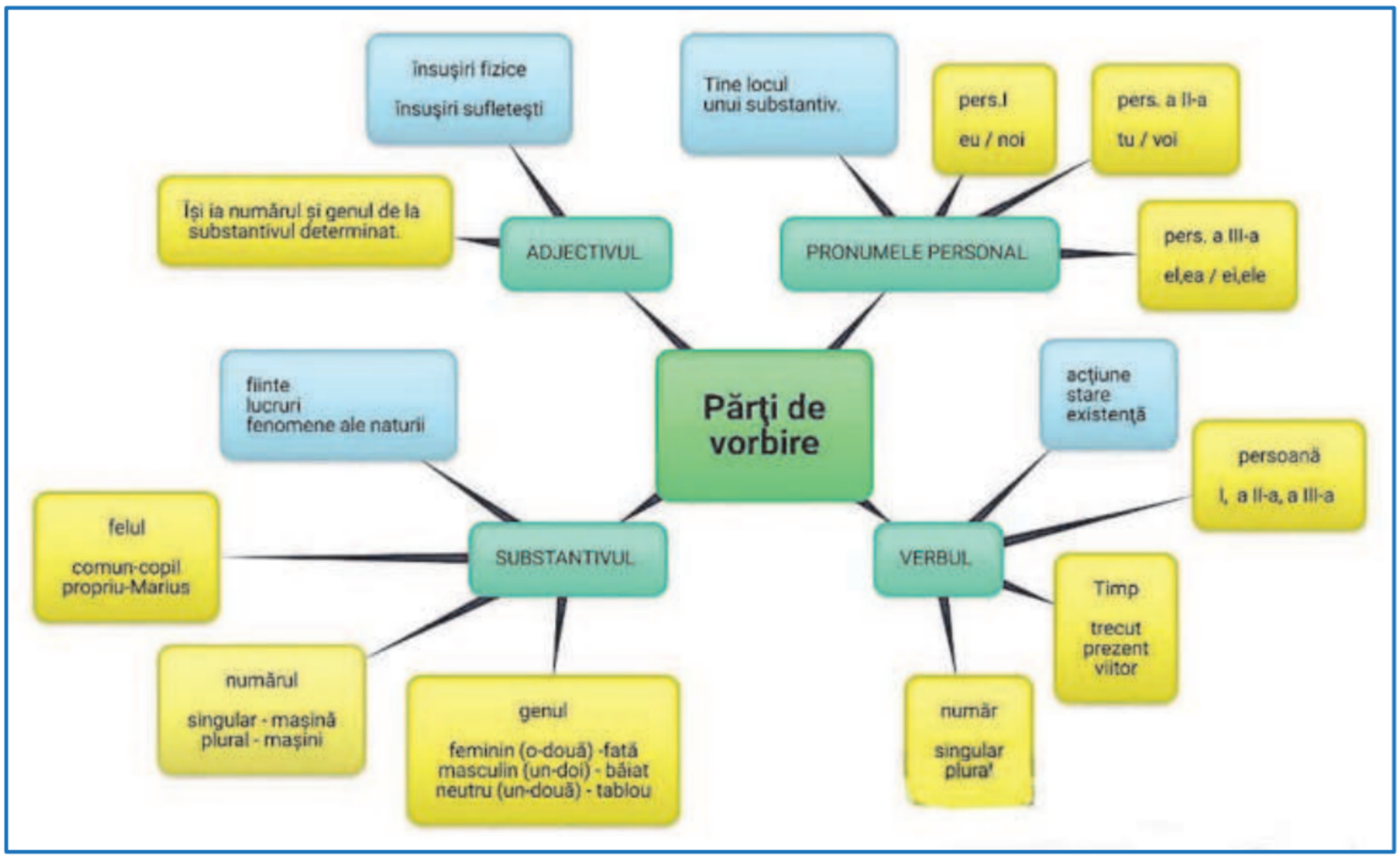

IMPORTANT!

> ***Regulile ortoepice*** **și de** ***ortografie*** **ne învață a vorbi și a scrie corect.**

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ

1. Alcătuiește patru enunțuri în care să folosești: un pronume reflexiv, un numeral cardinal și ordinal, un verb la un timp compus și un adverb de mod, loc și timp. Apoi, identifică fiecare parte de vorbire.

Exemplu: Ea și-a amintit cu greu despre cei trei prieteni care au sosit primii în acea dimineață în parc."

2. Transformă propozițiile de mai jos, înlocuind fiecare pronume cu un numeral și fiecare verb cu un adverb corespunzător, păstrând sensul propoziției:

a) *Ea și el au decis să plece devreme.*
b) *Cei doi au câștigat competiția.*
c) *El își amintea mereu acel moment.*

3. Analizează următorul text, identificând toate pronumele, numeralele, verbele și adverbele. Apoi, clasifică-le după tipul și funcția lor sintactică:

„Cei doi prieteni au ajuns ieri la munte, unde au decis să urce împreună pe cel mai înalt vârf. Primul a pornit înainte cu hotărâre, în timp ce al doilea a rămas mai

în urmă, observând atent peisajul. Amândoi au ajuns la destinație după aproximativ trei ore. Ajunși în vârf, s-au bucurat de priveliștea spectaculoasă care se întindea sub ochii lor. După un scurt moment de odihnă, au coborât împreună, împărtășind impresii și planuri pentru următoarea aventură."

4. Alcătuiește un text scurt de aproximativ 5-6 propoziții care să conțină toate tipurile de pronume *(personal, reflexiv, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât)* și numeralele de toate tipurile *(cardinale, ordinale, colective, fracționare).* Sublinează fiecare pronume și numeral folosit și indică tipul acestora. Folosiți imaginea de mai sus.

5. Scrie un eseu scurt despre o experiență personală sau imaginară, folosind *verbe la toate timpurile modului indicativ, un verb la modul condițional-optativ, un verb la modul conjunctiv și cel puțin un adverb de loc, timp și mod*. Identifică și subliniază aceste verbe și adverbe în text.

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. În limba română, unele cuvinte pot schimba părțile de vorbire fără să își modifice forma, un fenomen numit *conversiune*. ***Exemplu:*** cuvântul *cântat* poate fi atât substantiv *(cântat de seară),* cât și adjectiv *(melodie cântată).*

2. Cuvintele interogative și relative precum *cine*, *ce*, *unde* sunt considerate pronume și adverbe relative sau interogative, în funcție de funcția lor în propoziție, exemplu de funcții multiple în gramatică.

3. În sintaxă, poziția unei părți de vorbire într-o propoziție poate schimba complet sensul acesteia.

Exemplu: În propozițiile *Mănâncă pisica*? și *Pisica mănâncă?,* schimbarea poziției substantivului și a verbului modifică întregul sens și structura propoziției.

4. Interjecțiile pot exprima singure emoții sau reacții, fără a avea nevoie de alte cuvinte, pentru a transmite un mesaj complet. ***Exemplu:*** Interjecțiile *Ah!* și *Uau!*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Folosim „**l-a**” atunci, când avem de-a face cu pronumele „**l**” (prescurtare pentru „**îl**”) urmat de forma la perfectul compus a verbului „**a fi**” („**a**”).

Exemplu: *L-a văzut pe Mihai ieri la școală.*

2. „L-au” se folosește în situații similare, dar când pronumele **„l”** este urmat de forma de perfect compus a verbului **„a fi”** la plural („**au**”).

Exemplu: *L-au ajutat prietenii să se mute în casă nouă.*

3. „La” se utilizează ca prepoziție, indicând locul, timpul sau direcția unei acțiuni.

Exemplu: *Mergem la magazin pentru cumpărături.*

4. Nu confunda **„la”** cu **„l-a”,** întrucât **„la”** este prepoziție, iar **„l-a”** este format din pronume și verb auxiliar.

Exemplu corect: *S-au întâlnit la cafenea. / L-a văzut intrând în cafenea.*

5. „Lau” cu înțeles de a spăla este o formă veche și arhaică, rar întâlnită în prezent. Totuși, când apare, trebuie să fie clar că nu are legătură cu structurile **„l-a”** sau **„l-au”. *Exemplu:*** *Eu lau rufele la râu.*

6. Pentru a verifica dacă este corect să scrii **„l-a”** sau **„l-au”,** încearcă să înlocuiești forma **„l”** cu **„îl”** și **„a”** cu **„au”** cu **„a fi”** la formele corespunzătoare: dacă sensul rămâne clar, înseamnă că forma este corectă. ***Exemplu:*** *Îl auzit pe Mihai la telefon (L-a auzit pe Mihai la telefon) / Îl auzit prietenii (L-au auzit prietenii).*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ

1. Analizează substantivele și adjectivele din textele propuse.

a) Ne alăturăm cu barca de tufișuri întunecate, cu frunza măruntă, în care atârnă struguri de flori liliachii. În seara aceea aveau florile lor un parfum amețitor. b) Soarele asfințise. Deasupra răsăritului, undeva, mai stăpânea încă rumeneala lui… Aburii bălții începură a pluti pretutindeni pe luciul undelor. c) Delta cu profunzimi se întindea până departe în jurul nostru, din colțul acela de Dunăre veche. d) La răsărit, pe cer, atârna o perdea de flăcări. Cerul era curat ca în zorii zorilor, doar câteva stele mai mari pâlpâiau..., gata parcă și ele să moară. Glasuri de

păsări necunoscute străpungeau aerul înmiresmat, topindu-se în purpuriu.

e) Pe malul mării se aud glasuri de păsări care se împletesc cu vuietul valurilor, creând o simfonie blândă ce aduce liniște sufletului și cheamă la visare.

2. Precizează toate valorile morfologice posibile ale cuvintelor subliniate din poezia *Pentru tine, Primăvară...*

Șiruri negre de cocoare,
Ploi *<u>călduțe</u>* și ușoare,
Fir de ghiocel *<u>plăpând</u>*,
Cântec îngânat de gând,

Sărbătoare…
Zumzet viu prin zarzări. Oare
Cântă florile la soare?
Că pe crengi de floare *pline*,
Nu știi: flori sunt, ori albine?
Pentru cine?
Pentru *tine*, primăvară,
Care-aduci *belșug* în țară,
Peste câmpii,
Cu bănuți de păpădii
Și cu cântec de copii! *(Otilia Cazimir)*

3. Identifică pronumele personale din textele date mai jos și numește felul pronumelui, forma, persoana, numărul, genul, cazul, funcția sintactică.

a) „Să faci bine să-mi dai sare de douăzeci de bani, vorbi Ioniță, intrând și întinzându-i jupânului năfrămuța pe care o scosese din buzunar." *(Ion Agârbiceanu, Întâiul drum)* b) „Așteptam cu ei în stație și i-am ascultat. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arșița care l-a întâmpinat pe el, pe colonel, undeva în Arabia." *(Mircea Eliade, La țigănci)* c) „Nu era un fricos ca Turel băiatul de lângă dânșii, care zbiera și cerea ajutor de câte ori lătra Grivei." *(Camil Petrescu)* d) „Hei, voi, copiilor! De ce dați cu bulgări în fereastră? Tu, cel mai mare, spune-le că nu e bine!"

4. Identifică verbele din textul următor și precizează modul și timpul.

„Înainte de asfințitul soarelui, în ziua aceea, veni la bordeiul lui moș Pleșuv nepoțelul său cel tânăr. Adusese oile aproape, le lăsase în sama celor patru câni și dăduse o fugă până-n sat. Era desculț, căci vremea era caldă încă. Pletele bălane i le stăpânea o cușmă de oaie și pe trup purta o piele de capră, încinsă strâns cu o curea. Sosi lepăind, cumpănind în mâna dreaptă toiegelul de alun. [...]

— Ce este, Micule? îi zise cu glas moale.

— Moșule, răspunse copilul cu gravitate; la noapte au să vie iarăși la furat.

— De unde știi tu asta? grăi bătrânul, privindu-și cu luare-aminte nepotul.

— Știu; căci în noaptea care a trecut n-au fost și s-au mulțumit cu stârvul mioarei mele, pe care au ros-o de istov, pe pârâu, în sus. Acuma li-i foame ș-au să vie iar. Am văzut urmă proaspătă de labă, în mâl, când am coborât. La gura pârâului, la adăpost. Se țin aproape, dar se tem ziua. La noapte au să vie iarăși să mă prade... *(Mihail Sadoveanu, Vânători de lupi, în veacuri vechi)*

VI. ATELIER CREATIV

1. JOCUL „Vânătoarea de greșeli”

Formați 3 grupe. Fiecare grupă va scrie textul în caiet și va corecta greșelile. Va argumenta, apoi va scrie în trei coloniţe trei părţi de vorbire (la alegere).

Text pentru grupa 1.

„Astăzi, eu și colegile mele o să mergem la biblioteca. Întotdeauna ne place să citim cartii interesante. Profesorul nostru de limbă română ne-a dat tema sa citim trei cărți până la sfârșitul săptămânii, ceea ce ne par mult. Însă, să ne aducem aminte că educația este foarte importante.”

Text pentru grupa 2.

„Pe masa sunt trei cărți și un pix. Fiecare elev trebuie să aducă caietul lui pentru a scrie temele. Când va termina temele, să își aduce aminte să le arată profesorului pentru corectură. Acest exercițiu este un mod bun să-și îmbunătățească cunoștințele gramaticale.”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre părțile de vorbire.

Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Nestemate** – s.f. Pietre prețioase, pietre scumpe.
- **Comoară –** s.f. Mulțime de bani sau de obiecte de preț (păstrate, ascunse).
- **Labirint –** s.n. Mare număr de camere și de galerii, cu ieșire foarte dificilă
- **Emoție –** s.f. Reacție afectivă oglindind atitudinea persoanei față de realitate.
- **Bordei –** s.n. Spațiu săpat în pământ și acoperit cu pământ, pae, casă săracă.

Lexicul. Frazeologia

§ 3. Caracterul latin al limbii române. Limba literară, limba populară, limba vorbită, limba scrisă

I. TERMINOLOGIE

structura gramaticală
familie de limbi
limba literară
limba populară
limba vorbită
limba scrisă

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

„Tradițiile și obiceiurile poporului român sunt comoara ascunsă a sufletului național, un izvor nesecat de înțelepciune și frumusețe. Ele sunt ca un fir de mătase care leagă trecutul de prezent, păstrând vie esența identității noastre. Fiecare colind, ca un ecou al bucuriei străvechi, răsună în inimile noastre, aducând cu el amintirea sărbătorilor petrecute în vatra satului. Obiceiurile de Paște, cu ouăle roșii ca sângele vieții și cu lumânările care luminează drumul către credință, ne fac să simțim pulsul veșnic al tradiției.

Sărbătorile de iarnă sunt un covor țesut din visuri și speranțe, pe care generații întregi l-au întins în fața focului de seară. Jocurile populare, dansate cu pasiune sub cerul înstelat, sunt expresia pură a bucuriei de a fi împreună. Cântecele de dor sunt lacrima sufletului, ce picură ușor pe strunele vieții, învăluind inimile în melancolie.

Obiceiurile românești sunt oglinda unui trecut bogat, în care fiecare gest are un sens adânc, ca un cod secret al înțelepciunii strămoșești. În ele se reflectă chipul unui popor care a știut să-și păstreze sufletul curat, chiar și în cele mai grele vremuri. Tradițiile și obiceiurile sunt stelele care strălucesc pe cerul istoriei noastre, ghidându-ne pașii spre viitor cu lumină și speranță...”

1. Alalizează originea unor cuvinte din textul de mai sus: a) Tradiție – provine din limba latină, din cuvântul *„traditio”,* care înseamnă *„transmitere, predare”,* derivat de la *„tradere”* – *„a preda, a transmite”.* b) Popor – derivat din cuvântul latin *„populus*”, care înseamnă *„popor, mulțime”.* c) Comoară – vine din slavona de biserică, unde grecescul καμάρα a dat, în mod regulat: *„komora”* care desemna *„camera trezoreriei”*, din limba latină, din cuvântul, cu sensul de *„avere, bogăție”.* d) Suflet – provine din rădăcini indo-europene *„suletu”,* care înseamnă *„respirație, suflare”.* e) Înțelepciune – provine din latinescul *„intellectus”,* ce înseamnă *„înțelegere, pricepere”.*

2. Care este originea cuvântului *„tradiție”* și cum reflectă acesta legătura dintre limba română și limba latină?

3. În ce mod etimologia cuvântului *„popor”* indică influența latină asupra limbii române?

4. Cum reflectă etimologia cuvântului *„înțelepciune”* caracterul latin al limbii române, având în vedere legătura sa cu termenul *„intellectus”*?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Limba română, prin structura și vocabularul său, își trage esența din originea sa latină. Această moștenire se reflectă nu doar în lexicul de bază, ci și în gramatică și sintaxă. Astfel, chiar și după secole de evoluție, fundamentul latin al limbii române rămâne evident și influent.

Exemple:

a) Florile înfloresc primăvara. *(Flores vere florent.)*
b) Poezia este melodia sufletului. *(Poesis est melodiam animae.)*
c) Cartea este izvor de înțelepciune. *(Liber est fons sapientiae.)*

AFLĂ MAI MULT!

Structura gramaticală a limbii române este cea a limbii latine, iar vocabularul fundamental cuprinde 60-66% cuvinte de origine latină: *lapte, grâu, legume, fructe, frate, bărbat etc.*

Elementul latin ne înconjoară, ne urmărește ca o urmă, ne exprimă chiar ființa noastră:

„Românul se naște (lat. nasci), crește (lat. crescăre), respiră (lat. respirare), mănâncă (lat. manducare), se roagă (lat. rogare) lui Dumnezeu (lat. Dominus-Deus), studiază (lat. studere), ajunge la maturitate (lat. maturescere), lucrează (lat. lucubrare), are succese (lat. successus), uneori este cuprins de o tristețe (lat. tristitia), își crează o familie (lat. familia), crește fii (lat. filii), apoi nepoți (lat. nepotes), treptat se retrage din viață (lat. vita), învăluit permanent și constant de un linţoliu romanic.”

• Peste 160 de cuvinte pot fi considerate însă de origine geto-dacă, de exemplu: *baltă, barză, căciulă, cătun, fluier, mânz, moș, murg, pupăză, țap, țarc, abur, balaur, grumaz, brad, buză, copac, copil, mazăre, mânz, moș, Prut, Timiș. etc.*

• Un rol important l-au avut și influiența limbilor popoarelor vecine cum sunt cuvintele de origine turcă, maghiară, germană etc.

• Din limba slavă: 20% din cuvintele fondului principal sunt de origine slavă*: stăpân, boier, bogat, lacom, trudă, boală etc*.

IMPORTANT SĂ ȘTII!

Limba română face parte din familia limbilor romanice alături de alte limbi ca franceză, italiană, spaniolă, portugheză ș.a. Toate limbile romanice provin din **latina populară.**

În anul 1590–1647 Grigore Ureche a fost unul dintre primii cronicari moldoveni care s-au pronunțat asupra ***caracterului latin*** (roman) al limbii noastre. Luminatul cronicar subliniază în „Letopisețul Țării Moldovei" că ne vin „de la râmleni, cele ce zicam latină: *pâine* – ei zic *panis*; *carne* – ei zic *caro*; găină – ei zic *gallina; femeie – femina* și multe altele cuvinte." Dovezi despre latinitatea limbii române găsim și la Miron Costin, Dimitrie Cantemir și aproape la toți scriitorii clasici și contemporani.

Limba română păstrează astfel o legătură strânsă cu rădăcinile sale latine, iar influențele acestei limbi pot fi observate în vocabularul cotidian, dar și în structurile gramaticale. De-a lungul istoriei, limba română a fost supusă și altor influențe, inclusiv slave, turcești și grecești, dar fundamentul latin a rămas constant. În prezent, cunoașterea acestei latinități este esențială pentru înțelegerea profundă a limbii române, în special în ceea ce privește evoluția sa fonetică și morfologică. În plus, studiul originilor sale latine ne ajută să apreciem diversitatea și unicitatea limbii române în cadrul limbilor romanice.

Grigore Ureche ***Miron Costin*** ***Ion Neculce***

REȚINE!

Limbile moderne care s-au dezvoltat din latină se numesc LIMBI ROMANICE.

IMPORTANT!

Limba literară se definește ca aspectul cel mai îngrijit al unei limbi, care se conformează în cel mai înalt grad tuturor normelor gramaticale fixate, folosindu-se în scris și, în mare măsură, în vorbirea oamenilor instruiți. Ea este în continuă evoluție prin inovațiile impuse de dezvoltarea economiei, a științelor și a tehnicii, un produs al vieții și al evoluției culturale a unui popor. Limba literara reprezintă

o sinteză a posibilităților de expresie a limbii întregului popor, ea este caracterizată prin existența unui sistem de norme care-i conferă unitate în spațiu și stabilitate în timp.

Limba populară reprezintă un aspect mai puțin îngrijit al limbii, specific comunicării cotidiene. Limba vorbită se îndepărtează de limba literară, dar trebuie să respecte normele de bază ale limbii literare. Simplitatea și uniformitatea sintactică a mesajului este proprie limbajului popular.

Limba vorbită de un popor, de o comunitate de oameni, se definește ca un sistem complex de semne lingvistice format în decursul convieţuirii istorice. Elementele care îi conferă unitate sunt cele *fonetice, lexicale, morfologice* şi *sintactice*.

Limba scrisă. Cei ce utilizează limba literară ţin seama de nişte reguliunanim acceptate numite norme. Normele au un caracter obligatoriu. Normele limbii literare sunt consemnate în scris, codificate în îndreptare, gramatici normative și dicționare. În sfârşit, normele limbii literare sunt atotcuprinzătoare, deoarece privesc toate stilurile funcționale, precum și aspectul scris al limbii. Nerespectarea normelor limbii literare se numește *abatere* sau *greseală*.

Pagină dintr-o carte în limba slavonă din parohia Călinești lui Cuparencu, România

Normele actuale privesc toate nivelurile limbii: *fonetic, morfologic, lexico-semantic, gramatical:*

- *normele ortoepice* – reguli de pronuntare corectă a cuvintelor;
- *normele ortografice* – reguli cu privire la reprezentarea grafică a structurii fonetice a cuvintelor – se raportează la nivelul fonetic şi morfologic;
- *normele morfologice* se referă la modificarea formală a cuvintelor (flexiune);
- *normele sintactice* se referă la alcătuirea enunțurilor; tot de acest nivel țin și *regulile de punctuație*;
- *la nivel lexico-sintactic* se precizează, mai ales în dictionarele explicative (DLRM, DEX), caracterul ***literar*** sau ***neliterar*** *(popular, regional, familiar, argotic)* al cuvintelor.

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. Limba română este singura limbă romanică în care s-a păstrat articolul hotărât enclitic (adică plasat la sfârșitul cuvântului). De exemplu, în română spunem „*carte*” și „*cartea*” (cu articolul „*-a*” la sfârșit), pe când în alte limbi romanice, precum franceza sau italiana, articolul hotărât este plasat înaintea substantivului („*le livre*” în franceză, „*il libro*” în italiană). Această caracteristică reflectă atât evoluția unică a limbii române, cât și o influență lingvistică posibilă din substratul traco-dac.

2. Limba română literară are la bază norme academice și forme standardizate, în timp ce limba vorbită poate include multe variații regionale și locale. De exemplu, în limba vorbită se folosesc frecvent forme prescurtate și expresii idioma-

tice care nu sunt neapărat conform cu normele literare.

3. În limba scrisă, influența latină se reflectă nu doar în vocabular, ci și în terminologia tehnică și științifică. Mulți termeni moderni, folosiți în domenii precum medicina și științele sociale, sunt împrumutați direct din latină sau sunt adaptați pentru a se potrivi limbii române, păstrându-le astfel caracterul latin.

4. În România, până în secolul al XVIII-lea, limba scrisă oficială era slavona, în timp ce limba vorbită era română. Această disonanță între limba scrisă și limba vorbită a avut un impact asupra dezvoltării literaturii şi culturii române, deoarece a limitat accesul oamenilor obișnuiți la textele scrise. Abia mai târziu, începând cu secolul al XVIII-lea, româna a început să fie folosită oficial în scris.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortogramele ***neam – ne-am*** și ***l-or – lor*** sunt perechi de cuvinte care se pronunță la fel, dar se scriu diferit și au sensuri diferite. Iată cum se explică ortografia acestor ortograme:

1. ***Neam*** este un substantiv care se referă la o comunitate de oameni cu o origine comună, o familie extinsă sau o națiune. ***Exemplu***: *Românii fac parte din același neam*.

2. ***Ne-am*** este o formă verbale compusă, formată din pronumele reflexiv *„ne”* și forma verbului *„a fi”* la timpul perfect compus, persoana I plural. ***Exemplu***: Ne-am întâlnit la ora stabilită.

3. ***L-or*** este o formă prescurtată a construcției *„îl vor”* (persoana a III-a plural a verbului *„a vrea*”). ***Exemplu***: *L-or aștepta și ei la gară.*

4. Lor este un pronume personal sau posesiv, forma de dativ / genitiv la plural. ***Exemplu***: Am dat cadourile lor.

Este important că cunoști ortografia acestor ortograme, pentru a evita confuziile de sens și a scrie corect în limba română.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ

1. Găseşte ce asemănări şi ce deosebiri există între cuvintele latineşti şicele româneşti din fragmentul următor. *(Ţine seama că verbele din paranteze sunt la infinitiv, iar substantivele la nominativ singular)*.

„În afară de aceste centre orășenești cunoscute, se găseau, desigur, în Dacia numeroase sate (lat. fossatum), a căror populație romană și romanizată ara (lat. arare), semăna (lat. seminare) grâu (lat. granum), secară (lat. secale), orz (lat. hordeum), mei (lat. milium), legume (lat.legumen), în (lat. linum); săpa (lat. sappare), secera (lat. sicilare), treiera (lat. tribulare), măcina (lat. machinare), lucra via (lat. vinea) și făcea vin (lat. vinum); avea stupi (lat. pop. stypus) și făcea miere (lat. pop.mele); scotea din munți aur (lat. aurum), argint (lat. argentum), fier (lat. ferrum), aramă (lat. aeramen), sare (lat. pop. sale); tăia păduri (lat. pop. padule) de fag (lat. fagus), de carpen (lat. pop. carpinus), de ulm (lat. ulmus), de plop (lat. populus), de frasin (lat. fraxinus).” (Dimitrie Marcea)

2. Comparând cuvintele latineşti cu cele româneşti, spune ce modificări fonetice

au suferit următoarele:

a) cuvinte moştenite din limba latină:

b) sau neologismele de origine latină:

Aqua Aurum, campus	*Homo*	*Causa*	*Corona*
Caput	*Lupus*	*Circus*	*Periculum*
Cena	*Manus*	*Corpus*	*Purus*
Densus	*Novus*		
Ferrum	*Oculus*		
Fumus	*Ovum*		
Gelu	*Decem*		
Herba	*Signum*		

3. Ce cuvinte româneşti recunoşti în următoarele substantive latineşti, aflate la acuzativ singular*: carnem, lactem, fratrem, parentem, canem, panem, colorem, diem, florem, frontem, honorem, melem, pacem, salem, solem, securem.*

4. Ce verbe româneşti (moştenite sau neologisme) recunoşti în următoarele verbe latineşti, aflate la infinitivul lung: *venire, audire, timere, sperare, cantare, sentire, tacere, laudare, arare, irrigare, vendere, credere.*

5. Selectează din ziare câteva neologisme. Alcătuieşte cu ele propoziţii.

6. Citeşte cu atenţie textele:

a) Codrule, Măria-Ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n-oi strica
Fără num-o rămurea,
Să-mi atârn armele-n ea.
Să le-atârn la capul meu,
Unde mi-oi aşterne eu,
Sub cel tei bătut de vânt
Cu floarea pân-la pământ,
Să mă culc cu faţa-n sus
Şi să dorm dormire-aş dus;
Dar s-aud şi-n visul meu,
Dragă codre, glasul tău,
Din cea rarişte de fag,
Doina răsunând cu drag,
Cum jelind se trăgănă
Frunza de mi-o leagănă,
Iară vântul molcomit
De-a vede c-am adormit,
El pin tei va viscoli
Si cu flori m-a coperi. *(Mihai Eminescu)*

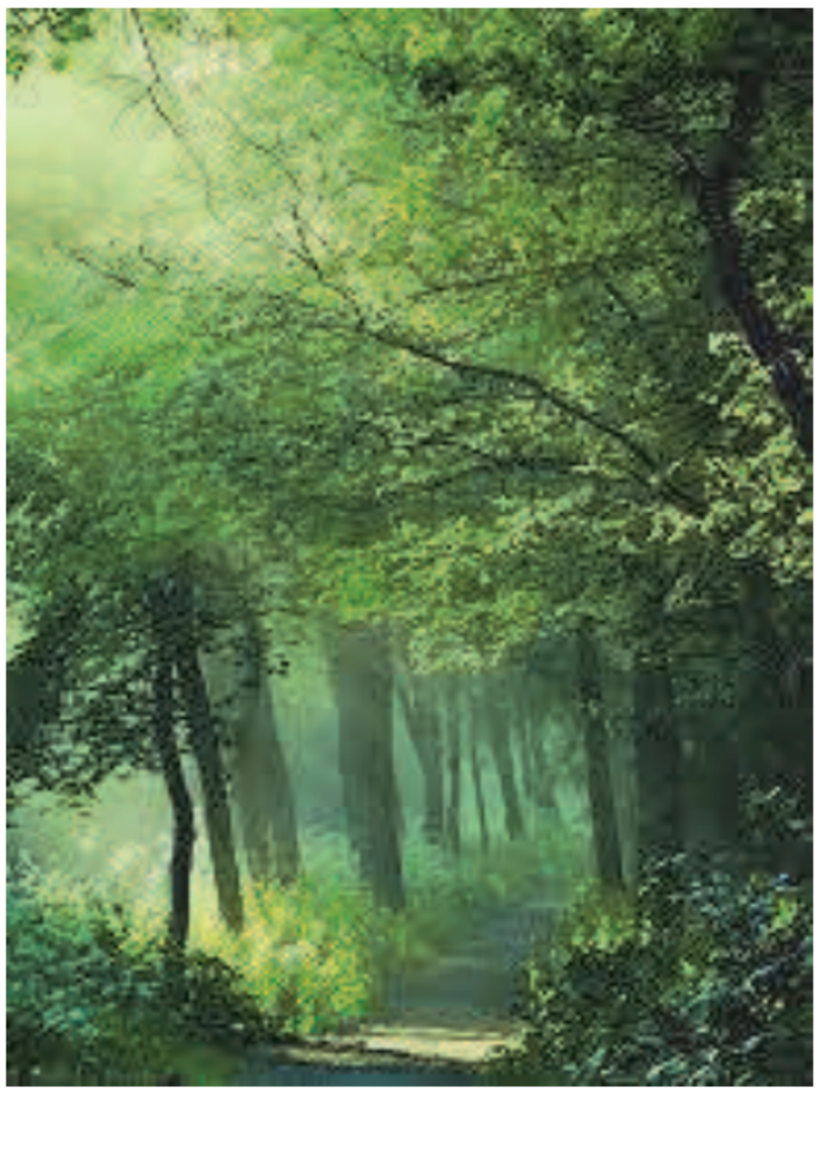

b) Doina „*Codrule, Măria-ta*” este o operă lirică ce face parte din literatura populară. Ca tematică aceasta se încadrează în specia doinelor de jale, unde este înfăţisat cu mândrie codrul care reprezintă pentru autor eul liric. Acesta se confeseaza codrului şi îl ridică la superlativ de mare rang „Măria-ta”. Versurile sunt scurte de 7-8 silabe specifice doinei populare, se întâlneste ritmul trohaic şi

monorima care dau poeziei o notă de muzicalitate. Din cele relatate mai sus se demonstrează că opera *„Codrule, Măria-ta!”* este o doină populară.

✓ Textele date fac parte din:

a) limba literară;

b) limba populară?

✓ Arata asemănările şi deosebirile dintre verbele următoare, aflate la indicativ prezent, pers.I, plural: *cantamus, laudamus, aramus, venimus, speramus, timemus, irrigamus, habemus, dicimus, audimus.*

7. Scrie textul înlocuind cuvintele din limba populară în cele din limba literară.

„Ei, dragă lume, fuse o dimineață frumoasă, cu soare blând și rouă pe iarbă. M-o sculat mama cu noaptea-n cap și m-o trimis cu tata la coasă, că iarba se cerne și n-are cine s-o strângă. Am luat coasa, m-o închinat și-am pornit la deal, să ne-ajute Dumnezeu. Pe drum, cucu cânta prin pădure și o mierlă șuiera voioasă dintr-un măr sălbatic. Când am ajuns sus, tata și-a dat pălăria-ntr-o parte și-o zis: „No, dă-i bice, că ziua-i lungă da’ și treaba-i multă!” Am început a cosi încet, cu pas domol și iarba se culca lin, ca matasea.”

8. Copiază textul. Care este forma literară a cuvintelor evidențiate?

Cum am zis, mergea încet și gânditor. Hatmanii lângă dânsul păzeau tăcere, respectând supărarea sa de care și ei se împărtășeau.

— Ce castel e acesta? întrebă Sobieţki când, *rădicând* capul, zări pe sprânceana dealului, înălţându-se trufaşă dinaintea lui, cetăţuia Neamţu. Cu bună seamă vrun cuib *a talharilor* acestora de moldoveni!

— La vreme de război, aici domnii Moldovei *obicinuiesc* a-şi trimite averile lor, răspunse Potoţki.

— Aşa! Să mergem dar să-l luăm. Oh! voi să-mi răzbun *pre* Cantemir care mă înşălă, şi mă făcu să pierd *atâţia* viteji!

— Eu aş zice să lăsăm cetatea aceasta, zise Iablonovski, şi să neurmăm drumul înainte. Avem tunuri de câmp, nu de asalt.

— Ba, *pre* numele patronului meu! nu va zice lumea că o cetate s-a arătat dinaintea lui Sobieţki fără a i se cuceri? N-avem tunuri? Vom lua-o dar cu mâinile. *(Costache Negruzzi)*

9. Cu ajutorul dicționarului etimologic identifică originea a câtorva cuvinte din textul de mai jos (la alegere).

Cetatea Neamț (cunoscută impropriu sub titulatura Cetatea Neamțului) este o cetate medievală din Moldova, aflată la marginea de nord-vest a orașului Târgu Neamț (în nord-estul României). Ea se află localizată pe stânca Timuș de pe Culmea Pleșului (numită și Dealul Cetății), la o altitudine de 480 m și la o înălțime de 80 m față de nivelul apei Neamțului. De aici, străjuia valea Moldovei și a Siretului, ca și drumul care trecea peste munte în Transilvania.

Cetatea Neamț făcea parte din sistemul de fortificații construit în Moldova la sfârșitul secolului al XIV-lea, în momentul apariției pericolului otoman. Sistemul de fortificații medievale cuprindea așezări fortificate (curți domnești, mănăstiri cu ziduri înalte, precum și cetăți de importanță strategică) în scop de apărare, întărite cu ziduri de piatră, valuri de pământ sau având șanțuri adânci.

Cetatea a fost construită la sfârșitul secolului al XIV-lea de Petru al II, a fost fortificată în secolul al XV-lea de Ștefan cel Mare și distrusă în secolul al XVIII-lea (1718) din ordinul domnitorului Mihai Racoviță.

Cetatea Neamț a fost inclusă pe Lista monumentelor istorice din județul Neamț din anul 2015, având codul de clasificare NT-II-m-A-10707. *(Wikipedia)*

VI. ATELIER CREATIV

1. Scrieți o compunere pe tema: *„Iubește ceea ce este al tău, dar respectă și prețuiește în același timp și obiceiurile altui popor.”* (ca exemplu, a poporului ucrainean). Respectați normele ortoepice și ortografice.

2. JOCUL „Cursa ortografică”

Clasa este împărțită în 3 echipe.

Obiectiv: Fiecare echipă trebuie să corecteze cât mai multe cuvinte greșite ortografic și ortoepic într-un timp limitat (10 minute).

Textul 1.

„Într-o demineață sorele s-a ridicat peste munți, iar aierul era prospăt și răcoritor. Florile din grădină ierau pline de culoare, iar păsările cântau veseli. Ioana a decis să iasă la plimbare pentru a se bucura de vremea frumos. A trecut pe lângă un lac mic și a opservat că apa iera limpede. După câteva ore, sa întors acasă obosită și fericită. Pe cipul ei se citea o liniște senină, ca și cum natura însăși îi dăruise un strop din pacea ei adâncă.”

Textul 2.

„Maria a cumpărat o și a îmceput să o citească imedeat. A găsit informații interesant despre pictori celebru și operele lor. La prâns, a mers la un ristaurant mică unde a savurat o masă dilicioasă. După masă, sa întors la bibliotecă pentru ași continua lectura. În final, a fost încântat de alegeria făcută. Seara, a povestit cu entusiasm părinților despre discoperirile ei și le-a arătat ilustrațiile colorate din carte.”

Textul 3.

„În parc, copii se joacă și râd de fereciți. S-e adună în grupuri pentru a juca diferite jocuri și se distrează mult. Într-o zi, au găsit un cățel mic și drăgălași care păria perdut. Lau luat acasă și lau îngrejit cu multă atenție. În câteva zile, câțelul sa adaptat perfect la noua s-a familie. Copiii i-au pus numele Norișor, pentru că avea blănița albă ca spuma laptelui. De atunci, el aleargă vesel prin parc alături de noii săi prieteni, lătrând bucuros la fiecare pas.”

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Narator –** s. m. Autor al unei narațiuni, povestitor.
- **Disonanță –** s. f. Lipsă de armonie între sunete sau de cuvinte (cacofonie).
- **Uniformitate –** s. f. Uniform, ipsă de varietăți, absență de modificări.
- **Nesecat –** adj. Care nu seacă, fără sfârșit, mereu viu, inepuizabil.
- **Convețuire –** s. f. Faptul dea trăi împreună cu cineva, a convieți.

§ 4. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dubletele etimologice

I. TERMINOLOGIE

vocabular *(lexic)*
vocabularul fundamental *(fondul principal lexical)*
masa vocabularului
cuvinte moștenite
cuvinte împrumutate
etimologie
etimon
structura etimologică a cuvântului
dublete etimologice

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Europa, un continent înveșmântat în culori diverse, se prezintă ca un mozaic de povești și tradiții. De la țările nordice, unde zăpezile albe îmbracă pajiștile în mătasea iernii, până la soarele mediteranean care încălzește plajele aurii, fiecare colț al Europei are farmecul său unic. Franța, cu turnul său de fier, pare să sfideze cerul, fiind o simfonie de eleganță și romantism. Italia, cu străzile sale pietruite și ruinele antice, este un tablou viu al istoriei care pulsează de viață. Marea Britanie se adâncește în misterioasa sa ceață, ca un vechi manuscris de aventuri neîmpărtășite.

Germania, cu munții săi impunători, se ridică ca un uriaș de granit, iar Austria își desfășoară văile verzi ca niște pânze de acuarelă. Spania vibrează într-un dans de culori aprinse și ritmuri flamenco, ca o explozie de pasiune și energie. Grecia, cu templele sale antice, pare să murmure povești dintr-o lume uitată, îmbinând istoria cu legenda. Țările Scandinave, cu fiordurile lor adânci și cerul boreal, sunt ca niște gânduri albastre pe fundalul unui peisaj de vis.

În estul Europei, Polonia și Ungaria, cu orașele lor pline de istorie, sunt ca niște cărți vechi cu pagini galbene, scrise de timp și tradiție. România, cu Carpații săi misterioși și basmele nemuritoare, este o țară învăluită

într-o mantie de mister și frumusețe. Portugalia, cu plajele sale sălbatice și orașele vechi, pare să îmbrace un vechi secret marin. Europa Centrală, cu pajiștile sale nesfârșite, aduce în fața noastră imaginea unui tablou pastoral, de o serenitate profundă.

Europa este o pânză imensă, pictată cu nuanțe diverse și trăiri variate, unde fiecare țară își aduce contribuția unică, completând un peisaj splendid de diversitate culturală și naturală.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Ce înseamnă cuvântul „*mozaic*” în contextul textului și care este etimologia lui?
2. Cum contribuie adjectivele „*nordice*” și „*mediteranean*” la descrierea țărilor menționate în text? Identifică și explică funcția acestora în frază.
3. Explică semnificația cuvântului „*simfonie*” în contextul descrierii Franței. Care este originea acestui cuvânt și cum influențează sensul său utilizarea din text?
4. În ce mod cuvântul „*tablou*” este folosit pentru a descrie Italia și care este originea acestui cuvânt?
5. Explică etimologia și funcția cuvântului „*țară*” în contextul descrierii României.
6. Care este rolul verbelor „*îmbracă”* și „*încălzește*” în text și cum contribuie acestea la crearea imaginii Europei? Identifică și explică etimologia verbelor.
7. Explică funcția adverbelor „*misterios*”, „*neîmpărtășite*” în frază și etimologia lor.
8. Identifică și explică utilizarea comparativă a adjectivului „impozant” în descrierea Germaniei.
9. De la care cuvânt s-a format cuvântul „*vibrând*”?
10. Analizează morfo-sintactic substantivul „*temple*”.
11. Explică sensul cuvântului „*mantie*” din context.
12. Ce rol joacă cuvintele „*pânză*” și „*tablou*” pentru a descrie Europa?
13. Ce catedrale vezi în imaginile din text? Selectează și alte informații despre ele.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Pentru a comunica între ei oamenii se folosesc de cuvinte.

VOCABULARUL (lexicul) unei limbi este format din totalitatea cuvintelor din această limbă.

Vocabularul limbii române cuprinde peste 120.000 de cuvinte și poate exprima orice ideie, oricât de diferită ar fi.

Vocabularul unei limbi este în continuă mișcare, deoarece unele cuvinte vechi dispar din limbă, altele își schimbă sensul, apar alte cuvinte noi.

COMPARĂ!

a) casă, masă, om, pâine, oraș, sat, tu, el, ea, acesta, care, ce, a munci, afi, bun, rău, mare, mic, acum, unde, când, cum etc.

b) heliu, gasteropod, difracție, binom, acizi, monitor, hipertensiune etc.

- ✓ Fără care cuvinte comunicarea între vorbitorii limbii n-ar fi cu putință?
- ✓ Care cuvinte sunt întrebuințate mai rar sau numai de unii vorbitori?

REAMINTEȘTE-ȚI!

***Structura funcțională* a vocabularului**:

VOCABULARUL FUNDAMENTAL *(fondul principal lexical)* cuprinde aproximativ 1.500 de cuvinte cunoscute şi utilizate de toţi vorbitorii de limbă română şi este format din:

cuvinte foarte vechi (moştenite sau împrumutate din alte limbi);

cuvinte folosite frecvent în vorbire;

cuvinte cu mai multe sensuri (polisemantice);

cuvinte care intră în componența unor locuțiuni sau expresii specifice limbii române.

Printre cuvintele care fac parte din fondul principal lexical al limbii române sunt:

- **nume *de obiecte, nume de ființe, nume de rudenie, frecvent folosite:*** *oraș, sat, casă, drum, masă, scaun, câmp, deal, pădure, om, ființă, tată, mamă, carte,* etc.
- **nume de *stări și acțiuni:*** *a fi, a scrie, a vorbi, a da, a înțelege, a îmbătrâni* etc.
- **nume de animale, *păsări, arbori, flori, fructe****: cal, vulpe, pară, stejar, brad,* etc.
- **nume de *alimente și băuturi:*** *pâine, carne, lapte, brânză, vin, apă, ouă,* etc.
- **nume de *însușiri, culori:*** *bun, rău, frumos, drag, mare, mic, albastru, negru* etc.

MASA VOCABULARULUI cuprinde cuvintele deşi numeroase, dar întrebuințate mai rar. Ele se schimbă cel mai rapid și aparțin unor domenii diferite *(arhaisme, neologisme, termeni tehnico-științifici, termenii de argou și de jargon, sinonime, antonime, paronime, omonime*).

Exemplu: suveică, tigaie, cocon (copil), barabule, postelnic, curechi.

REȚINE!

Structura etimologică a vocabularului, stabilită după criteriul originii cuvintelor, cuprinde:

I. cuvinte moştenite: cuvinte de *origine dacică* (cca. 150–160): *mazăre, brad, Argeș, viezure* etc.; cuvinte de *origine latină* (cca. 60%, frecvenţă înlimbă, putere de circulaţie, de derivare, valoare polisemantică): *mână, frate, pâine, bun, frumos, a vedea* etc.

II. cuvinte împrumutate:

a) cuvinte vechi, împrumutate direct (oral) din alte limbi: slavă (icoană, plug, bivol, a munci), *maghiară* (belșug, gând, neam, a făgădui), *turcă* (cafea, cântar, murdar, hazliu), greacă (caligrafie, politicos, a plictisi);

b) neologisme, împrumutate indirect (cult) din: franceză (persoană, parfum, a aprecia), *italiană* (operă, bancă, agenție); *germană* (șină, rucsac, bliț); *engleză* (start, meci, handicap); *engleza americană* (motel, radar, computer, stres); *rusă* (drag, combinat, agregat).

AFLĂ MAI MULT!

Limba română este vorbită în toată lumea de 28 de milioane de persoane, dintre care cca. 24 de milioane o au ca limbă maternă.

Limba română actuală este rezultatul evoluției latinei populare timp de 2000 de ani, perioadă în care aceasta a cunoscut numeroase alte influențe.

De-a lungul timpului, cuvintele moştenite din latină, ca şi cele împrumutate ulterior din alte limbi au suferit transformări formale după nişte legi fonetice, ada-

ptându-se astfel sistemului limbii.

E foarte important să vorbești corect, să iubești limba maternă, dar să cunoști și alte limbi...

Partea lingvisticii care studiază originea cuvintelor și evoluția lor se numește ETIMOLOGIE.

Cuvântul originar din care provine un anumit cuvânt se numește ETIMON.

Uneori ***un etimon*** a dat naștere la două cuvinte diferite care alcătuiesc un ***dublet etimologic.***

DUBLETUL ETIMOLOGIC – o pereche de cuvinte cu aceeași origine, în care un cuvânt este moștenit din latină (*drept*), iar altul e împrumutat (*direct*), ultimul fiind mai aproape de etimon (*directus*).

Exemplu: lat. *directus*: 1. *dirept* – rom. *drept* (cuvânt moștenit);
2. rom. *direct* (neologism împrumutat);
drept, direct – dublet etimologic.

Exemplu: sl.v.: *suvuršiti*: 1. rom. *sfârși;* 2. rom. *săvârși;*
sfârși, săvârși – dublet etimologic.

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. În limba română, multe cuvinte moștenite provin din limba latină, din perioada romană a Daciei. De exemplu, cuvântul *„scăpare”* (din latină *„scappare”)* și *„carte”* (din latină *„carta”*) sunt moșteniri directe ale limbii latine. În același timp, multe cuvinte împrumutate în română vin din limbile slavă, turcă sau greacă, ca *„bani”* (din greacă *„άγαν”)* și *„sultan”* (din turcă *„sultan”*).

2. Unele cuvinte din limba română au două forme etimologice diferite care se referă la același concept. De exemplu, cuvintele *„mâncare”* și *„hrană”* sunt dublete etimologice. *„Mâncare”* provine din latinescul *„mancare”,* în timp ce *„hrană”* provine din slava veche *„hrana”.*

3. În română, cuvintele de origine turcă sunt foarte numeroase și reflectă influența otomană în istoria României. Exemple includ *„cafea”* (din turcă *„kahve”*) și *„bacșiș”* (din turcă *„bahșiș”),* care au fost integrate în vocabularul cotidian.

4. Unele cuvinte moștenite și împrumutate pot dezvolta sensuri diferite în limba română față de limba sursă. De exemplu, cuvântul *„bancă”* în română (de la latinescul *„banca”*) se referă la un obiect pe care stăm, dar în engleză *„bank” se* referă la o instituție financiară (la fel și în limba română).

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortogramele **„m-ai”, „mai”, „ea”, „ia” și „i-a”** pot fi destul de dificile, la scris, atunci când nu le cunoști. Fiecare are un rol și o utilizare distinctă în limba română. Iată cum se scriu corect și cum se diferențiază între ele:

1. „M-ai”: definiție: Este forma combinată a pronumelui personal „mă” (sub formă de „m-”) și a auxiliarului „ai” (forma de indicativ prezent a verbului „a avea”).

Exemplu: „M-ai întrebat dacă am nevoie de ajutor.”

Explicație: Se scrie separat, cu cratimă, pentru a arăta că este vorba despre o combinație de cuvinte.

2. **„Mai": definiție:** Este un adverb care înseamnă „*în continuare*" sau „*încă*" și este folosit pentru a exprima o acțiune repetată sau o stare care persistă.
   Exemplu: „*Vreau să mai rămân puțin*." sau „*Este încă mai cald astăzi*."
   Explicație: Se scrie într-un singur cuvânt, fără cratimă, pentru a indica adverbul de frecvență sau de grad.
3. **„Ea": definiție:** Este un pronume personal de gen feminin, singular, folosit pentru a se referi la o persoană feminină care a fost deja menționată sau este cunoscută din context. ***Exemplu:*** „Ea este colega mea de birou."
   Explicație: Se scrie într-un singur cuvânt și se utilizează pentru a se referi la o persoană feminină.
4. **„Ia": definiție:** Este forma la indicativ prezent a verbului „*a lua*", la persoana a III-a singular. ***Exemplu:*** „*Ea ia trenul de dimineață*."
   Explicație: Se scrie într-un singur cuvânt și reprezintă verbul „*a lua*".
5. **„I-a": definiție:** Este combinația dintre pronumele personal „i" (formă de dativ) și forma verbului „a avea" (la indicativ prezent, persoana a III-a singular). Este folosit pentru a exprima acțiunea de a da ceva cuiva. ***Exemplu:*** „I-a dat cartea ieri." ***Explicație:*** Se scrie separat, cu cratimă, pentru a arăta că este vorba despre o combinație de cuvinte, adică pronumele personal „i" și forma verbului „*a avea*". Astfel, scrierea corectă a acestor ortograme, depinde de contextul în care sunt folosite și de funcția pe care o îndeplinesc în propoziție.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Copiază două propoziții, din opera lui Ion Creangă, în care să fie prezente cuvinte cu sens opus. Ce părți de vorbire sunt ele?

2. Definește termenul *antonime.* Cu ajutorul dicționarului de antonime al limbii române stabilește antonimele cuvintelor: *variabilitate, actual, dependent, bicisnic, nestatornic.*

3. Citește. Transcrie cele trei alineate. Precizează: în care din ele sunt arhaisme, în care – neologisme și în care – termeni.

a) Nimeni în jur; și el întinse o mână să rupă din mers cea mai încărcată de floare creangă din același arbust de iasomie din fața casei și să iasă în oraș, dar își retrase mâna și se mulțumi să miroase doar florile. (*Serafim Saca*)

b) Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă,
Ce cu-a turmelor păşune a ei patrie şi-o schimbă,
La pământ dormea ţinându-şi căpătâi mâna cea dreaptă. *(M. Eminescu)*

c) Literele noastre dragi,

Literele noastre sfinte
Când se-adună în cuvinte
Sunt mai dulci ca niște fragi. *(Dumitru Matcovschi)*

4. Selectează 3–4 neologisme din presa periodică. Alcătuiește cu ele propoziții.

5. Alege un manual școlar și extrage din el propoziții care conține termeni.

6. Alcătuiește propoziții cu cuvintele *gură, masă, a rămâne, a crește,* încare să se distingă polisemia acestora.

7. Explică structura expresiilor frazeologice și a locuțiunilor verbale. Precizează clasa morfologică a echivalentului lor. Alcătuiește cu unele din ele propoziții: *a-și lua inima în dinți, a face praf (pe cineva), păreri de rău, iute de picior, cu orice preț, din toată inima, aduceri aminte, a-și aduce aminte, a pune pe fugă, a se pune pe gânduri, ca musca la arat, cât ai zice pește, cine știe unde, te miri cine, pe de-a-ndoaselea*.

8. Explică regionalismele din textul de mai jos:

„Și după ce ne culcam cu toții, noi băieții, ca băieții, ne luam la hârjoană și nu puteam dormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne facă musai câte un șurub, două prin cap, și să ne deie câteva tapangele la spinare. Și tata, săturându-se câteodată de atâta gălăgie, zicea mamei:

– Ei taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe să chirotească din picioare!

Casa memorială „Ion Creangă" din Humulești, România

Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra și mai îndesate zicând:

– Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nici noaptea nu mă pot hodini de incotele voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ș-apoi socotiți că se mântuia numai cu-atâta? Ți-ai găsit! A doua zi des-dimineață le începeam din capăt. Și iar lua mama nănașa, din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea: *Pielea rea și răpănoasă, / Ori o bate, ori o lasă...* " *(Ion Creangă)*

5. Alcătuiește o listă de arhaisme după imaginile de mai jos. Include-le într-un enunț, apoi explică-le după modelul propus mai jos.

Enunț: *„În gospodăria bunicilor, scripetele era folosit pentru a urca grânele în pod."*

Explicație: Scripetele este un mecanism de ridicare, format dintr-o roată cu șnur care ajută la ridicarea sau mutarea obiectelor grele.

VI. ATELIER CREATIV

1. JOCUL didactic: „Cuvinte moștenite sau împrumutate?"

Materiale necesare: Fișe cu cuvinte scrise pe bilețele (sau proiectate pe tablă), două recipiente pentru clasificarea cuvintelor.

Reguli și desfășurare:

Pregătirea jocului: Elevii vor fi împărțiți în două echipe. Fiecare echipă va primi un set de bilețele cu diverse cuvinte. De exemplu: *foc, manual, ochi, carte, cap, disciplină, frate, flamură, umbră, presiune, flacără, iluminație, iarbă, portocale, vin.*

Desfășurarea jocului: Fiecare echipă extrage un bilețel și discută între membri dacă acel cuvânt este moștenit sau împrumutat. Dacă există dublete etimologice, echipa trebuie să identifice dubletul cuvântului dat. Echipele clasifică cuvintele, așezând bilețelele în două recipiente, unul „*Moștenite*" și altul „*Împrumutate*".

Exemplu și clasificare: foc – moștenit, *capitol* – împrumutat (cu dublet *cap*).

2. Lucrați în perechi. Identificați cuvintele moștenite și cele împrumutate din lista de mai jos. există dublete etimologice între ele și explicați diferențele de sens și utilizare. Lista de cuvinte: *nor – nebuloasă, fier – feros, pământ – terestru, soare – solar, râu – rural, ploaie – pluvial, zid – edificiu, vânt – ventil, grâu – cereal, timp – temporal, mână – manual, aude – auditive.*

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre cuvintele moștenite, cuvintele împrumutate și dubletele etimologice. Rezolvați în caiete fișele propuse.

CUVINTE MOȘTENITE ȘI CUVINTE ÎMPRUMUTATE. DUBLETE ETIMOLOGICE

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Variabilitate –** s. f. alitatea de a se diferenția.
- **Templu –** s. n. Loc de rugăciune. Biserică monumentală.
- **Iasomie** – s. f. Arbust cu flori albe, cu miros plăcut, aromatic, pătrunzător.
- **Moștenire** – s.f. Avere, bunuri materiale primite de la înaintași.
- **Manuscris –** s. n. Text scris de mână sau dactilografiat.

§ 5. Mijloacele de îmbogățire a vocabularului (actualizare)

I. TERMINOLOGIE

derivarea:

prin sufixare
prin prefixare
derivare parasintetică

compunerea:

prin alăturare
prin sudare
prin abreviere

sufixe:
augmentative
diminutivale

conversiunea ***(schimbarea valorii gramaticale)***

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Frunza, odinioară parte a ramului, simte adierea blândă a toamnei care o cheamă spre pământ. Se desprinde ușor, dansând în aer, legănată de vânt ca într-un vals tăcut. În căderea sa, își amintește de zilele când lumina soarelui îi mângâia suprafața verde, iar ploile îi aduceau viață. Gândurile îi sunt pline de recunoștință pentru ramul care i-a fost casă și pentru cerul care i-a fost prieten.

Se întreabă, cum va fi viața pe pământ, printre alte frunze căzute, poate ca un nou început. Ajungând aproape de sol, simte că rostul ei nu s-a în-cheiat, – va hrăni pământul și va fi parte din ciclul nesfârșit al naturii. Cu o liniște profundă, își acceptă soarta, lăsând vântulețul să o poarte spre odihna meritată.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică în text un cuvânt format prin derivare cu sufix și menționează tipul de sufix utilizat (diminutival, augmentativ etc.).
2. Găsește în text un cuvânt format prin prefixare și explică cum schimbă prefixul sensul cuvântului.
3. Găsește cuvinte formate prin derivare parasintetică? Explică formarea lor.
4. Caută un cuvânt compus prin alăturare și descrie rolul acestuia în text.
5. Există în text exemple de cuvinte compuse prin sudare? Dacă da, menționează-le și explică-le.
6. Identifică un cuvânt cu sufix diminutival în text și explică cum contribuie acesta la crearea atmosferei descrise.
7. Sunt folosite în text cuvinte cu sufixe augmentative? Dacă nu, alege un cuvânt din text și formează altul cu sufix augmentativ?
8. Găsește un exemplu de conversiune (*schimbarea valorii gramaticale*) și explică, de la care cuvânt s-a format.
9. Există în text de cuvinte formate prin abreviere? Ce este abrevierea?
10. Analizează morfologic cuvântul „*odihna*”. A fost format print derivare?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Mijloacele de îmbogățire a vocabularului sunt:

- **externe** (împrumuturi);
- **interne.**

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt *derivarea, compunerea, conversiunea.*

DERIVAREA este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul prefixelor și sufixelor.

Tipurile derivării sunt: ***sufixarea, prefixarea și derivarea parasintetică.***

- **Prefixul** este grupul de sunete așezat înaintea rădăcinii pentru a forma cuvinte noi (*împădurire, nemulțumire*).

În limba română există aproximativ 90 de prefixe și se împart după criterii etimologice și semantice.

Prefixe după origine:

- moștenite din latină: *des-/dez-, de-, în-/îm-, stră (**des**face, **dez-**gust, **de**curge, **în**frânge, **îm**bătrâni, **stră**luci);*
- împrumutate din slavă: *ne-, pre-, răs-/răz- (**ne**abătut, **pre**cum, **răs**cula, **răz**bate);*
- neologice: *a-/an-, ante-, anti-, arhi-, bi-, con-, contra-, ex-, extra-, inter-, intra, intro-, post-, pre-, sub-, supra-, tri- ultra- (**a**fon, **an**alfabet, **ante**belic, **anti**corosiv, **arhi**cunoscut, **bi**lunar, **con**duce, **contra**greutate, **ex**porta, **extra**școlar, **inter**planetar, **intra**venos, **intro**ducere, **pos**tbelic, **pre**fabricat, **sub**carpatic, **supra**pune, **tri**plu, **ultra**violet).*

Prefixe după sens:

- privative (cu sensul „fără”, „a lipsi de”, „lipsit de”): *a-, des-/dez-/de- (**a**politic, **de**sprinde, **dez**lipi, **de**bloca);*
- negative (oferă bazei volari negative): *a-/an-, in-/i-, ne (**a**normal, **an**istoric, **in**exact, **i**moral);*
- iterative (oferă bazei ideea de repetare): *răs-/răz-, re- (**răs**citi, **răz**gândi, **re**citi);*
- pentru superlativ (marchează neobișnuitul și exagerarea): *arhi-, extra-, hiper-, prea-, super-, supra-, ultra- (**arhi**plin, **extra**fin, **hiper**sensibil, **prea**bun, **super**fin, **supra**copertă, **ultra**scurt);*
- delocutive (exprimă înlocuirea, devenirea, facerea): *în-, de- (**în**locui, **de**părta);*
- locative (exprimă locul sau ierarhizarea valorică): *ante-, extra-, intra-, pre-, post, sub-, supra-, trans- (**ante**vorbitor, **extra**urban, **intra-**urban, **pre**ziua, **post**față, **sub**aprecia, **tran**salpin);*
- pentru asociere (exprimă ideea de asociere): *con-/com-/co- (**con**sătean, **com**patriot, **co**proprietar);*
- pentru a exprima sensul de „împotrivă”: *anti-, contra- (**anti**corupție, **contra**zice);*

- pentru a exprima sensul de „*pentru*”: *pro- (**pro**decmocrație);*
- pentru a exprima corelația: *inter- (**inter**față).*

➢ **Sufixul** este grupul de sunete așezat după rădăcină pentru a forma cuvinte noi *(osos, copilaș, muntenesc).*

După înțelesul derivatelor *sufixele* sunt:

• ***augmentative*** (măresc obiectele, însușirile): *-an* (băietan); *-andru* (băiețandru); *-oi* (măturoi, pietroi);

• ***diminutivale*** (micșorează obiectele sau însușirile): copil*aș*, cojoc*el*, carneț*el*, scăun*el*, rămur*ică*, frumuș*ică*, arip*ioară*, mesc*ioară*, căl*uț*, căsuță, coșul*eț*, vântul*eț*.

➢ **Derivat parasintetic** este cuvântul derivat format cu ajutorul atât al unui *prefix*, cât și al unui *sufix (înveșnicit, conviețuire*).

AFLĂ MAI MULT!

În limba română există un număr considerabil de sufixe și prefixe care joacă un rol esențial în îmbogățirea vocabularului. Deși numărul exact de sufixe și prefixe variază în funcție de sursele lingvistice și analizele gramaticale, se estimează că limba română conține aproximativ 500 de sufixe și 200 de prefixe. Aceste afixe sunt folosite pentru a forma cuvinte noi, modificând semnificația cuvântului de bază sau partea de vorbire a acestuia.

Exemple de sufixe:

-ere (substantive de acțiune) – scriere, mângâiere;

-eală (substantive denumind acțiuni, procese sau stări) – înșelăciune, mângâiereală;

-itor (adjective sau substantive care exprimă o caracteristică activă) – mângâietor, inspirator;

-ic (adjective care exprimă apartenență sau proveniență) – istoric, chi-mic, etc.

Exemple de prefixe:

re- (denotă repetare sau întoarcere) – reîncepe, reciti;

ne- (negație, contrar) – nepotrivit, nefericit;

în- (schimbare, intensificare) – înfricoșător, înălțare;

des- (despărțire, inversare) – deschid, desface.

Aceste afixe, adăugate la cuvintele de bază, contribuie la crearea unor noțiuni noi, precum și la schimbarea funcției gramaticale a cuvintelor.

Procedeele compunerii sunt: *SUDAREA, ALĂTURAREA și ABREVIEREA*.

COMPUNREA este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea cuvintelor noi prin unirea sau alăturarea a două sau mai multe rădăcini.

➢ **Sudarea** este un procedeu al compunerii prin care două sau mai multe cuvinte se unesc într-un singur cuvânt, fără a păstra spații sau cratime între ele: *binefacere, doisprezece, fărădelege.*

➢ **Alăturarea** este un procedeu al compunerii prin care două sau mai multe

cuvinte se asociază, păstrându-şi autonomia formală, pentru a forma o unitate lexicală nouă. Cuvintele compuse prin alăturare pot fi scrise fie separat, fie cu cratimă: *verde-deschis, prim-ministru, sare-de-lămâie, argint-viu.*

➢ **Abrevierile** sunt prescurtări de cuvinte sau de grupuri de cuvinteunanim recunoscute şi aplicate:

U.E. – Uniunea Europeană; ş.a. – şi altele; km – kilometru;DEX – (Dicţionarul explicativ al limbii române).

CONVERSIUNEA (schimbarea valorii gramaticale).
*Copac **frumos**. (adjectiv) – **Frumosul** va salva omenirea. (substantiv).*

➢ Se obţin ***substantive*** din:

- Adjective: *Am intrat în **adâncul** întunecat al pădurii.*
- Verbe la participiu: ***Rătăciţii** în pădure se sperie.*
- Verbe la supin: ***Mersul** prin pădure îmi place.*
- Verbe la gerunziu: ***Suferindul** privea trist spre frunzele căzute.*
- Adverbe: *Înţelegea suferinţa **aproapelui** său.*
- Pronume: *Nu-mi pierd vremea cu **nişte nimicuri**.*
- Interjecţii: *N-a ascultat **oful** meu.*

➢ Se obţin ***adjective*** din:

- Verbe la participiu: *Priveam lumina **filtrată** prin ramuri.*
- Verbe la gerunziu: *Îmi plăceau pletele **fluturânde** ale fetei.*
- Pronume: ***Aceşti** brazi sunt mici.*
- Adverbe: *Mi-am luat haine **gata**.*

➢ Se obţin ***adverbe*** din:

- Adjective: Vorbeşte **frumos** despre natură.
- Verbe la participiu: *Cântă **îngânat**.*
- Substantive care denumesc anotimpuri, părţile zilei, zilele săptămânii: *Învaţă **noaptea**.*

➢ Se obţin ***prepoziţii*** din:

- Adverbe: ***Deasupra** crengii s-a aşezat o pasăre.*
- Substantive: *Picta frumos **graţie** talentului.*
- Verbe la participiu: *A terminat de recoltat **mulţumită** ajutorului.*

MIJLOACELE INTERNE DE FORMARE A CUVINTELOR

Derivarea:
- ❖ sufixarea
- ❖ prefixarea
- ❖ derivare parasintetică

Compunerea:
- ❖ prin alăturare
- ❖ prin sudare
- ❖ prin abreviere

Conversiunea
- ❖ Schimbarea valorii gramaticale

Reprezentarea schematică a structurii cuvântului:

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Transcrieți corect cuvintele derivate și explicați ortografia prefixelor și a sufixelor.

a) *Incorect, inuman, inlegal, inutil.*
b) *Reface, reîntoarce, reconstrui, revedea.*
c) *Subaprecia, subestima, subclasa, subordona.*
d) *Nefericit, neproductiv, neglijent, neprietenos.*

2. Identificați și corectați cuvintele derivate scrise incorect, apoi explicați utilizarea corectă a prefixelor și sufixelor.

a) *Dezarmonie, desacord, dezaproba, desavantaj*.
b) *Imposibil, improbabil, imperfect, imnobil*.
c) *Reintroduce, reinvita, reîncepe, reîntors*.
d) *Neimportant, neautorizat, neadecvat, neacceptabil*.
e) *Disconfort, discredita, discontinuu, disfuncțional*.
f) *Inactiv, inadecvat, inabil, inaccesibil*.

❖ CURIOZITĂȚI la tema dată:

1. Sufixele diminutive sunt foarte versatile: În limba română, sufixele precum „-el”, „-ică”, „-uț” sunt folosite nu doar pentru a crea diminutive (casă – căsuță), ci și pentru a exprima afecțiune, ironie sau alte nuanțe emoționale.

2. Compunerea creează imagini poetice. Unele cuvinte compuse au o încărcătură expresivă deosebită. De exemplu, „*zăpada mieilor*” este o denumire poetică pentru ninsoarea târzie de primăvară, iar „*floarea-soarelui*” are o conotație caldă, evocând natura.

3. *Multe nume de locuri au fost formate prin derivare, cum ar fi „Moinești”* (moină – loc mlăștinos) sau „Făgăraș” (făget – pădure de fag), arătând cât de strâns legată este formarea cuvintelor de geografia și cultura locală.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Explică cum s-au format următoarele cuvinte:
darnic, d-lui, ardelean, Ștefan cel Mare, ființă, unsprezece, reînființa, anormal, altădată, inuman, incorect, devreme, descoase, numai, descântec, înspre, decădea, denivela, fărădelege, denumire, galbenportocaliu, dezamăgire, îndulcitor, d-ta, înnămolire, împământare, înarmare, răscumpărabil, răsuna, transsiberian, refolosibil, neliniștitor, Baba-Cloanța, bunăstare, TVU.

2. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în exemplele:
a) A venit *aproape*. b) Ajută-l pe *aproapele* tău. c) Fetița purta o rochie *roșie*. d) *Roșul* e culoare mea peferată. e) Tu vorbești *bine* limba franceză. f) *Binele* cu bine se plătește. g) Ți-ai *învățat* lecția? h) Au întâlnit *un învățat*. i) *Au*! Ce rău

m-am ars! j) *S*-a auzit *un au* în spatele nostru. k) Am pus cartea *deasupra*. l) *Deasupra* casei plutea un porumbel. m) Dintre toţi participanţii eu am fost *contra*. n) Ei au luptat *contra* turcilor.

3. Alcatuieşte enunţuri în care să fie un:

a) substantiv provenit din adjectiv; b) substantiv provenit din adverb; c) adjectiv provenit din verb la participiu; d) adverb provenit din substantiv; e) adverb provenit din adjectiv; f) prepoziţie provenită din adverb.

4. Completează tabelul de mai jos după modelul dat:

Cuvântul	Cuvântul de bază	Prefixul	Radăcina	Sufixul
împădurire	pădure	îm	pădur-	-
trecătoare		-		re
împietrire				
omenește				
inegalitate				
neştiutor				
retransformat				
relansat				
străbunic				
învăţăcel				
dezamăgit				

5. Identifică procedeul de formare (derivare, compunere, conversiune) pentru fiecare cuvânt: *cântăreț, alergare, cititor, nehotărât, deschisă.*

6. Formează 5 cuvinte derivate din rădăcinile oferite folosind sufixe şi prefixe: *scrie, om, copil, verde, nor.*

7. Asociază cuvintele date cu un cuvânt derivat, compus sau rezultat din conversiune: ***Exemplu:*** mare → marinărească.

Soare → _____ , uşă → _____ , muncă → _____ , zbor → _____ .

8. Identifică prefixul din fiecare cuvânt şi explică felul şi sensul acestuia: *neglijent, reproș, împrejur, deosebit, previzibil.*

9. Transformă următoarele cuvinte în alte părţi de vorbire, utilizând conversiunea. Ce sensuri noi se pot genera prin conversiune?

Lucru (substantiv → verb), curat (adjectiv → adverb), creion (substantiv → verb), gol (adjectiv → substantiv), cânta (verb → substantiv).

10. Descompune cuvintele de mai jos în componentele lor şi identifică tipul de compunere (alăturare, sudare, juxtapunere): *floarea-soarelui*, *binevoitor*, *apărare, câine-lup, bunăstare.*

VI. ATELIER CREATIV

1. Jocul didactic: *„Cuvinte în lanț”*

Reguli de joc: *Clasa este împărţită în 4 echipe. Fiecare echipă extrage un cartonaș cu un cuvânt de bază. Echipele au la dispoziție 5 minute să construiască cât mai multe cuvinte derivate, compuse, împrumuturi adaptate și schimbarea de sens, plecând de la cuvântul primit.*

Exemplu de desfășurare: *Cuvânt de bază: „floare”.*

- *Derivate: înflorit, înflorire, înflorătură.*
- *Cuvinte compuse: floare-soarelui, floare-de-colț.*
- *Împrumuturi adaptate: „floristic” (din limba engleză).*
- *Schimbare de sens: floare (în sens figurat – „om de valoare”).*

2. Jocul didactic: *„Literele norocoase”*

- *Fiecare echipă primește o literă din alfabet și trebuie să găsească cât mai multe cuvinte derivate, compuse sau împrumuturi care încep cu ea.*

3. Alcătuiți o compunere pe tema: „O zi petrecută într-o lume fantastică”. Imaginați-vă că ați fost transportați într-o lume magică, plină de creaturi fantastice și peisaje uimitoare, în care să folosiți cuvinte formate prin derivare și compunere.

Continuați începutul propus sau alcătuiți singuri compunerea.

„Într-o dimineață senină, m-am trezit într-un loc cu totul necunoscut. Cerul avea nuanțe de turcoaz și violet, iar soarele strălucea ca o perlă imensă. În jurul meu, copacii erau acoperiți cu frunze aurii, care foșneau ușor la fiecare adiere a vântului. Păsările cântau melodii nemaiauzite, iar pajiștile erau pline de flori care își schimbau culoarea la fiecare clipire.

Curios, am început să explorez acest tărâm de basm. Deodată, un fluture gigantic, cu aripi strălucitoare, mi-a vorbit:

— Bine ai venit în Lumea Viselor! Aici, orice dorință poate deveni realitate! ...”

4. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre mijloacele de îmbogățire a vocabularului. Rezolvați în caiete fișele propuse.

MIJLOACELE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Considerabil –** agj. Însemnat, remarcabil, (foarte) mare.
- **Recunoștință –** s. f. Recunoaștere a unei binefaceri primite, răsplată.
- **Esențial** – adj. De prim ordin, fundamental, principal.
- **Rost** – s.n. Sens, înțeles, tâlc; scop, menire, justificare, motivare.
- **Contrar –** adj. Opus; potrivnic.

§ 6. Familia lexicală (actualizare). Prefixoidele. Sufixoidele

I. TERMINOLOGIE

familie lexicală (de cuvinte)
prefixoide
sufixoide

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Meșteșugurile din Bucovina de Nord

Bucovina de Nord, o regiune cu o bogată tradiție culturală, este cunoscută pentru meșteșugurile sale autentice, transmise din generație în generație. Aici, arta olăritului și a țesutului sunt practicate cu măiestrie de meșteri pricepuți. Obiectele din ceramică, cunoscute pentru modelele lor decorative unice și covoarele țesute manual, cu motive tradiționale, reflectă identitatea culturală a zonei. În atelierele de prelucrare a lemnului, se creează obiecte de uz casnic și mobilier, toate lucrate cu migală. Meșteșugurile din Bucovina de Nord nu sunt doar o formă de artă, ci și un mod de a păstra vii tradițiile și valorile strămoșești.

Astăzi, aceste meșteșuguri atrag turiști din toate colțurile lumii, dornici să descopere frumusețea autentică a regiunii. Festivalurile locale și târgurile meșteșugărești oferă ocazia de a vedea meșterii la lucru și de a cumpăra produse unicat. Educația în domeniul meșteșugurilor este încurajată, astfel încât tinerele generații să poată duce mai departe această moștenire culturală. Bucovina de Nord rămâne un simbol al păstrării tradițiilor, îmbinând armonios trecutul cu prezentul.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Care sunt cuvintele din familia lexicală a termenului „*meșteșug*” din text?
2. Identifică un cuvânt din familia lexicală a cuvântului „*tradiție*” din text.
3. Ce alte cuvinte ar putea face parte din familia lexicală a cuvântului „*cultură*”, pe baza contextului textului?
4. Găsește un cuvânt derivat din „*meșter*” în text și explică legătura sa lexicală.
5. Indică familia lexicală a cuvântului „*artă*” utilizat în descrierea meșteșugurilor?
6. Identifică un cuvânt din familia lexicală a cuvântului „lemn” folosit în text.
7. Care este familia lexicală a cuvântului „*păstra*”, având în vedere utilizarea sa în contextul tradițiilor?

8. Identifică un cuvânt din familia lexicală a cuvântului „*decorativ*” prezent în text.
9. Ce cuvinte din familia lexicală a termenului „*educație*” pot fi identificate în text?
10. Care este familia lexicală a cuvântului „*festival*” și cum se reflectă aceasta în textul despre meșteșugurile din Bucovina?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

FAMILIA LEXICALĂ sau FAMILIA DE CUVINTE cuprinde toate cuvintele formate prin derivare sau prin alte procedee de la un cuvânt de bază.

Exemple: *a învăța* – învățător, neînvățat, învățătorime, învățătură, învățătoare, învățăcei, învățare.

ATENŢIE!

Nu confunda ***familia lexicală*** (desemnează cuvintele care pornesc de la o rădăcină comună) ***cu câmpul lexical*** (desemnează cuvinte cu trăsături de sens comune, care pot fi grupate ele însele pe categorii).
Exemple: **familie lexicală:** casă, căsuță, căscioară, căsișoară, căsulie, căsoaie, căsoi, căsean, casnic(ă), căsnicie.
câmp lexical: casă, bordei, vilă, palat etc.

Prefixoidele. Sufixoidele

Câteva exemple de prefixoide și sufixoide (structura și sensul următoarelor grupuri de cuvinte):
a) **Foto**voltaic (prefixoid „foto”) – care generează electricitate prin intermediul luminii;
Teleconferință (prefixoid „tele”) – conferință desfășurată prin intermediul unui sistem de telecomunicații;
Agroalimentar (prefixoid „agro”) – legat de produsele agricole destinate alimentației.
b) Bacteri**cid** – (sufixoid „cid”) – substanță care ucide, omoara bacteriile.
Hidro**graf** – (sufixoid „graf”) – specialist în hidrografie.
Glico**liza** – (sufixoid „liza”) – proces enzimatic de descompunere a glucidelor în organismele vii.
Fono**teca** – (sufixoid „teca”) – colecție de inregistrari sonore pe CD-uri, stikuri.

REȚINE!

PREFIXOIDELE sunt elemente de compunere sau cuvinte utilizate ca prefixe (false) la formarea termenilor științifici și tehnici.

Prefixoide:

Aqua-, aero-, agro-, atmo-, balneo-, biblio-, cardio-, claustro-, cvadri-, demi-, echi-, etno-, foto-, fungi-, hecto-, igni-, lacto-, zoo-, medico-, micro-, neuro-, onco-, penta-, poli-, rino-, servo-, tehno-, turbo-, vaso-, lombo-.

Exemple:

aero – avion, aviație (aerodrom);

api – albină (apicultură);

***Aero**model, **auto**amăgire, **bio**sferă, **filo**francez, **geo**metrie, **hidro**avion, **macro**mole culă, **micro**analiză, **multi**lateral, **orto**grafie, **poli**semantic, **pseudo**artist, **tele**viziune, **zoo**tehnic.*

SUFIXOIDELE sunt elemente de compunere sau cuvinte folosite ca sufixe (false) la formarea unor termeni ştiinţifici şi tehnici.

Sufixoide: *-agog, -ambul, -atlon, -cardie, -cultor, -exie, -gon, -logie, -onim, -plan, -tecă, -termie, -vor, -zofie.*

Exemple:

*Insecti**cid**, vermi**cid**, organi**gramă**, anglo**fil**, ruso**fil**, hidro**for**, endo**scopie**, meta-l**urgie**, hemato**logie**.*

ATENTIE!

Nu confunda ***sufixoidele și prefixoidele***

(elemente ale compunerii: rădăcină+rădăcină)

cu ***sufixele și prefixele***

(elemente ale derivării: rădăcină+sufix sau prefix+ rădăcină).

Exemple:

- cuvinte cu sufixoide și prefixoide: *telegraf, zoolog, meloman, astronom;*
- *cuvinte cu sufixe și prefixe: nerăbdare, înfășurat, preșcolar, dezinteresat.*

arheo – vechi (arheologie)

hidro – apă (hidrofor)

❖ **CURIOZITĂȚI la temă:**

1. **Originea cuvintelor derivate**: Prefixoidele și sufixoidele sunt elemente de origine latină sau greacă care, prin adăugarea la rădăcina unui cuvânt, formează noi cuvinte. De exemplu, prefixul „anti-” (din greacă) sau sufixul „-ism„ (din latină) sunt utilizate frecvent pentru a crea termeni noi.

2. **Prefixoidele în limba română**: Unele cuvinte românești sunt formate cu ajutorul prefixoidelor care au înțelesuri foarte clare și sunt folosite pentru a modifica semnificația cuvântului de bază. De exemplu, prefixul „sub-” formează cuvinte ca „subteran” (sub + teren), indicând un loc aflat sub pământ.
3. **Sufixoidele pot modifica părțile de vorbire**: Sufixoidele nu doar formează cuvinte noi, ci pot și să schimbe categoria gramaticală a unui cuvânt. De exemplu, sufixul „-itor” transformă verbul "a crea" în „creator”, un substantiv.
4. **Cuvinte care sunt compuse din prefixoide și sufixoide**: Unele cuvinte românești sunt formate dintr-un prefixoid și un sufixoid, creând termeni foarte specifici. De exemplu, cuvântul „autobiografie” (auto- + bio- + grafie) combină trei elemente pentru a desemna o scriere despre propria viață.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege forma scrisă corect a următoarelor cuvinte compuse: floare de colț / floare-de-colț, masa de prânz / masa-de-prânz, luna plină / luna-plină, creion colorat / creion-colorat, dulce-amărui / dulce amărui, bun venit / bun-venit, picior de plai / picior-de-plai, joc de noroc / joc-de-noroc.

2. Subliniază forma corectă a cuvintelor date:

a) scufunda – scufînda,
b) învăța – îmvăța,
c) dezveli – desveli,
d) îmbolnăvi – înbolnăvi,
e) răzbate – răsbate,
f) reâncerca – reîncerca,
h) îngriji – îmgriji,
i) răzgândi – răsgândi,
j) despărți – dezpărți,
k) dezamăgi – desamăgi.

3. Transcrie textul corectând greșelile:

Stejarul este un copac impozant, cu o coroană deasă și o scoarță groasă. El crește în pădurile țării noastre și este cunoscut pentru duritatea lemnului său. Frunzele de stejar sunt mari și lobate, iar în toamnă devin galbene sau maro. Stejarul are o importanță deosebită în ecosistem, oferind adăpost multor specii de animale, precum veverițele sau diferite tipuri de păsări. În plus, stejarul este simbol al puterii și al stabilității, fiind adesea menționat în poiezii și legende. În unele zone, stejarul este considerat un arbore sacru, fiind venerat în tradițiile populare. Lemnul său rezistent este folosit de secole în construcții, mobilier și butoaie pentru păstrarea vinului. De asemenea, ghindele stejarului reprezintă o sursă importantă de hrană pentru multe animale sălbatice, contribuind la echilibrul naturii. În parcuri și grădini, stejarul este plantat nu doar pentru frumusețea sa, ci și pentru umbra răcoroasă pe care o oferă în zilele toride de vară.

Datorită longevității sale, acest arbore măreț rămâne un simbol al rezistenței și al continuității vieții.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Scrie câte patru termeni din familia lexicală a cuvintelor: *copil, floare, poveste, pământ.*

2. Formează, prin prefixare, cuvinte cu înțeles diferit: *atent, lega, activ, gândi.*

3. Scrie un cuvânt de bază și adaugă-i un sufix, dintre cele de mai jos, astfel încât să formeze un alt cuvânt, ca în exemplul dat:

cizmă + *ar* = *cizmar*

a) ..... + iu = ...

b) ..... + ătură = ...

c) ..... + eţe = ...

d) ..... + ime =.....

e) ..... + uţă = ...

4. Scrie forma corectă a cuvintelor derivate: *răsbate/ răzbate, înopta/ înnopta, înpături/împături, deszăpezi/dezăpezi.*

5. Grupează cuvintele aparţinând aceleiaşi familii lexicale şi precizează cuvântul de bază de la care s-au format: *înfrunzit, pietroi, omenește, pietricică, frunzuliță, omenesc, pietriș, omuleț, înfrunzit, împietrit, omenire, frunziș.*

6. Descoperiți cuvântul de bază ale următoarelor cuvinte derivate:

a) *cerculeț, încercuit, reîncercuit, încercuire:* _____

b) *joculeț, jucărie, joculeț, joacă, jucător:* _____

c) *bătrânel, bătrânesc, îmbătrâni, bătrânețe:* _____

7. Grupează cuvintele pentru a descoperi familii de cuvinte: *roșiatic, frunziș, gardină, frunză, roșeață, înroșit, frunzar, grădinar, frunzos, a înroși, grădinărit, înroșire, grădinăresc.*

Roșu	Grădină	Frunză
_____	_____	_____
_____	_____	_____

8. Formează cuvinte cu următoarele prefixoide: *acva-, agro-, bio-, geo-, macro-, neo-, poli-, tele.*

9. Formează cuvinte cu sufixoidele: *-cid, -fag, -fil, -glot, -log*.

10. Indică prefixoidele şi sufixoidele următoarelor cuvinte şi indică sensul lor:

Cuvânt	Prefixoid	Sens	Sufixoid	Sens
Bisilabic				
Televiziune				
Fotografie				
Genocid				
Hemogramă				
Dermatolog				
Ortografie				
Silvicultură				
Agroturism				
Antropofag				

11. Identifică familia lexicală a cuvântului de bază „cultură” și formează zece cuvinte derivate, explicând ce sufixoide sau prefixoide ai folosit în fiecare caz.

12. Utilizând prefixoidele „bio-”, „tele-”, „auto-” și sufixoidele „-logie”, „-grafie”, „-nomie”, creează 5 cuvinte noi și explică semnificația lor.

13. Clasifică următoarele cuvinte în funcție de tipul prefixoidelor sau sufixoidelor utilizate și specificați familia de cuvinte din care fac parte: *biosferă, autostradă, teleconferință, filologie, hidrocentrală.*

14. Transformă următoarele cuvinte prin adăugarea de sufixoide și prefixoide, astfel încât să obții termeni specifici domeniului științific. Indică familia lexicală și explică transformările făcute:

a) „energie” → (prefixoid + sufixoid),
b) „mobil” → (prefixoid + sufixoid),
c) „scriere” → (prefixoid + sufixoid),
d) „natură” → (prefixoid + sufixoid),
e) „climă” → (prefixoid + sufixoid).

15. Completează următoarele fraze utilizând cuvinte formate cu ajutorul prefixoidelor sau sufixoidelor indicate. Explică în fiecare caz cum contribuie prefixoidele sau sufixoidele la sensul cuvântului:

a) În era digitală, _____ este esențială pentru comunicarea globală. (prefixoid: „*tele-*”)
b) Explorarea spațiului cosmic ne oferă o nouă perspectivă asupra _____. (prefixoid: „*cosmo-*”).
c) Învățământul modern include discipline precum _____ pentru înțelegerea organismelor vii. (prefixoid: „*bio-*”)
d) Protecția mediului este o preocupare centrală în _____ contemporană. (sufixoid: „*-logie*”)
e) Avem nevoie de _____ pentru a rezolva problemele de infrastructură într-un mod sustenabil. (prefixoid: „*eco-*”).

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Citește următoarele propoziții și identifică cuvintele care fac parte din aceeași familie de cuvinte. Explică și semnificația legăturii între ele.

a) Iarba crește sănătoasă în grădină, datorită îngrijirii corespunzătoare a grădinarului. b) În fața casei se află o grădină mare, unde florile sunt plantate cu mare grijă. c) Fiul grădinarului și-a adunat toate uneltele pentru a lucra în grădina de legume.

Explică legătura între cuvintele *„crește”, „grădinar”, „grădină”, „flori”* și *„unelte”.*

2. Pornind de la rădăcina „munc-”, formează cel puțin 5 cuvinte, folosind prefixe și/sau sufixe. Pentru fiecare cuvânt, identifică tipul de prefix/sufix și explică cum modifică sensul cuvântului de bază.

Exemplu: „muncitor” – sufix „-tor” (indică persoana care efectuează acțiunea).

3. Explică diferența dintre cuvintele „imposibil” și „posibil” în contextul prefixului „im-”. Cum modifică acest prefix semnificația cuvântului? Realizează un tabel cu 5 exemple de cuvinte formate cu prefixul „im-” și explica funcția acestuia.

4. Examinează următoarele cuvinte și completează tabelul:

Cuvânt	Rădăcină	Prefix	Sufix	Semnificația cuvântului
învățător				
realizare				
neîmplinit				
întunecat				

5. Găsește greșelile ortografice din propoziții, referitoare la prefixe și sufixe. Corectează-le și explică regulile care stau la baza corectării.
a) „Această explicatie este inposibila pentru unii dintre elevi.” b) „El a fost acceptat datorită muncii sale incetate.” c) „Cartea este imcompletă, dar va fi conpletată într-un timp scurt.”

6. Formează propoziții, folosind cel puțin două cuvinte din familia de cuvinte „a învăța”, „educație” și „profesor”. Folosește cuvinte derivate cu prefixe și sufixe.

Exemplu: *„Profesorul de matematică a educat o generație întreagă de elevi pentru a deveni profesioniști în domeniu.”*

VI. ATELIER CREATIV

1. Jocul didactic „Detectivii familiei de cuvinte” (13 minute)

Etapa 1: Misiunea detectivilor (5 minute)

Activitatea principală:

- Fiecare echipă alcătuiește o familie lexicală de la un cuvânt de bază: echipa 1 – „joc”, echipa 2 – „scris”, echipa 3 – „floră”.
- Timp de 5 minute, echipa trebuie să găsească cât mai multe cuvinte care aparțin familiei lexicale și să alcătuiască cu două din ele enunțuri.

Etapa 2: Detectivii greșelilor (3 minute)

- Fiecare echipă trebuie să găsească cuvintele care nu aparțin familiei lexicale a unui cuvânt de bază:

1. Grădină, grădinar, grădiniță, grabă, grădinăresc, grădinărit, grămadă.
2. Soare, însorit, răsărit, soarele, sonet, soricel, soră.
3. Carte, cărturar, cărțile, cărțulie, descărca, cartă, cartier.

- Elevii trebuie să identifice greșelile și să explice de ce un cuvânt nu face parte din familia lexicală.

Etapa 3: Detectivii puzzle-urilor cuvintelor (5 minute)

- Elevii vor primi câte un set de „piese de puzzle” și vor crea cât mai multe cuvinte, folosind combinații între cuvântul de bază, prefixoide și sufixoide. care conțin:

Baze de cuvinte: „creștere”, „frumos”, „gândire”, „laudă”.
Prefixoide: „pre-”, „re-”, „ne-”.
Sufixoide: „-tor”, „-este”, „-ic”, „-ire”.

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre familia lexicală, prefixoide, sufixoide. Rezolvați în caiete fișele propuse.

FAMILIA LEXICALĂ. PREFIXOIDELE. SUFIXOIDELE

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Impozant –** agj. Care impune respect, admirație; impunător, mândru.
- **Venerat –** adj. Respectat în mod deosebit.
- **Sacru** – adj. Cu caracter religios; sfânt.
- **Unicat** – adj. Care se întocmește într-un singur exemplar.
- **Glucidă –** s.f. Substanță organică naturală care conține carbon, hidrogen.

§ 7. Unitățile frazeologice și clișeele internaționale

I. TERMINOLOGIE

unități frazeologice — ***locuțiuni***, ***expresii***, ***expresii idiomatice***

clișee internaționale

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Beneficiile naturii montane – oaza sufletului și izvorul vieții

Natura montană este, fără îndoială, un colț de rai pe pământ, o binecuvântare oferită de natură pentru trup și suflet. Acolo, unde cerul atinge pământul, găsim liniștea după care tânjim în agitația cotidiană. Aerul curat, de o prospețime care te înalță, ne umple plămânii, iar peisajele spectaculoase ne răsfață privirea cu o simfonie de culori ce nu poate fi descrisă în cuvinte. Munții sunt refugiul perfect, unde timpul pare că stă în loc, iar ritmul vieții este dictat doar de natură. În liniștea adâncă a codrilor, găsești nu doar pace interioară, ci și inspirație. Așa cum spune o veche vorbă: „Munții sunt catedralele pământului", unde fiecare pas îți oferă o nouă lecție despre simplitate și frumusețe. Efectele benefice ale drumețiilor montane ne oferă „sănătate de fier". Aerul curat și exercițiul fizic contribuie la întărirea sistemului imunitar, la reducerea stresului și la îmbunătățirea stării generale de sănătate. Mai mult decât atât, contactul direct cu natura ne ajută să ne încărcăm bateriile, să ne eliberăm de griji și să ne conectăm cu esența noastră.

Munții sunt, de asemenea, o lecție vie de modestie. Privind spre înălțimile lor impunătoare, înțelegem cât de mici suntem în fața grandorii naturii și cât de important este să ne păstrăm respectul pentru mediu. Așa cum spune un proverb: „Omul aparține naturii, nu natura omului".

O zi petrecută în munți este o zi câștigată pentru suflet. Natura montană ne oferă un adevărat antidot pentru viața modernă, un spațiu unde putem medita, contempla și regăsi echilibrul pierdut. „Frumusețea naturii este hrană pentru suflet", iar munții sunt dovada vie că această hrană este esențială.

Munții sunt mai mult decât simple formațiuni geografice – sunt temple ale naturii, unde fiecare vizitator își găsește o parte din sine. Să nu uităm că natura nu are nevoie de noi, dar noi avem nevoie de natură, iar natura montană ne învață acest adevăr în fiecare moment petrecut în preajma ei. Să ocrotim natura!"

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Ce înseamnă expresia „*colț de rai*” în contextul naturii montane și ce transmite despre peisajul montan?
2. Cum este folosită expresia „*cerul atinge pământul*” pentru a descrie frumusețea naturii montane?
3. Explică sensul din text al expresiei „*simfonie de culori*”. Alcătuiește o propoziție proprie folosind frazeologisme pentru a descrie un alt peisaj.
4. Ce semnificație are expresia „*munții sunt catedralele pământului*” și ce mesaj transmite despre valoarea naturii?
5. De ce expresia „*sănătate de fier*” este potrivită pentru a descrie efectele benefice ale drumețiilor montane?
6. Analizează utilizarea frazeologismului „*ne încărcăm bateriile*” în contextul beneficiilor oferite de natura montană.
7. Ce semnifică expresia „*o lecție vie de modestie*”?
8. Explică expresia „*omul aparține naturii, nu natura omului*”.
9. Explică sensul frazei „*un adevărat antidot pentru viața modernă*” și legătura ei cu efectele naturii montane asupra oamenilor.
10. Efectuează analiza morfologică a cuvintelor din primul enunț.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Cuvintele cu înțeles unitar se numesc UNITĂȚI FRAZEOLOGICE sau FRAZEOLOGISME.

Tipurile de frazeologisme sunt: **locuțiuni; expresii.**

Unitățile frazeologice (locuțiunile / expresiile) sunt combinații stabile, alcătuite din două sau mai multe cuvinte, având sens unitar și referindu-se la un singur aspect al realității. Se comportă ca o singură parte de vorbire. Unitățile frazeologice (frazeologismele) sunt, de multe ori expresive, exprimând prin limbaj o stare afectivă. Unitățile frazeologice pot fi creații interne ale limbii române sau împrumuturi din alte limbi.

REȚINE!

LOCUȚIUNEA este grupul de cuvinte mai mult sau mai puţin sudat care are înţeles unitar şi se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire.

Locuţiunile ţin locul şi pot fi substituite printr-o parte de vorbire. Există locuţiuni pentru toate părţile de vorbire, mai puţin pentru articol:

▪ Locuţiuni verbale: *a băga de seamă, a cere mâna, a-și aduce aminte, a-i părea rău, a băga la cap;*

▪ Locuţiuni substantivale (provin, adesea, din cele verbale): *băgare de seamă, aducere-aminte, părere de rău, bătaie de joc;*

▪ Locuţiuni adjectivale: *de două parale, cu dare de mână, cap pătrat, bătut în cap, plin de el, cusut cu aţă albă;*

▪ Locuţiuni adverbiale: *pe nepusă masă, din când în când, cu de-a sila, zi de zi, din loc în loc, ici şi colo;*

▪ Locuţiuni conjuncţionale: *din cauză că, din moment ce, cu toate că, măcar că, în vreme ce, chiar dacă, după cum;*

▪ Locuţiuni interjecţionale: *Doamne ajută!, Doamne ferește!, la dracu!, maică măiculiţă!, păcatele noastre!;*

▪ Locuţiuni prepoziţionale*: din faţa, din spatele, dincolo de , înainte de, din cauză că, în timp de, la dreapta, în mijlocul;*

▪ Locuţiuni pronominale: *nu ştiu cine/ce, care mai de care, te miri ce, nu ştiu cât;*

▪ Locuţiuni ale numeralului: *de trei ori mai puţin, de cinci ori mai mult*.

EXPRESIA IDIOMATICĂ este locuţiunea cu o pronunţată încărcătură afectivă.

Expresiile se deosebesc de locuţiuni printr-un grad mai mare de expresivitate, având şi o valoare stilistică. Uneori este greu de găsit echivalentul în vorbire.

Exemple: *a tăia frunză la câini, a umbla de frunza frăsinelului, a-şi lua inima în dinţi, a umbla cu capul în nori, a nu face cât o ceapă degerată, a nu face mulţi purici, a face din ţânţar armăsar, a face una cu pământul, a fugi mâncând pământul, a fi în al nouălea cer, a-i lua capul foc.*

Cele mai multe expresii româneşti sunt intraductibile în alte limbi. Acestea poartă numele de **expresii idiomatice**: *a ploua cu găleata, a se crăpa de ziuă, a pleca cu noaptea-n cap, a umbla cu frica-n sân, a încălzi şarpele la sân, a face zile negre cuiva etc.*

Exemple și explicații:

a trăi ca-n sânul lui Avram – a duce o viață liniștită, tihnită, fără griji;
a spăla putina – a pleca în grabă, a fugi;
a-și lua nasul la purtare – a se obrăznici;
a face felul (cuiva) – a ucide pe cineva, a păcăli;
a da apă la moară (cuiva) – a provoca la dialog, la povestit;
a călca pe bec – a încălca o regulă.

✓ Explică locuţiunile şi expresiile, în care intră substantivul ***inimă*.**

din toata inima; a pune la inimă;
a-şi lua ceva de pe inimă; a dărui inima cuiva;
a avea inima de piatră; de inimă albastră

Clişeele internaţionale – o categorie aparte a unităţilor frazeologice.

Unele dintre aceste expresii au apărut în diverse limbi, fiind păstrate în limba de origine sau calchiate în alte limbi, altele sunt expresii în componenţa cărora intră un nume propriu şi au la bază legende, Biblia, întâmplări reale care trebuie bine cunoscute pentru a înţelege sensul şi felul în care au apărut aceste frazeologisme devenite internaţionale.

Ele sunt unităţi frazeologice care circulă în majoritatea limbilor şi au un caracter cultural. În structura clişeelor internaţionale intră, de obicei, un nume propriu. Clişeele internaţionale au la bază:

- Mituri şi legende antice: *pânza Penelopei, cutia Pandorei, firul Ariadnei, patul lui Procust, mărul lui Adam, arca lui Noe, mărul discordiei, nodul gordian;*
- Sintagme în limba latină, utilizate mai ales în limbajul elevat*: tabula rasa, sine qua non, volens nolens, rara avis, magna cum laudae, ad hoc, stricto sensu, quiproquo, lato sensu, ab initio, modus vivendi, pro domo, ante litteram, de facto, de jure, ab origine, sui generis, casus belli, grosso modo, ex abrupto etc.*

Exemple şi explicaţii:

• *Arca lui Noe* – ideea de amestec, diversitate; lumea în totalitatea ei, reprezentată prin prototipuri; loc de salvare.

• *Turnul Babel* – loc unde se vorbesc multe limbi care se amestecă unele cu altele până la confuzie; reuniune haotică a unor persoane care vorbesc fiecare pe limba lor, fără să se poată înţelege între ele; ideea de confuzie, amestec, încâlceală.

• *Călcâiul lui Ahile* – partea vulnerabilă a unui om;

• *Firul Ariadnei* – un fir călăuzitor, o cale, o modalitate prin care se poate ieşi dintr-o situaţie complicată, întortocheată asemenea unui labirint;

• *Patul lui Procust* – e un spaţiu al nepotrivirilor, simbolizează mutilarea, intenţia de a introduce un anumit lucru într-un tipar prestabilit, de a-l supune unor constrângeri nefireşti;

• *Pânza Penelopei* – a face şi desface, a face şi reface fără sfârşit.

❖ CURIOZITĂŢI la temă:

1. **Clişee internaţionale cu rădăcini comune**

   Multe clişee internaţionale au rădăcini în operele literare, precum operele lui Homer sau Shakespeare, cum ar fi „pomul cunoaşterii” sau „calul troian”.

2. **Frazeologisme din mitologie**

   Expresii precum „firul Ariadnei” sau „mărul discordiei” au fost preluate din mitologia greacă şi au devenit universal recunoscute.

3. **Frazeologismele pot călători în timp**

   Expresia „a pune paie pe foc” există încă din perioada romană, fiind folosită de oratorii latini pentru a descrie amplificarea unei probleme. Această expresie a supravieţuit secolelor şi este utilizată în multe limbi moderne, de la română la italiană şi spaniolă.

4. **Frazeologismele despre bani sunt cele mai răspândite în lume**
Expresii precum „timpul înseamnă bani” sau „a face bani cu lopata” se regăsesc în aproape toate culturile, deoarece reflectă valori economice universale. În fiecare limbă își pune amprenta culturală: în China, „a avea bani până la vârfurile degetelor” descrie prosperitatea, iar în spaniolă, „a avea păsări în cap” înseamnă a cheltui nesăbuit.
5. **Influența literaturii asupra limbajului**
Fraze precum „a fi sau a nu fi” din Shakespeare au devenit nu doar clișee internaționale, ci și simboluri culturale universale.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege forma corectă a cuvântului în funcție de context: El (sa/s-a) dus la magazin. (Ia/I-a) cartea de pe masă. Nu (ști/știai) că vine astăzi? (V-a/Va) plăcut filmul? (Sa/S-a)trezit devreme.

Explicații:

- sa/s-a: „s-a” este forma verbului reflexiv „a se”, iar „sa” este un adjective posesiv.
- ia/i-a: „ia” este forma imperativă a verbului „a lua”, iar „i-a” este o combinație între pronumele personal „i” și verbul auxiliar „a”.
- ști/știai: „ști” este forma de prezent a verbului „a ști” la persoana a doua singular, iar „știai” este forma de imperfect.
- v-a/va: „v-a” este o combinație între pronumele personal „vă” și verbul auxiliar „a”, iar „va” este un adverb care indică viitorul.
- sa/s-a: „s-a” este forma verbului reflexiv „a se”, iar „sa” este un adjectiv posesiv.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Realizează corespondența între următoarele unități frazeologice (clișee internaționale) și sinonimele acestora:

a-și da sufletul	a se legăna
a ajunge la sapă de lemn	a discuta
a da de veste	a muri
a se da huța	a plânge
a da de-a dura	a sărăci
a băga de seamă	a se rostogoli
a acorda atenție	a observa
a sta de vorbă	a anunța

2. Indică sinonimele lexicale ale următoarelor unități frazeologice:

a da voie	a se face de râs
cetate de scaun	dare de seamă
a-i părea rău	a căsca gura
a-i veni în minte	a-și pune pirostriile
lovitură de colț	deschizător de drumuri

3. Precizează tipul următoarelor locuțiuni (din punct de vedere morfologic),

apoi scrie câte un sinonim pentru fiecare dintre ele: *a se lua la harță, față în față, cu capul în nori, în față, nod în papură.*

4. Scrie sinonimele frazeologice ale cuvintelor următoare: *brusc, a se legăna, haotic, a gafa.*

5. Scrie câte cinci expresii/ locuțiuni cu următoarele cuvinte: *drept, a da, obraz, a mânca, a rămâne, ochi.*

6. Caută într-un dicționar, sensul următoarelor unități frazeologice: *oul lui Columb, de la Ana la Caiafa, nodul gordian, mărul lui Adam, mărul discordiei, pânza Penelopei, cutia Pandorei, firul Ariadnei, patul lui Procust, arca lui Noe.*

7. Transcrie frazeologismele și locuțiunile în două coloane. Explică sensul frazeologismelor.

A-și lua inima în dinți, a face praf (pe cineva), păreri de rău, iute de picior, cu orice preț, din toată inima, aduceri aminte, a-și aduce aminte, a pune pe fugă, a se pune pe gânduri, ca musca la arat, cât ai zice peşte, cine ştie unde, te miri cine, pe de-a-ndoasele.

✓ Înlocuiește expresiille date cu câte un verb potrivit:

a tăia frunze la câini, a-i lipsi o doagă, a-și lua inima în dinți, a face zile fripte (cuiva), a se face luntre și punte, a face (pe cineva) cu oi și cu vite.

8. Completează următorul tabel încadrând corespunzător locuțiunile și expresiile: *a băga de seamă, a da de veste, a da de știre, fără de veste, a da ortul popii, a da fuga, a o lua la fugă, a o lua la sănătoasa, a da bir cu fugiții, a da seamă, a-și aduce aminte, a-și da seama, a se da de-a rostogolul, a sta pe gânduri, a spăla putina, a tăia frunze la câini, a-i lipsi o doagă, a-și lua inima în dinți, a face zile fripte (cuiva), a se face luntre și punte.*

Expresii	Locuțiuni

9. Identifică locuțiunile și expresiile din textele de mai jos și explică-le înțelesul și găsește-le sinonime potrivite:

a) „Gros, bătrân, și îndesat, cum era, ai fi spus că mai degrabă se dă de-a dura, decât aleargă". *(Constantin Hogaș)*

b) „ Și când propria viață singur n-o știi pe de rost să-și bată alții capul să pătrunză cum a fost?" *(Mihai Eminescu)*

c) „... prin dreptul unui pod, mi-a ieșit în cale un urs grozav care m-a vârât în toți spărieții."

d) „Și cum sta el pe gânduri... numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe..."

e) „Apoi dete poruncă unei slugi credincioase ca să bage de seamă ca aducând la masă bucatele gătite de dânsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei."*(Petre Ispirescu)*

f) „Pe locul hotărât se adunase, încă până a nu se face ziuă, atâta lume, cât frunză și iarbă, de nu se mai putea mișca." *(Petre Ispirescu)*

g) „Și Smărăndița începe din când în când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă făină se măcina acum la moară. Nic-a lui Costache

nu mai avea stăpânire asupra mea.” *(Ion Creangă)*

h) „Fiul craiului cel mai mic iese afară în grădină şi începe a plânge în inima sa. Şi cum sta el pe gânduri şi nu se dumirea ce să facă, numai iaca se trezeşte dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrâneţe.” *(Ion Creangă)*

10. Alcătuieşte enunţuri în care termenii următori să fie incluşi în locuţiuni: *„minte”; „punct”; „harţă”; „sănătoasa”.*

11. Înlocuieşte cuvintele subliniate din enunţurile de mai jos cu locuţiuni specifice:

a) <u>*Zilnic îşi aminteşte cu regret*</u> de fapta sa.

b) <u>*Uneori*</u> este bine <u>*să ascultăm*</u> sfaturile celor apropiaţi.

c) <u>*Deoarece*</u> nu a fost *atent, a spart* paharul de cristal.

d) Dintr-odată devenise <u>*îngâmfat*</u>; se adresa în <u>*batjocură*</u> tuturor.

e) Era <u>*fericit*</u> că ajunsese <u>*capabil*</u> de performanţă.

VI. ATELIER CREATIV

1. Realizaţi o compunere „Florile de câmp – bijuterii ale naturii”, în care să folosiţi unităţi frazeologice. Folosiţi începutul dat.

„Florile de câmp sunt adevărate bijuterii ale naturii, presărate peste pajişti şi dealuri ca un covor viu colo-rat. Margaretele, albastrelele, macii şi clopoţeii îşi împletesc frumuseţea într-un spectacol de culori şi forme. Parfumul lor delicat se împleteşte cu adierea vântului, răspândind prospeţimea naturii în aer.

Albinele şi fluturii dansează neobosiţi printre petalele fragile, dând viaţă peisajului şi păstrând echilibrul naturii. Sub razele blânde ale soarelui, florile îşi deschid corolele spre cer, ca nişte mici sori ce luminează pajiştile. Privindu-le, simţim bucuria simplă a verii şi frumuseţea neatinsă a naturii frumoase, o armonie perfectă între culori, miresme şi viaţă…”

2. Scanaţi codul QR şi aflaţi mai multe informaţii despre unităţile frazeologice şi clişeele internaţionale. Rezolvaţi în caiete fişele propuse.

UNITĂŢI FRAZEOLOGICE ŞI CLIŞEE INTERNAŢIONALE

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Refugiu –** s.n. Loc de adăpostire în caz de pericol; adăpost, azil.
- **Modestie** – s.f. Însuşirea de a fi modest; lipsă de îngâmfare.
- **Montan** – adj. De munte, de la munte, specific muntelui.
- **Antidot** – s.n. Substanţă care neutralizează acţiunea unei otrăvi, virus etc.
- **Discordie –** s.f. Neînţelegere, dezbinare între oameni, dezacord, vrajbă.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Stabilește afirmația corectă: a) Frazeologismele sunt expresii fixe cu sens propriu. b) Frazeologismele sunt expresii fixe cu sens figurat. c) Frazeologismele sunt cuvinte izolate cu sens abstract.
2. Expresia „a avea inima pe limbă” înseamnă: a) a spune tot ce gândește; b) a fi timid; c) a fi îndrăgostit.
3. Expresia „a fi cu musca pe căciulă” semnifică: a) a avea o problemă nerezolvată; b) a fi vinovat de ceva; c) a atrage atenția asupra sa.
4. „A da cu bâta-n baltă” înseamnă: a) a lovi apă; b) a face o greșeală; c) a încerca ceva nou.
5. Expresia „a scoate castanele din foc cu mâna altuia” semnifică: a) a profita de pe urma eforturilor altora; b) a încerca să-și asume merite străine; c) a ajuta pe cineva în mod dezinteresat.
6. Familia lexicală a cuvântului „muncă” include: a) muncitor, muncă, munte; b) muncitor, muncitorime, a munci; c) muncă, muncitor, muscă, muncitorime.
7. Identifică șirul în care toate cuvintele aparțin familiei lexicale a cuvântului „floare”: a) floricică, floral, florar; b) floricică, florărie, fluture; c) floricică, florar, florentin.
8. Cuvintele din familia lexicală a lui „casă” includ: a) căsuță, căsnicie, casnic; b) casnic, căsuță, casier; c) căsuță, casnic, casetă.
9. Prefixoidele sunt: a) elemente care se adaugă la începutul unui cuvânt pentru a schimba sensul; b) elemente cu origine greacă sau latină folosite în compunerea cuvintelor; c) cuvinte compuse cu sens concret.
10. Cuvântul „autodidact” conține: a) un prefix și un sufix; b) un prefixoid și un sufixoid; c) un prefixoid și un sufix.
11. Stabilește structura cuvântului „hidroelectric”: a) prefixoid + rădăcină; b) prefixoid + rădăcină + sufixoid; c) prefix + rădăcină + sufix.
12. În care șir este utilizat corect un sufixoid: a) geologie, microfon, electrozi; b) hidrocentrală, telefon, biologie; c) termocentrală, fotogeneză, electrotehnică.
13. *Citiți cu atenție textul:*

O furnică poetă *de Ana Blandiana*

În timp ce scriu
Pe tocul meu
Se urcă o furnică.
Știe și știu
Că n-are de ce
Să-i fie frică.
Nici s-o alung,
Nici s-o omor,
Nu-mi stă în fire.
O singură nenorocire:
Fără s-o observ, din greșeală,
S-o moi cu peniţa în cerneală

Și să devină singura furnică albastră
De pe planeta noastră.
Ba, dacă bea din cerneală un pic,
Nu se mai poate face nimic:
Devine singura furnică poetă
De pe planetă.
Și atunci, trebuie să facă cerere
Și reclamație
Să fie primită (de greiere!)
În uniunea de creație.

1. Identifică și explică expresia „*Nu-mi stă în fire*” din poezie. Ce sens figurat are?
2. „*Nu se mai poate face nimic*” este o expresie frecvent folosită în situații-limită. Dă un echivalent frazeologic pentru această construcție.
3. Extrage din poezie trei cuvinte din familia lexicală a verbului „*a scrie*”.
4. Găsește în poezie un cuvânt din familia lexicală a substantivului „*creație*” și formează alte două derivate ale acestuia.
5. Care este familia lexicală a cuvântului „*furnică*”? Construiește două enunțuri cu termeni din această familie.

§ 8. Relațiile sintactice în propoziție *(interdependență, coordonare, subordonare)*

I. TERMINOLOGIE

raport de coordonare
raport de subordonare
interdependență (inerență)

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul:*

Pădurea – comoara verde a naturii

„Pădurea este un univers viu, plin de mister și frumusețe, unde natura își urmează cursul firesc. Copacii falnici, cu frunzele lor foșnitoare, oferă adăpost păsărilor, animalelor și numeroaselor vietăți care își găsesc aici casa. Aerul curat și răcoros al pădurii este o adevărată binecuvântare pentru oameni, iar fiecare pas pe cărările umbrite aduce liniște și echilibru sufletesc.

Pe lângă frumusețea sa, pădurea are un rol esențial în viața planetei. Arborii produc oxigen, protejează solul de eroziune și contribuie la reglarea climei. De asemenea, pădurile sunt un refugiu natural pentru multe specii de animale, păsări

și insecte, formând un ecosistem complex și armonios. Din păcate, defrișările necontrolate pun în pericol această comoară naturală, afectând echilibrul mediului. Protejarea pădurilor este o responsabilitate comună, iar fiecare dintre noi poate contribui prin plantarea unui copac, reducerea consumului de hârtie și susținerea inițiativelor ecologice.

Pădurea nu este doar un loc de odihnă și relaxare, ci și o lecție de viață, care ne învață să respectăm natura și să trăim în armonie cu ea. Dacă o vom proteja, ea ne va răsplăti cu frumusețea și bogăția ei pentru multe generații de acum înainte.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică partea de vorbire și funcția sintactică a cuvântului „frumusețe” din propoziția „*Pădurea este un univers viu, plin de mister și frumusețe*.”
2. Ce parte de vorbire este „*echilibru*” în enunțul „*fiecare pas pe cărările umbrite aduce liniște și echilibru sufletesc*”?
3. Analizează sintactic cuvântul „*naturală*” din expresia „*comoară naturală*”.
4. Găsește un sinonim pentru cuvântul „protejează” din propoziția „*Arborii produc oxigen, protejează solul de eroziune și contribuie la reglarea climei*.”
5. Care este antonimul cuvântului „*binecuvântare*” în contextul „*Aerul curat și răcoros al pădurii este o adevărată binecuvântare pentru oameni*”?
6. De ce pădurea este numită „*un univers viu*” în text?
7. Cum ai reformula expresia „*o lecție de viață*” pentru a păstra aceeași idee?
8. Explică sensul expresiei din text „*ne va răsplăti cu frumusețea și bogăția ei*”.
9. Cum înțelegi expresia „*plantarea unui copac*” ca simbol al protecției mediului?
10. Găsește câteva locuțiuni și numește felul lor.
11. Ce sunt unitățile frazeologice și care este rolul lor în limbaj?
12. Recitește textul. Conține unitățile frazeologice?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

RAPORTURILE SINTACTICE sunt *legături gramaticale* ce se stabilesc între *părțile unei propoziții* sau între *propozițiile* unei *fraze*.

Acestea sunt:

- **raportul de coordonare;**
- **raportul de subordonare;**
- **interdependența (inerența)**: raportul dintre subiect și predicat.

REȚINE!

Elementele comunicării sunt:

CUVÂNTUL este succesiunea relativ stabilă de sunete, având cel puțin un sens, capabilă să îndeplinească o funcție în comunicare – *elementul de bază.*

ÎMBINAREA DE CUVINTE este grupul de cuvinte, alcătuit din cel puțin două cuvinte care denumesc împreună obiectul sau acțiunea, în interiorul căruia se poate stabili un raport sintactic.

Exemplu: pădure deasă, caiet curat, elev stăruitor.

SINTAXA este un compartiment al lingvisticii care cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziţii şi a acestora în fraze, formând enunţuri.

PROPOZIŢIA este unitatea independentă a sintaxei, prin intermediul căreia se poate realiza o comunicare (cu un singur predicat). Este organizată în jurul unui predicat aflat în relaţie cu un subiect.

Exemplu: Școala formează caractere.

FRAZA este o unitate sintactică alcătuită din cel puţin două propoziţii legate între ele prin înţeles.

Exemplu: Școala formează caractere și deschide drumuri spre viitor.

ENUNŢUL reprezintă unitatea superioară a sintaxei, o structură ce se constituie ca unitate de comunicare de sine stătătoare.

Termenul „enunț”acoperă două unităţi de comunicare: *propoziţia* şi *fraza.*

REȚINE!

Partea de propoziţie – cuvântul sau grupul de cuvinte prin care se exprimă o anumită funcţie sintactică, aflat într-o relaţie cu alte cuvinte.

Părţile de propoziţie pot fi: ***principale și secundare.***

Părţi de propoziţie principale:

PREDICATUL este partea principală de propoziţie care arată ce se spune despre subiect şi răspunde la întrebările*: ce face? ce este? cum este subiectul?/ ce se spune despre subiect?/*

Exemplu: Toamna ***pictează*** frunzele aurii şi ***aduce*** răcoarea dimineţilor.

SUBIECTUL este partea principală de propoziţie care arată *despre cine sau despre ce se vorbește* în propoziţie.

Exemplu: ***Cartea*** este o fereastră spre cunoaștere și imaginație.

Părţi de propoziţie secundare:

ATRIBUTUL este partea secundară de propoziţie care determină un substantiv, un cuvânt cu valoare substantivală sau un substitut (*pronume, numeral* cu valoare substantivală).

Exemplu: Prietenia ***adevărată*** se bazează pe încredere şi sprijin ***reciproc***.

COMPLEMENTUL este părtea secundară de propoziţie aflată în dependenţă de un termen regent, exprimat prin *verb, adjectiv, adverb* sau *interjecţie predicativă*.

Exemplu: Elevii acumulează cunoştinţe ***la şcoală***, cu ***atenţie şi interes.***

AFLĂ MAI MULT!

➢ **Care sunt raporturile sintactice** care se stabilesc **între părţile unei propoziţii?**

Raportul de coordonare în propoziţie

Raportul de coordonare este legătura ce se stabileşte între:

• două sau mai multe elemente care sunt situate în acelaşi plan, fără ca unul dintre ele să depindă gramatical de celălalt sau celelalte. Elementele care se pot coordona în propoziţie sunt:

• părţile de propoziţie – între ele;

Raporturi de coordonare în propoziţie se stabilesc între ***părţi de propoziţie de acelaşi fel***, care îndeplinesc funcţii sintactice identice şi nu depind unul de altul:

Exemple: ***Drumurile*** şi ***potecile*** erau pustii. (S + S)

În această propoziţie se conţin două subiecte coordonate, legate între ele cu ajutorul conjuncţiei coordonatoare **şi**.

El cumpără ***fructe*** şi ***pâine.*** (Cd + Cd)

Vine ***mâine*** sau ***poimâine***. (Cct + Cct)

Părţile de propoziţie coordonate pot avea ***aceeaşi funcţie sintactică*.** Atunci ele constituie:

• ***părţi de propoziţie multiple.***

Exemple: **Şi cerul**, **şi pământul** preschimbă sărutări

Prin **raze** aurite **şi** vesele **cântări**. (Vasile Alecsandri)

Raportul de inerenţă (interdependenţă)

Se mai identifică un raport specific de **interdependenţă**, stabilit ***între subiect*** şi ***predicat,*** numit **inerenţă.**

Exemplu: **Ştefan Vodă *nu mai este***.

Raportul de coordonare se poate face prin **juxtapunere** (prin virgulă) şi prin **joncţiune** (prin conjuncţii coordonatoare: ***copulative*** – *si, nici*; ***adversative*** – *dar, iar, însă, ci;* ***disjunctive*** – *ori, sau, fie;* ***conclusive*** – *deci, aşadar, prin urmare, în concluzie*). În plan semantic, legătura de coordonare constă în coexistenţa în timp şi spaţiu a obiectelor, fenomenelor sau în consecutivitatea acţiunilor.

Raportul de subordonare

Raporturi de subordonare se stabilesc între termenii propoziţiei (părţile de propoziţie) şi ai frazei (propoziţiile) care îndeplinesc funcţii sintactice diferite, unul dintre ei (termenul subordonat) depinzând de celălalt (termenul regent).

Exemplu: ***Picătura de apă găureşte stânca...*** *(Liviu Rebreanu)*

În această propoziţie, *termenii* celor două grupuri de cuvinte *picătura de apă* şi *găureşte stânca* sunt legaţi printr-*un raport de subordonare*.

Raporturile de subordonare sunt de mai multe feluri:

– **subordonarea atributivă**: ***picătura*** (care?) ***de apă*** (*termenul regent* este *un*

substantiv, iar *termenul subordonat – un atribut*);

Raporturile de subordonare sunt de mai multe feluri:

– **subordonarea atributivă**: ***picătura*** (care?) ***de apă*** (*termenul regent* este *un substantiv*, iar *termenul subordonat – un atribut*);

– **subordonarea completivă** (care, la rândul ei, poate fi circumstanţială şi necircumstanţială): ***găurește*** (ce?) ***stânca*** (*regentul* este un *verb,* iar *cuvântul subordonat, un complement direct*).

NU UITAŢI!

Apa, aerul, lumina, focul sunt cele patru stihii ale naturii.

La nivelul propoziției raportul de coordonare se stabilește între părți de propoziție de același fel, iar cel de subordonare, între părțile secundare de propoziție și termenul lor regent.

Exemplu: Omul harnic si priceput muncește în grădină.

S+A+A+P+C

A+A (harnic și priceput) = raport de coordonare copulativă.

P (vb. muncește) + C (în grădină) = raport de subordonare.

În **propoziție** ***atributul*** și ***complementul*** se află în **raport de subordonare**: ***atributul*** față de un ***regent*** (*substantiv* sau locuțiune substantivală), iar ***complementul*** față de un ***regent*** (*verb*, *adverb* sau *adjectiv*.

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. Relațiile sintactice de interdependență se referă la legătura directă dintre părțile de vorbire, care depind una de cealaltă pentru a construi sensul propoziției. De exemplu, subiectul și predicatul sunt în relație de interdependență, fiind esențiale pentru formarea unei propoziții complete.

2. Coordonarea presupune legătura dintre propoziții de același rang sintactic, care nu se subordonează unele altora, dar sunt conectate prin conectori precum „și”, „sau”, „dar”. Fiecare propoziție are un sens propriu, dar formează un întreg logic în context.

3. Subordonarea implică o relație de dependență între două propoziții, unde propoziția subordonată depinde sintactic de propoziția principală. Propoziția subordonată explică sau detaliază informația din propoziția principală, iar cuvintele subordonatoare precum „pentru că”, „dacă” sau „pentru ca”, stabilesc relația între ele.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Cuvintele **„ne-a”** și **„nea”** au semnificații diferite și se folosesc în contexte diferite:

1. **„Ne-a”**: Este o formă combinată a pronumelui personal „ne” (pentru persoana I plural) cu verbul „a” la perfectul compus. Se folosește pentru a exprima o acțiune trecută realizată asupra subiectului „noi”.

Exemplu: „Ne-a plăcut mult la munte.” (Aici, „ne-a” înseamnă „nouă ne-a plăcut”).

2. **„Nea”**: „Nea” este un substantiv care desemnează **zăpada** sau **fulgul de zăpadă**. Este folosit în mod poetic sau în descrierea fenomenului meteorologic.

Exemplu: „Un fulg de *nea* a căzut ușor pe pământ.” (Aici, „nea” se referă la zăpadă, iar „fulg de nea” înseamnă un fulg de zăpadă).

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Completează propozițiile cu „ne-a” sau „nea”.

1. Profesorul _____ spus ce trebuie să învățăm pentru examen.
2. Această dimineață, _____ adus un fulg de _____ pe vânt.
3. Mămica _____ pregătit un prânz delicios pentru întreaga familie.
4. Am văzut cum _____ căzut un fulg de _____ pe geam.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. În enunțurile următoare, identifică propozițiile principale și subordonate, indică tipul relației de subordonare și analizează rolul fiecărei propoziții în cadrul frazei.

a) Pentru că a învățat din greu, Ion a reușit să obțină un rezultat excelent, ceea ce l-a făcut să fie mândru de realizările sale. b) Vremea s-a schimbat brusc, iar cei care se aflau în aer liber nu au reușit să se adăpostească la timp. c) Când am ajuns acasă, m-am gândit că poate ar fi trebuit să plec mai devreme, dar totul părea în ordine. d) Din cauza că nu au reușit să înțeleagă problema, elevii nu au dat răspunsul corect, ceea ce a dus la o întârziere a progresului.

2. În enunțurile de mai jos, identifică propozițiile subordonate și propozițiile coordonate și explică interdependența acestora. Detaliază, tipul subordonării *(cauzală, condițională, temporară, etc.)* și rolul sintactic al propozițiilor subordonate: a) Înainte să plece, Maria a verificat dacă a luat tot ce îi trebuia, dar a uitat cartea pe care o căuta de mult. Dacă nu îți repari greșelile, nu vei putea obține o notă bună, iar acest lucru va afecta și rezultatele tale viitoare. b) Când vei ajunge acasă, îți voi explica tot ce s-a întâmplat, deși nu cred că vei înțelege imediat. c) Asta pentru că, indiferent ce s-ar întâmpla, nu ne vom opri din luptă, iar fiecare pas făcut contează pentru succesul final.

3. Transformă enunțurile într-o frază cu mai multe propoziții, prin adăugarea de propoziții coordonate și/sau subordonate. Explică schimbările făcute:

a) Mi-a spus că va veni, dar nu a confirmat încă.
b) Când am ajuns la sală, am văzut că toți colegii erau deja acolo.
c) Am vrut să plec, dar am așteptat un semnal.
d) Dacă plouă, nu vom merge la picnic.
e) Voi încerca să vă aduc la cunoștință faptul.
f) Ea venea de fiecare data, deoarece îi plăceau locurile de aici.
g) Voi am hotărât să nu plecăm, plecarea ar însemna multe.

4. În enunțurile de mai jos, identifică propozițiile coordonate și subordonate. Explică tipul relației sintactice dintre propoziții: a) Pentru ca mama să nu se supere, am pregătit totul până la ultimul detaliu, însă n-am reușit să ajungem la timp pentru petrecere. b) Dacă termin temele, pot să mă joc, dar trebuie să fiu atent și să nu pierd din vedere timpul. c) În timp ce citim, este important să notăm ideile principale, iar la final, să discutăm pe marginea acestora. d) Am învățat mult pentru examen, dar nu am reușit să îmi amintesc răspunsurile când am ajuns în fața comisiei.

5. Împărțește frazele în propoziții simple și analizează tipul de relație sintactică *(interdependență, coordonare, subordonare)* între propoziții. Reprezintă schematic structura fiecărei fraze: a) Chiar dacă au muncit din greu, nu au reușit să termine proiectul la timp, iar acest lucru a avut consecințe importante asupra echipei. b) Pădurea a fost frumoasă și plină de viață, dar cerul s-a înnourat rapid și ploaia a început să cadă dintr-o dată. c) Mi-am dat seama că trebuia să plec, dar nu am știut încotro să mă îndrept, așa că am rămas pe loc pentru câteva minute. d) Deși a plouat toată noaptea, am reușit să ajungem la destinație la timp, pentru că drumul a fost mai liber decât ne așteptam.

6. În propozițiile de mai jos, identifică propozițiile subordonate și analizează-le din punct de vedere sintactic. Precizează tipul relației de subordonare: a) Am învățat, pentru ca să pot susține examenul cu succes. b) Fata care a cântat ieri este prietena mea. c) Vine când își termină proiectul. d) M-am bucurat că ai venit.

7. Așază fiecare cuvânt în coloana respectivă din tabel: *că, dacă, să, de, ca să, deși, încât, întrucât, fiindcă, deoarece, pentru că, din cauză că, din pricină ce, din moment ce, de vreme ce, măcar că, măcar de, chiar dacă, chiar să, cu toate că, ca și cum, ca și când, de parcă, în timp ce, după ce, până ce, până să, cine, care, ce, ceea ce, cât, câtă, oricine, orice, oricare, orișicine, orișicare, orișice, unde, când, cum, cât, oricând, oriunde, oricât, oricând, orișicând, orișiunde, orișicât.*

Conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonat.	**Pronume/adj. Pron. Relative și nehotărâte**	**Adverbe relative**	**Adverbe nehotărâte**

8. Precizează ce părți de propoziție leagă cuvântul *și* în următoarele enunțuri:

a) Ana și Eva citesc romane clasice. b) Cărțile sunt palpitante și atrăgătoare. c) Fetele, curioase și pasionate de lectură, au terminat repede cartea. d) Mâine vor citi schițe și nuvele de Ion Luca Caragiale. e) Merg la munte și la mare.

9. Subliniază conjuncțiile coordonatoare din enunțurile următoare: a) Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase. b) Nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul. c) Nu te depărta de omul cel înțelept și nu te apropia de cel prost. d) Minciuna are picioare scurte, dar te prinde repede. e) Ar fi venit la film, însă nu mai erau locuri libere. f) Am voce frumoasă, dar nu mă înscriu la concurs.

10. Împarte următoarele fraze în propoziții precizând următoarele:

• *Valoarea morfologică a elementului de relație; Tipul de raport sintactic (coordonare sau subordonare); Felul propozițiilor (principale sau secundare).*

a) Am venit, am văzut, am învins! b) Am vizitat muzeul, dar nu am făcut fotografii de data aceasta. c) Vine vara minunată și aduce cu ea mult soare vesel. d) Toamna soarele este puternic, dar nu încălzește. e) Bine faci, bine găsești! Omul învață cât trăiește! f) Vorba altuia nu te alină cum îți place. g) Ne-am pus centurile de siguranță, în caz că vor fi turbulențe. h) Îndată ce am aterizat, mi-am sunat părinții. i) Mi-am sunat părinții, îndată ce am aterizat.

VI. ATELIER CREATIV

1. Lucrați în perechi. Identificați cuvintele moștenite și cele împrumutate din lista

de mai jos. Găsiți dubletele etimologice, dacă există între ele și explicați diferențele de sens și utilizare.

Lista de cuvinte: *nor – nebuloasă, fier – feros, pământ – terestru, soare – solar, râu – fluvial, ploaie – pluvial, zid – edificiu, vânt – ventil, grâu – cereale.*

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre cuvintele moștenite, cuvintele împrumutate și dubletele etimologice. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **A regla –** vb. A potrivi, a îndrepta, a fixa.
- **Echilibru** – s.n. Starea unui corp menținut în nemișcare, (fig.) stare de liniște.
- **Protecție** – s.f. Faptul de a proteja, de a ocroti, de a apăra.
- **Picnic** – s.n. Masă (și petrecere) comună (în aer liber).
- **Eroziune –** s.f. Procesul de săpare a scoarței terestre prin acțiunea apei.

§ 9. Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție *(flexiunea, juxtapunerea, joncțiunea, topica, intonația, pauza)*

I. TERMINOLOGIE

Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție:

- flexiunea
- juxtapunerea
- joncțiunea
- topica
- intonația
- pauza

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Bucovina

Bucovina de Nord este o regiune cu peisaje de o frumusețe desăvârșită, unde natura și istoria se împletesc armonios. Pădurile dese de conifere și fag, munții acoperiți de zăpadă în timpul iernii și pajiștile verzi din timpul verii creează un cadru pitoresc, ideal pentru cei care iubesc liniștea și frumusețea nealterată a naturii. Râurile cristaline și lacurile de munte adaugă un farmec aparte acestui ținut, invitând vizitatorii să savureze din frumusețea naturii.

Un loc important îl ocupă și arhitectura. Bucovina de Nord se remarcă prin clădirile tradiționale din piatră și lemn, ce păstrează în ele o parte din istoria și cultura regiunii. Acestea se regăsesc în casele vechi și în structuri publice, fiind simbol al meșteșugului și al tradițiilor din zonă. Un loc deosebit în regiune este și Universitatea Națională „Iurie Fedkovici" din Cernăuți, un centru academic de prestigiu care, prin clădirile sale istorice, atrage tineri din diverse colțuri ale lumii, fiind un punct de referință pentru educație și cultură în Bucovina.

Toate acestea fac Bucovina de Nord un loc cu un farmec aparte, în care trecutul și prezentul coexistă într-o armonie perfectă.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Găsește antonime pentru sensul din text al cuvântului „*pitoresc*”.

2. Indică mijlocul de formare al cuvântului „*armonie*”.

3. Alcătuiește familia lexicală a cuvântului „*natură*”.

4. Stabilește care este valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului evidențiat din structura „*măreția munților*”.

5. Selectează din text trei adjective descriptive.

6. Care este valoarea morfologică a verbului „a fi” din enunțul: „*Universitatea de Stat „Iurie Fedcovici” este un centru academic important.”*?

7. Identifică la ce caz este cuvântul evidențiat din exemplul: „*în regiunile montane ale Bucovinei de Nord*”.

8. Analizează sintactic propoziția „*Regiunea impresionează prin peisaje și arhitectură*”. Ce raporturi sintactice se stabilesc între părțile de propoziție?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

Mijloacele de realizare a raporturilor sintactice sunt modalitățile prin care cuvintele dintr-o propoziție se leagă între ele pentru a exprima relații gramaticale. Acestea pot fi clasificate în următoarele tipuri:

1. Mijloace fonetice – se referă la intonație și pauză, care sunt folosite pentru a marca legătura între părțile propoziției. ***De exemplu,*** în cazul propozițiilor interogative sau exclamative, intonația joacă un rol important în înțelegerea sensului.

2. Mijloace morfologice – se referă la formele gramaticale ale cuvintelor, care sunt modificate pentru a exprima relații de gen, număr, caz sau persoană. De exemplu, acordul între subiect și predicat sau între substantiv și adjectiv este un mijloc morfologic de realizare a raporturilor sintactice.

3. Mijloace sintactice – se referă la structurile de propoziție și frază, cum ar fi topica (ordinea cuvintelor) și joncțiunea (legătura între propoziții prin conjuncții, adverbe sau pronume). De exemplu, raportul de coordonare sau subordonare între propoziții este realizat prin utilizarea conjuncțiilor „și”, „sau”, „pentru că”, etc.

REAMINTEȘTE-ȚI!

Raporturile sintactice care se stabilesc între *părțile unei propoziții*:

- ***raportul de coordonare;***
- ***raportul de subordonare;***
- ***interdependența (inerența):*** *raportul dintre subiect și predicat.*

Să descoperim!

✓ Ce raporturi sintactice există între structurile evidențiate din propoziția: „N-oi uita vreodată, dulce Bucovină, / ***Geniu***-ți romantic, ***munții*** în lumină, / ***Văile*** în flori...” *(Mihai Eminescu)*

ATENȚIE!

➢ **Intonația**

Prin **intonație** pot fi exprimate raporturi sintactice. Propozițiile, fiind unele și aceleași, pot avea, datorită intonației, un conținut diferit.

***Exemplu*:** El a venit. El a venit? El a venit! s. a.

➢ **Pauza**

Un alt mijloc fonetic, afară de intonație, este **pauza**. Pauzele se fac după anumite grupuri de cuvinte, având durată diferită. *Intonația* și *pauza* nu apar niciodată singure, dar însoțesc obligator celelalte mijloace de realizare a raporturilor sintactice.

Intonația și pauza au o mare importanță practică la înțelegerea justă a unui enunț, text. ***Exemplu:*** Vasile coboară sacul. *dar:* Vasile, coboară sacul!

AFLĂ MAI MULT!

➢ **Punctuația** reprezintă un alt aspect esențial în analiza gramaticală. Ea este un auxiliar grafic esențial al aspectului scris al limbii, marcat în rostire prin mijloace diferite (în special prin ***pauză, intonație, accent***).

➢ **Flexiunea** este cel mai răspândit mijloc de redare a raporturilor sintactice.

Flexionarea substantivului, adjectivului, pronumelui, numeralului se numește *declinare*. Flexionarea verbului – *conjugare*.

***Exemplu*:** Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratic... *(Mihai Eminescu)*

Cuvintele din acest exemplu nu apar cu forma pe care o au ele în dicționar, ci cu formele cerute de raporturile semantice dintre noțiunile respective: *răsare pe un deal* (sens circumstanțial de loc), *răsare ca o vatră* (sens circumstanțial de mod), *vatră de jăratic* (sens atributiv).

➢ **Topica.**

Un loc important îl are și **topica**, deși în limba română aceasta nu este fixă. Există o **topică** așa-zis **canonică**, orientativă prin care se urmărește formarea unor enunțuri considerate „corecte” (de la care există însă numeroase abateri, în funcție de dorința vorbitorului de reliefare a uneia sau a alteia dintre părțile enunțului).

Astfel, în mod obișnuit, se consideră:

- *Propoziția simplă* este alcătuită după schema: **S+P (v/n).**
- *Propoziția dezvoltată* poate fi alcătuită după schema:

S (+/- A) + P(v/n) +/- C (d/i/ag/circ.) etc.

Atributele adjectivale stau după termenul regent, doar cele exprimate prin *numerale cu valoare adjectivală* se așază înaintea substantivului determinat; de asemenea *atributele adjectivale* exprimate prin *adjective pronominale demonstrative/nehotărâte:* copii ***cuminți***; dar: ***doi*** copii/***acești*** copii; ***alți*** copii.

Complementele stau de obicei *după termenul regent*: I-am vorbit ***mamei*** tale.

- **juxtapunerea** (prin smene de punctuaţie): Munca ne scapă de trei mari rele: *de urât, de fapte rele, de sărăcie*.
- **joncţiunea** (conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale coordonatoare).

Conjuncţii coordonatoare:

- **copulative:** *si, nici, precum şi (locuţiune);*
- **adversative:** *dar, iar, însă, ci;*
- **disjunctive:** *ba..., ba....; ori..., ori...; fie..., fie...;*
- **conclusive:** *deci, aşadar, prin urmare (locuţiune).*

– coordonarea copulativă: *Şi câmpiile, şi dealurile erau pline de un murmur surd.*
– coordonarea disjunctivă: Probabil, asta se întâmpla într-un sfârşit de iarnă sau la începutul primăverii. *(Octavian Paler)*
– coordonarea adversativă: Câinele nu fuge de colac, *ci* de ciomag. *(Folclor)*
– coordonarea conclusivă: Creştinul este liber, *aşadar* fericit. *(N. Steinhardt)*

IMPORTANT!

Se pune ***virgulă*** înaintea conjuncţiilor coordonatoare *adversative, conclusive,* precum şi între conjuncţiile *disjunctive:*

Şi firul tău se rupe des, /Căci gânduri te frământă. *(George Coşbuc)*

IMPORTANT SĂ ŞTII!

Raportul de coordonare realizat prin joncţiune adversativă este caracterizat de conjuncţiile coordonatoare *dar, iar, ci, însă.*

Exemnlu: Nu astăzi, ci mâine va avea loc şedinţa.

❖ **CURIOZITĂŢI la temă:**

1. **Flexiunea – un limbaj al finalelor**
   În limba română, terminaţiile cuvintelor ne oferă indicii despre raporturile sintactice. De exemplu, în expresia „*Cartea elevului*”, sufixul „-ului” arată apartenenţa, fără a mai fi nevoie de o prepoziţie!
2. **Juxtapunerea – când pauza înlocuieşte cuvintele**
   Uneori, propoziţiile nu au nevoie de conectori pentru a exprima o relaţie între ele. În enunţul „*Vine furtuna, norii se adună”,* doar o simplă pauză între enunţuri sugerează legătura logică dintre ele.
3. **Joncţiunea – magia cuvintelor de legătură**
   Există cuvinte care schimbă complet sensul unei propoziţii. Comparaţi: „Vine ploaia şi rămânem în casă” cu „Vine ploaia, dar ieşim afară.” Aceeaşi situaţie meteorologică, efecte total opuse!
4. **Topica – cum o propoziţie poate deveni poezie**
   Ordinea cuvintelor în propoziţie poate transforma un enunţ banal într-unul artistic. „Noaptea era liniştită” vs. „Liniştită era noaptea”, a doua variantă pare desprinsă dintr-o poezie!
5. **Intonaţia – când semnele de punctuaţie nu sunt suficiente**
   Întrebările nu au întotdeauna nevoie de semne de întrebare! Dacă spui „Ai venit...” cu o intonaţie potrivită, poţi exprima îndoială, mirare sau chiar reproş, fără a schimba vreun cuvânt.

6. Pauza – „un semn de punctuație” nevăzut

O pauză bine plasată poate schimba complet sensul unui enunț. De exemplu, *„Mă bucur, Ana!”* exprimă entuziasm față de o persoană, pe când *„Mă bucur Ana!”* poate suna ca o exclamație de mirare sau îngrijorare, în funcție de intonație. Pauza poate adăuga nuanțe de înțeles care nu sunt evidente doar din cuvinte.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

➢ Realizează corespondența dintre cuvântul *„**a**”* și valoarea lui morfologică:

1. Articol hotărât: a) **A** trăi înseamnă a munci.
2. Articol posesiv: b) **A!** Cât de mult mă bucur că te-ai întors.
3. Verb auxiliar: c) De data aceasta dreptatea nu e **a** nimănui.
4. Prepoziție: d) Mare**a** ne îmbia cu valurile-i mișcătoare.
5. Interjecție: e) Minunea **a** trecut momentan.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Construiește trei enunțuri în care să utilizezi tipuri de raporturi sintactice realizate prin joncțiune.

2. Formulează trei propoziții în care să utilizezi raportul de coordonare prin juxtapunere.

3. Construiește trei enunțuri în care să utilizezi tipuri de *raporturi sintactice* realizate prin flexiune.

4. Identifică raporturile de coordonare și subordonare din textele următoare:

a) „ – Mă trezesc[1]/, deschid ochii[2]/ și / caut[3]/ să mă dumiresc[4]/ unde mă aflu”[5]/; b) „Numeroase sunt cărările Domnului[1]/, prin urmare judecă [2]/și alege calea cea dreaptă”[3]/. c) „Numai când și alții din clasă începură[1]/ să bage de seamă[2]/, doctorul se ridică de la locul lui[3]/, se opri în fața băncii întâia[4]/ și întinse mâna înspre locul acela, vorbind de departe”[5]/.

5. Citind enunțurile, identifică mijlocul sintactic utilizat pentru realizarea relațiilor sintactice (*flexiune, juxtapunere, joncțiune, topica, intonația, pauza*):

a) „Când te vei duce în munte, va fi ca o scăpare pentru sufletul tău, dar și o durere.” *(Mihail Sadoveanu)* b) „Niciodată nu m-am gândit că voi fi un om fericit.” *(Marin Preda)* c) „Ne amăgim cu ce vedem, ne înșelăm cu ce auzim, dar întotdeauna răsăritul este un semn de reînnoire.” *(Ioan Slavici)* d) „Străinul nu cunoaște limba noastră, dar sufletul său înțelege dorințele de acasă.”

6. Transformă propozițiile date folosind un alt mijloc sintactic *(ex: din juxtapunere în joncțiune sau invers)*: a) „Mihail s-a întors din călătorie. Era obosit și voia să se odihnească.” *(Mihail Sadoveanu)* b) „Căldura verii este apăsătoare. Păsările se odihnesc la umbra copacilor.”

7. Citind fragmentele de mai jos, corectează greșelile de intonație *(atunci când sunt necesare pauze sau modificări)*: a) „A fost un om deosebit, dar nu și-a găsit niciodată liniștea.” *(Mihail Sadoveanu)* b) „Și acum când mă gândesc, îmi dau seama

că niciodată nu am fost singur.” *(Liviu Rebreanu)* c) „Îți aduci aminte de acea zi? A fost ziua când totul s-a schimbat.” *(Gheorghe Ibrileanu)*

8. Analizează topica propoziției și modifică ordinea cuvintelor pentru a schimba sensul sau nuanța acesteia: a) „Copilul din fața casei cântă la fluier.” b) „Am stat în curtea largă, în liniștea plină de miros de iarbă.” *(Ioan Slavici)* c) „Pădurile înguste în care ne adăpostim sunt uneori o capcană.” *(Mihail Sadoveanu)*

9. În propozițiile de mai jos, identifică pauza corectă și explică rolul acesteia: a) „Căci în fața casei noastre viața s-a scurs, dar pe strada îngustă totul a rămas.” *(Mihail Sadoveanu)* b) „De multe ori ne-am jucat în râul din fața casei, dar niciodată nu am gândit ce ne așteaptă.” *(Ioan Creangă)*

10. Scrie propoziția dată, folosind intonația corectă pentru a clarifica sensul sau relațiile dintre părțile propoziției: a) „Aș vrea să te întorci și să mă ierti pentru că nu am spus tot ce am simțit.” *(Liviu Rebreanu)* b) „Fiecare clipă din viață ar trebui trăită la maximum.” *(Camil Petrescu)*

11. În propozițiile de mai jos, identifică relațiile de subordonare realizate prin juxtapunere sau joncțiune și explică funcțiile propozițiilor: a) „Ne-am simțit bine la munte, dar drumul de întoarcere a fost greu.” *(Ion Luca Caragiale)* b) „Mara a plecat în oraș, unde a aflat vestea cea mare.” *(Ioan Slavici)*

12. Identifică flexiunea substantivelor și a verbelor din propozițiile de mai jos: a) „Un băiat curajos se face adesea un erou în fața celor din jur.” *(Gheorghe Ibrăileanu)* b) „Răsăritul adâncește în noi dorința de a trăi.” *(Camil Petrescu)*

12. Scrie propoziții prin juxtapunere care exprimă relații logice între acțiuni sau stări, folosind un fragment dintr-o operă a unui scriitor român: a) „Lumea din jurul meu se schimbă repede, dar eu rămân mereu același.” *(Mircea Eliade)* b) „Pe drum, călătorii se opresc, dar nimeni nu vorbește.” *(Ion Creangă)*

13. Alcătuiește o frază în care să folosești toate mijloacele sintactice studiate: *flexiunea, juxtapunerea, joncțiunea, topica, intonația și pauza,* inspirându-te din operele scriitorilor români.

Exemplu: „La răsăritul soarelui, când cerul se umple de lumina aurie, oamenii se adună în piață, dar niciodată nu se vor opri din muncă.” *(După Mihail Sadoveanu)*

14. Citește cu atenție textul și răspunde în scris sau oral la întrebările propuse:

Simfonia toamnei

„Toamna, cu farmecul ei liniștit și melancolic, pătrunde în inima fiecărei frunze, transformând peisajul într-o paletă de culori vibrante și parfumuri îmbietoare. Este anotimpul în care natura își dăruiește ultima fărâmă de frumusețe înainte de iarna care va veni, o simfonie de dor și de frumusețe efemeră.

Frunzele, odată verzi și jucăușe, se transformă acum în focuri de rubin și aur, zâmbind sub greutatea timpului ce se scurge. Sunt ca niște bijuterii delicate, lăsând în urmă o mochetă multicoloră care acoperă pajiștile și drumurile, ca un covor de vis. Vântul le răscolește cu mâini

delicate, șoptindu-le povești de demult, iar când se desprind de pe ramuri, căzând la picioarele noastre, par niște lacrimi de melancolie care dansează în aer.

Pe câmpuri, recoltele se adună, iar grâul se presară ca niște bijuterii galbene pe pământul roditor. Toamna este o regină a belșugului, iar fiecare lan de porumb sau de grâu își înalță capul cu mândrie, ca o dovadă a muncii și a răbdării celor care l-au cultivat. Fructele se rotunjesc în ramuri, ca niște comori ascunse în umbra copacilor. Merele și perele se coc ca niște globuri de rubin, iar strugurii se îmbracă în purpuriu, pregătindu-se să ofere dulceața din boabe în pahare de vin.

Cerul toamnei este un tablou schimbător, de un albastru adânc, îmbrăcat în nori pufoși care se plimbă agale pe cer. Lumina soarelui se joacă cu umbrele copacilor, iar fiecare rază de lumină este o mângâiere pe fața pământului. Căldura zilei se întâlnește cu răceala nopții, creând o atmosferă de liniște și de regăsire. Toamna este o poezie a contrastelor, în care ziua și noaptea, lumina și umbra, viața și moartea se împletesc într-o dans divin. Este un moment al reflecției, al recunoștinței pentru darurile pământului, dar și al conștientizării efemerității fiecărei clipe. Este o melodie calmă, cu note de dor și de frumusețe, care ne invită să ne oprim și să admirăm fiecare schimbare subtilă, fiecare fărâmă de aur căzută din cer.

Toamna este o sărbătoare a vieții și a timpului, o promisiune că, indiferent de cât de mult se scurge nisipul în clepsidra lumii, frumusețea și bogăția naturii nu vor înceta niciodată să ne uimească.

1. Identifică în text toate cuvintele care suferă modificări de formă și explică ce fel de modificări se aplică (caz, număr, gen etc.).
2. În enunțul „*Frunzele se transformă în aur și roșu, iar soarele își răspândește razele calde asupra pajiștilor*”, identifică propozițiile legate direct între ele și explică cum se realizează legătura dintre ele.
3. În enunțul „*Culorile toamnei se îmbină într-un tablou de neuitat, amintind de zilele de vară*”, identifică părțile de propoziție legate între ele și precizează rolul lor în realizarea unui sens unitar.
4. Analizează morfo-sintactic cuvintele din enunțul „*Pajiștile se îmbracă în veșminte de aur, în timp ce cerul își adună norii de ploaie*”.
5. Analizează sintactic cuvintele în enunțul „*Frunzele de arțar sunt un foc viu în aerul răcoros al dimineții*”?
6. Identifică în text propozițiile sau grupurile de cuvinte care ar putea accentua sensul sau emoția printr-o pauză. Cum ar schimba pauza interpretarea textului?

VI. ATELIER CREATIV

1. JOCUL „Combină propozițiile”

Instrucțiuni: Elevii sunt împărțiți în grupuri. Fiecare grup va primi o serie de propoziții sau fraze simple care nu sunt legate între ele și trebuie să lege propozițiile primite prin juxtapunere sau joncțiune, pentru a crea fraze complexe.

Exemple de propoziții pentru grupul 1: *„Vântul bate ușor.” „Frunzele cad din copaci.” „Soarele apune.” „Marea este calmă.” „Luna răsare.” „Câinii latră noaptea.” „Arborii se apleacă sub vânt.” „Păsările zboară spre sud.” „Florile se deschid dimineața.” „Iarba este verde.”*

Exemple de propoziții pentru grupul 2: *„Muntele se înalță semeț.” „Vântul adie lin prin pădure.” „Cerul este plin de nori negri.” „Zăpada se așterne pe pajiște.” „Lacurile strălucesc în lumina dimineții.” „Copacii sunt acoperiți de brumă.” „Căprioarele se furisează printre copaci.” „Micul râu șerpuiește printre pietre.” „Norii se adună și ploaia se apropie.” „Iarba se mișcă ușor în bătaia vântului.”*

Exemplu de rezolvare: „Vântul bate ușor și copacii își scutură frunza.” (joncțiune); „Vântul bate ușor, copacii își scutură frunza.” (juxtapunere).

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție *(flexiunea, juxtapunerea, joncțiunea, topica, intonația, pauza).* Rezolvați în caiete fișele propuse.

MIJLOACE DE REALIZARE A RELAȚIILOR SINTACTICE ÎN PROPOZIȚIE

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Nealterat –** adj. Care nu s-a modificat, neschimbat.
- **A savura –** vb. A se bucura în tihnă de ceva, a se delecta, a se desfăta.
- **Coexista –** vb. A exista în același timp sau împreună cu altcineva.
- **Vibrant –** adj. Care vibrează, care produce sunete.
- **Efemer –** adj. De scurtă durată, trecător, vremelnic.

§ 10. Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor

I. TERMINOLOGIE

construcțiile incidente:

- ***cuvinte***
- ***îmbinări de cuvinte***
- ***propoziții*** sau ***fraze***

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

La marginea pădurii, ascuns între stânci străvechi, se află un izvor de munte ce pare să poarte în adâncul său tainele timpului. Apa limpede, cristalină ca lacrima unei divinități uitate, iese din întunericul stâncii cu o lină șoaptă, ca o rugăciune tăcută, adresată cerului. Răsună în jurul său o melodie mistică, iar fiecare picătură

care se prelinge pe stânci strălucește ca o perlă, reflectând lumina soarelui și împrăștiind raze aurii în aerul răcoros al dimineții.

Izvorul curge cu o hotărâre liniștită, ca o arteră vie a muntelui, purtând în sine o energie ce pare capturată din inima pământului. Roșu de frunze și verde de mușchi, muntele însuși, asemenea unei mame ocrotitoare, își înghite cu dragă inimă apa, iar tot ce se naște în jurul său capătă o viață nouă, hrănită din adâncurile pământului. Este o simfonie de culori și mirosuri, în care fiecare adiere de vânt adaugă o notă distinctă de prospețime și mister.

Izvorul acesta nu este doar o sursă de apă, ci o veritabilă punte între lume și pământ, între om și natură, între trecut și viitor. Este locul unde muntele vorbește, unde timpul se oprește și unde fiecare pas pătrunde într-o poveste nespusă.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Găsește un sinonim și un antonim pentru cuvântul „*cristalin*” din text.
2. Identifică un cuvânt cu sens figurat și explică efectul stilistic pe care îl creează.
3. Găsește un cuvânt cu diftong și unul un hiat. Explică diferența dintre ele.
4. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor „*limpede*” și „*șoptind*”. Explică rolul lor în enunț.
5. Analizează din punct de vedere morfologic cuvântul „*pietre*” și indică funcția sintactică în propoziția în care apare.
6. Transcrie din text o propoziție enunțiativă, transformând-o în interogativă.
7. Identifică subiectul și predicatul din propoziția „*Izvorul șoptește povești uitate munților.*”
8. Analizează propoziția „*Picăturile reci împrăștie luciri argintii sub razele soarelui.*” și stabilește părțile principale de propoziție.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Construcția incidentă reprezintă o comunicare suplimentară în interiorul unei comunicări de bază de care nu este legată sintactic.

În vorbire, construcția incidentă are o *intonație specială, în scris*, este separată de restul comunicării *prin virgulă*, linii de pauză sau paranteze.

Construcțiile incidente pot fi: ***cuvinte, îmbinări de cuvinte, propoziții*** sau ***fraze.***

REȚINE!

CONSTRUCȚIA INCIDENTĂ reprezintă o comunicare suplimentară în interiorul unei comunicări de bază de care nu este legată sintactic.

În vorbire, construcţia incidentă are o *intonaţie specială, în scris*, este separată de restul comunicării *prin virgulă*, linii de pauză sau paranteze.

Cuvintele care aduc o informaţie suplimentară, nu au valoare semnificativă în sine, ci vin ca să aducă o precizare în ceea ce este exprimat, enunţul poate fi înţeles şi fără cuvintele sau propoziţiile incidente, *se despart prin virgulă*.

Exemple: *cu părere de rău, fără doar şi poate, din fericire, din păcate, într-adevăr, firește, la urma urmei, în concluzie, prin urmare, de altfel, așadar, desigur, la drept vorbind, mai ales, de exemplu* etc.

- „Am să te susţin în activitatea ta, ***de exemplu***, am să vorbesc cu fratele meu".
- „***Totuși***, la mare e soare mereu" .
- „***Așadar***, sunteţi împotriva mea".

Ele pot ocupa orice poziţie în text şi nu sunt legate din punct de vedere gramatical de propoziţia în care apar. Prin aceste cuvinte şi construcţii incidente este *subliniată atitudinea vorbitorului* faţă de un fragment sau enunţul integral, sau *se aduc precizări, completări, idei* de bază din propo-ziţie.

Cuvintele şi construcţiile incidente exprimă:

- ✓ ***o explicaţie:*** *„Vârsta,* ***că am o sumă de ani în spate****, îmi dă voie să spun toate*".
- ✓ ***apreciere asupra celor relatate:*** *„Uite că,* ***din fericire****, a venit la timp".*
- ✓ ***convingerea*** (într-o măsură mai mică sau mai mare): *„Vreau,* ***crede-mă****, dar nu pot".*
- ✓ ***intervenţia autorului în vorbirea unui interlocutor:*** *„Ţin mult,* ***zise el****, la cartea aceasta".*

Aceste construcţii sunt separate, în scris, prin **virgulă, linii de pauză sau paranteze.**

AFLĂ MAI MULT!

Construcţiile incidente pot fi: ***cuvinte, îmbinări de cuvinte, propoziţii*** sau ***fraze.***

❖ CURIOZITĂȚI la temă:

1. **Cuvintele incidente pot schimba tonul propoziției** – Un simplu „firește" sau „desigur" poate transforma o afirmație banală într-una sigură și convingătoare. De exemplu, „El a plecat, firește, fără să spună nimic."
2. **Unele construcții incidente sunt fraze întregi** – De multe ori, inserăm o propoziție întreagă în mijlocul altei propoziții pentru a oferi o explicație sau o opinie. Exemplu: „Cartea aceasta – și nu exagerez deloc – este cea mai bună pe care am citit-o."
3. **Punctuația joacă un rol esențial** – Fără virgule, cratime sau linia de pauză, o construcție incidentă poate fi greu de identificat sau poate schimba sensul frazei. „Știu, bineînțeles, că ai dreptate." vs. „Știu bine, înțeles că ai dreptate."
4. **Unele cuvinte incidente vin din latină** – Expresii precum „de facto", „adică", „totuși" sau „parcă" sunt adesea folosite ca incidente și provin din latină, păstrându-și rolul explicativ.
5. **Pot fi folosite pentru ironie sau eufemisme** – O construcție incidentă plasată strategic poate introduce subtil o ironie. De exemplu: „Mihai – ce talentat scriitor! – a reușit să scrie o întreagă frază fără nici o greșeală."

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Câteva reguli esențiale pentru utilizarea corectă a formelor ***vor/v-or*** și ***mor/m-or***:

1. „***Vor***" – formă a verbului „a vrea". Se folosește ca verb auxiliar în viitor:

Exemple: Ei ***vor*** pleca mâine în excursie.

Este urmat de un verb la infinitiv: Copiii vor *învăța* lecția.

2. „***V-or***" – formă greșită! Nu există în limba română forma „**v-or**".

În expresia **„*V-or da de știre*"**, „***v-or***" este o formă populară, arhaică, a viitorului, formată prin alipirea pronumelui „-or" (similar cu „m-or" în loc de „mă vor" sau „ne-or" în loc de „ne vor").

Explicație: „**V-or**" = variantă regională pentru „**vor**" (ei vă vor da de știre vouă). Se întâlnește în special în textele arhaice, populare.

În limba literară actuală, este recomandat să se folosească **„vă vor da de știre vouă"**, dar în scrierile vechi sau în stil arhaic, „**v-or**" poate fi acceptabil.

3. „***Mor***" – formă a verbului „a muri" la prezent, persoana I și a III-a, se folosește în propoziții afirmative sau negative:

Exemple: Eu **mor** de oboseală. Florile mor fără apă.

4. „***M-or***" – formă în viitor popular/regional, se folosește în graiul popular pentru viitor, în loc de „nu-mi vor da (ei) apă (mie), mă vor usca de sete:

Exemple: Dacă nu-mi vor da apă, ***m-or*** usca de sete!

M-or duce și pe mine unde-mi dorește inima!

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citește cu atenție textul de mai jos. Găsește construcțiile incidente. Stabilește aspectul structurii gramaticale, grupul semantic la care se referă (intonației, pauzei, topicii, punctuației):

Doi câini

Un câine, de neam dulău,
Prielnic, credincios către stăpânul său,
Odata a văzut / Pe vechiul cunoscut,
Juju, cățel tărcat,
Ce din ogradă an în curte s-a luat,
Și carele acum la o fereastră-n casă,
Șezând pe un covor de cele mai frumoasă,
Afară mândru se uita.
„– Jujucă: ce mai faci mata?"
Afară mândru se uita.
„– Jujucă: ce mai faci mata?"
Întreabă câinele, din coadă dând încet.

(Acesta între câini e semnul de respect.)

„– Îți multumesc, mon cher! răspunse lui Juju.
Sunt bine. Dorm, mănânc, alerg, mă hârjonesc
Și pe saltele moi când vreau mă tăvălesc... *(Alexandru Donici)*

2. Identifică construcţiile incidente din exemplele de mai jos. Stabileşte aspectul structurii gramaticale, grupul semantic la care se referă (intonației, pauzei, topicii, punctuației):

a) În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată. *(Ion Creangă*)

b) Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumerim și noi, că eu unul, drept să vă spun, că nu mă pricep nimica, păcatele mele… *(Ion Creangă)*

c) Dar să nu fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătături, cum le vezi, vă țin pe dumneavoastră de atâta amar de vreme, și vă fac să huzuriți de bine, și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră și-l priviți cu nepăsare, cum ne suge sângele, și tăceți, și-l îmbrățișați. *(Ion Creangă)*

d) „Cartea cu delfini" – este un volum în care Ana Blandiana oferă câteva „imagini", intr-un interviu extins, despre viața si opera sa literară.

3. Subliniază construcţiile incidente din exemplele de mai jos, indicând structura lor gramaticală: a) Pieri, deci, și tu pe brazdă și țâncul fraged piară. *(V.Alecsandri)*

b) Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă, era o căruță bună încăpătoare și îndeânatică. *(Ion Creangă*) c) Vorba ceea: și piatra prinde mușchi, dacă șede mult într-un loc. d) Până atunci, însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare. (*Mihai Eminescu*)

4. Alcătuiește enunțuri cu următoarele cuvinte incidente: *de obicei, doamne, de exemplu, din fericire, mai întâi, cu toate acestea, mă rog, probabil, vorba ceea.*

5. Identifică propozițiile incidente. Utilizează semnele de punctuație necesare: a) Însă fie vorba între noi nu ne era a învăța cum nu i-i câinelui a linge sare. *(Ion Creangă)* b) Într-o zi abia era atunci Zamfira de șapte ani un dorobanț veni la tatăl ei și îi porunci să-l urmeze cu țiganii la ocârmuire. *(Vasile Alecsandri)* c) Bun mai era părintele Duhu când se afla în toate bune, dumnezeu să-l ierte. *(Ion Creangă)*

6. Citește următorul fragment și identifică cuvintele sau construcțiile incidente. Scrie propozițiile extrase, utilizând corect semnele de punctuație.

„Mă gândesc, sincer, că totul va fi bine. După părerea mea, desigur, lucrurile ar putea fi altfel. Totuși, în mod surprinzător, nu am găsit niciun indiciu în acest sens."

7. Completează propozițiile de mai jos cu construcții incidente potrivite și punctuazi-le corect.

a) Cred că, _____, problema poate fi rezolvată.
b) Între noi fie vorba, _____.
c) Situația, _____, devine tot mai complicată.
d) _____, totul s-a încheiat cu bine.
e) În concluzie, _____, lucrurile sunt clare.

8. Corectează greșelile de punctuație din următoarele propoziții:

a) Sperăm să reușim de altfel planul este destul de simplu.
b) Nu îți face griji desigur totul va fi bine.
c) Totuși după părerea mea nu este corect.
d) În mod ciudat am ajuns la aceeași concluzie.
e) Fără îndoială ceea ce spui este adevărat.

9. Citește propozițiile și indică, dacă incidentul exprimă o opinie, o explicație, o concluzie sau o atenuare.

a) După părerea mea, nu ar trebui să te îngrijorezi.
b) Fără îndoială, acesta este cel mai potrivit moment.
c) Așadar, totul este pregătit pentru prezentare.
d) Situația, după cum știți, s-a complicat recent.
e) În mod evident, decizia a fost una inspirată.

10. Alcătuiește 5 propoziții în care să utilizezi cuvinte sau construcții incidente diferite. Respectă regula de punctuație pentru fiecare caz.

Exemple de construcții incidente: *de altfel, desigur, după părerea mea, așadar, fără îndoială*.

11. Citește cu atenție textul și răspunde în scris și oral la întrebările propuse.

Balada albinei

„Într-o dimineață aurie – ah, ce farmec avea răsăritul! – o albinuță, harnică și neobosită, s-a trezit printre petalele catifelate ale unui trandafir. Ah, cât de suav mirosea floarea! Cu aripile scăldate în roua zorilor și cu sufletul fremătând de bucurie – căci viața unei albinuțe e o sărbătoare a muncii –, și-a luat zborul, căutând nectarul dulce, gustos ca hrana zeilor.

Vai, câtă trudă! Și totuși, ce fericire să împletești, zi de zi, aurul miresmelor într-o picătură de miere! Albinuța zbura de la o floare la alta – iată, un mac îi întindea, sfios, cupa lui sângerie! – și șoptea vântului: „Nu-i așa că și tu iubești florile?”

O, dar ce sclipire în ochii ei, când – miracol! – a descoperit un câmp plin de flori albastre! Cu inima zvâcnind de încântare, s-a așezat pe o petală, iar soarele – bun prieten al ei – a mângâiat-o blând, ca o binecuvântare.

Astfel, în fiecare zi, albinuța își scria propria baladă: un cântec de miere, o poveste de lumină…”

1. Identifică toate cuvintele și construcțiile incidente din text și explică rolul lor în propoziție.
2. Pune corect semnele de punctuație în următorul enunț, respectând regulile pentru cuvintele și construcțiile incidente. *„Albina desigur era ocupată cu munca sa zilnică zburând fără odihnă din floare în floare și adunând cu grijă nectarul atât de prețios."*
3. Completează propozițiile următoare cu o construcție incidentă potrivită:
   a) Albina, _____, se avântă spre cea mai strălucitoare floare.
   b) Florile, _____, își unduiau petalele în bătaia vântului.
4. Înlocuiește o construcție incidentă din text cu una echivalentă și explică dacă și cum s-a schimbat sensul propoziției.
5. Analizează cuvintele incidente din fraza: „Albina, desigur, știa că mierea ei va fi cea mai dulce.”
6. Scrie o propoziție în care să folosești o construcție incidentă explicativă și subliniaz-o.
7. Corectează propoziția „Albina probabil adună polenul cu mare grijă”, adăugând semnul de punctuație lipsă și explicând regula aplicată.

VI. ATELIER CREATIV

1. Scrieţi o minicompunere după fragmentul din poezia Anei Blandiana. Folosiți începutul propus sau scrieți singuri compunerea.

„Atât de curând voi uita să vorbesc
Că se botează și secundele
Până atunci
Cu nume-atât de lungi
Că nu pot fi rostite-ntr-o secundă...
Bruma pe frunze mari ascultă
Ce liniște va fi-n curând,
Când nu se va mai ghici
Nici cine aude,
Nici cine-ar putea rosti un cuvânt.
Bruma pe frunzele mari...”

Ana Blandiana

Tăcerea timpului

„Peste frunzele mari, bruma așterne o liniște de necuprins. Secundele, parcă obosite de atâta numire, se sting una câte una, lăsând în urmă doar ecoul unor sunete ce nu mai pot fi rostite. Cuvintele devin umbre, se destramă, iar tăcerea le înghite cu o blândețe stranie.

În această liniște, cineva ascultă fără să mai știe dacă este martor sau parte din ea. Poate că timpul însuși a uitat să mai vorbească, lăsând doar bruma să murmure pe frunzele mari, înainte ca și ea să dispară, odată cu ultimele amintiri ale rostirii... ”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre cuvintele și construcțiile incidente, punctuația lor. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Catifelat –** adj. Ce seamănă cu catifeaua, moale și neted cum e catifeaua.
- **Sfios –** adj. Lipsit de îndrăzneală, timid, rușinos, rezervat, sfielnic.
- **A undui –** vb. A face unde, avea valuri, a căpăta formă de unde, a se ondula.
- **Veritabil –** adj. Care este real, adevărat
- **Suav –** adj. Care produce o impresie de gingășie, de finețe.

§ 11. Vorbirea directă și vorbirea indirectă. Semnele de punctuație

I. TERMINOLOGIE

vorbirea directă
vorbirea indirectă
cuvintele autorului

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Casa părintească

„Casa părintească este mai mult decât ziduri și acoperiș – e un cuib de amintiri țesute cu fir de lumină și dor. Pereții ei poartă ecoul râsetelor de altădată, iar podelele își amintesc pașii grăbiți ai copilăriei. Ferestrele, ca niște ochi blânzi, privesc spre trecut și îmbrățișează viitorul cu lumina dimineților senine.

Sub acoperișul său, timpul curge altfel – ceasurile bat în ritmul inimii, iar fiecare colț ascunde o poveste, ca o carte deschisă de vântul amintirilor.

Casa părintească e un colț de rai, unde sufletul se întoarce mereu, ca o pasăre ce-și caută cuibul în fiecare primăvară. În pragul casei părintești, vântul șoptește povești uitate, iar fiecare scândură trosnește sub pașii întorși din pribegie, ca un vechi cântec al dorului. Acolo, soarele pare mai blând, iar umbrele serii se așternca o mângâiere peste grădina copilăriei.

Mirosul pâinii calde și-al gutuilor coapte încă plutește în aer, ca un parfum al vremurilor senine. Fereastra veche, cu perdele brodate de mâini grijulii, își deschide brațele luminii, iar ușa scârțâie ca un bătrân înțelept, bucuros să-și vadă copiii acasă. Casa părintească nu îmbătrânește niciodată, căci în ea, sufletul rămâne mereu tânăr, purtat de glasurile celor dragi ce nu se sting niciodată...”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Prin ce mijloace de îmbogățire a vocabularului s-au format următoarele cuvinte: „*înflorește, tăcere, rădăcini, eaprinde, nemurire*”?
2. Identifică în text cuvinte aparținând aceleiași familii lexicale cu „*casă*” și explică modul de formare a acestora.
3. Găsește în text unități frazeologice și explică semnificația lor în context.
4. Analizează fraza „*Casa părintească e un colț de rai, unde sufletul se întoarce mereu, ca o pasăre ce-și caută cuibul în fiecare primăvară.*”, determinând tipurile de propoziții care o compun, indicând relațiile sintactice dintre ele.
5. Cum sunt exprimate relațiile sintactice în fraza „*Casa părintească nu este doar un loc, ci o stare de suflet, un dor veșnic viu, ce înflorește ori de câte ori îi rostim numele în șoaptă.*”?
6. Identifică în text construcțiile incidente și explică rolul semnelor de punctuație.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

VORBIREA DIRECTĂ este vorbirea cuiva redată exact după formă și con conținut.

VORBIREA INDIRECTĂ este vorbirea cuiva redată exact numai după conținut, fără a-i respecta și forma.

Vorbirea directă poate fi situată în: ***prepoziție; interpoziție; postpoziție față de cuvintele autorului.***

Exemplu: *Autorul Spiridon Vangheli spune că s-a gândit mult cum să ne facă o carte pentru copii: „M-am gândit mult, dragă copile, cum să fac această carte pentru tine”.*

Redarea de către vorbitor a cuvintelor cuiva se face pe două căi:

a) prin vorbire directă;

b) prin vorbire indirectă.

În ambele cazuri spusele unei persoane depinde de un verb ce face parte din grupa ***verbelor de declarație***: *a zice, a spune, a declara, a răspunde, etc.*

COMPARĂ!

Exemplu: Apoi unul a zis: „Acum hai să facem un monument Iernii”. *(S. Vangheli)*

- *Vorbirea a fost redată întocmai* ***după formă și conținut.***

  Dar: Apoi unul a zis să facă un monument Iernii.
- *Vorbirea a fost redată întocmai* ***numai după conținut.***

- La ***vorbirea directă*** gândurile sunt redate la persoana I-a.
- La ***vorbirea indirectă*** gândurile sunt redate la persoana a III-a.

OBSERVĂ!

a) Ion Druță se întreabă*: „Va supraviețui oare limba maternă?”*

b) *„Viitorul limbii noastre depinde de ceea ce vom hotărî fiecare dintre noi și în ce măsură vom rămâne credincioși acestei hotărâri”,* continuă talentatul nuvelist și dramaturg.

c) *„Nu noi suntem stăpânii limbii*, spunea Mihai Eminescu, *ci limba e stăpâna noastră…”*

✓ Stabilește care sunt cuvintele autorului? Dar vorbirea directă?

✓ Ce semne de punctuație s-au folosit?

✓ Folosind următoarele semne convenționale, fă schema fiecărui exemplu de mai sus, păstrând semnele de punctuație corespunzătoare:

V . D.	vorbirea directă	**C . A.**	cuvintele autorului.

✓ Ce ai observat?

▪ De locul *cuvintelor autorului depinde utilizarea semnelor de punctuație în frazele cu vorbire directă.*

▪ *Vorbirea directă* se ia, de obicei, *între ghilimele*, dacă nu e prezentată în formă de dialog.

REȚINE!

• ***Vorbirea directă poate sta înaintea cuvintelor autorului.***

În acest caz *vorbirea directă* se ia între *ghilimele*, după ea se pune *virgula, semnul interogării* sau *semnul exclamării*, iar *cuvintele autorului* continua *cu literă mică*.

Exemplu: *„Învățătura e de mare folos oamenilor”,* a spus bunelul.

• ***Vorbirea directă poate sta după cuvintele autorului.***

În acest caz se scriu *cuvintele autorului*, se pun *două puncte*, apoi se scrie *vorbirea directă în ghilimele, utilizând semnul necesar.*

Exemplu: Tatăl le-a zis feciorilor: *„Să știți că în vie este îngropată o comoară...”*

• ***Vorbirea directă poate fi întreruptă de cuvintele autorului.***

În acest caz se deschid *ghilimelele*, se scriu *cuvintele autorului* care se izolează din ambele părți prin *virgule,* iar partea a doua a vorbirii directe continuă cu *literă mica*, apoi se utilizează *semnul* necesar și se închid *ghilimelele.*

Exemplu: *„Principalul este*, a spus bătrânul, *să spui adevărul.”*

IMPORTANT!

Vorbirea directă reprezintă dialogul dintre două sau mai multe persoane/ personaje.	Prin ***vorbirea indirectă*** sunt reproduse (cât mai exact) cuvintele cuiva de către un narator.
Pentru redarea în scris a vorbirii directe, este nevoie de: ➢ linia de dialog, ghilimelele, numele persoanei/ personajului așezat înaintea replicii rostite; ➢ utilizarea verbelor și a pronumelor la persoana I și a II-a; ➢ semnul întrebării și semnul exclamării pentru a reda intonația interogativă și pe cea exclamativă.	*Prin trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, se produc următoarele transformări:* ➢ dispar semnele de punctuație specifice dialogului sau citării: linia de dialog, ghilimelele, numele persoanei/ personajului de dinaintea replicii rostite; ➢ persoana I și persoana a II-a a verbelor și a pronumelor sunt înlocuite cu persoana a III-a; ➢ enunțurile sunt exclusiv asertive, astfel că punctuația se remarcă prin dispariția semnului întrebării, a semnului exclamării, a punctelor de suspensie și prin prezența exclusivă a punctului; ➢ apar verbele de declarație: *a spune, a afirma, a nega, a întreba, a răspunde, a ruga* etc. ➢ sunt folosite, după aceste verbe, cuvinte de legătură precum: *că, să, ca să, dacă, ce, cine, care, unde, cum, când* etc.

❖ **CURIOZITĂȚI la temă:**

1. **Transformare cu efecte surprinzătoare** – Uneori, transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă poate schimba subtil, nuanța mesajului. *De exemplu*, „Mâine plouă!”, spus direct, exprimă certitudine, dar indirect („A spus că mâine

va ploua.”) introduce posibilitatea îndoielii.

2. **Pierderea emoției** – Vorbirea directă păstrează exact tonul, expresivitatea și emoția vorbitorului. În schimb, vorbirea indirectă devine mai neutră, mai analitică, fără exclamări sau intonație specifică.
3. **Unele propoziții rămân neschimbate** – În cazul propozițiilor subordonate enunțiative care exprimă adevăruri general valabile, transformarea în vorbire indirectă nu afectează timpul verbal. De exemplu, „*Profesorul a spus: „Soarele răsare la est.”*” rămâne „*Profesorul a spus că soarele răsare la est.*”, fără modificarea verbului.
4. **Vorbirea indirectă poate omite detalii esențiale** – Dacă cineva spune „*Te iubesc mai mult decât orice pe lume!*”, iar altcineva redă mesajul în vorbire indirectă drept „*A spus că mă iubește*”, intensitatea inițială a sentimentului se pierde parțial.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Abrevieri fără punct

Nu sunt urmate de punct:

- abrevierile care păstrează finala cuvântului abreviat: ***cca, dl, dle, dna, d-ta*** pentru ***circa, domnul, domnule, doamna, dumneata***;
- abrevierile numelor punctelor cardinale: ***E, N, V, S***;
- simbolurile majorității unităților de măsură: *cm, gal, m, kg* pentru ***centimetru, galon, metru, kilogram***;
- simbolurile unor termeni din domeniul științific și tehnic: matematică, fizică (***A*** pentru ***arie***, ***N*** pentru ***număr natural***), chimie (simbolurile elementelor chimice: ***C, Cl, Mg*** pentru ***carbon***, ***clor, magneziu***), medicină (***Rh***).
- Conform aceluiași dicționar normativ, prescurtările ***dl*** și ***d.*** sunt corecte ambele pentru cuvântul ***domnul***.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Transformă în vorbire indirectă textele dialogate.

a) „— De vânzare-ți e găinușa ceea ... măi băiete?

— De vânzare, moșule!

— Și cât cei pe dânsa?

— Cât crezi și dumneata că face!

— Ia ad-o-ncoace la moșu, s-o drămăluiască!” *(Ion Creangă)*

b)„ — Da ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba. Alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde din toate părțile și nu ai de ce să fii supărat! Ia mai bine miluiește baba cu ceva!

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului. Acum eu am altele pe cap.” *(Ion Creangă)*

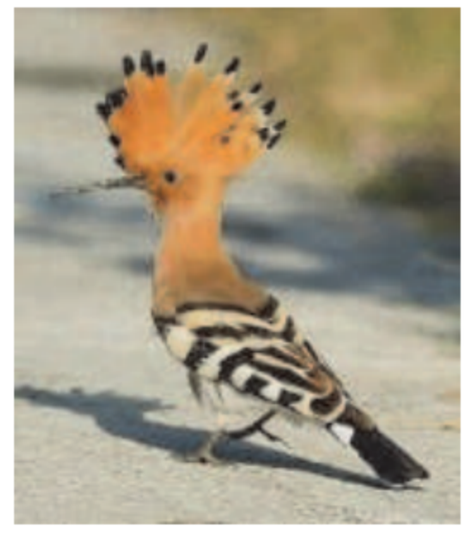

2. Transformă textele date din vorbirea directă în vorbirea indirectă sau invers, menționând două modificări produse:

a) „Colegul meu mi-a zis:
— Aş mai avea nevoie de dicţionar până mâine.
I-am răspuns:
— Nu-mi trebuie înainte de luni. Poţi să-l mai păstrezi.”

b) „L-am rugat să nu plece fără mine, dar Petre mi-a răspuns că trebuie să plece pentru că e aşteptat. Atunci l-am întrebat dacă ne putem întâlni mâine şi el mi-a spus că nu e sigur, iar, la insistenţa mea ca totuşi să ne vedem neapărat în următoarele zile, a zis că-şi va face timp liber pentru asta.”

c) „După ce orezul stătu din fiert, oala era plină ochi de boabe albe ca spuma laptelui. Era aşa de grea încât pentru a o da jos de pe foc, fu nevoită să-l roage pe dragon să o ajute. Minli îi spuse să lase oala tocmai lângă copaci, aproape de maimuţele curioase. Apoi, legă năvodul peste ea.” (Grace Lin, *Bătrânul din lună*)

3. Din enunțurile de mai jos, identifică pe cele care conțin vorbire directă și pe cele care conțin vorbire indirectă: a) Profesorul ne-a spus că tema pentru acasă trebuie predată luni. b) „Mâine avem un examen la matematică”, a spus Andrei. c) Bunicul mi-a povestit că, pe vremea lui, copiii se jucau mai mult afară. d) „Ce frumoasă este primăvara!”, a exclamat Maria.

4. Completează propozițiile de mai jos cu semnele de punctuație potrivite pentru vorbirea directă:

a) Ana a spus ____ reau să merg în parc
b) Profesorul întreabă ____ Cine știe răspunsul
c) „ ____” a exclamat fetița fericită

5. Numește tipul de propoziție după scopul comunicării (afirmativă, interogativă, exclamativă sau imperativă).

a) „Mergem la film diseară?”
b) Tatăl mi-a spus că vom pleca în vacanță săptămâna viitoare.
c) „Ce bine că ai reușit la concurs!”
d) Băiatul a spus că își dorește o bicicletă nouă.
e) „Foarte frumos!”, s-a bucurat mama.

6. Formulează două propoziții cu vorbire directă și două cu vorbire indirectă, utilizând verbele „*a spune*”, „*a întreba*”, „*a răspunde*” și „*a explica*”.

7. Scrie un scurt dialog de 6-7 replici între două personaje (elev și profesor, prieten și prietenă etc.), în care să utilizezi atât vorbirea directă, cât și vorbirea indirectă.

8. Transcrie următoarele propoziții, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă: a) Maria a spus: „Voi merge mâine la bibliotecă.” b) Profesorul ne-a întrebat: „Cine știe răspunsul la această întrebare?” c) „A fost o zi minunată!”, a exclamat Ana.

9. Transformă propozițiile date din vorbirea indirectă în vorbirea directă:
a) Andrei a zis că este gata să înceapă proiectul. b) Ea a povestit că văzuse un film interesant. c) Ion a menționat că nu poate veni la petrecere.

10. Adaugă semnele de punctuație și ordonează cuvintele astfel, încât să formezi propoziții corecte cu vorbire directă:

a) Ion a spus abia aștept să merg în excursie
b) Maria a întrebat ai terminat tema

c) Bunicul ne-a spus odinioară trăiam altfel

11. Rescrie fragmentul de mai jos, folosind atât vorbirea directă, cât și cea indirectă, păstrând sensul original: *Maria îi spuse Anei că nu poate veni la întâlnire, deoarece are un test important a doua zi. Ana o întreabă dacă nu poate amâna testul, dar Maria îi răspunde că acest lucru nu este posibil.*

12. Identifică toate enunțurile în care se folosește vorbirea directă și indirectă. Apoi, transformă enunțurile cu vorbire directă în enunțuri cu vorbire indirectă și invers: *Profesorul a spus: „Mâine vom avea un test surpriză, așa că vă recomand să vă pregătiți bine.” Elevii s-au privit surprinși și unul dintre ei a murmurat: „Nu mă așteptam la asta.” Mai târziu, unul dintre elevi i-a spus colegului său că profesorul le-a anunțat un test surpriză pentru a doua zi.*

IMPORTANT!

Adesea, pentru a indica cui aparţin cele reproduse exact, nu se scriu toate cuvintele de declarație, ci doar numele și prenumele autorului, luate în paranteze.

Exemplu: *„Istoria e cea dintâi carte a unei naţii”. (Nicolae Bălcescu)*

Acest tip de vorbire directă se numește **citat**.

CITATUL este un fragment reprodus exact dintr-un text sau dintr-un discurs al unei persoane, folosit pentru a susține, ilustra sau clarifica o idee.

Citatele sunt adesea marcate prin ghilimele („ ”) și sunt însoțite de menționarea autorului sau a sursei.

B. P. Hasdeu

N. Stănescu

V. Romanciuc

N. Bălcescu

- *Marele savant B. P. Hasdeu scria în secolul trecut: „Românimea cât trăiește graiul nu și-l va lăsa”.*
- *Poetul Nichita Stănescu spune: „Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi exprimată decât în limba română”.*
- *Poetul Vasile Romanciuc exclamă: „Cuvântu-i osul sfânt pe care trăiește sufletul în om”.*

VI. ATELIER CREATIV

1. Scrieți o compunere de volum mic pe tema *„De vorbă cu Ion Druță”,* folosind citate din operele scriitorului. Folosiți începutul dat sau ideile din textul propus.

„M-am așezat pe o bancă imaginară, la umbra unui nuc bătrân, și l-am privit pe Ion Druță ca pe un bunic înțelept, gata să-mi împărtășească tainele lumii. „Omul, dragul meu, e ca un pom – dacă are rădăcini adânci în pământul neamului său, nu se teme de furtuni," îmi spuse el, cu glas domol. Am tresărit. În cuvintele lui simțeam seva din întâmplările din „Frunze de dor" și nostalgia satului din „Balade din câmpie".

L-am întrebat ce înseamnă să fii cu adevărat acasă. A zâmbit și mi-a arătat o uliță pierdută printre livezi: „Acolo unde sufletul tău înflorește și lacrimile-ți sunt înțelese, acolo e casa ta." Și astfel, cu fiecare vorbă, Ion Druță îmi dăruia o fărâmă din înțelepciunea lui, lăsând în mine ecoul unei lumi ce nu trebuie uitată…"

2. Lucraţi în perechi.

a) Transformați enunțurile în vorbire directă în vorbire indirectă și invers.

- Bunica mi-a spus: „Pâinea muncită are gustul cel mai bun."
- Profesorul a explicat că „literatura este oglinda sufletului unei națiuni."
- Ion a întrebat: „Când vom merge la bibliotecă?"
- Tatăl mi-a spus că întotdeauna „cinstea este mai valoroasă decât aurul."
- „Vom ajunge la timp," au afirmat ei cu încredere.

b) Alcătuiți un dialog din șase replici pe o temă la alegere, apoi reformulați-l folosind vorbirea indirectă. Verificați corectitudinea transformărilor.

3. Scanaţi codul QR și aflați mai multe informații despre vorbirea directă și vorbirea indirectă, semnele de punctuație. Rezolvați în caiete fișele propuse.

VORBIREA DIRECTĂ ȘI VORBIREA INDIRECTĂ

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Pribegie –** s.f. Timp cât cineva trăiește în loc străin, exil, refugiu.
- **Aserţune –** s.f. O afirmație fermă prin care se susține adevărul unui fapt.
- **Nostalgie –** s.f. Sentiment de tristețe, melancolie, provocat de o dorință.
- **Ecou –** s.n. Repetarea unui sunet prin reflectarea lui de un corp.
- **A afirma –** vb. A susține (cu tărie), a declara (în mod ferm). A se remarca.

§ 12. Dialogul. Linia de dialog. Adresarea. Semnele de punctuație

I. TERMINOLOGIE

dialogul
linia de dialog
replici
adresarea: simplă și dezvoltată
adresări multiple

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Bradul și stejarul

Într-o pădure veche, unde soarele se juca printre crengile copacilor bătrâni, un brad tânăr își ridica vârfurile spre cer, privind cu *admirație* spre stejarul falnic de alături.

— Bună ziua, mărite Stejar! spuse Bradul cu voce blândă. Te privesc de multă vreme și nu încetez să mă minunez de trunchiul tău *puternic* și de coroana ta impunătoare. Cum ai reușit să crești atât de mare și de puternic?

Stejarul își scutură ramurile, oftând adânc.

— Timpul, tinere prietene, timpul și încercările vieții, răspunse el. De-a lungul anilor, am înfruntat vânturi puternice, ploi *nemiloase* și arșițe dogoritoare. Rădăcinile mele s-au înfipt adânc în pământ, căutând sprijin și hrană. Dar tu, Bradule, cu acele tale mereu verzi, pari să ai și tu un har aparte.

Bradul își plecă ușor crengile, rușinat.

— Eu sunt doar un umil slujitor al pădurii. *Oamenii* mă îndrăgesc pentru că îmi păstrez frunza chiar și iarna, dar nu am trăinicia și măreția ta. De multe ori, mă tem că la prima furtună mă voi frânge.

Stejarul râse ușor, ca un părinte care își mângâie copilul.

— Nu trebuie să te *subestimezi*, dragă Bradule. Fiecare copac are rostul său în pădure. Tu ești cel care aduce verdeață și speranță în mijlocul iernii. Fără tine, pădurea ar fi tristă și pustie când zăpada se așterne peste pământ.

Bradul rămase tăcut pentru o clipă, apoi își ridică fruntea cu mândrie.

— Poate ai dreptate, înțeleptule Stejar. Fiecare are locul său sub soare, iar frumusețea pădurii stă tocmai în diversitatea sa. Vântul adie blând printre frunzele și acele lor, iar pădurea întreagă părea să zâmbească.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Găsește în text expresii care ar putea fi considerate unități frazeologice sau clișee internaționale și explică sensul lor.

2. Alcătuiește familia lexicală a cuvintelor „*copac*” și „*pădure*”.

3. Analizează fraza *„Într-o pădure veche, unde soarele se juca printre crengile copacilor bătrâni, un brad tânăr își ridica vârfurile spre cer, privind cu admirație spre stejarul falnic de alături.”* Identifică mijloacele de realizare a relațiilor sintactice utilizate. Reprezintă structura ei.

4. În enunțurile *„Te privesc de multă vreme și nu încetez să mă minunez de trunchiul tău puternic și de coroana ta impunătoare.” „Oamenii mă îndrăgesc pentru că îmi păstrez frunza chiar și iarna, dar nu am trăinicia și măreția ta.”* determină dacă raportul dintre propoziții este de coordonare sau subordonare.

5. Transformă replica „ — Fiecare copac are rostul său în pădure” din vorbire directă în vorbire indirectă. Cum înțelegi semnificația ei?

6. Găsește în text construcțiile incidente și explică rolul lor în propoziție.

7. Analizează morfo-sintactic cuvintele subliniate în text.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

DIALOGUL este convorbirea dintre două sau mai multe persoane.

Vorbirea fiecărei persoane *(**replica**)*, la dialog, se scrie din rând nou, fiind precedată de ***linia de dialog***. La sfârșitul fiecărei replici se utilizează semnul de punctuație corespunzător.

Exemplu:

„ — De ce te grăbești atât? întrebă greierul, privind furnica ce ducea un fir de grâu.

— Trebuie să strâng pentru iarnă! răspunse furnica, trudind necontenit.

— Dar vara e lungă! Nu vrei să cânți cu mine?

— Cine nu muncește, nu are ce mânca, îi spuse furnica și își văzu de drum...”

- **Dialogul** începe și se sfârșește prin diferite formule de adresare: „Bună ziua!”, „Salut!”, „Sărut mâna!”, „La revedere!”, „Rămâi cu bine!”, „Pa!” , „Pe curând!" și altele.
- **Linia de dialog** arată începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la discuție și se scrie cu alineat.

Atunci, când scrii un dialog, trebuie să formulezi unul sau două enunțuri la început, prin care să faci o mică introducere explicativă. (Poți să faci și o mică încheiere, dar nu e obligatoriu.)

IMPORTANT SĂ ȘTII!

- Adresările au mai multe forme:
- ***adresări simple*** (exprimate printr-un cuvânt);

Exemplu: — Dorul, ***mamă***, ce culoare are? *(Grigore Vieru)*

- ***adresări dezvoltate*** (exprimate prin mai multe cuvinte);

Exemplu: — Spicule din vârf de pai, spune, câte boabe ai? *(Grigore Vieru)*

- ***adresări multiple.***

Exemplu: — Ei, ***măi Ștefane și Smărănducă***, mai rămâneți cu sănătate.

(Ion Creangă)

- ***Semnele de punctuație la cuvintele de adresare***:

Cuvintele de adresare se izolează de restul propoziției prin virgule, în funcție de locul, pe care-l ocupă în enunț.

Dacă se află:

- ✓ la începutul propoziției – după ele se pune virgulă;
- ✓ în interiorul propoziției – se izolează cu virgule din ambele părți;
- ✓ la sfârșitul propoziției – înaintea lor se pune virgula.

REȚINE!

Cuvintele sau îmbinările de cuvinte care denumesc obiecte personificate sau ființe la care ne adresăm și pe care le invocăm în vorbirea noastră se numesc ADRESĂRI.

❖ **CURIOZITĂȚI la temă:**

1. **Dialogul în literatură.** În literatura română, dialogul nu este doar un mijloc de a transmite informații între personaje, ci și un mod subtil de a construi tensiune, a caracteriza personaje sau a sublinia conflictele interne ale acestora. De exemplu, în operele lui **Ion Creangă**, dialogurile sunt pline de expresii populare și umor, contribuind la farmecul poveștilor sale.
2. **Linia de dialog: mai mult decât un simplu semn de punctuație.** Linia de dialog este un semn grafic care separă un rând de text de un altul pentru a marca schimbul de replici între personaje. În literatura română, de multe ori, **linia de dialog** este folosită pentru a sublinia rapiditatea schimburilor verbale și a crea un ritm alert. De asemenea, linia de dialog ajută la evidențierea momentelor de intensitate emoțională sau de conflict.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează cu „**m**“ sau „**n**“:

câ __ p	co __ duce
co __ bină	a __ balaj
î __ lemnit	bu __ bac
la __ pă	î __ fofolit
li __ pede	co __ plex

2. Completeaza cu „**mp**”sau „**mb**”:

ti __ ru	î __ ătrânit	î __ prospătat
zâ __ et	co __ uter	co __ unere
a __ ulanță	î __ rumut	scru __ ie

3. Alcătuiește exemple cu ortogramele:

pare-mi-se	*pregătitu-s-a*
dusu-m-am	*cititu-le-ai*
terminatu-ți-s-au	*gândindu-te-ai.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică adresările și lămurește utilizarea semnelor de punctuație la adresările din exemplele de mai jos:

a) Mioriță laie,/ laie bucălaie/ De trei zile-ncoace/ gura nu-ți mai tace. (Folclor)

b) Sfătosule bunic din Humulești,/ Cât haz ai pus. Cât păs și câtă jale/ În tâlcul slovei tale țărănești/ Din zilele copilăriei tale... *(L. Deleanu)*

2. Alcătuiește un dialog, apoi transformă-l în povestire.

3. Transformă următoarea povestire în dialog: *„Un bătrân mergea la târg. De el se apropia un tânăr care-l saluta, apoi îi cere permisiunea de a-l însoți. Bătrânul încuviință tânărului să-l însoțească și cei doi își continuară drumul împreună."*

4. Alcătuiește șase exemple în care să folosești: adresări simple; adresări dezvoltate; adresări multiple.

5. Ordonează replicile pentru a obține un dialog, apoi transcrie dialogul obținut:

— Îmi fac mai întâi temele, apoi am să exersez la pian.

— Da, e o idee bună, Ion.

— Ce faci după ore, Vasile?

— Vrei să jucăm după aceea o partidă de șah?

6. Identifică adresările și stabilește felul lor:

a) Ștefane, Măria Ta, / tu la Putna nu mai sta… *(Mihai Eminescu)*

b) Măi babă, mănânci ca în târgul lui Cremene… *(Ion Creangă)*

c) Pribeagule poet îndrăgostit, / De codri și de lacuri, și de stele…

d) Stăpâne, stăpâne, / Îți cheamă și-un câine… *(„Miorița")*

7. Transformă textul dialogat în vorbire indirectă:

„Mă dusesem acasă la învățător (...) și i-am pus în palmă mică monedă galbenă.

— Ce să-ți iau eu, zice, cu cinci lei? O *Citire* costă vreo douăzeci și cinci de lei.

— Dom'le învățător, îi spusei eu atunci (...) luați-mi un maculator să am măcar pe ce scrie, că de învățat pot să mai împrumut, dar de scris nu pot să scriu în caietele colegilor.

— Așa e, zice, când o să mă duc la Roșiori, o să-ți cumpăr un maculator. Da' tac-tu de ce nu-ți dă bani de cărți, că nu e om sărac?

— Mă mir că mă lasă să vin și așa, dară mite să-mi mai cumpere cărți!" *(M. Preda)*

8. Transformă textul dat în dialog:

„Ionel a plecat la bibliotecă. Când a intrat, a salutat-o pe doamna bibliotecară. Aceasta i-a răspuns la salut și l-a întrebat de ce a venit. Băiatul i-a spus că vrea să citească povestirea „Vânătorii de rațe" de Ion Druță. Doamna îi spune că această carte se află în sala a patra, în dulapul albastru. Băiatul îi mulțumește.

9. Transformă dialogul dat în text. Explică înțelesul cuvintelor subliniate.

— <u>Tată-moșule</u>, zise fetița, de ce zboară păsările?

— Fiindcă au aripi, răspunse bătrânul, <u>sorbind-o din ochi.</u>

— Da', rațele n-au aripi? Ele de ce nu zboară?

— Zboară, zise băiatul, dar pe jos.

— Tată-moșule, da' cocorii un' se duc când se duc?

— <u>În țara cocorilor.</u>

— În țara cocorilor?

— Da.

— Dar rândunelele un' se duc când se duc?

— În țara rândunelelor.

— În țara rândunelelor?

— Da… *(„Bunicul”, de Barbu Ștefănescu Delavrancea)*

10. Continuă textul „În autobuz”, realizând un dialog între cele două personaje. Nu uita de formulele de adresare specifice dialogului!

„Andrei stă pe scaun în autobuz. La prima stație urcă o bătrânică. Andrei o observă și spune: ... ”

11. Dorești să obții informații de la bibliotecara școlii, casiera de la casa de bilete a unui film și polițistul de pe stradă. Continuă dialogul propus pentru fiecare:

— Bună ziua! Dacă sunteți amabil, cum pot ajunge la Muzeul „Olga Kobâleanska”?

— Bună ziua! Aș dori o informație. Aveți cumva cartea „Povești” de Ion Creangă?

— Bună ziua! Dacă nu vă supărați, mai aveți bilete la filmul „Morometții”? Cât costă biletul?

12. Alcătuiește un dialog (7-8 replici) cu personajul tău preferat dintr-o operă literară citită recent. Explică semnele de punctuație folosite.

13. Continuă dialogul, exprimându-ți părerea: „— Doamnă profesoară, întreabă o fetiță curioasă, arătând spre vaza cu flori de pe masă, oare de ce o floare atât de frumoasă ca trandafirul are ghimpi atât de usturători?”

VI. ATELIER CREATIV

Lucraţi în perechi!

1. Imaginaţi-vă că sunteţi într-o florărie.

Elevul I: Eşti vânzător la florărie. Răspunde la întrebările clientului şi fă-i recomandări despre produsele aflate în florărie.

Elevul II: Eşti în florărie şi vrei să cumperi un coş cu flori. Spune-i vânzătorului detalii despre:

- persoana căreia îi cumperi florile;
- numele florilor pe care le dorești în coș;
- numărul de flori din fiecare soi;
- culorile florilor.

NU UITA! ***Florii i se cere parfum, iar omului – politețe.***

2. Imaginaţi-vă că aveţi un prieten care trăieşte în Italia şi vreţi să-i transmiteţi un mesaj în care să-i povestiţi despre schimbările care se petrec primăvara. În mesajul vostru includeţi:

- schimbările vremii;
- semnificaţia Mărţişorului;
- activităţile oamenilor în grădini şi pe câmp;
- obiceiurile sărbătorilor de primăvară.

3. Continuați textul propus. Folosiți dialogul și adresarea.

O discuție între literele alfabetului

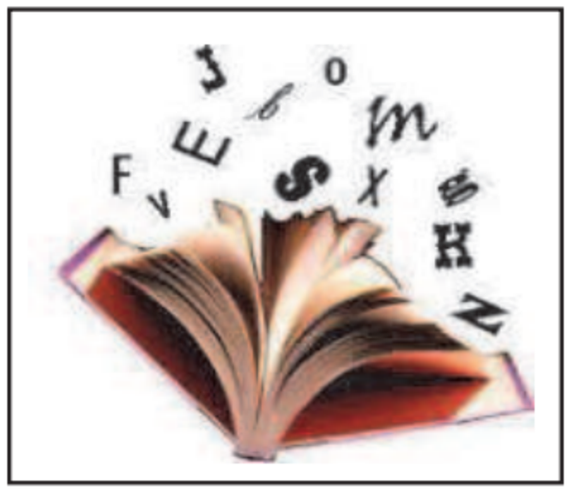

— Salut, **B**! Te-ai simțit folosită astăzi?

— Salut, **A**! Da, am fost destul de ocupată. Am ajutat la alcătuirea cuvintelor „băiat” și „bucurie”.

— Tu cum ești? Te simți importantă astăzi?

— Întotdeauna sunt importantă! Toate propozițiile încep cu mine. De fiecare dată când oamenii scriu, eu sunt acolo, la început. Dar și tu ești foarte importantă, **B**, mai ales în cuvinte ca „bine” și „bucuros”.

— Eu, însă, mă simt puțin lăsată pe plan secund, uneori, răspunse **C**! Fiecare dintre noi este importantă...”

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre dialog, linia de dialog, adresarea, semnele de punctuație. Rezolvați în caiete fișele propuse.

DIALOGUL. LINIA DE DIALOG. ADRESAREA

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **A subestima –** vb. A atribui oamenilor sau lucrurilor o valoare mai mică.
- **Admirație –** s.f. Sentiment de încântare, de stimă, de apreciere etc.
- **Permisiune –** s.f. Învoire, aprobare cerută de cineva, pentru a face ceva.
- **Secund –** adj. Care vine imediat după primul în ordinea locului, a timpului.
- **Falnic –** adj. Care impune prin proporții; măreț, impunător, grandios.

§ 13. Anacolutul și elipsa

I. TERMINOLOGIE

anacolut: *anacolut simplu*
anacolut multiplu
construcție sintactică
elipsa

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

În pădurea de argint

În lumina blândă a lunii, pădurea de argint își legăna crengile ca niște brațe subțiri de sidef, fremătând într-o șoaptă cristalină. Fiecare frunză părea o scânteie înghețată, o lacrimă de lumină prinsă între ramuri, iar copacii își oglindeau ființa în lacrima nopții, ca niște ființe vrăjite dintr-o lume de basm.

Trunchiurile lor subțiri străluceau ca niște săbii de lumină, iar vântul, asemenea unui meșter nevăzut, țesea prin zăpadă o simfonie de șoapte. Pământul, acoperit de un covor moale de zăpadă, părea un nor uitat pe cer, iar din adâncurile tăcerii răzbătea parfumul vremurilor de altădată.

Luna, regina nopții, își trimitea razele ca niște degete albe peste pădure, atingând ușor fiecare ramură, fiecare foșnet, fiecare umbră pierdută în dansul umbre-

lor. Printre trunchiurile de argint, ecouri de basme se strecurau nevăzute, iar sufletul pădurii părea să respire în ritmul unei veșnicii neîntrerupte.

Pădurea de argint era o vrajă, o poveste uitată, un vis țesut din lumină și umbră, o chemare a necunoscutului, unde fiecare creangă ascundea un secret, iar fiecare șoaptă era un cântec nescris al timpului.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Explică sensul expresiei „*șoaptă cristalină*” și găsește un sinonim pentru cuvântul „*fremătând*”.
2. Precizează ce funcție îndeplinește în propoziție cuvântul „*lumină*” din structura „*În lumina blândă a lunii*”.
3. Identifică părțile principale și secundare din enunțul „*Pădurea de argint era o vrajă, o poveste uitată, un vis țesut din lumină și umbră.*”
4. Ce sens are expresia „*sufletul pădurii părea să respire în ritmul unei veșnicii neîntrerupte*”? Alcătuiește o frază, în care să folosești această expresie.
5. Analizează cuvântul „*străluceau*” și precizează modul, timpul și persoana.
6. Precizează ce funcție sintactică au cuvintele „*trunchiurile de argint*” în enunțul „*Trunchiurile de argint străluceau ca niște săbii de lumină.*”

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

ANACOLUTUL este o construcție sintactică apărută prin întreruperea continuității unei unități sintactice, propoziție sau frază.

O frază ce conține un anacolut începe într-un mod care sugerează o anumită finalizare și continuă printr-o schimbare bruscă a construcției logice, astfel încât cele două fragmente de frază au o legătură sintactică defectuoasă.

De exemplu, fraza „*Cine mă caută, nu sunt acasă”* conține un anacolut, pentru că începe cu o propoziție subordonată subiectivă, lăsând impresia că urmează informații despre persoana care *mă caută*, dar continuă cu o propoziție principală care are deja subiectul subînțeles *eu*. Uneori întreruperea structurii sintactice are loc de mai multe ori în cuesul frazei.

În general, anacolutul este considerat o greșeală gramaticală și de stil, dar poate fi folosit intenționat în *limba literară* pentru a obține anumite efecte.

De exemplu, deoarece anacolutul este specific limbii vorbite și gândirii interioare, apariția lui în scrierile literare *sugerează* aceste ***registre retorice***. Pe de altă parte, anacolutele mai sunt folosite în literatură pentru ***efectul comic*** pe care îl au și *pentru a sugera lipsa de cultură a unor personaje*.

Există două tipuri de anacolut:

- ***Anacolut simplu*** – vizează cazul, numărul, persoana;
- ***Anacolut multiplu*** – constând în combinarea unor construcții diferite, combinare lipsită de orice coerență.

***Exemple*:**

a) ***Anacolut simplu:*** **Fata** împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, **i-**au plăcut palatele și socrii."

b) ***Anacolut multiplu:*** **Omul,** după ce văzuse acestea toate, nu**-i** mai păsa, încât **vecinul** său tot nu**-i** venea să creadă. *(Marin Preda)*

Întreruperea construcției sintactice se produce, de cele mai multe ori, prin intercalarea, între componentele unui enunț, a unuia sau a mai multor componente. Componentele intercalate pot avea structuri diferite, reprezentând:

- ✓ **un grup sintactic** (în cadrul unei propoziții):

  Exemplu: **Harap-Alb**, vazându-le așa, **i** se face mila de dânsele. *(Ion Creanga)*

- ✓ **mai multe grupuri sintactice** (în cadrul unei propoziții):

  Exemplu: Atunci **împăratul**, văzând așa mare obraznicie, pe de-o parte **i**-a venit a râde, iar pe de alta se tulbura grozav. *(Ion Creangă)*

- ✓ **propoziție** (în cadrul unei fraze):

  Exemplu: **Moșneagul**, când a vazut-o, **i** s-au umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. *(Ion Creangă)*

- ✓ **mai multe propoziții** (în cadrul unei fraze):

Exemplu: Împăratul a dat de știre prin crainicii săi în toată lumea că **oricine** s-a afla să-i facă, de la casa aceluia și până la curțile împărătești, un pod de aur pârdosit cu pietre scumpe și fel de fel de copaci, pe de o parte și pe de alta, și în copaci să cânte tot felul de păsări, care nu se mai află pe lumea asta, **aceluia** îi dă fata.

(Ion Creangă)

- ✓ **construcție incidentă**, care nu aparține structurii enunțului:

Exemplu: **Bărbatul,** ce să-ți mai spun, nu**-i** ardea de nuntă. *(Mihail Sadoveanu)*

AFLĂ MAI MULT!

Prin anacolut sunt perturbate atât relații de interdependență (de tipul subiect – predicat):

***Omul**, câtu-i pe pământ, nu-**i** trebuie altceva decât sănătate.*

***Cine** nu muncește lucrul nu-**i** sporește*, cât și relații de dependență (de tipul regent – subordonat):

***Pe ticălos**, să-**i** dai o bătaie strașnică*.

Reorganizarea construcției sintactice se face cu numeroase modificări morfo-sintactice, care privesc realizarea categoriilor gramaticale de caz, persoană și număr.

ELIPSA reprezintă *omiterea* de către vorbitor în comunicare a unor structuri gramaticale sau elemente de compunere a frazei – elemente care nu sunt absolut necesare pentru comunicare.

Elipsele în frază sunt *elipse gramaticale*, determinate de nevoiea de conciziune şi de expresivitate a vorbitorului sau a autorului în formularea comunicării.

Exemple: Încotro te uiți, /[1] *numai lanuri de grâu.* /[2]– (**vezi**)
Iarna car, /[1] *vara sanie.* /[2] – (**şi**)
La plăcinte înainte, [1]/ *la razboi înapoi.* /[2] – (**şi**)

- Există elipsă într-o propoziție când unul sau mai multe cuvinte sunt omise, dar prezența lor nu este absolut necesară pentru înțelegerea sensului enunțului, deoarece ele se deduc din context, iar fraza poate fi ușor reconstituită:

Exemple: *Ai fost aseară la teatru*? — ***Am fost***.
Până astă primăvară mi-a scris săptămânal, dar ***acum, nimic*** (= nu scrie, nu primesc nimic).
Dacă dumneavoastră sunteți mulțumit, ***atunci și eu*** (= și eu sunt mulțumit).
Iarna la munte și vara, la mare (= iarna mergem la munte și vara mergem la mare.)
El a rupt-o la fugă și ursul, după el (= el a rupt-o la fugă și ursul s-a luat după el).

- Multe exemple de elipsă se găsesc ***în proverbe***:
  a) *Așa cap, așa căciulă*.
  b) *Vorbă multă, sărăcia omului*.
  c) *Scump la tărâțe și ieftin la făină*.
  d) *Gura soacrei – moară stricată*.
- ***Stilul telegrafic*** este eliptic prin definiție, din nevoia de economie.

Afacere încheiată. Urmează scrisoare.

- De asemenea, în enunțurile de la mica publicitate frecvența elipselor este foarte mare, tot din nevoia de economie:

Școală de șoferi cu începere imediat.

Tânără, studii superioare, 3LS, PC, experiență comercială, doresc angajare serioasă contabilitate, management.

Înființări, deschideri societăți, acte adiționale, modificări ale actelor firmei, inclusiv partea financiar-contabilă.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alcătuiți enunțuri cu următoarele cuvinte:
altădată – altă dată; altfel – alt fel; decât – de cât; demult – de mult; numai – nu mai; miniștri – miniștrii; argintii-argintiii.

2. Corectați greșelile din enunțurile date:
„Otilia luă o prăjitură depe masă, mușcă din ea și apoi î-și scutură genunchi, care îi ajungea la bărbie.
Ceai zice tu, Otilia, spuse Felix, dacă aşi renunța deocamdată la facultate și miași găsii un post?
Aș zice că nai minte (...) Papa te iubește cum știe el, și nuți pune nici o piedică!”
(G. Călinescu, Enigma Otiliei)

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Corectează enunțurile de mai jos, eliminând anacolutul:

a) Profesorul, când a intrat în clasă, toți elevii s-au ridicat în picioare. b) Cartea, dacă o citești cu atenție, îți deschide noi orizonturi, dar și îți îmbogățește vocabularul. c) Copiii, după ce s-au jucat toată ziua, obosiți și transpirați, mama i-a chemat la masă.

2. Transformă propozițiile cu anacolut în enunțuri corecte:

a) Elevul, după ce și-a terminat tema, profesorul l-a lăudat. b) Maria, fiind atât de obosită, nu i-a reușit să termine lucrarea. c) Colegul meu, dacă îl întrebi, știe să rezolve problema perfect.

3. Completează enunțurile cu partea omisă (elipsă):

a) M-am dus la gară, dar... b) Dacă vrei să vii cu noi,... c) Ai terminat tema? Nu,...

4. Completează propozițiile incomplete folosind elipsa:

a) Am ajuns la gară și... b) În vacanță am fost la munte, iar sora mea... c) Dacă plouă, atunci... d) El vorbește mereu despre fotbal, eu despre...

5. Identifică dacă enunțurile sunt corecte sau conțin o elipsă, un anacolut:

a) Ion a mers la școală și și-a predat tema. b) Mâine avem test la matematică, dar trebuie să ne pregătim și pentru cel la română. c) Profesorul ne-a întrebat despre lecția predată, iar noi am răspuns corect.

6. Identifică construcțiile anacolutice. Propune variantele corecte: a) Aș vrea să spun ceva, dar gândurile s-au depărtat de mine, că trebuie să le trag înapoi ca pe niște balonașe captive, cărora dându-li-se liberă sfoară s-au ridicat și s-au lipit de tavan. b) „Atunci împăratul, vazând așa mare obraznicie, pe de-o parte i-a venit a râde, iar pe de alta se tulbura grozav.” *(Ion Creangă)*

7. Precizează anacolutul în fiecare frază. Fă modificări, apelând la categoriile gramaticale de caz, persoană și număr.

a) Cei ce nu închid geamurile de la ghenă și se sparg din cauza curentului, vor plăti toți studenții ce locuiesc pe acel etaj.

b) „Atunci ea, deși îi fugeau ochii de atâtea străluciri, se uita mai cu băgare de seamă și îndată cunoaște podul cel minunat din aceea lume și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin și îndată i se umplură ochii de lacrimi.” *(Ion Creangă)* c) „Dar tu, Ilie a lui Cocosilă, ce-ți dădu nea Gheorghe când te însurași?” *(Marin Preda)*

8. Identifică anacolutul. Stabilește acordul dintre termenii structurii anacolutice:

„Iară voinicul care s-a bizui să vie ca s-o ceară de nevastă si n-a izbuti să facă podul, așa cum ți-am spus, aceluia pe loc îi si taie capul.” *(Ion Creangă)*

9. Copiază fraza. Precizează numărul de propoziții. Găsește anacolutul și explică-l:

a) „Drumeții erau adunati în jurul focului, tuturor li se muiaseră inimile.

b) „Eu, domn’ judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică primă, care venisem tomn’ atunci cu birja de la Marinescu Bragadiru din Piață, încă chiar domn’ zicea să-l iau în birje.”

(Ion Luca Caragiale)

VI. ATELIER CREATIV

1. Scrieți o minicompunere. Imaginați-vă ce sfaturi ar putea primi un elev de la mama sa, înainte de a pleca cu clasa în excursie. Înscrieți în caiete această discuție. Încercați să folosiți și să descoperiți anacolutul.

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre anacolut și elipsă. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ANACOLUTUL. ELIPSA

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Sidef –** s.n. Stratul alb, lucios din interiorul cochiliei unor scoici.
- **Retorică –** s.f. Arta de a vorbi frumos; ansamblul regulilor acestei arte.
- **Efect –** s.f. Impresie produsă de cineva sau de ceva asupra cuiva.
- **Pardon –** interj. Formulă de politețe folosită pentru a cere scuze.
- **Ghenă –** s.f. Loc special unde se aruncă gunoiul (menajer).

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Care dintre următoarele propoziții conține o relație de interdependență?
a) Ion scrie și citește în fiecare zi. b) Elevii sunt atenți la lecție.
c) Această carte este interesantă.

2. Identifică enunțul în care raportul sintactic este de subordonare:
a) Fata cântă frumos, iar băiatul o ascultă atent. b) Nu știu dacă va veni la petrecere. c) Ion și Maria au plecat la film.

3. Identifică enunțul în care este prezent un anacolut:
a) „Ion, când a văzut nota, nu mai putea de bucurie.” b) „Cartea, dacă o citești cu atenție, îți schimbă perspectiva.” c) „Când am ajuns acasă, era deja târziu.”

4. Alege propoziția care conține o elipsă: a) „Eu la munte, ei la mare.” b) „Plecăm mâine dimineață devreme.” c) „Cartea aceasta este foarte interesantă.”

5. Raportul de inerență se stabilește între: a) două propoziții principale dintr-o frază; b) un subiect și un atribut determinativ; c) subiect și predicat.

6. Precizează semnele de punctuație prin care se separă construcțiile incidente de restul comunicării:
a) numai virgula; b) virgula, linii de pauză sau paranteze; c) numai parantezele.

7. Vorbirea directă poate sta: a) numai după cuvintele autorului; b) numai înaintea cuvintelor autorului; c) după cuvintele autorului, înaintea lor și pot fi întrerupte de ele.

8. Enunțul reprezintă: a) o propoziție; b) o frază; c) un termen ce acoperă două tipuri de unități de comunicare: propoziția și fraza.

9. Părțile principale de propoziție sunt: a) subiectul și numele predicativ;
b) predicatul și complementul; c) predicatul și subiectul.

10. Precizează subiectul în următorul exemplu: *„Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară...”* (Vasile Alecsandri)

a) zale; b) se îmbracă; c) țară.

11. Care dintre enunțurile de mai jos respectă corect regulile dialogului?

a) „Ce faci?” întrebă Maria, „Vii cu noi?”

b) „Ce faci?” întrebă Maria. „Vii cu noi?”

c) „Ce faci, întrebă Maria? Vii cu noi.”

12. Care dintre enunțurile de mai jos respectă corect regulile unei adresări?

a) „Vino, te rog, aici, Elena!” b) „Vino te rog aici, Elena!” c) „Vino te rog, aici Elena!”

Sintaxa propoziției

§ 14. Clasificarea propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură

I. TERMINOLOGIE

după înțeles:
- ***principale***
- ***secundare***

după scopul comunicării:
- ***enunțiative***
- ***interogative***
- ***exclamative***

după aspect:
- ***afirmative***
- ***negative***

după structură:
- ***simple***
- ***dezvoltate***

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Simfonia zborului

„Păsările sunt săgețile cerului, desenând pe albastrul infinit dansuri nevăzute. Aripile lor sunt freamăt de vis și șoapte de vânt, iar trilurile, lacrimi de lumină

risipite în zori. Sub atingerea lor, norii devin povești, iar ramurile copacilor – leagăne pentru gânduri plutitoare. Ele sunt mesagerii primăverii, ecouri ale sufletului nesupus, chemând lumea să privească spre înalt.

Cu fiecare bătaie de aripă, desenează poezii nevăzute pe bolta cerului, fiind doruri rătăcite între pământ și infinit, purtând pe penele lor visele nescrise ale vântului. Glasurile lor sunt clopoței de argint care trezesc zorii, iar umbrele lor mângâie pajiștile cu dansuri ușoare. În freamătul pădurii, în oglinda apelor, ele își cântă libertatea, împletind cerul cu pământul într-o simfonie fără sfârșit...”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Ce tipuri de propoziții, după scopul comunicării, sunt utilizate în text?
2. Găsește în text o expresie frazeologică și explică sensul ei.
3. Identifică subiectele din enunțul *„Glasurile lor sunt clopoței de argint care trezesc zorii*.”
4. Ce tip de predicat întâlnim în propoziția *„Ele sunt mesagerii primăverii, ecouri ale sufletului nesupus*”?
5. Indică subiectul, predicatul și tipul propoziției după scopul comunicării în propoziția „În freamătul pădurii, în oglinda apelor, ele își cântă libertatea.”

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

PROPOZIȚIA este cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o comunicare cu înțeles deplin și care are un singur predicat.

FRAZA este unitatea sintactică independentă alcătuită din două sau mai multe propoziții.

Sintaxa propoziției este partea gramaticii care studiază modul combinării cuvintelor în propoziții și regulile în vederea realizării comunicării între oameni.

REȚINE!

Propozitiile se clasifică după următoarele criterii: după scopul comunicării, după aspect și după structură.

1. **După scopul comunicării** propozițiile sunt:
   - **enunțiative** (când dau o informație); ***Exemplu:*** *Pământul se bucură.*
   - **interogative** (au un caracter pur interogativ (semnul interogării).

     Exemplu: Unde veți pleca după lecții?
   - **exclamative** (exprimă o emoție puternică, precum mirarea, bucuria, tristețea sau indignarea și se termină, de obicei, cu semnul exclamării).

Toate propozițiile enunțiative și interogative pot fi exclamative:

Propoziții enunțiative exclamative: ***Exemplu:*** *Ce cântec frumos!*

Propoziții interogative exclamative: ***Exemplu:*** *El recita expresiv?!* (exprimă

si ironia și se folosesc două semne de punctuație).

2. După aspect propozițiile sunt:

- **afirmative:** ***Exemplu:*** Am locul I la olimpiada de lima și literatura română.
- **negative:**

- conțin negația „***nu***”: ***Exemplu: Nu*** înțeleg tema.
- pronume negative ***nimeni, nimic, nici unul, nici una, nicio:***
  Exemplu: Nu aud ***nimic***. ***Nimeni nu*** dorește război. ***Nici un*** coleg ***nu*** vine.
- adverbe negative ***niciodată, nicicând, nicăieri: Exemplu:*** *Nu găsesc* ***nicăieri*** *o frumusețe la fel, cum chipul mamei mele.*

3. Dupa structură propozițiile sunt:

- **simple** (care nu conțin parți secundare de propoziție):

- propoziții formate numai din predicat. ***Exemplu:*** *Ninge. Am studia. Bate vântul.*
- propoziții formate din subiect și predicat. ***Exemplu:*** *A venit primăvara.*
- propoziții formate din subiect multiplu și predicat.
  Exemplu: *Ilenuța, Marian și Vasile vor interpreta o melodie la vioară.*
- propoziții formate dintr-un predicat nominal și un subiect.
  Exemplu: *Ion a devenit medic.*
- propozițiile formate din subiect, predicat și un substantiv în vocativ care nu are o funcție sintactică. ***Exemplu:*** *Copii, a sosit iarna!*

- **dezvoltate** (propoziții care pe lângă părțile principale de vorbire, conțin una sau mai multe părți secundare de propoziție):

- propoziții formate din subiect, predicat și un atribut.
  Exemplu: *Toamna târzie a venit.*
- propoziții formate dintr-un compelment și un predicat.
  Exemplu: *Viscolește neîncetat.*
- propoziții formate din subiect, predicat și complemet.
  Exemplu: *El a venit aseară.*
- propoziții formate din subiect, predicat, atribut și complement.
  Exemplu: *Vremea bună, însorită este favorabilă pentru drumeții lungi.*

4. După înțeles propozițiile sunt:

- **principale** (înțelesul propoziției principale nu depinde de înțelesul altei propoziții);

Exemplu: *Toamna natura amorțește[1], iar soarele încălzește tot mai puțin[2].* (două propoziții principale)

- **secundare** (înțelesul propoziției secundare depinde de înțelesul altei propoziții);

Exemplu: *Anul are trei sute șaizeci și șase de zile[1],când luna februarie are douăzeci și nouă de zile[2].* (1 – propoziție principală, 2 – propoziție secundară).

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează spațiile punctate cu „**s-au**” și „**sau**”:

„Păsările călătoare ... întors din țările cu lumina prea albă și fierbinte. Își vor regăsi cuiburile ... nu? Sunt atât de bucuroase de revederea locurilor dragi, că nu

… mai gândit la asta. Foşnind mătăsos, … aşezat pe întinderea catifelată … pe ramurile înmugurite, … odihnit puţin, apoi au început lucrul.

2. Alege forma corectă:

Sunt vişine sau / s-au cireşe? a întrebat sora sa. Au aceeaşi culoare ca vişinele sau / s-au nu?

3. Scrie corect „**sau**” şi „**s-au**” în locul punctelor din textul de mai jos:

„Costache şi Mihai … hotărât să meargă în tabără. Nu ştiu unde este mai bine, la munte … la mare? … gândit că la mare pot să se bucure mai mult de soarele strălucitor … de apa mării tămăduitoare. … anunţat locurile pentru tabere. Pentru a merge în tabără la mare, trebuie să ai numai note de nouă … de zece. Cum cei doi nu prea … învrednicit să ia zece … nouă … înscris pe lista celor care vor pleca la munte.

VERIFICĂ:

Se scrie:	Se verifică:
SAU: Alb sau roşu.	**SAU** este un singur cuvânt, poate fi înlocuit cu **ORI**
S-AU: s-au aşteptat, s-au sunat, s-au dus, s-au revăzut.	**S-AU** este format din două cuvinte care se scriu separat şi se rostesc împreună; **S-AU** nu poate fi înlocuit cu ori; Cuvântul „au" are înţeles împreună cu cuvântul următor.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citeşte textul. Ce semne de punctuaţie sunt la sfârşitul propoziţiilor? Cum clasificăm propoziţiile după scopul comunicării?

„...Tata s-a uitat la banul de aur, s-a uitat la fiul său, apoi a luat banul şi l-a aruncat în foc. Băiatul s-a speriat şi a sărit să scoată banul din foc.

– Nu, tată, nu-l arunca în foc! Eu am muncit o lună pentru acest galben de aur!

Iliuţă a băgat mâna în foc şi a scos galbenul. Focul l-a ars la mână, dar nu i-a păsat pentru că a salvat banul pentru care a muncit. Atunci, pe faţa tatălui său a văzut bucuria şi fericirea...” (*Banul muncit* de Alexandru Mitru)

2. Desparte propoziţiile compuse de mai jos în propoziţii simple.

a) „Am plecat devreme, dar tot am întârziat.” b) „Ştiu că ai dreptate, însă nu pot fi de acord cu tine.” c) „Dacă plouă, vom rămâne acasă şi vom citi.”

3. Identifică propoziţiile enunţiative, imperative, interogative şi exclamative din fragmentul de mai jos şi justifică alegerea ta.

„Noaptea coborâse peste pădure, iar stelele străluceau ca nişte făclii vii. Ce minunat era cerul acoperit de lumini! Oare unde s-au ascuns păsările în această noapte liniştită? Priviţi cerul şi ascultaţi tăcerea pădurii!”

4. Rescrie propoziţiile astfel, încât să aparţină altei categorii după înţeles.

a) „Vântul şuieră printre crengile desfrunzite.” (*transformă într-o propoziţie exclamativă*)

b) „Se aud pași pe aleea îngustă.” (*transformă într-o propoziție interogativă*)
c) „Ce liniște de nepătruns s-a așternut!” (*transformă într-o propoziție enunțiativă*)
d) „Poartă-te frumos cu cei din jur!” (*transformă într-o propoziție enunțiativă negativă*)

5. Citește enunțurile și clasifică propozițiile după scopul comunicării.

a) „Copacii își pleacă frunza spre pământ, așteptând venirea iernii.”
b) „Cât de frumoasă este această dimineață de toamnă!”
c) „Poți să-mi spui unde ai găsit această carte veche?”
d) „Deschide larg fereastra și lasă lumina să pătrundă în încăpere!”

6. Corectează propozițiile în care clasificarea este greșită și explică eroarea:

a) „Dacă ai ajuns la timp, intră repede!” (*propoziție interogativă*)
b) „Ce tainic susură izvorul!” (*propoziție enunțiativă*)
c) „Ai închis ușa?” (*propoziție exclamativă*)

7. Clasifică propozițiile de mai jos în propoziții afirmative sau negative.

a) „Nu se mai vede nicio rază de lumină prin norii de plumb.”
b) „Păsările s-au ridicat în văzduh, desenând aripi în albastrul cerului.”
c) „Nimeni nu îndrăznea să rupă tăcerea nopții.”
d) „În mijlocul câmpiei, un copac bătrân își întindea crengile spre cer.”

8. Rescrie propozițiile enunțiative afirmative în propoziții negative. a) „Toamna pictează pădurile în nuanțe aurii.” b) „Ecoul pașilor răsună prin tunelul de piatră.”c) „Întotdeauna mi-au plăcut serile de vară petrecute pe malul râului.”

9. Identifică propozițiile simple și propozițiile compuse din fragmentul propus.

„Vântul adia ușor și legăna frunzele de pe marginea drumului. Deasupra pădurii, norii își trimiteau umbrele peste câmpii, iar râul își continua netulburat drumul spre mare.”

10. Transformă propozițiile simple în propoziții compuse prin coordonare și subordonare. a) „Luna strălucea pe cer.” b) „Bătrânul privea răsăritul.” c) „Copiii alergau pe pajiște.”

11. Desparte propozițiile compuse de mai jos în propoziții simple și indică tipul lor (coordonare/subordonare). a) „Am plecat devreme, dar tot am întârziat.” b) „Știu că ai dreptate, însă nu pot fi de acord cu tine.” c) „Dacă plouă, vom rămâne acasă și vom citi povești la gura sobei.”

12. Scrie textele. Delimitează propozițiile și precizează felul lor. (după înțeles).

a) „Pe lângă plopii fără soț / Adesea am trecut; / Mă cunoșteau vecinii toți – / Tu nu m-ai cunoscut.” *(M. Eminescu)*

b) „... împăratul acela, aproape de bătrâneţe,.... a scris frate frăţâne-său craiului, să-i trămită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa.” *(Ion Creangă)*

13. Separă propozițiile în frază și numerotează-le. Numește propozițiile simple și dezvoltate.

a) Afară-i vijelie. Și crivățul aleargă pe câmpul înnegrit. (*Vasile Alecsandri*)
b) Creștem drept din sol curat. / Pace. Stea albastră. / Dragostea de țară e Rădăcina noastră. (*Vasile Romanciuc*)
c) Lun-atunci din codru iese, / Noaptea toată stă s-o vadă, / Zugrăvește umbre negre / Pe câmp alb ca de zăpadă. (*Mihai Eminescu*)

14. Citește proverbele. Stabilește tipul propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură.

„Limba dulce mult aduce. Limba boului e mare, dar nu poate vorbi. Limba e dulce ca mierea şi amară ca fierea. Limba oase nu are, dar unde atinge doare. Limba taie mai rău ca sabia. Limba tocmește, limba strică. Norocul stă pe vârful limbii tale şi limba ta îți câștigă prieteni. Limba îndulcește, limba amărește. Toată pasărea pe limba ei piere. Înțeleptul învârtește de șapte ori limba în gură înainte de a vorbi."

Model: *De multe ori limba taie mai rău decât sabia.* (Propoziție enunțiativă, afirmativă, dezvoltată, principală.)

VI. ATELIER CREATIV

1. Rezolvați corect cerințele și veți găsi pe verticala AB răspunsul la întrebarea „Cum se numește propoziția formată din subiect și predicat? "

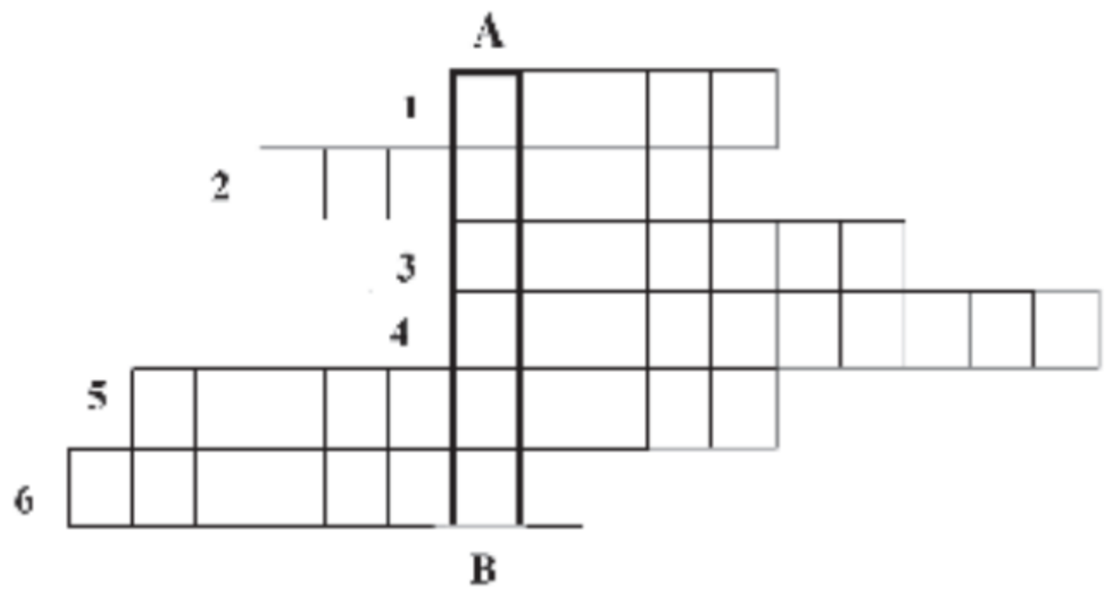

1. Subiectul din propoziția „Ion învață foarte bine."

2. Partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea.

3. Predicatul din propoziția „Elena vine de la școală."

4. O comunicare spusă sau scrisă.

5. Propoziția „Îngrijesc plantele din grădină." este o propoziție...

6. Partea principală de propoziție care arată ce face subiectul.

2. Scrieți o minicompunere despre măreția muntelui. Folosiți propoziții de diferite tipuri. Continuați începutul propus.

„Muntele se înalță semeț spre cer, ca un paznic bătrân al timpului, cu fruntea brăzdată de vânturi și ploi. Stâncile sale sunt ziduri nesfârșite, sculptate de mâna aspră a veacurilor, iar pădurile îi sunt mantia verde, foșnind în șoapte tainice. În zori, soarele îmbrățișează crestele aurite, scăldându-le în raze blânde, ca niște mângâieri ale cerului. Râurile curg printre pietre ca niște șerpi de cristal, iar glasul lor se împletește cu cântecul păsărilor, formând o simfonie."

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre clasificarea propozițiilor după înțeles, după scopul comunicării, aspect și structură. Rezolvați în caiete fișele propuse.

CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Sidef –** s.n. Stratul alb, lucios din interiorul cochiliei unor scoici.
- **Retorică –** s.f. Arta de a vorbi frumos; ansamblul regulilor acestei arte.
- **Efect –** s.f. Impresie produsă de cineva sau de ceva asupra cuiva.
- **Pardon –** interj. Formulă de politețe folosită pentru a cere scuze.
- **Ghenă –** s.f. Loc special, unde se aruncă gunoiul (menajer).

Părțile principale ale propoziției. Predicatul. Subiectul

§ 15. Predicatul verbal exprimat numai prin verbe la moduri personale

I. TERMINOLOGIE

predicat: ***verbal*** **moduri personale:** ***indicativ***
nominal ***conjunctiv***
nume predicativ ***condițional-optativ***
imperativ

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Curcubeul – podul fermecat al cerului

După ploaia blândă ce-a mângâiat pământul cu lacrimile sale argintii, cerul s-a îmbrăcat într-o pelerină de azur. Deodată, ca un pictor nevăzut, lumina a desenat pe boltă un arc de culori vii, un pod fermecat între cer și pământ.

Curcubeul s-a născut din sărutul soarelui cu stropii rămași pe genele norilor. Roșul aprins își înflăcărează aripile, portocaliul răspândește căldura verii, iar galbenul pare un zâmbet jucăuș. Verdele îmbrățișează câmpiile, albastrul poartă visurile râurilor, indigo se pierde în taina nopții, iar violetul închide povestea ca o șoaptă de mister.

Oare unde duce acest pod de lumină? Poate către tărâmuri de poveste, unde visele se împlinesc, iar timpul își odihnește pașii pe nori de mătase. Curcubeul rămâne acolo, în văzduhul nemărginit, un semn că și după cea mai grea furtună, culorile speranței vor răsări din nou.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică și explică sensul conotativ al expresiei „*Curcubeul s-a născut din sărutul soarelui cu stropii rămași pe genele norilor*”. Ce rol stilistic are această imagine în contextul textului?
2. Analizează propoziția „*Curcubeul rămâne acolo, în văzduhul nemărginit, un semn că și după cea mai grea furtună, culorile speranței vor răsări din nou.*” și clasific-o după scopul comunicării, aspect și structură.
3. Identifică toate subiectele din text și clasifică-le în funcție de felul lor (exprimat, subînțeles, multiplu, inexistent). Argumentează alegerea ta.
4. În propoziția „*Deodată, ca un pictor nevăzut, lumina a desenat pe boltă un arc de culori vii, un pod fermecat între cer și pământ.*” identifică predicatul și explică tipul acestuia, analizând funcția sa în propoziție.
5. Rescrie propoziția „*Oare unde duce acest pod de lumină?*” sub trei forme diferite: enunțiativă, exclamativă și negativă. Explică modificările realizate.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

PĂRȚILE PRINCIPALE ale propoziției sunt: SUBIECTUL și PREDICATUL.
PREDICATUL esre partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o însușire.

Predicatul se clasifică în:

predicat verbal *și* ***predicat nominal***

REȚINE!

PREDICATUL VERBAL arată ce face subiectul și îi atribuie acestuia o acțiune.

Întrebările predicatului verbal: ***ce face subiectul?, ce se spune despre subiect?***

La mijloc de codru des / Toate păsările *ies*. *(Mihai Eminescu)*

Predicatul verbal este exprimat prin verbe la ***moduri personale*:**

- ***Indicativ***: *citesc, citeam, citii, am citit, citisem, voi citi;*
- ***Imperativ:*** *citește!, citiți!;*
- ***Conjunctiv***: *să citesc, să fi citit;*
- ***Condițional-optativ***: *aș citi, aș fi citit.*

Verbele la modurile personale (predicative), atât la diateza activă, cât și la diateza pasivă sau reflexivă pot îndeplini funcția sintactică de PREDICAT VERBAL.

Exemple: Pasărea zboară spre înălțimi. *(diateza activă)*
Pasărea se ciugulește prin pene. *(diateza reflexivă)*
Pasărea a fost văzută de către toți copiii. *(diateza pasivă)*

AFLĂ MAI MULT!

Predicatul verbal este exprimat prin:

- ***verb predicativ, la un mod personal:***

  Elevul *citește* o carte de la bibliotecă.

- ***locuțiune verbală:*** Iar boierul ... *a înghițit găluşca*[1] şi a *tăcut molcum*[2].
- ***interjecție cu valoare verbală (predicativă):***

  Eu *zvârrr* chibriturile din mână și țuști la spatele lui Zaharia.

- ***adverb:*** *Pesemne*[1] va ploua[2].
- ***locuțiune adverbiala predicativă:***

  Fără doar și poate, că va veni.

- ***verb nepredicativ (impersonal) cu valoare imperativă:***

  A nu se trece strada în locuri interzise!

OBSERVĂ!

În următoarele construcții, formate cu verbul a fi: *mi-e dor, ți-e frig, i-e sete, le e frică, vă este lene, le este rușine, e iarnă, este luni* verbul *a fi* este verb predicativ și formează predicat verbal; substantivul care însoțește verbul este subiect.

Exemple: Mi-*e* dor de mama. Ți-*e* frig iarna.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Subliniază ortograma **„i-a”** și încercuiește cuvântul **„ia”**:

„După-amiază, bunica i-a scos pe toți din casă. Tata o revistă, Silvia ia jucăriile, mama ia o carte. I-a dat și lui Nicolae o revistă.”

2. Alege forma corectă.

„Bunica ia/ / i-a făcut tortul Vioricăi. Era ziua ei. S-a grăbit să ia / i-a lumânările. La ia / ea au sosit mulți copii. Ia / i-a servit pe toți.”

3. Folosește forma corectă.

Ia /ea vrea să ia / i-a un stilou. Ea ia / i-a cumpărat fiicei sale o carte. Dan ia / i-a zis prietenului său: — Ia / i-a schiurile și hai pe derdeluș! El i-a / ia cerut voie mamei și au plecat. Rândunica ia/i-a de jos o crenguță pentru cuibul ei. Maria ia/i-a împrumutat colegei sale bicicleta.

4. Scrie corect pe „**i-a**” și „**ia**” în textul de mai jos.

Elena și Andrei sunt doi frați cuminți. Mama ____ cumpărat Elenei o păpușă mică, iar pentru Andrei vrea să ____ o mașinuță roșie sau galbenă. Ea ____ cerut vânzătoarei să ____ din raft o astfel de mașinuță. Vânzătoarea ____ dat ceea ce a cerut. Mamei ____ fost foarte plăcut să-i bucure pe copii. Elena _____ mulțumit mamei pentru surpriză, iar Andrei _____ oferit o floare.

5. Scrie forma potrivită după model: *îi spune / i-a spus;*

Îi arată /..... . Îi aduce /..... . Îi oferă / ..... . Îi dă /..... . Îi duce / ..... . Îi cântă / ..... . Îi șoptește / ..... . Îi oferă / ..... . Îi ia / ..... .

VERIFICĂ:

Se scrie:	Se verifică:
IA: Ion ia cartea.	**IA** este un singur cuvânt; poate fi înlocuit cu a luat. (Ion ia cartea).

I-A: Mama i-a întrebat pe copii.	**I-A** este format din două cuvinte care se scriu separat şi se rostesc împreună (**I** – pronume personal neaccentuat, **A** întrebat – verb la timpul trecut, perfectul compus); nu poate fi înlocuit cu a luat. Cuvântul *„**A**"* din (***I-A***) are înţeles împreună cu cuvântul următor.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Transcrie textul cu predicatele corespunzătoare punând verbele la modurile şi timpurile indicate în paranteză: (mod indicativ, timp perfect compus) primavara. Toată natura (mod indicativ, timp prezent) la viată. De acum soarele (mod indicativ, timp viitor) mai puternic. Florile încep (mod conjunctiv, timp prezent) în crâng, iar eu (mod cond. optativ, timp prezent) să le culeg. Florile (mod indicativ, timp prezent) un parfum frumos de primăvară.

2. Identifică predicatul verbal exprimat prin verbe la moduri personale din propoziţiile de mai jos şi precizează modul, timpul şi persoana fiecărui verb:

a) Ploaia cădea lin, mângâind frunza tremurătoare, iar vântul îşi cânta melodia tristă printre crengile copacilor.

b) În lumina apusului, valurile îşi trimiteau spuma albă către ţărm, iar pescăruşii îşi strigau libertatea.

c) În noaptea înstelată, un copil privea cerul şi îşi imagina că stelele îi şoptesc poveşti fermecate.

3. Completează spaţiile libere cu verbe la moduri personale care să exprime un predicat verbal logic şi corect gramatical:

a) Dacă _____ mai devreme, aş fi avut timp să admir apusul portocaliu ce îmbrăţişează marea. b) Când vântul _____ prin pădure, frunzele par să danseze într-o horă nevăzută. c) Noi _____ către munţi, căutând liniştea codrilor şi murmurul izvoarelor cristaline.

4. Rescrie propoziţiile de mai jos, schimbând timpul verbului predicat:

a) Prin poiana plină de flori, fluturii îşi desfăşoară aripile ca nişte petale vii.

b) A scris ani întregi la romanul său, conturând personaje şi ţesând poveşti nemuritoare. c) Vei descoperi, la capătul drumului, un sat ascuns între dealuri, unde liniştea domneşte ca o regină blândă.

5. Transcrie propoziţiile de mai jos, schimbând persoana subiectului şi ajustând predicatul verbal corespu.nzător:

a) Eu ascult sunetul ploii şi mă las cuprins de melancolie. (transformă la persoana a III-a singular)

b) Voi aţi urcat până pe crestele munţilor şi aţi privit nemărginirea cerului. (transformă la persoana I plural).

c) Ei privesc cum zorii îmbrățișează pământul cu razele lor aurii. (transformă la persoana a II-a singular).

6. Extinde propozițiile de mai jos, transformându-le în fraze:

a) Stelele sclipesc. b) Clopoțeii de vânt cântă. c) Pădurea susură. d) Luna își aruncă razele argintii peste lacul adormit. e) Copiii alergau veseli pe câmpul înflorit. f) Bunicii ne vor aștepta cu dragoste mereu la poarta casei lor.

Exemplu: Stelele sclipesc jucăuș pe cerul întunecat, ca niște nestemate fermecate ce par să spună povești despre alte lumi.

7. Identifică și corectează greșelile gramaticale din următoarele enunțuri:

a) Ieri, noi plecăm la pădure și ne-am bucurat de liniștea naturii. b) Dacă voi să fi fost mai atenți, ați fi descoperit comoara ascunsă printre filele cărții. c) El privește cerul, iar gândurile lui îl duceau departe, peste munți și peste mări.

8. Citește fragmentul de mai jos și extrage toate predicatele verbale exprimate prin verbe la moduri personale:

„Într-o seară de toamnă, când frunzele ruginii își luau adio de la ramurile care le-au adăpostit, vântul își plimba răsuflarea rece prin văzduh. Dincolo de dealurile aurii, câmpurile adormite își legănau ultimele spice sub atingerea blândă a brizei, în timp ce umbrele nopții se strecurau printre tulpinile uscate.

La marginea pădurii, izvoarele șopteau povești neștiute, iar luna își oglindea chipul palid în undele tremurătoare ale apei. Deasupra lacului liniștit, stoluri de păsări desenau pe cer contururi nevăzute, pregătindu-se să-și ia zborul spre tărâmuri mai calde.”

9. Transformă propozițiile simple în fraze legate prin raport de coordonare și subordonare:

a) Soarele apune peste munți. b) O lumină roșiatică îmbrățișează cerul. c) În aer plutește un miros dulce de toamnă. d) Pădurea își îmbracă haina de sărbătoare. e) Frunzele au ruginit. f) Păsările își desfac aripile. j) Vântul adie ușor.

Exemplu: Soarele apune peste munți, iar o lumină roșiatică îmbrățișează cerul, în timp ce un miros dulce de toamnă plutește în aer.

VI. ATELIER CREATIV

1. Redactați o compunere: „Călătorie prin lumea verbelor”. Continuați începutul propus.

„M-am trezit într-un loc straniu, unde totul părea viu și plin de mișcare. Străzile alergau, copacii șopteau povești, iar norii călătoreau grăbiți pe cer. Nu înțelegeam unde mă aflu, dar un bătrân înțelept, care se prezenta drept Verbul „A Fi”, mi-a zâmbit blând și mi-a spus:

— Bine ai venit în Regatul Verbia! Aici, fiecare locuitor este un verb, iar fiecare acțiune are propria sa poveste. Uite, acela este Regele „A Face”, mereu ocupat, iar lângă el, Prințul „A Visa”, care creează lumi din gânduri...”

(Continuați compunerea cu o aventură, în care descoperi verbe puternice, verbe leneșe sau poate un verb misterios care vrea să schimbe regulile regatului!)

- Folosiți predicate verbale.
- Analizați sintactico-morfologic trei predicate verbale, indicând partea de vorbire prin care se exprimă și categoriile gramaticale.

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre predicatul verbal exprimat numai prin verbe la moduri personale. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Palid –** adj. Galben, alb la față, fără strălucire, lipsit de intensitate luminoasă.
- **Indigo –** s.n. Culoare a spectrului solar situată între albastru și violet.
- **Briză –** s.f. Vânt periodic ușor, care suflă la țărmul mării.
- **Pelerină –** s.f. Haină lungă și largă, fără mâneci, care se poartă pe umeri.
- **Regat –** s.n. Stat condus de un rege.

§ 16. Predicatul nominal

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:
verb copulativ;
nume predicativ

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Aroma pâinii

„Dimineața se strecoară tiptil printre ferestre, aducând cu ea o mireasmă caldă și îmbietoare. În aer plutește aroma pâinii proaspăt coapte, o poveste nerostită a grâului scăldat în soare. Fiecare firimitură pare să păstreze șoaptele lanurilor aurii, mângâiate de vântul blând al verii.

Aburii calzi ai pâinii dansează ușor, ca niște nourași cumințI, iar coaja aurie

trosnește sub atingerea palmelor. Îmi afund degetele în miezul moale, pufos ca un nor de dimineață și simt cum dulceața grâului îmi atinge sufletul.

Pâinea nu este doar hrană, ci o vrajă, o amintire a zilelor de demult, când bunica frământa aluatul cu palmele ei moi, presărând peste el nu doar făină, ci și dragoste. Fiecare mușcătură e o îmbrățișare, o călătorie spre copilărie, acolo, unde mirosul pâinii era glasul casei și alinarea fiecărei dimineți.

Aroma pâinii nu e doar un miros – e o amintire, o alinare, un cântec al casei, care ne cheamă mereu înapoi, acolo unde sufletul se simte acasă.…"

Răspunde în scris şi oral la următoarele întrebări:

1. Extrage două propoziţii din text şi analizează părţile de propoziţie principale (subiect şi predicat).
2. Găseşte sinonime pentru cuvintele din text: *strecoară, îmbrățișează, crocantă, dulce, alinare*. Propune antonime pentru cuvintele: *cald, alb, moale, dulce, blândă*.
3. Transformă verbele din enunţ la timpul viitor *„Când o frângi, pâinea suspină ușor, lăsând să se strecoare din inima ei un nor pufos de căldură."*
4. Inspirându-te din text, scrie câteva enunţuri despre un alt miros care îţi place foarte mult. Foloseşte câteva propoziţii exclamative.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

PREDICATUL NOMINAL atribuie subiectului o însusire, o caracteristică sau calitate și arată cine este, ce este sau cum este subiectul.

Răspunde la întrebările: ***cine este? ce este? cum este?*** adresate subiectului.

Predicatul nominal este alcătuit din:

- verb copulativ

- nume predicativ.

Verbele copulative sunt instrumente gramaticale care nu au înțeles de sine stătător și fac legătura dintre numele predicativ si subiect:

Exemplu: Mama este profesoară. **(S + vb. cop. + n. p.)**

Verbele copulative sunt: *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a iesi, a ramâne, a parea, a însemna, a se naste, a se preface, a se numi, a se chema* etc.

Numele predicativ este partea esentiala sau elementul de baza al predicatului nominal prin care se identifică subiectul.

Numele predicativ este de două feluri:

- **simplu**, cand este exprimat printr-o singura parte de vorbire: El este harnic.
- **multiplu**, când este exprimat prin două sau mai multe părti de vorbire coordonate între ele: El este harnic și disciplinat.

Predicatul nominal = verb copulativ + nume predicativ

ATENȚIE!

Verbul ***„a fi”*** este predicat verbal când are sensul de: ***a exista, a se afla, a se găsi, a proveni;***

a) *Era* (predicat verbal) pe la sfârșitul lunii.
b) *A deveni* este tot timpul verb copulativ.
c) Fratele meu *a devenit inginer. (predicat nominal)*

Numele predicativ este exprimat prin:

1. substantiv în cazurile Nominativ, Genitiv (cu sau fără prepoziție), Acuzativ (cu prepoziție) si Dativ (cu prepoziție) sau **locuțiune substantivală**:

a) *Ea este elevă. (N.)*
b) *Cărțile sunt ale lui Ion. (G.)*
c) *Florile sunt pentru mama. (Ac.)*
d) *Lucrarea a fost conform planului. (D)*
e) *Asta înseamnă nebăgare de seamă. (locuțiune substantivală)*

2. adjectiv la orice grad de comparație, în cazul Nominativ sau **locuțiune adjectivală:** *Marin este cel mai silitor. Obiectul acesta este cel mai de pret. (locuțiune adjectivală)*

3. pronume de orice fel, în aceleași cazuri ca și substantivul sau **locuțiune pronominală:**

a) *Prietenul meu este acesta. (N.)*
b) *Toți au fost contra lor. (G.)*
c) *Cărtile nu sunt pentru nici unul dintre voi. (Ac.)*
d) *Și el este asemenea lor. (D.)*
e) *El a devenit nu știu ce pe la o întreprindere. (locuțiune pronominală)*

4. numerale diferite în aceleași cazuri ca și substantivul:

a) *El este al doilea. (N.)*
b) *Am fost împotriva amândurora. (G.)*
c) *Diploma este pentru primul dintre câstigători. (Ac.)*
d) *Si tu esti aidoma celor doi. (D.)*

5. verb, la modurile infinitiv, participiu, supin si gerunziu acordat sau **locuțiune verbală:** *Datoria noastra este de a învăța. Poezia este de memorat. Pădurea este înverzită. Rana era sângerândă. Dorința lui e de a-și aduce aminte.* (loc. verbală)

6. adverb sau locuțiune adverbială: *El este altfel. Este cu neputință să ajungem acolo. Este cu neputință să faci un asemenea lucru.* (locuțiune adverbială)

7. interjecție: *a) Este vai de noi.*

OBSERVĂ!

Există situații când verbul copulativ sau numele predicativ se poate subînțelege:

Exemplu: *Mirositori sunt trandafirii, dar mai mirositori, crinii.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Folosește forma incorectă „**la**” sau „**l-a**”:

a) Doamna profesoară la/l-a invitat pe Ionel la/l-a tablă.

b) b)La/l-a rugat pe lup să vină la/l-a pomană.

c) Petale vesele sau/s-au jucăușe au început să danseze în aerul cald al primăverii.

2. Completează propozițiile cu „**la**” sau „**l-a**”:

Înainte de a pleca, tata ... întrebat pe fratele meu:

— ... ce gară va veni prietenul tău?

— ... gara cea mai apropiată.

L-am dus pe fratele meu ... gară, împreună cu tata pentru a-l întâmpina pe prietenul său.

3. *Completează spațiile punctate cu* „**la**” *și* „**l-a**”*:* Alina merge ___ teatrul de păpuși. ___ întâlnit în drum pe Nicușor și ___ rugat să meargă împreună cu ea ___ teatru.

4. Scrie forma potrivită:

Model: îl aude	***l-a auzit***
Îl întreabă	.....
Îl învață	.....
Îl invită	.....

5. Folosește forma incorectă „**la**” sau „**l-a**”:

a) De la / l-a munte pân' l-a / la mare.

b) La / L-a întâlnit și l-a / la luat acasă.

c) La/ l-a rugat să vină chiar dacă nu-i place la / l-a munte.

VERIFICĂ:

Se scrie:	**Se verifică:**
LA: la bibliotecă; de la Kiev.	**LA** este un singur cuvânt (de legătură, este o prepoziție); merge **LA** școală; vine de **LA** Kiev.
L-A: l-a întâlnit; l-a invitat; l-a chemat	**L-A** este format din două cuvinte care se scriu separat și se rostesc împreună; **L** (pronume neaccentuat) *„**A** adus (verb la perfectul compus)"*: ***l-a*** adus

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Analizeaza predicatele din urmatoarele fragmente de text:

a) „Primăvara, odăița e tristă. Eu nu vreau să fie tristă, dar așa e. Afară e soare mult și neliniște, și zbor de albine, și ramuri înflorite, și castani umezi.” *(Mircea Eliade)*

b) „În umbra care căzuse deodată peste strălucirea zilei, se întinse o liniște mare. Și se auzi în depărtare sunând ploaia, sau vântul, sau un șuvoi de apă. ... Era ploaia. Venea împotriva noastră ca un paienjeniș." *(Mihail Sadoveanu)* c) Scriu, fiindcă e liniște. După miezul nopții se aud foarte clar valurile oceanului cum se izbesc de țărm. (...) Lumina e întrucâtva cețoasă, nu e foarte caldă, livezile sunt verzi cu iarbă mică. Nu e un peisaj cunoscut..." *(Ion Vlasiu)* d) „În pădurea din apropierea orașului au apărut... un căprior și o căprioară. De mulți ani nu se mai văzuse așa ceva. (...) Se răriseră mult, iar puținele câte mai rămăseseră, s-au mutat în alte păduri îndepărtate, unde aveau un trai mai liniștit." *(D. Botez, Ionel Pop)* e) „Grădina și curtea, pline altădată de seve și parfumuri, erau stranii, fantome de copac." *(Cornelia Pillat)* f) „Eminescu e tulpina eternității românești. Fără de el am fi încă pământ încruntat, ca și pe vremea zimbrului. Abia cu versul lui ne-am desfăcut spre soare. Dar tot cu el am depășit și pieritoarea minune a florii, invecinându-ne cu suveranele constelații. Descălecat din genună, Eminescu e împăratul adâncului și înaltului românesc."*(I. Teodoreanu)*

2. Scrie valoarea morfologică a verbelor din enunțurile următoare (predicativ/ copulativ/ auxiliar):

a) Mama <u>era</u> veselă. .....
b) Cărțile <u>sunt</u> pe birou. .....
c) Vecinii <u>au</u> un cățel. .....
d) Copiii <u>au</u> participat la un concurs. .....
e) Pomii <u>au</u> înmugurit. .....
f) Nu <u>voi</u> vrea note mici. .....
g) Fluturii funt foarte gingași. .....

3. Identifică verbul la infinitiv și alcătuiește un enunț în care el să aibă funcția sintactică de predicat verbal.

a) liliac, primăvară, a cânta, duios, inflorit;
b) a reuși, eforturi, strategii, viață, bucurie;
c) Goe, a călători, bilet, tren, obraznic;
d) cireșe, Mărioara, a mânca, Nică.

4. Alcătuiește enunțuri în care predicatul nominal să fie exprimat prin: *adjectiv, pronume personal în acuzativ cu prepoziție, pronume demonstrativ în dativ cu prepoziție, substantiv în genitiv cu prepoziție, verb la infinitiv.*

5. Identifică predicatele din enunțurile următoare, precizând felul lor: a) Se face că nu mă vede. b) S-a făcut mai puternic după întâmplările petrecute de-a lungul anilor. c) Am ajuns la timp la teatru. d) El va ajunge medic. e) Mi se pare că va reuși. f) Clasa pare mai luminoasă. j) Și-a însemnat totul în carnețel. h) Reușita înseamnă sacrificiu.

6. Subliniază cu o linie numele predicative simple și cu două linii numerele predicative multiple din enunțurile de mai jos.

a) După ploaie, strada a fost alunecoasă și Ion a căzut cu bicicleta. b) Elena este o bună colegă și l-a ajutat. c) Maria este deșteaptă, săritoare și de treabă. d) Dan și Mihai sunt prieteni din clasa și se joacă împreună. e) Sofia este o elevă silitoare, o

prietenă de încredere și o artistă talentată. f) Fratele lui este medic.

7. Precizează valoarea verbului *a fi* din enunțurile:

a) Ana și Andrei sunt la școală.
b) Ea este Maria, prietena mea.
c) Ar fi cumpărat bicicleta.
d) Să fi zis mai repede!
e) Este ora 12.
f) Sigur că am fost cuminți!
g) Cartofii sunt 3 lei kilogramul.
h) Suntem atenți la indicațiile profesorului
i) Vărul meu este fotbalist.
j) Vei fi spus adevărul, dar degeaba.

8. Subliniază numele predicative din enunțurile de mai jos:

a) Grădina mea este înflorită./ Grădina mea este în spatele casei.
b) Merele sunt gustoase./ Merele sunt în fructieră.
c) Prajitura este de ieri./ Prăjitura este delicioasă.
d) Săptămâna trecută am fost bolnav./ Sătămana trecută am fost la bunici.
e) Copilul este în curte./ Copilul este înțelegător.

9. Formează predicate nominale pentru enunțurile de mai jos folosind și cuvintelor dintre paranteze.

a) Căpșunele și frăguțele ..... (preferat) mele.
b) Ioana, Maria și Cristina ..... (coleg) mele.
c) Bagajele ..... (greu).
d) Bomboanele ..... (dulce).
e) Pisica mea ..... (inteligent).
f) Fotbaliștii ..... (băiat) tineri.
g) Andreea ..... (sincer) cu noi.
h) Băieții și fetele ..... (vesel).
i) Fereastrele ..... (curat).
j) Munții și dealurile ..... (înalt).

10. Notează valoarea verbului *a fi* din enuțurile de mai jos:

a) Fuseseră împreună la petrecerea aceea. .....
b) Ei fuseseră cei mai buni prieteni. .....
c) Să fi fost așa ar fi fost bine. .....
d) Mi-s un băiat cuminte. .....
e) Cartea-i pe masă. .....
f) Voi fi ajuns înaintea vostră în acel loc. .....

11. Completează spațiile punctate cu formele potrivite ale verbului *a fi.*

a) Acela ..... colegul nostru. (ind., perf. comp)
b) Vorbele lui ..... înțelepte. (ind. perf. simplu)
c) Vrăbiile ..... gălăgioase. (ind., imperfect)
d) Mihai ..... premiantul. (ind, viitor simplu)
e) Trebuia ..... mai înțelegătoare. (conj., prezent).
f) Nu mă așteptam ca el ..... neascultător. (conj., perfect)
g) Se aude că el ..... câștigătorul. (cond.- opt, prezent)

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o compunere „Costumul popular românesc” sau continuați începutul propus. Folosiți diferite tipuri de predicate.

„Costumul popular românesc nu este doar îmbrăcăminte – este o poezie cusută cu acul, o simfonie de culori, o șoaptă a timpului, o sărbătoare a tradiției care trăiește în fiecare cusătură. Fiecare floare brodată spune o poveste de iubire, de dor, de credință. Fiecare model ascunde un simbol, o amintire a unor vremuri de demult, dar și o promisiune de viață continuă. Brâul se încolăcește pe mijloc ca un drum ce vine din trecut, iar cămașa curge lin pe trup ca un râu de lumină.

Când îmbrăcăm costumul popular, nu purtăm doar haine – purtăm mândria unui întreg neam, moștenind din generație în generație poveștile și tradițiile care ne definesc…”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre predicatul nominal. Rezolvați în caiete fișele propuse.

PREDICATUL NOMINAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Tiptil –** adv. Fără zgomot, ușor, cu grijă (pentru a nu fi auzit).
- **Straniu –** adj. Care iese din comun; neobișnuit, ciudat, bizar.
- **Suveran –** s.m. Conducător al unui stat monarhic; monarh; rege.
- **Sevă –** s.f. Lichid nutritiv, care circulă prin vasele plantelor.
- **Genune –** s.f. Prăpastie adâncă, hău.

§ 17. Valorile sintactice ale verbului *a fi*

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:
verb copulativ
nume predicativ

a fi: ***verb predicativ***
verb copulativ
verb auxiliar

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Liniștea serii la malul mării

„Este seară la malul mării. Liniștea pare a fi o mătase nevăzută care îmbracă valurile în tăcere. Soarele a fost un pictor obosit, lăsând în urmă un cer aprins de portocaliu și auriu. Dacă ai fi fost acolo, ai fi știut că timpul poate fi o adiere ușoară care se scurge printre clipe.

Valurile ar fi fost mai grăbite dacă vântul nu ar fi fost o poveste adormită. Nici o voce, nici o grabă – doar marea e, a fost și va fi mereu acolo, martoră tăcută a serilor care vor fi uitate de oameni, dar păstrate de nisip.

Să fie acesta locul în care gândurile sunt doar ecouri, iar inima este o luntre ascultând lumea? Poate că da. Sau poate... doar o clipă în care tăcerea a fost totul…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică toate formele verbului „a fi”. Precizează timpul, modul și persoana.

2. Alege trei forme ale verbului „a fi” din text și analizează-le morfologic.

3. Transformă propozițiile de mai jos în alte propoziții, în care verbului „a fi” să fie la alte timpuri și moduri: a) Marea **este** martoră tăcută. b) Liniștea **pare a fi** o mătase nevăzută.

4. Scrie o propoziție compusă inspirată din text, în care să folosești verbul „a fi” de două ori, la timpuri și moduri diferite.

Model: „A fost o seară liniștită, iar acum este o amintire.”

5. Imaginează-ți că ai fost la malul mării în acea seară. Scrie câteva propoziții, folosind cel puțin de trei ori verbul „a fi” la timpuri diferite.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Predicatul nominal este alcătuit din:

- ***verb copulativ;***
- ***nume predicativ.***

Verbele copulative sunt instrumente gramaticale care nu au înțeles de sine stătător și fac legătura dintre numele predicativ și subiect:

S **NP**

Păsările *sunt prietenii* omului.

***A fi* este un verb copulativ folosit cel mai frecvent.**

REȚINE!

Valorile sintactice ale verbului ***„a fi"*** sunt:

1. Valoare predicativă, atunci când are înțeles de sine stătător și poate fi înlocuit cu verbele: ***„a se afla”; „a se găsi”; „a exista”; „a se întâmpla”*** etc.

Exemplu: Făt-Frumos ***este*** *în castel.*

2. Valoare copulativă, atunci, când nu are înţeles de sine stătător şi intră în alcătuirea unui predicat nominal împreună cu un nume predicativ şi răspunde la **întrebările „ce este?”; „cum este?”** Făt-Frumos *este* curajos.

3. Valoare auxiliară sau ajutătoare atunci, când nu are înţeles de sine stătător şi intră în alcătuirea unor forme verbale compuse – moduri, timpuri, diateza pasivă:

- mod indicativ, timp viitor II – anterior: Copilul *va **fi** citit* cartea indicată.
- mod conjunctiv, timp perfect: Profesorul ar fi vrut ca elevii *să **fi** citit* cartea.
- mod condiţional – optativ, perfect: Profesorul *ar **fi** vrut* ca elevii să fi citit cartea.
- modul infinitiv, timpul perfect:

L-a amendat *pentru a nu **fi** respectat* regulile de circulaţie.

- toate formele diatezei pasive: Ea ***este** chemată* de cineva.

4. Valoare impersonală.

– ***Era*** să traversez pe roşu.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează enunţurile cu „**ne-am**” şi „**neam**”:

Noi avem un _____ mare. Foarte rar _____ întâlnit cu toţii, dar totdeauna _____ înţeles nemaipomenit. Nu _____ certat _____ .

2. Completează propoziţiile: Nicolae este ... cu mine. Am cunoscut un ... de-al nostru. Un neam de barbari a distrus omenirea. Un ... de viteji îşi apără ţara. Acest defect îl avea din ... Se trage dintr-un ... de oameni tăcuţi. Veseli, ... aşezat la masă.

2. Foloseşte forma potrivită a cuvintelor **neam**, **ne-am**:

Un (ne-am / neam) şi-a anunţat vizita. (Ne-am / Neam) gândit să-l aşteptăm la gară. (Ne-am / Neam) lăsat îmbrăţişaţi câteva clipe. Suntem un (ne-am / neam) sentimental.

3. Completează propoziţiile cu **neam** sau **ne-am**:

... plimbat cu troleul prin Cernăuţi. Un ... de-al nostru ne-a condus până la gară. ... bucurat foarte mult de clipele petrecute împreună.

VERIFICĂ:

Se scrie:	**Se verifică:**
NEAM: Ne-a vizitat un neam de la Odesa. Neam de neamul nostru a stăpânit pământul.	**NEAM** este un singur cuvânt; poate fi înlocuit cu cuvântul *rudă* sau *popor*.
NE-AM: Ne-am întrecut la învăţătură. Aseară ne-am făcut ghiozdanele.	**NE-AM** este format din două cuvinte care se scriu separat şi se rostesc împreună; **„NE” –** pronume personal neaccentuat, **AM (făcut)** – verb la perfectul compus.

V. VERIFICĂ-ŢI CUNOŞTINŢELE!

EXERSEAZĂ!

1. Recunoaşte valorile verbului „***a fi***”:

a) Voi fi plecat peste vară în străinătate.
b) Ar fi plecat dacă l-ai fi lăsat.
c) Este în grădină dacă îl cauţi.
d) El este în cameră.
e) Pe lună e toamnă ca la noi.
f) Construcţia este nouă.
g) Aş fi mers întruna.
h) A fi bun cu tine nu e greu.
i) Concursul se va fi terminat când eu voi fi ajuns.

2. Transcrie. Analizează predicatele din textele următoare:

a) „Tresări. Era el altul? Picioruşele nu mai erau ale lui de scânteiau aşa? Şi mai era îmbrăcat în aur! ... Nu cumva era o fărâmiţă căzută de acolo, de sus, o fărâmiţă de lumină închegată, rătăcită pe pământ? *(Emil Gârleanu)*

b) „Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase la amiază..." *(Emil Gârleanu)*

c) „Acolo unde-i cer senin
Şi ca seninul cer zâmbesc
Femei ce poartă l-al lor sân
Copii ce pentru luptă cresc." *(Ioan Neniţescu)*

d) „Ziua era primejdios, din cauza hereţilor, care dădeau târcoale pe deasupra miriştii." *(I. Al. Brătescu-Voineşti)*

3. Citește cu atenție propozițiile și stabilește valoarea sintactică a verbului „a fi" din fiecare enunț.

a) „Într-o dimineață liniștită, când soarele încă nu răsărise pe deplin, străzile erau pustii, iar vântul adia ușor, ca o adiere rece, care pătrundea până în adâncul gândurilor tale." *(Ion Starlat)*

b) „Întreaga lume a fost martoră la schimbările profunde care au avut loc în acea perioadă istorică, iar oamenii își aduc aminte și astăzi de acele vremuri tulburi.

c) Este un loc unde natura își urmează cursul firesc, fără să fie deranjată de nimic, iar cerul se ridică deasupra ca o pânză de un albastru intens, care te face să uiți de griji."

4. Transformă propozițiile din enunțurile următoare, astfel încât verbul „a fi" să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal.

a) „În acele zile triste de toamnă, când frunzele **erau** acoperite de brumă, totul părea a fi un tablou rece și melancolic, în care fiecare detaliu adâncea starea de melancolie."

b) „În mijlocul pădurii, atunci, când lumina își pierde din intensitate și fiecare colț de umbră pare să adâncească misterul locului, **era** un sentiment de pace adâncă care domnea în aer."

c) „La fiecare pas, pe măsură ce se îndepărtau de oraș, cerul părea tot mai aproape și mai vast, iar în depărtare se zărea linia orizontului care **era** îmbrăcată în nuanțe de portocaliu și roz."

5. Analizează propozițiile și indică funcția sintactică a verbului „a fi".

a) „Totul **era** un vis, o amintire neclară care se topea treptat sub greutatea timpului, iar frunzele din fața casei păreau a dansa în adierea vântului."

b) „În acele zile pline de soare, când aerul mirosea a iarbă proaspăt cosită, casa era locul unde se simțeau cu adevărat acasă, iar liniștea cuprindea fiecare colț al acesteia. *(V. Valinski)*

c) „După o zi întreagă de muncă, când oboseala se adună pe umerii celor care își dedică viața unei cauze, el a fost acela care a adus înapoi speranța și curajul celor din jur."

(Ilie Ardelean)

6. Stabilește valoarea sintactică a verbului „a fi" și reprezintă schematic structura frazelor.

a) „Se spunea despre acel loc că **era** un refugiu pentru cei care își pierduseră speranța, un loc unde fiecare pas te aducea mai ap-roape de liniștea interioară." b) „Fiecare dimineață, când lumina soarelui pătrun-de în casă, **este** o nouă șansă de a începe de la capăt, iar inima se umple de opti-mism."

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere pe tema: *„Castelul misterios"* sau continuați începutul propus. Folosiți predicate verbale și nominale.

„Se spune că undeva, într-o vale adâncă, se află un castel vechi și misterios, ascuns de ochii celor curioși. În mijlocul nopții, când vântul adie printre zidurile sale Specie de arbust târâtor sau agățător, cu frunze verzi strălucitoare și cu flori mici, galbene-verzui e, se aud ecouri stranii, ca niște șoapte dintr-un timp uitat. Castelul, acoperit cu iederă verde, pare că ascunde secrete adânci, iar feroneria ușilor sale scarțâie foarte puternic.

Castelul misterios se înălța măreț pe colina verde, unde razele soarelui se reflectau în turnurile sale de piatră, iar în jurul său se întindea o grădină plină de flori colorate și parfumate, care adăugau un aer de liniște și farmec locului. La apus, castelul părea să prindă viață sub lumina blândă a soarelui, iar zidurile sale, acoperite cu mușchi, își povesteau tăcut istoria, ca o carte deschisă pentru cei care aveau răbdare să asculte.

Mulți au încercat să pătrundă în acest loc, dar, niciunul n-a reușit să treacă de porțile grele. Legenda spune că doar cel cu inima curată și cu suflet neînfricat poate descoperi taina ascunsă în inima castelului, acolo unde timpul pare că s-a oprit."

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre predicatul nominal și valorile sintactice ale verbului *a fi*. Rezolvați în caiete fișele propuse.

VALORILE SINTACTICE ALE VERBULUI *„A FI"*

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Ecou –** s.n. Repetarea sunetului prin reflectarea undelor sonore.
- **Intensitate –** s.f. Grad de tensiune, de tărie, de energie.
- **Mister –** s.n. Ceea ce este (încă) neînțeles sau nedescoperit.
- **Iederă –** s.f. Specie de arbust târâtor sau agățător, cu frunze verzi.
- **A drăpăna –** vb. A se ruina, a se distruge, a se nărui, a se surpa.

§ 18. Numele predicativ simplu și multiplu

I. TERMINOLOGIE

Predicat nominal:

verb copulativ

nume predicativ: *simplu*

multiplu

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

În pădurea Petrișorului

„Era pe la sfârșitul lui august, și pădurea Petrișorului, bătrână și nestricată de mâna de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline tăgănate, se ridica departe într-un pisc prăpăstios, în vârful căruia săgeta spre cer un brad vechi, care vestea cel întâi, printr-un șuiet adânc, sosirea vânturilor. Așa urca lin spre asfințit, și de pe cerul răsăritului soarele începea să-i pătrundă ascunzișurile.

În țihla măruntă de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într-un joc grăbit; sticleau în lumină, pe urmă dispăreau. Un grangur stă nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare; îi sticleau penele ca gălbenușul oului; întindea din vreme în vreme gâtul

și dădea drumul unei fluierături gâlgâite, care trezea un răsunet lung în urmă, în ramurile pădurii. Păsări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase; erau sticleți cu pete de sânge, rotunji cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii. Se priveau cu ochișori sticliți ca vârfuri de ace, deschideau pliscuri și fărâmau melodios chemările, falfaiau apoi ușurel, și-n urma-le nuielușele se clătinau, tremurându-și frunzele...” *(Mihail Sadoveanu)*

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică predicatele din propozițiile: *„Urca domol coline tăgănate, se ridica departe într-un pisc prăpăstios.” „Un grangur stă nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare.”*

2. Analizează propoziția următoare și identifică valoarea sintactică a verbului „a fi”: *„Era pe la sfârșitul lui august, și pădurea Petrișorului, bătrână și nestricată de mâna de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri.”*

3. Identifică predicatele din propozițiile de mai joși analizează-le morfo-sintactic: *„Copacii stau ca martori, cu ramuri viscolite.” „Păsări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase.”*

Îți mulțumesc pentru clarificare! Iată două exerciții bazate pe textul pe care l-ai oferit mai devreme:

4. Analizează mijloacele de realizare a relațiilor sintactice între propozițiile din fraza: *„În țihla măruntă de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într-un joc grăbit; sticleau în lumina, pe urmă dispăreau.”*

5. Explică relațiile sintactice în propozițiile din fraza: *„Pasări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase; erau sticleți cu pete de sânge, pițigoi rotunji cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii.”*

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Predicatul nominal este format dintr-un **verb copulativ** și un **nume predicativ**.

Numele predicativ este partea esențială sau elementul de bază al predicatului nominal prin care se identifică subiectul. ***Ex***: Călătorul ***era îndrăzneț și frumos***.

RETINE!

După numărul părților de vorbire prin care este exprimat **numele predicative se clasifică în:**

– **simplu**, când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

Exemplu: Băiatul este <u>harnic</u>.

– **multiplu**, când este exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele:

Exemplu: Băiatul este <u>harnic</u> si <u>disciplinat</u>.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Folosește forma corectă **sa** sau **s-a**:

Mihai sa /s-a pregătit să plece la plimbare. Sa / s-a uitat să vadă dacă haina sa / s-a este periată și dacă încălțămintea sa / s-a este curată. A chemat-o și pe sora sa / s-a, Oana. Ea sa / s-a bucurat mult. Mama s-a / sa dus la magazin. Vecina sa / s-a accidentat în stradă.

2. Completează cu **sa** sau **s-a** spațiile punctuate: a) Copiii au zărit o veveriță. Ea ..... aplecat să ia o ghindă, apoi ..... întors la scorbura ..... Marele povestitor ..... născut la Humulești. Opera ..... este citită de toți copiii.

b) Maria ..... îmbrăcat pentru a merge cu mama ..... în oraș. ..... uitat în oglindă, ... pieptănat și au plecat. În magazinul de marochinărie, ... întâlnit cu prietena ..... , Georgeta. Mama i-a cumpărat lucruri frumoase. Maria ____ bucurat și a mers la vecina ..... să i le arate. c) Ora de muzică ..... terminat. Elevii ies în recreație. Cecilia

și colega ..... sar coarda. Colega .... împiedicat și a căzut. ..... ridicat repede și s-au ridicat în continuare. ..... sunat de intrare și jocul ..... terminat.

VERIFICĂ:

Se scrie:	**Se verifică:**
SA: Rochia sa e nouă. O iubește pe mama sa.	**SA** este un singur cuvânt; poate fi înlocuit cu **LUI** sau **EI**;
S-A: Maria s-a văzut în oglindă. Cerul s-a luminat.	**S-A** este format din două cuvinte care se scriu separat și se rostesc împreună; **S** (pronume personal neaccentuat) *„**A** văzut”* *(verb la perfectul compus)*: ***s**-a văzut*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică predicatele din următoarele texte și analizează-le, completând următorul tabel: a) „Ierte-l Dumnezeu pe dascălul Pintilie! Era cântăreț vestit. Și murăturile foarte îi plăceau. Mai ales dacă era cam răgușit, le bea cu gălbenuș de ou și i se dregea organul, încât răsunau ferestrele când cânta Mântuiește, Doamne, norodul Tău! Era dascăl în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și socoteală, pomeni și ospețe de bogat.” *(Ioan Slavici)*

b) „E o umilă și neștiută uliță de margine de târg. Nu răsfață ochiul cu mlădieri de râu gătite-n salturi de verdeață și nici nu ispitește pasul cu caldarâm sonor. E firavă și goală: numai pământ și pietre. Dau năvală celelalte uliți, înghesuite una într-alta, cot la cot, să ajungă mai degrabă la ulița cea mare, cu pântec de piață, căreia îi duc larma grămădită pe tăvi de piatră. Ea e pustnică.” *(Ionel Teodoreanu)*

Predicatul nominal	**Verbul copulativ**	**Modul și timpul verbului copulativ**	**Numele predicativ**	**Partea de vorbire prin care se exprimă N.P.**

2. Identifică predicatele nominale în exemplele ce urmează. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate numele predicative multiple? a) Ileana era blajină, tăcută și harnică. *(Ion Druță)*

b) Nici odată de la zămislirea ei încoace Ciutura n-a fost atât de tristă, atât de săracă, atât de orfană. *(Ion Druță)*c) Crunte și nemiloase au fost destinele marilor noștri poeți. *(Ion Druță)* d) Puțini erau la număr ostașii lui Mihai Viteazul, dar inimoși, încercați în luptă, cu multă iubire de țară și hotărâți cu toții a-și da scump viața. *(Alexandru Vlahuță)*

3. Identifică predicatele din următoarele enunțuri. Analizează morfo-sintactic pat-ru la alegere. a) În ciuda vremii mohorâte, atmosfera din clasă era plină de energie, iar învățătorul era calm, atent și răbdător cu toți elevii. b) La finalul zilei lungi și

obositoare, singura dorință a bătrânului era liniștea. Deși toți erau grăbiți și încordați, ea rămânea o prezență caldă și senină, iar privirea ei era senină. c) După ani de muncă și sacrificii, visul lui a devenit o realitate frumoasă, plină de sens și lumină interioară. d) Ceea ce căutam în toate călătoriile era un colț liniștit de lume, unde timpul părea că stă în loc. e) În ochii copilului, bunica fusese dintotdeauna o poveste vie, spusă în șoaptă de focul din sobă. f) Idealul lor rămâne o lume în care fiecare om este respectat, ascultat și iubit pentru ceea ce este.

4. Indică, prin subliniere, predicatele nominale din textele de mai jos: a) Vremea va fi, în general, frumoasă, exceptând regiunile vestice, unde cerul va fi schimbător și răzleț. Va ploua. Joi, vremea va deveni instabilă în întreaga țară. Va tuna și va fulgera și norii vor acoperi cerul. b) El nu a rămas același. Este la fel de inteligent, deși a devenit mai blând, mai îngăduitor. Mă întreb dacă e cu putință să-și schimbe comportamentul așa de repede.

5. Subliniază, cu o linie, numele predicative simple și, cu două linii, numele predicative multiple: a) Râzvan este medic-stomatolog. b) Vaza pare foarte fragilă. c) Pisica Danei este mare, albă și agilă. d) Dorința actorilor era de a ne încânta cu jocul lor și de a ne dezvălui sensuri noi ale vechii piese de teatru. e) Intrarea în acea afacere a însemnat pentru el o șansă pe care o aștepta de mult timp și o posibilitate de a-și dovedi calitățile de conducător.

6. Identifică predicatele nominale în exemplele ce urmează. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate numele predicative multiple?

a) Ceea ce își dorea cel mai mult după ani întregi de pribegie era o casă primitoare, o grădină cu meri înfloriți și liniștea unei vieți fără griji.

b) Visul bătrânului cărturar a fost dintotdeauna o bibliotecă luminată de soare, o masă plină de manuscrise rare și tăcerea adâncă a unei după-amieze de toamnă.

c) Tot ce ne-a rămas din acea vară a fost o amintire caldă, un parfum de lavandă purtat de vânt și câteva fotografii uitate într-un sertar vechi. d) Dorința lor, exprimată fără ocol, era o vacanță departe de lume, cu munți înalți, seri tăcute și dimineți scăldate în roua rece a ierbii.

d) Cea mai mare bogăție a omului rămâne sănătatea trupului, seninătatea sufletului și bucuria de a fi înconjurat de cei dragi.

e) Ce părea inițial o simplă întâlnire de rutină s-a dovedit a fi o oportunitate neașteptată, un pas spre schimbare și începutul unei noi etape în viață.

f) Înțelepciunea, pentru cei care au trăit mult și au văzut destule, este tăcerea bine aleasă, răbdarea în fața greului și zâmbetul care nu judecă. g) Pentru poet, inspirația era un fir de lumină coborât din vis, o voce lăuntrică ce rostește adevăruri și o senzație de zbor prin cuvânt.

7. Transcrie. Subliniază predicatele și identificați tipul lor. a) „Și cerul este tatăl meu, / Iar muma mea e marea.” *(Mihai Eminescu)* b) „Minciuni și fraze-i totul ce statele susține.” *(Mihai Eminescu)* c) „Este lucru cam greu a fi deștept.” *(Alexandru Donici)* d) „Cuiburi de păsări ierbile mișcă. / Cu ochii în rouă un verde ne vede.” *(Grigore Vieru)* e) „Mie mi-e drag românul și știu a prețui bunătățile cu care l-a dăruit natura.” *(Vasile Alecsandri)* f) „Lemnul strâmb focul îl îndreaptă.” *(Folclor)* g) Limba noastră-s vechi izvoade. *(Alexei Mateevici)* h) „A imita pe cineva – în poezie este un talent tot atât de vulgar ca și a imita pe cineva pe scenă.” *(B. P. Hasdeu)* i) „Capul plecat nu-l taie sabia.” *(Folclor)*

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere pe tema: *„Magia iernii”* sau continuați începutul propus. Folosiți predicate nominale cu nume predicative simple și multiple. Analizați morfo-sintactic cinci predicate.

„Iarna a coborât ca o regină albă dintr-o poveste uitată, purtând în poalele rochiei sale ninsori catifelate și visuri înghețate. Vântul, vestitorul ei credincios, aleargă printre crengile desfrunzite, șoptind taine în limba viscolului. Fulgi jucăuși dansează în aer ca niște fluturi de cristal, iar cerul, pictat în nuanțe de argint palid, privește în tăcere spectacolul lumii.

Pomii își poartă haina de promoroacă precum niște magi înțelepți, iar pământul doarme sub plapuma de nea, visând primăveri uitate. Casele, cu ferestre luminate, par niște povești încă nerostite, iar fumul coșurilor se înalță ca o rugă către cerul tăcut.

Totul e liniște. Totul e vrajă. Iarna nu doar acoperă pământul cu alb, ci îmbracă sufletul în pace, îl spală de griji și îl face să creadă din nou în minuni. În fiecare zăpadă care cade, e o promisiune. În fiecare tăcere, o poveste. Magia iernii nu se vede, se simte – ca o adiere blândă de speranță în inima lumii.”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre numele predicativ simplu și multiplu. Rezolvați în caiete fișele propuse.

NUMELE PREDICATIV SIMPLU ȘI MULTIPLU

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Gâlgâit –** s.n. Zgomot caracteristic produs de un lichid care gâlgâie.
- **Țihlă –** s.f. Pădure deasă de copaci tineri; hățiș.
- **Plisc –** s.n. Partea anterioară, a gurii pasărilor; cioc, clonț.
- **Mag –** s.m. Persoană care prezice viitorul (după poziția aștrilor); vrăjitor.
- **Promisiune –** s.f. Angajament prin care cineva se obligă să facă ceva.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Predicatul verbal poate fi exprimat: a) numai prin verbe la diateza activă;
b) numai prin verbe la diateza activă și diateza pasivă;
c) prin verbe la diateza activă, diateza pasivă sau diateza reflexivă.

2. În limba română sunt predicative verbele numai la modurile: a) indicativ, conjunctiv, conditional-optativ și imperativ; b) indicativ, conjunctiv și imperativ; c) indicativ, conjunctiv, condițional-optativ.

3. Predicatul nominal poate fi exprimat prin: a) verb copulativ și verb auxiliar;
b) verb copulativ și nume predicativ; c) verb predicativ și nume predicativ.

4. Indică afirmația corectă: a) verbul *„a deveni”* este tot timpul verb copulativ;
b) verbul „a fi ” este tot timpul verb predicativ;
c) verbele *„a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a părea* ”sunt tot timpul verbe copulative.

5. Stabilește afirmația corectă. În enunțul *„A trăi înseamnă a lupta* ”verbele au funcția sintactică de: a) 3 predicate verbale; b) subiect, predicat nominal; c) subiect, predicat verbal, complement direct.

6. Stabilește diateza verbului-predicat din enunțul *„După moartea părinților mei am eliberat pe toți robii noștri” (Vasile Alecsandri*): a) activă; b) pasivă; c) reflexivă

7. În componența predicatului nominal din enunțul *„Lupta-i crudă, lungă, aspră” (Mihai Eminescu)* numele predicativ este:
a) simplu; b) multiplu; c) compus.

8. În enunțurile de mai jos:
a) *„Munca e bogăție veșnică.” (Aleco Russo)*
b) *„Moș Vasile era un pui de zgârie-brânză.” (Ion Creangă)*
c) *„Și scurtă vorbă: unde erau trei, eu eram al patrulea.” (Ion Creangă)*
numele predicative sunt exprimate prin următoarele părți de vorbire în ordinea:
a) substantiv în N., locuțiune adjectivală, numeral cardinal, numeral ordinal;
b) substantiv în Ac., locuțiune adjectivală, numeral cardinal, numeral ordinal;
c) substantiv în N., locuțiune substantivală, numeral cardinal, numeral ordinal.

9. Stabilește valoarea verbului „ *a fi*” din enunțul:
„Pe de asupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie” (Mihai Eminescu):
a) verb auxiliar; b) verb predicativ; c) verb copulativ.

10. Indică răspunsul corect referitor la enunțul *„Cerul limpede – o mare, soarele – o față de foc*” (Mihai Eminescu):
a) conține două predicate nominale; b) nu conține predicate nominale;
c) conține două predicate nominale, dar cu verbe copulative omise.

11. Indică varianta corectă referitoare la predicatul din enunțul:
„Cultura vorbirii omului este o oglindă a culturii lui spirituale”:
a) predicat verbal, expr. prin verb predicativ; b) predicat nominal, expr. prin verb copulativ și nume predicativ; c) predicat verbal expr. prin locuțiune substantivală.

12. Indică numărul și tipul predicatelor din enunțul *„Și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ.”* (Ion Creangă):
a) un predicat nominal; b) două predicate verbale și un predicat nominal;
c) un predicat verbal.

§ 19. Subiectul.
Subiectul exprimat *(simplu și multiplu)*

I. TERMINOLOGIE

subiectul

subiect exprimat:
simplu
multiplu
complex
reluat

subiect neexprimat:
inclus
subînțeles
nedeterminat

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Sărbătorile de iarnă – o feerie de culori, sunete și miresme

„Sărbătorile de iarnă sunt o feerie de culori, sunete și miresme ce *îmbină* în chip magic tradițiile strămoșești cu *farmecul* unui peisaj înghețat. Pe străzi, lumini colorate dansează în jurul fiecărui colț, ca niște stele căzute din cer, iar aerul rece și curat miroase a brad proaspăt și cozonaci calzi. Zăpada, ca o pătură albă și pură, îmbrățișează fiecare colț de lume, iar *fulgii* de nea, ca niște cristale delicate, se desprind din cer într-un dans grațios.

Întreaga atmosferă este ca un vis nespus, un basm în care fiecare sunet al clopoțeilor sau fiecare șoaptă a vântului pare să aibă o poveste de spus. Luminile bradului *strălucesc* ca niște stele în noapte, iar mirosul de portocale și scorțișoară își face loc în fiecare colț al casei, făcându-ne să ne simțim acasă, învăluiți în căldura și iubirea celor dragi.

Sărbătorile sunt ca o îmbrățișare a întregii lumi, un moment de liniște și pace în care timpul se oprește, iar fiecare clipă devine prețioasă. Colindele răsună în *aer* ca niște voci de îngeri, iar fiecare zâmbet, fiecare gest de *bunătate*, este o lumină care încălzește sufletele. Totul se *învăluie* într-o magie tăcută, un dar de la Dumnezeu, o reîntoarcere la ceea ce este cu adevărat important: iubirea, familia și speranța.”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Care este predicatul din propoziția *„Sărbătorile de iarnă sunt o feerie de culori, sunete și miresme”* și ce fel de predicat este? Analizează-l morfo-sintactic.
2. În propoziția *„Pe străzi, lumini colorate dansează în jurul fiecărui colț”* identifică predicatul și analizează-l morfo-sintactic.
3. Analizează propoziția *„Zăpada, ca o pătură albă și pură, îmbrățișează fiecare colț de lume”*. Ce predicat este folosit și care este rolul verbului *„îmbrățișează”*?

4. Identifică tipul predicatului din propoziția *„Fulgii de nea, ca niște cristale delicate, se desprind din cer într-o dansare grațioasă*”.
5. Identifică câteva cuvinte derivate în text și cum contribuie acestea la descrierea atmosferică a iernii? Oferă exemple din text.
6. Care este predicatul și ce tip de predicat este în propoziția *„Luminile bradului strălucesc ca niște stele în noapte”*. Care este rolul verbului *„strălucesc*”?
7. Ce tip de predicat este folosit și ce rol are verbul „își face” în propoziția *„Mirosul de portocale și scorțișoară își face loc în fiecare colț al casei*”?
8. Analizează propoziția *„Sărbătorile sunt ca o îmbrățișare a întregii lumi”.* Ce predicat este folosit și ce rol are verbul *„sunt*”?
9. Analizează sintactico-morfologic cuvintele evidențiate.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

Subiectul este partea principală de propoziție care arată *despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție.*

Compară!

a) *Timpul* ***este răcoros****.*
b) *Vremea* ***este răcoroasă.***
c) *Toamnele* ***sunt răcoroase****.*

Subiectul se acordă cu predicatul în *număr* și *persoană.*

Clasificare:

Subiect exprimat*: subiectul apare în propoziție.*

Focul este o mare descoperire a omenirii.

- **simplu:** ***Temele*** *sunt ușoare.*
- **multiplu***:* ***Cărțile, caietele și creioanele*** *sunt pe masă****.***

Subiect neexprimat – *subiectul nu apare în propoziție.*

- **inclus** în desinența verbului cu rol de predicat (numai pentru situația când acesta este la persoana I sau a II-a): *Venim* ***(noi)*** *la voi! Veniți* ***(voi)*** *la noi!*
- **subînțeles,** când acesta poate fi dedus din context (verbul este la persoana a lII-a): ***Copiii*** *erau veseli /și* ***(ei)*** *se gândeau cu drag la vacanță:/*

Subiectul nedeterminat se găsește în propoziții, în care acțiunea exprimată de verb are un caracter general și nu se referă exact la un subiect:

Niciodată nu știi (nu numai tu, ci oricine/ *cine te va ajuta la nevoie.*

Subiectul exprimat:

- ✓ **simplu** (exprimat printr-o singură parte de vorbire):
  Copiii merg la școală.
- ✓ **multiplu** (exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire coordonate între ele: *substantive, pronume, numerale, verbe la infinitiv* sau *supin* etc.)
  a) propriu-zis: *Ion și Maria* sunt elevi.
  b) grupat: *Mama și tata*, *frații si surorile* te iubesc.
  c) disjunctiv: *Mihai sau Ion* merge la școala?

Topica subiectului

Subiectul stă de obicei *înaintea predicatului*, dar poate sta și după predicat.

Înaintea predicatului stă întotdeauna când este *exprimat prin pronume interogativ, relativ* sau prin *verb la infinitiv* într-o propoziție în care numele predicativ este exprimat tot printr-un verb la infinitiv:

Cine lipsește?

Nu se știe /*cine* lipsește./

După predicat stă întotdeauna, când *predicatul este un verb de declarație* în vorbire directă sau când apare în stilul povestitorilor, în construcții afective, când este *subiectul unui verb la infinitiv* sau *în propoziții subordonate care încep cu un pronume (adverb) relativ* cu funcție sintactică de nume predicativ:

a) Vino repede, îi zise *el.*
b) Au venit la *copii!*
c) Vine vremea de a pricepe *omul* ce este bine și ce este rău.
d) Cine ești *tu*?
e) Nu știu/ cine ești *tu*./
f) Lumea rămâne/ cum este *ea*./

Subiectul poate fi și ***intercalat*** între părțile unei locuțiuni verbale, între verbul copulativ și numele predicativ:

- Pe el l-am pus *eu* la cale.
- Să fie *el* sănătos.

Cazurile subiectului

♦ *în nominativ*: în majoritatea cazurilor;

♦ *în acuzativ*: substantive sau pronume precedate de prepoziții *(de, la, prin, printre, din etc.) (Știm cu toții.)* (fals subiect – apoziție!);

♦ în **G./D.:** pronumele relativ *(care, cine, ce)* când introduce o subordonată, în loc de **N.,** apare uneori, la **G. D.** cu funcția de subiect:

♦ *Mergem fiecare pe la casa/* ***cui*** *ne are.*

Subiectul poate fi exprimat prin:

❖ ***Substantiv:***

comun: - simplu: ***Copacii*** *au înflorit.*
compus: A înflorit **ciuboțica-cucului.**
propriu: - simplu: *A venit* ***Maria.***
compus: **Ana-Maria** a sosit.

❖ ***Pronume***:

personal: ***Noi*** *suntem cei mai buni elevi ai școlii.*
personal de politețe: **Dumneata** vei participa la acest concurs?

❖ ***Numeral***:

cardinal: *Când* ***doi*** *se înțeleg din priviri'/ e semn²/că se respectă.*
ordinal: **Al doilea** a devenit primul.

IMPORTANT!

Predicatul și subiectul sunt *baza gramaticală a propoziției.*

REȚINE!

Subiectul:

- nu se desparte prin virgule de predicat.
- poate sta oriunde în propoziție.
- există propoziții fără subiect. *Plouă. Ninge.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Punctuația subiectului exprimat

1. Între părțile subiectului multiplu, coordonate prin juxtapunere sau prin orice conjuncție, cu excepția lui *și, ori, sau*, nerepetate, se folosește virgula:

- ***Ion (,) Maria*** *și* ***Elena*** *sunt elevi.*
- *Nu numai el (,) ci și ea învață bine.*

2. Între subiect și predicat *nu se folosește* virgula, dacă nu există alte părți de propoziție intercalate:

- ***Alexandru*** *învață.*

3. Între părțile subiectului multiplu *nu se folosește* virgula dacă sunt coordonate prin conjuncțiile *și, sau, ori* nerepetate ori prin locuțiunile *și cu, împreună cu*:

- ***Ileana sau Maria*** *să vină?*
- ***Luna si cu stelele*** *vegheau întinderile.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică subiectele şi precizează felul lor şi părţile de vorbire prin care sunt exprimate.

a) „Setilă se ie atunci după Harap Alb şi pornesc tuspatru înainte.” *(Ion Creangă)* b) „Însă acesta era unicul subiect asupra căruia ţăranii ar fi poftit să se audă vorbindu-se.” *(Mihail Sadoveanu)* c) „Văzduh şi port, pescari şi vameşi / Au aţipit în spaţiul cald.” *(Lucian Blaga)* d) „Pe lângă plopii fără soţ / Adesea am trecut/; Mă cunoşteau vecinii toţi / – Tu nu m-ai cunoscut/.” *(Mihai Eminescu)*

2. Identifică subiectele în următoarele propoziții și stabilește felul lor: *a)* Elevii sunt în clasă. b) Domnul profesor le explică lecția nouă. c) Le oferă elevilor explicații suplimentare. d) Sunt foarte atenți la noile informații. e) Admirăm foarte mult stilul profesorului.

3. Identifică felul subiectelor din textul următor. Subliniază-le cu albastru pe cele exprimate și cu verde pe cele neexprimate.

„Oare cum erau jocurile copilăriei tale? Îți mai amintești cum te jucai? Erau cu mult diferite de jocurile copilului tău? Cum vă mai jucați acum? Vă jucați vreodată împreună?

Jocurile pe care le-ai preferat spun multe despre nevoile tale, despre pasiuni, dorințe și aspirații, despre înclinațiile și

abilitățile tale. Gândește-te la jocurile care îți plac ție atunci, când te relaxezi. Ce spun ele despre tine?”

4. Analizează subiectele din următoarele enunțuri, valorificând tot ce-ai învățat despre subiect, substantiv și pronume, în următorul tabel.

a) Eu n-am fost prea sociabilă în copilărie.
b) Preferam să mă joc singură, să desenez și, mai târziu, să citesc.
c) Mai târziu, în anii de liceu, părinții mi-au cumpărat primul calculator.
d) Așa am avutt acces la jocurile video.
e) Vouă vă place să vă jucați?

Subiectul	Felul subiectului	Partea de vorbire prin care este exprimat	Numărul	Genul (subst)	Cazul

5. După modelul: Mergem la piață. (**Noi** mergem), notați subiectele incluse:

a) Mergeți la școală. .....
b) Vino, Andrei, la tablă! .....
c) Ați văzut, copii? .....
d) Învăț o poezie. .....
e) Plecăm în parc. .....

6. Subliniază subiectele din exemplele de mai jos și indică tipul fiecăruia și prin ce parte de vorbire este exprimat:

a) „Iar apa vie, care ne învia și pe noi ca pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege și de pământul acesta...” *(George. Coșbuc)*
b) „Ai noștri sunt acești munți pietroși, mănoși, cărunți,/ Căci noi ne-am cățărat pe ei spre cer, / Noi le-am deschis adâncurile de aur și de fler (...), / Nimenea pe lume nu i-a cunoscut și îndrăgit ca noi.”

7. Identifică subiectele din textele de mai jos. Analizează patru subiecte exprimate:

a) „Iată vin pe rând, pereche și pătrund cole-n poiană / Bujorelul vioi, rumen cu nălțuța odoleană, / Frățiori și romanițe care se ațin la drumuri, / Clopoței și măzărele, îmbătate de parfumuri.” *(Vasile Alecsandri)*

b) „Sara pe deal buciumul sună cu jale, / Turmele-l urc, stele le scapără-n cale, / Apele plâng, clar izvorând în fântâne; / Sub un salcâm, dragă, m-astepți tu pe mine.” *(Mihai Eminescu)*
c) „– Acolo jos, lângă copacul acela se afla o fântână care a secat. Lângă ea ai să găsești comoara. Dar ai grijă să nu fie nimeni lângă tine când vei scoate această comoară.” *(Ion Creangă)*

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere pe tema: *„Simfonia iernii”* sau continuați începutul propus. Folosiți diferite feluri de subiecte. Analizați morfo-sintactic cinci.

„Iarna, regina albă, cântă o simfonie în care toate trăiesc împreună: cerul, pădurea, zburătoarele, vietățile și oamenii. Sub haina ei de argint, pădurea se odihnește cu ramurile înmănușate în promoroacă și cu răsuflarea aburindă de ger. Copacii, statui de cristal, ascultă în tăcere cântecul fulgilor ce dansează în aer, fiecare zbor fiind o șoaptă a cerului înghețat. Păsările, mici flăcări vii, se zbat în zare, străbătând ninsoarea ca niște gânduri nerostite ale naturii. Se adună în jurul căsuțelor de lemn, unde mâini de copii le-au lăsat firimituri calde de suflet. Animalele pădurii, cu pași sfioși, se apropie de poienile albe, unde zăpada pare un praf de stele căzut din visul unei nopți de Crăciun. Este anotimpul tăcerii strălucitoare, al liniștii, al clipei care îngheață cu gerul ei și frigul care…”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre subiect. Rezolvați în caiete fișele propuse.

SUBIECTUL EXPRIMAT
(simplu și multiplu)

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Feerie –** s.f. Privelişte nespus de frumoasă, încântătoare, ca în basme.
- **Înmănușat –** adj. Care poartă mănuși; cu mănuși.
- **Simfonie –** s.n. Compoziție muzicală pentru orchestră, alcătuită din 3-4 părți.
- **Comoară –** s.f. Mulțime de bani, de obiecte de preț (păstrate, ascunse etc.).
- **Abilitate –** s.f. Capacitate de a face totul cu pricepere, ușurință și iscusință.

§ 20. Subiectul exprimat *(complex și reluat)*

I. TERMINOLOGIE

subiectul exprimat: ***complex***
reluat

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Iarna – comoara din lada străbunilor

„Când fulgii cern ca niște scrisori ale cerului și pământul se îmbracă în mantie de lumină, satele pitorești par desprinse dintr-o poveste nespusă. Din hornurile caselor iese fumul moale ca o rugă, iar glasul colindătorilor se revarsă peste dealuri ca o binecuvântare pentru un început de an.

Obiceiurile românilor iarna sunt straie de suflet moștenite din veacuri. În Ajun,

copiii cu zurgălăi la glezne și năframe colorate la brâu pornesc cu „Steaua”, deschizând porțile inimilor cu glasuri curate. Apoi vin cetele cu „Capra”, „Ursul” și „Calul”, ca o horă de simboluri ce dansează printre flăcările timpului.

Pe masa de Crăciun, colacii rotunzi ca soarele se așază ca niște simboluri de rod și belșug, iar aroma cozonacului se strecoară prin case precum o amintire dulce din copilărie. Totul e legat de suflet, de rădăcini, de o memorie care nu se uită, ci se colindă din generație în generație.

Iarna, nu este doar un anotimp – este o comoară albă, plină de tradiții și obiceiuri, un lăcaș viu al neamului în care fiecare obicei e o rugăciune, fiecare cântec – o binecuvântare, iar fiecare pas pe zăpadă – o aducere aminte...”

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Felurile subiectului

subiect exprimat:
simplu
multiplu

subiect neexprimat:
complex
reluat
nedeterminat
inclus
subînțeles

REȚINE!

SUBIECTUL *complex sau dezvoltat* se prezintă ca un grup de cuvinte în raport de subordonare.

Exemple: a) **Oaspeții caselor noastre**, cocostârci și rândunele, / Părăsit-au a lor cuiburi ș-au fugit de zile rele; / Cârdurile de cucoare, înșirându-se-n lung zbor,/ Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor. *(Vasile Alecsandri)*

b) „**Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana**” este o poveste populară.

Subiectul reluat

Uneori subiectul gramatical exprimat:

✓ prin substantiv *poate fi reluat* prin pronume personal:

Exemplu: *Munca și numai* ***munca, ea*** *este izvorul împlinirii*.

Subiectul repetat „*munca*” este reluat de subiectul exprimat prin *pronume personal „ea”*).

✓ pronume personal reluat prin substantiv:

Exemple: Te căptușește ***ea***, ***Mărioara***! Vine ***el***, ***taică***-tu!

Subiect reluat (exprimat și a doua oară printr-o altă parte de vorbire):

Exemplu: Elevul [1]/ care învață, [2]/ *acela* ia note bune. [1]/

Reluarea subiectului în aceeași propoziție este des întâlnită mai ales în vorbirea

familiară sau populară. Scopul acestui procedeu lingvistic este precizarea subiectului, sublinierea sau atragerea atenţiei asupra lui. În aceste cazuri nu se poate vorbi de subiect multiplu, de două sau mai multe subiecte, ci mai degrabă de o dublă exprimare a subiectului.

- ✓ *Fata îmbrăcată în roșu, ea este colega mea.*
- ✓ *Acela [care aleargă], el este vinovat.*
- ✓ *Copiii se opriră și ei.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege varianta corectă (**nea** sau **ne-a**):
a) Nea/Ne-a chemat la şcoală. b) Stratul de nea/ne-a era gros. c) Îl cunosc pe nea/ne-a Vasile. d) Ea nea/ne-a privit cu reproş.

2. Scrie forma corectă (**nea/ne-a**) în enunţurile de mai jos:
a) Ne-a spus/Nea spus. b) Ne-a Ion/Nea Ion. c) Ne-a dat/Nea dat. d) E multă nea/E multă ne-a.

3. Adaugă varianta corectă (**nea** sau **ne-a**):
a) ….. poftit la ziua onomastică. b)….. Ion are multe premii naţionale. c) Multă ….. a căzut peste casa mea.

4. Completează spaţiile cu (**nea** sau **ne-a**):
Ce mult _____ plăcut la stână! _____ Gheorghe avea doi câini mari. El _____ chemat să ne jucăm cu ei.
__ _____, am strigat noi la Lăbuş, când a vrut să latre la noi.

5. Scrie forma potrivită, după model:

timpul prezent	*timpul trecut*		
ne spune	ne-a spus	ne citeşte	……
ne învaţă	……	ne vorbeşte	……

6. Alege forma corectă a cuvântului din paranteză:
„Pe câmp s-a aşternut covorul alb de (ne-a / nea). Ieri, (ne-a / nea) Ilie a scos săniuţa din pod. (ne-a / nea) spus că ea alunecă ca gândul trasă de cai. (Ne-a / Nea) plăcut mult plimbarea cu săniuţa.”

7. Transcrie textul, arătând ca acţiunea se petrece înainte de momentul vorbirii:
„Bunica ne povesteşte despre copilăria ei. Ea ne spune multe poveşti frumoase. Ne învaţă multe lucruri bune. Ne vorbeşte cald şi ne mângâie duios. Prezenţa ei ne fascinează mereu şi lucrurile ce ne învaţă ne vor fi de folos.”

8. Alcătuieşte patru enunţuri cu „**nea**” şi „**ne-a**”.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Subliniază subiectele din textul următor:
a) „În timpul acesta, un băiat începu să se strâmbe la el. El se întoarse fără veste. Băiatul se opri repede. Profesorul îi puse o mână pe cap.” *(Edmondo De Amicis)*

b) „Iarna a sosit pe neaşteptate. Ea a pus haine calde semănăturilor. Albul ei a acoperit pământul întreg. Copiii coboară săniuţele din pod. A zbura pe coasta dealului este cea mai mare dorinţă.”

2. Completează propoziţiile cu subiectele potrivite.

a) ..... rece şi deasă bate în geam.
b) Pe stradă..... trec grăbiţi spre case.
c) Peste tot, pe dealuri şi pe case, a căzut ..... .
d) ..... mângâie pământul şi florile.
e) Copiilor le plac jocurile .
f) Din alte ţări vin păsările călătoare.

3. Subliniază subiectele din propoziţiile următoare şi precizează locul lor în propoziţii.

a) Frunzele copacilor se plimbă uşor, purtate de vânt.
b) În aer, mireasma florilor de salcâm se simte tot mai tare.
c) În curte, se auzeau tot mai multe glasuri.

4. Alătură cuvintelor din prima coloană varianta potrivită din coloana a doua. Transformă propoziţiile simple în propoziţii dezvoltate.

Rândunica	ronţăie
Iepuraşii	se leagănă
Copacii	zboară
Se ridica	copiii
Aleargă	luna

5. Găseşte subiectele din propoziţiile următoare şi aşază-le la începutul, la mijlocul şi la sfârşitul propoziţiei.

Exemplu: Soarele auriu se plimbă pe bolta albastră.
Pe bolta albastră, soarele auriu se plimbă.
Pe bolta albastră, se plimbă auriul soare.

a) Caietul este aşezat pe bancă. b) Copiii vin la şcoală cu drag. c) Maşinile circulă pe stradă neîncetat.

6. Găseşte subiectele şi spune prin ce sunt exprimate: a) Florile au salutat soarele. b) El este colegul meu de bancă. c) Verdele frunzelor se vedea de departe. d) Doi erau în curte. e) A vorbi este uşor.

7. Găseşte subiectele după ce ai subliniat predicatele. Efectuează analiza exprimării subiectelor: a) „A” este o literă a tuturor limbilor pământului. *(N. Stănescu)*
b) în alte locuri pot fi munţi mult mai mari sau fluvii puternice, marea sau oceanul; aici Rarăul reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii, latura cosmică a vieţii şi a istoriei. *(Geo Bogza)*

8. Identifică subiectele exprimate. Precizează tipul lor. Indică prin ce părţi de vorbire sunt exprimate: a) Luceafărul literaturii române prin opera sa continuă să trăiască în spiritualitatea românească. b) „ – O, tu nici visezi, bătrâne, câţi în cale mi s-au pus! / Toată floarea cea vestită a întregului Apus...” *(Mihai Eminescu)*
c) „Prin roua Patriei cea dulce / Întâiul fă cărare, / Căci cel sculat mai dimineaţă, / Acela e mai mare.” *(Grigore Vieru)*

9. Alcătuieşte câte două exemple cu fiecare tip de *subiect exprimat: simplu, multiplu, complex, reluat.*

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere pe tema: *„Povestea unui fulg de nea”* sau continuați începutul propus. Folosiți subiecte exprimate complexe și reluate. Analizați morfo-sintactic cinci subiecte.

„Sus, în împărăția norilor, acolo unde cerul se joacă cu vântul și stelele clipesc în șoapte de argint, s-a născut un fulg de nea – mic, gingaș și curios. Nu semăna cu niciun altul. Avea o formă aparte, ca o stea cu șase raze fine, și o strălucire tăcută, ca visul unei ierni abia sosite. Își dorea să coboare pe Pământ, să vadă cu ochii lui pădurile adormite sub zăpadă, copii care aleargă râzând prin omăt și casele cu acoperișuri ninse, ca niște povești ascunse sub glugă de nea.

Într-o dimineață, când norii au oftat ușor și vântul și-a întins aripile, fulgul s-a desprins și a început călătoria lui minunată, plutind printre suratele sale, ascultând cântecul cerului și întrebându-se: „Oare unde voi poposi? Ce poveste mă așteaptă jos, pe pământ?”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre subiectele exprimate complexe și reluate. Rezolvați în caiete fișele propuse.

SUBIECTUL EXPRIMAT (complex și reluat)

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Mantie –** s.f. Haină ca o pelerină lungă și largă, care se purta peste alte haine.
- **A pribegi –** vb. A-și părăsi locul natal, țara; a se refugia, a se exila.
- **Năframă –** s.f. Bucată de pânză folosită de femei, pentru a-și acoperi capul.
- **Gleznă –** s.f. Partea de jos a piciorului, încheietura de jos a piciorului.
- **Lăcaș –** s.n. Încăpere, casă, locuință. (În forma *lăcaș*) Biserică, mănăstire.

§ 21. Subiectul neexprimat (*subînțeles și inclus*)

I. TERMINOLOGIE

Subiectul neexprimat: ***subînțeles***
inclus

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Vraja cireșului înflorit

„Cireșul din grădină – bătrân, dar neclintit – a înmugurit din nou. El e primul care-și trimite vestea în văzduh, primul care presară peste lume albul primăverii adevărate. Florile și parfumul lor îmbracă ramurile ca într-un vis cu margini de lumină.

Copacul își deschide coroana largă, iar păsările, albinele și vântul îi răspund cu bucurie. Cel care-l privește, fie copil, fie trecător grăbit, nu poate rămâne nepăsător – ochii i se ridică instinctiv, dar inima i se liniștește. Ceea ce înfăptuiește natura în tăcere e, poate, mai profund decât orice cuvânt rostit. În fiecare floare și ram se ascunde o poveste.

Cireșul, martor al atâtor primăveri, reînvie cu o grație firească. El așteaptă, an de an, cu răbdare și tăcere, să renască.

Această așteptare, deși tăcută, e un act de credință. Acela care se apropie de trunchi, privind crengile cu uimire, descoperă că bucuria și mirarea nu trebuie căutate departe. Ele, micile comori ale simplității, cresc chiar lângă noi.

Și astfel, sub vraja albului, între freamăt și lumină, cireșul, florile, păsările, oamenii și primăvara însăși își spun povestea fără glas. Iar această poveste, deși nespusă, rămâne adânc scrisă în inimile celor care știu să o asculte…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică un subiect simplu din text și analizează-l, precizând partea de vorbire prin care este exprimat și felul propoziției în care apare.

2. Precizează și analizează morfo-sintactic subiectul din enunțul: *„Florile și parfumul lor discret îmbracă ramurile ca într-un vis cu margini de lumină.”* Ce tip de subiect e.

3. Identifică un subiect multiplu din text, precizează părțile de vorbire care îl compun și explică de ce se încadrează în această categorie.

4. Analizează propoziția: *„Ceea ce înfăptuiește natura în tăcere e mai profund decât orice cuvânt rostit.”* Precizează tipul subiectului și explică structura lui internă.

5. Precizează un subiect reluat în cadrul unui enunț compus din text și arată cum se realizează reluarea (pronominal, sinonimic, prin reluarea integrală etc.).

6. Identifică subiectul din propoziția: *„Aceasta vine fără grabă, dar cu o forță care nu cere nici aplauze, nici recunoaștere.”*

7. Analizează un subiect complex din text și justifică încadrarea lui în această categorie. Precizează ce elemente îl alcătuiesc.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

După prezența subiectului gramatical în propoziție, acesta poate fi exprimat sau neexprimat. Când subiectul nu este exprimat, el poate fi: ***inclus, subînteles*** sau ***nedeterminat.***

Exemplu: Se zice că mâine va ploua. – Subiect inclus (impersonal de tipul verbului la persoana a III-a plural).

SUBIECTUL SUBÎNȚELES este acel subiect care *a fost exprimat într-o propozitie anterioară*.

Exemplu: *Cărțile primite în dar sunt foarte interesante (1)/ și povestesc istorii din viața unor personalități (2)/.* În prima propoziție subiectul este substantivul „cărțile”, iar în a doua propoziție, deși nu este exprimat, se întelege acelasi subiect „cărțile”.

Subiectul este **subînțeles,** când acesta poate fi dedus din context (verbul este la persoana a lII-a): ***Exemplu: Copiii*** *erau veseli /și* ***(ei)*** *se gândeau cu drag la vacanță./*

În limba română, propozițiile se pot construi fără a exprima subiectul. Deși nu este exprimat, acesta există și poate fi identificat cu ușurință.

Exemplu: *„Iar* ***bătrâna****, rezemându-se în coate,* ***se târa*** *ca o râmă prin lanul fierbinte,/*[1] ***prindea*** *mănunchiuri /*[2] *și le* ***tăia*** *cu secera sclipitoare./*[3]*”* (M. Sadoveanu)

Se observă că în prima propoziție subiectul *bătrâna* este exprimat. În celelalte două propoziții, subiectul nu este exprimat, dar poate fi identificat pentru că a fost deja exprimat în propoziția anterioară. Se subînțelege că ***bătrâna*** *prindea* și ***bătrâna*** *tăia.*

Exemplu: *„A doua zi,* ***Ileana porni*** *spre spitalul din oraș./*[1] *Înainte de plecare* ***ea scoase*** *din brâu un teanc de hârtii/*[2]***, alese*** *două de câte o mie/*[3] *și i le* ***întinse*** *femeii./*[4]*”*

În primele două propoziții subiectele sunt exprimate ***Ileana*** și ***ea,*** iar în ultimele două subiectele, deși neexprimate, pot fi identificate, fiind identice cu subiectele din primele două propoziții.

Concluzie: În propozițiile în care predicatele sunt exprimate prin **verbe la persoana a III-a, singular sau plural,** subiectul neexprimat este **subînțeles** deoarece a fost exprimat într-o propoziție anterioară.

La fel ca și subiectul subînțeles, deși nu este exprimat în propoziție, subiectul inclus poate fi identificat cu ușurință.

Exemple: ***Plec*** *la munte pentru două zile*. (Cine **pleacă**? – Eu.)
Ați lucrat *foarte repede***.** (Cine **a lucrat**? – Voi.)
Suntem *buni* ***prieteni*****.** (Cine **suntem prieteni**? – Noi.)
Știi *toate aceste lucruri*. (Cine **știe**? – Tu.)

Se observă că forma verbului predicat indică persoana și numărul subiectului.

Concluzie: În propozițiile în care predicatul este exprimat prin **verbe la persoana I sau a II-a, singular sau plural,** subiectul neexprimat este **inclus în forma verbului**.

REȚINE!

SUBIECTUL INCLUS este, de obicei, *pronumele personal la persoana I-a și a-II-a singular și plural* pe care îl indică terminația verbului la modurile personale.

Exemple: Citești (tu) o carte. Învățati (voi) această poezie. Mergem (noi) în

excursie. Scriu (eu) o scrisoare.

Subiectul inclus ***se deduce din desinențele de persoana I-a și a II-a singular și plural ale verbelor cu funcție sintactică de predicat***.

Exemple: Plec**ăm** în parc. (noi plecăm).
Învață**ți** mai mult. (voi invațați).
Citești (**tu**) o carte. Invățați (voi) aceasta poezie.
Mergem (**noi**) în excursie.
Scriu (**eu**) o scrisoare.

ATENȚIE!

Prezent mai ales în proverbe: „Ai carte, ai parte.”, el ar putea fi numit aici **subiect gnomic.**

În propoziții cu verbul-predicat la persoana I plural: „Fie că *vrem,* fie că *nu vrem,* fie că *trăim* vreme de pace ori vreme de război, timpul își continuă lucrarea lui.” *(Zaharia Stancu)*

Observă!

Din motive stilistice sau poetice, subiectul *nedeterminat* poate primi expresie sintactică: *„Ce e rău și ce e bine / **Tu** te-ntreabă și socoate.” (Mihai Eminescu)*

Nu poate primi, însa, niciodată *expresie sintactică subiectul (inclus)* gnomic*:*
„Ai carte, ai parte.” „Bine faci, bine găsești”.

Subiectul gramatical primește expresie pronominală când îl încarcă vorbitorul cu o anumită valoare stilistică, cu rol activ în dezvoltarea semnificației poetice în enunțuri artistice: *„Străin la vorbă și la port / Lucești fără de viață, / Căci **eu** sunt vie, **tu** ești mort /Și ochiul tău mă-ngheață.” (Mihai Eminescu)*

Când verbul este la imperativ, subiectul ramâne totdeauna **inclus**: *„Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică, reluă cea dintâi. Ghiceste. Care-i țiganca?”*
(Mircea Eliade)

Identitatea sa concret-lexicală poate fi transferată unui vocativ, pronominal, de persoana a II-a, sau substantival, care ramâne în afara unei funcții sintactice propriu-zise: „**Tu,** *iartă-ma,* **fecioară, tu, caprioara mea**!” *(Nicolae Labiș)*

Topica subiectului inclus

Subiectul este punct de plecare în gândire, iar comunicarea se ordoneaza în funcție de acesta, de aceea topica unei unități sintactice poate fi caracterizată ca:

- **topica obiectivă**: propoziția începe cu subiectul;
- **topica subiectivă**: pe primul loc în propoziție este plasată, din necesități subiective, o altă parte de propoziție:
  - ✓ *Răvășită de vânt se pregătește de culcare*. (topica obiectivă);
  - ✓ *De culcare se pregătește răvășită de vânt*. (topica subiectivă).

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează punctele libere cu **„mai”** sau **„m-ai”**: a) Georgeta s-a născut în luna ..... . b) Mircea este ..... harnic decât Dragoș. c) Irina, ... înveselit cu poveștile tale!
2. Alcătuiește două propoziții cu **„mai”** și **„m-ai”**:
3. Completează cu forma corectă **„mai”** sau **„m-ai”**: „Când _____ vii pe la noi, să _____ aduci jocul de șah ca să ____ jucăm o dată. _____ înțeles?”

4. Folosește forma coretă **„mai”** sau **„m-ai”**: a) **(Mai, M-ai)** întâi aș vrea să nu **(mai, m-ai)** vorbiți. b) De ce nu **(mai, m-ai**) chemat la ziua ta în luna (**mai, m-ai**)? c) Cea **(mai, m-ai)** călduroasă lună de primăvară este luna **(mai, m-ai)**. d) Bunica încă **(mai, m-ai**) spală rufele cu un **(mai, m-ai).**

VERIFICĂ:

Se scrie:	**Se verifică:**
MAI: A venit în luna *mai*. Să vorbim *mai* clar.	**MAI** este un singur cuvânt (denumirea lunii – **mai**); sau **mai** frumos (grad de comparație).
M-AI: Îmi pare bine că **m-ai** invitat la film.	**M-AI** este format din două cuvinte care se scriu separat și se rostesc împreună; ***M*** (pronume personal neaccentuat) ***„AI*** *invitat”* *(verb la perfectul compus).*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică subiectul în fraza următoare, precizează dacă este exprimat, inclus sau subînțeles și justifică alegerea ta: „În zori, a strâns încet toate scrisorile risipite pe masă, le-a legat cu o panglică roșie și le-a așezat cu grijă într-un sertar pe care nu-l mai deschisese de ani buni.”

2. Analizează următoarea propoziție și stabilește tipul subiectului: „Fusese o zi lungă, iar când s-a lăsat seara, a rămas nemișcat în prag, privind cum se sting umbrele peste sat.”

3. Precizează în ce propoziții subiectul este inclus și în care este subînțeles, oferind exemple din fragment: „Vor termina lucrarea până mâine. Îți va plăcea ce am pregătit. Mergem împreună pe cărările copilăriei. A fost liniște toată noaptea.”

4. Identifică toate verbele din enunțul de mai jos și determină pentru fiecare tipul Subiectului: „S-a trezit devreme, a ieșit în grădină și a început să adune petalele albe căzute sub cireșul bătrân.”

5. Identifică și analizează propozițiile cu subiect subînțeles din următorul text și explică de ce subiectul nu este exprimat: „S-a ridicat vântul. Apoi s-a auzit foșnetul frunzelor. Din adâncul pădurii, se simțeau pași ușori, pierduți printre copaci.”

6. Precizează dacă subiectul este exprimat, inclus sau subînțeles în propoziția de mai jos și motivează alegerea făcută: „Vom continua drumul chiar dacă ploaia ne va însoți până în zori.”

7. Identifică subiectele din exemplele de mai jos. Stabilește tipul lor: a) După un trup de lănceri ce deschidea marșa, urmau douăsprezece tunuri mari trase de boi, apoi o ceată de ofițeri călări în fruntea cărora erau trei (...). Tustrei în haine poloneze. *(C. Negruzzi)* b) Și cum ajung eu în iarmaroc, încep a mă purta țanțoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza în mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor.

8. Precizează numărul de propoziții în cadrul frazelor și indică tipul subiectului din

fiecare propoziție: a) Și, pe unde treceau, pârjol făceau... *(Ion Creangă)* b) Începu să se plimbe în luncă, pe malul apei, pe sub arini, să urmărească rândunelele cum zburau, să stea în soare, pe iarbă. *(Legenda rândunicii)* c) N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid / Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid! *(Mihai Eminescu)*

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere pornind de la începutul dat. Folosiți subiecte neexprimate subînțelese și incluse.

„Într-o dimineață limpede de primăvară, când cerul părea pictat cu acuarele moi și iarba strălucea sub stropi de rouă, o rândunică și-a făcut apariția deasupra grădinii. Cu aripile ei subțiri ca o panglică de mătase și coada despicată în două, zbura grațios, desenând cercuri repezi și jucăușe în aerul încă răcoros. Niciun alt semn nu vestea mai frumos reîntoarcerea anotimpului renașterii, decât cântecul acela subțire și pătrunzător al rândunicii...”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre subiectele neexprimate subînțelese și incluse. Rezolvați în caiete fișele propuse.

SUBIECTUL NEEXPRIMAT (subînțeles și inclus)

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Firesc –** adj. Care este conform legilor naturii; obișnuit, normal; natural.
- **Grație –** s.f. Finețe, gingășie demonstrate de o ființă în mișcări, atitudini.
- **Panglică –** s.f. Fâșie îngustă de pânză, de mătase folosită ca podoabă.
- **Discret –** adj. Care este rezervat, reținut în vorbe și în acțiuni.
- **Țanțoș –** adj. Impunător prin aspect; semeț, mândru, îngâmfat, fudul.

§ 22. Subiectul neexprimat *(nedeterminat)*

I. TERMINOLOGIE

subiectul nedeterminat
termenul regent

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Copilăria – colt de rai

„Copilăria este vârsta viselor curate, a jocurilor fără sfârșit și a zâmbetelor sincere. Este o perioadă în care timpul pare că se dilată, iar lumea întreagă capătă culoarea imaginației.

Copiii trăiesc fiecare clipă cu uimire și curiozitate: descoperă lumea pas cu pas, întreabă, se joacă, se miră și se bucură de cele mai simple lucruri – o rază de soare, o poveste spusă seara sau un zmeu care zboară în vânt.

Copilăria înseamnă libertate, descoperire și o inimă deschisă către tot ce este frumos. Este începutul unei călătorii lungi, dar pline de magie – o etapă prețioasă, în care omul învață să iubească, să creadă și să viseze.

Copilăria este acea etapă magică în care viața este simplă și plină de culoare. Este perioada în care fiecare zi aduce un nou zâmbet, iar fiecare joacă este un prilej de a învăța. Copilul vede lumea într-o lumină diferită, un loc unde totul este posibil, unde prieteniile sunt sincere, iar fiecare învățătură este prețioasă. Fiecare pas făcut în copilărie este o lecție despre bucuria de a trăi și despre puterea visurilor."

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică subiectele și predicatele din următoarele propoziții din text: *„Copilăria este vârsta viselor curate, a jocurilor fără sfârșit și a zâmbetelor sincere." „Este o perioadă în care timpul pare că se dilată."*
2. Precizează tipul de subiect din următoarele propoziții și explică-l: *„Copilăria este vârsta viselor curate." „Copilul vede lumea într-o lumină diferită."*

3. Identifică subiectul și predicatul din propozițiile următoare și analizează-le: *„Copii trăiesc fiecare clipă cu uimire și curiozitate." „Este începutul unei călătorii lungi, dar pline de magie."*
4. Analizează propozițiile din text și clasifică subiectele: *„Copilăria este acea etapă magică în care viața este simplă și plină de culoare." „Este perioada în care fiecare zi aduce un nou zâmbet, iar fiecare joacă este un prilej de a învăța."*
5. Identifică în text propozițiile cu subiecte subînțelese și explică-le.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

SUBIECTUL NEDETERMINAT se întâlnește în cazul unor predicate care exprimă acțiuni cu valoare generală, care nu poate fi atribuită numai unei anumite persoane.

Exemple: *Bate la ușă. S-a spus la radio. S-a scris în ziar. S-a transmis la televizor.*

În limba română, propozițiile se pot construi fără a exprima subiectul. Deși nu este exprimat, acesta există. În cele mai multe situații, poate fi identificat cu ușurință. Există și cazuri în care, deși propoziția are un subiect.

Exemple: Unde **dai** /și unde crapă/. (Cine **dai**?.....Tu, oricine ai fi)

Bate la ușă. (Cine **bate?**..... Cineva)

A spus la radio/ că mâine va ploua. (Cine **a spus**?..... Cineva)

Scria în ziar/ că examenele încep joi. (Cine **scria**?..... Cineva)

Ai carte/, **ai** parte. (Cine **ai?**..... Tu, oricine ai fi)

Chiar dacă există un subiect al acţiunii, acesta nu poate fi identificat cu exactitate ca fiind o persoană anume. Acest tip de subiect este **nedeterminat**.

Subiectul nedeterminat este *atunci,* când ***nu se indică exact persoana care face acţiunea,*** subînțelegându-se pronumele nehotarât ***cineva***:

Exemple: *Este ger. Firește (fără subiect), că ne va aștepta (subiect nedeterminat). Ninge. Se vede. Se înserează.*

Aceste subiecte nedeterminare sunt ***neidentificate*** *sau* ***neidentificabile*** (din exemplele anterioare).

Există si subiecte nedeterminate care sunt generale și se raportează la orice persoană, având o valoare generală:

- *Cum îți vei așterne, așa vei dormi.* (pers. a II-a sg.)
- *Nu trăim ca să mâncăm, ci mâncăm să trăim.* (pers. I. pl.)
- *Aici se mănâncă bine.* (pers. a III-a sg. a unui vb. reflexiv impersonal).

Subiectul nedeterminat poate fi exprimat prin:

a) pronume personal, de persoana a II-a singular:

• *Ce e rău si ce e bine. / Tu* te-ntreabă și socoate.

b) substantivul *omul* cu valoare generală: *De-ar sti omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi*.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Alege dintre formele de plural propuse, pe cea care se potrivește:

1. Pânza avea o lungime de trei _____ . (coți, coate, coturi)
2. Copilul era lovit la _____ și la genunchi. (coți, coate, coturi)
3. Pentru a repara instalația avea nevoie de țevi și _____ . (coți, coate, coturi)
4. Turma era formată din trei mii de _____ de oi. (capi, capete, capuri)
5. Extremitățile uscatului în mare se numesc _____ . (capi, capete, capuri)
6. Bivolul are _____ mari cu care se apără de prădători. (corni, coarne, cornuri)

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Identifică propozițiile care conțin subiect neexprimat nedeterminat și explică motivul pentru care se folosește acest tip de subiect.

a) Păsările își încep migrarea spre sud. b) În curând, vor apărea primele flori de primăvară. c) A fost anunțat un concert extraordinar pentru toată lumea. d) Se pare că vremea se va încălzi în zilele următoare.

2. Precizează tipul de propoziție (principală sau subordonată) și explică rolul subiectului neexprimat nedeterminat. a) Toată lumea știe că este important să respectăm regulile. b) În această dimineață, au fost anunțate schimbări importante. c) Toți copiii au aflat despre evenimentul ce va avea loc. d) La radio se spune că va ploua toată ziua.

3. Analizează următoarele propoziții și identifică rolul subiectului neexprimat nedeterminat. a) La școală, au avut loc discuții despre importanța educației. b) În curând, va fi organizată o reuniune pentru toți angajații. c) La televizor se vede cum

se desfășoară maratonul. d) S-a auzit un sunet ciudat venind dinspre pădure.

4. Modifică propozițiile, înlocuind subiectul neexprimat nedeterminat cu un subiect exprimat. Explică schimbările.

a) Se știe că educația este esențială. b) Se zice că această zonă este protejată. c) Se presupune că va ploua la sfârșitul săptămânii. d) Se spune că toate biletele au fost vândute.

5. Creează fraze cu propoziții în care subiectele să fie esprimate, utilizând verbe la indicativ, iar apoi explică funcția subiectului. a) _____ sunt multe lucruri de învățat din greșelile făcute. b) _____ va fi o schimbare importantă în programul zilnic. c) _____ a fost spus că evenimentul va începe la ora 10. d) _____ se știe că este nevoie de multă muncă pentru a reuși.

6. Modifică propozițiile astfel încât subiectul să fie exprimat clar, fără a folosi subiectul neexprimat nedeterminat.

a) Se pare că acest proiect va fi implementat în curând. b) La știri, se discută despre schimbările recente. c) Se știe că mulți tineri doresc să urmeze cariera în domeniul tehnologiei. d) Se spune că orașul va fi renovat complet.

7. Identifică subiectului în propozițiile următoare și efectuiază analiza morfo-sintactică a lor. a) Toată lumea știe că acest loc este special pentru noi. b) S-a anunțat că examenele vor avea loc în luna iunie. c) La radio, se menționează că toate procedurile vor fi simplificate. d) În oraș, se vor face lucrări de reabilitare în perioada următoare.

8. Identifică subiectele și predicatele, precizați tipul lor. Arătă părțile de vorbire prin care se exprimă:

a) „Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urâse chiar unei femei cu petre-cerile, mai ales de când are copii.

– Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dumnea-voastră bărbații cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație.” (*Ion Luca Caragiale*)

9. Subliniază subiectele și predicatele și indică felul lor: a) „Pupăza zbrr! pe o dugheană... Eu atunci haț! de sumanul moșneagului să-mi plătească pasărea.” *(Ion Creangă)* b) Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare”. *(Ion Creangă)* c) „... Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru...” d) „Cucul își luă zborul și umbra lui trecu pe alee.” *(M. Sadoveanu)*

10. Identifică propozițiile în care subiectul neexprimat nedeterminat este folosit pentru a exprima o opinie generală și argumentează de ce este utilizat acest tip de subiect.

a) Se consideră că în acest secol, educația trebuie să devină mai accesibilă tuturor copiilor din întreaga lume, pentru a asigura un viitor mai echitabil și mai prosper, unde fiecare individ să aibă șansa de a-și descoperi adevăratul potențial. b) Se știe că, indiferent de vremuri, natura reînvie întotdeauna, iar acest lucru ne reamintește cât de important este să avem grijă de

mediul înconjurător pentru ca și generațiile viitoare să poată experimenta frumusețea și darurile ei.

VI. ATELIER CREATIV

1. Identificați în careul de mai jos, pe orizontală și pe verticală, sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *alegere, a bănui, caraghios, a cere, folositor, hrănire, a lămuri, răutăcios, sfânt, vrăjitorie.*

X	Y	M	C	O	M	I	C	D	L	T	E
N	S	U	S	P	E	C	T	A	L	F	L
M	A	L	I	Ț	I	O	S	D	I	S	U
A	R	P	F	I	W	S	A	C	R	U	C
G	W	E	O	U	T	I	L	B	P	L	I
I	Z	S	T	N	U	T	R	I	R	E	D
E	C	I	R	E	V	E	N	D	I	C	A

SUBIECTUL NEEXPRIMAT (nedeterminat)

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre subiectele neexprimate nedeterminate. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Firește–** adv. Natural, bineînțeles; negreșit, desigur.
- **Extremitate –** s.f. Limită, parte extremă, punct final.
- **A implementa –** vb. A pune în practică, a aplica; a îndeplini, a realiza.
- **Carieră –** s.f. Profesie, ocupație; domeniu de activitate.
- **Dugheană –** s.f. Prăvălie mică (magazin) în care se vând diferite mărfuri.

§ 23. Părţile de vorbire prin care se exprimă subiectul *(substantiv, pronume, numeral)*

I. TERMINOLOGIE

părţile de vorbire
prin care se exprimă subiectul: *substantiv, pronume, numeral*

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Clar de lună

„Lacul se întinde lin, cu apa clară, care reflectă lumina lunii. În jurul său, trestiile se mișcă ușor, iar vântul trece printre crengile salciilor. Sunetul făcut de acestea este calm, iar liniștea nopții adâncește atmosfera. Luna strălucește pe apă și totul pare să fie într-o stare de echilibru perfect. Vântul adie ușor, dar nu tulbură prea mult apa, care rămâne limpede și calmă.

La marginea lacului, trestiile se înclină ușor, iar umbrele lor se formează pe apă.

Sunetul făcut de vântul care trece prin crengi este aproape imperceptibil, dar totuși adaugă o notă de liniște. În fundal, un ulm stă singuratic, iar noaptea se întinde în jur, acoperind totul cu o liniște profundă. Reflexia lunii pe lac rămâne nemișcată, iar totul pare să fie suspendat într-un moment de liniște perfectă.

Lacul continuă să strălucească sub lumina lunii, iar apa reflectă fiecare detaliu al nopții. În jur, totul este calm, iar trestiile se mișcă ușor în bătaia vântului. În liniștea adâncă a nopții, parcă totul se oprește pentru un moment, iar natura se lasă purtată doar de susurul vântului și de unduirea apei…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică și analizează subiectul din propoziția următoare. Precizează partea de vorbire prin care este exprimat subiectul: *„Clara undă argintoasă reflectează alba lună.”*
2. În propozițiile de mai jos, subiectul este exprimat printr-un substantiv, pronume sau numeral? Subliniază subiectul și explică rolul fiecărei părți de vorbire: *„Răsfoirea lor e tristă și în șoapta lor te pierzi.” „Abia vântul șerpuiește printre crengi de salcii verzi.”*
3. Precizează felul subiectului: *„Lacul limpede se mișcă, nalta trestie răsună.” „Noaptea clară într-un basm de magie schimbă balta.”*
4. Identifică subiectul din următoarele propoziții și precizează prin ce parte de vorbire este exprimat. *„Tainic cântă-n ulmul falnic singuraticul cinflor.” „Peste tot plăceri nespuse bat din aripile lor.”*
5. Transformă propoziția *„El doinește, și în ochii-mi se răsfrânge, clară, balta.”* schimbând subiectul din pronume în substantiv. Care este efectul acestei schimbări?
6. Scrie două propoziții în care subiectul să fie exprimat prin numeral și explică de ce ai ales acel numeral pentru subiect.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

RETINE!

Subiectul se exprimă prin:

- **substantiv în cazul nominativ: *Exemplu*:** Dorul meu pe unde pleacă
  Nu-i pasăre să-l întreacă; *(Folclor)*
- **pronume în nominativ:** ***Exemplu:*** Eu pe deal aș semăna
  Dorul și cu Dragostea *(Folclor)*
- **orice cuvânt folosit cu valoare de substantiv:** *Exemple:* Harnicul izbutește. / Al doilea a câștigat. / Binele cere dăruire.
- **verb la infinitiv sau supin:** ***Exemplu:*** A-ți sluji idealul cere perseverență. /E greu de respectat cuvântul dat.

- **numeral*:***
  Exemple: Doi au intrat în casă.
  Al doilea a intrat cântând în clasă.
- **locuțiuni numerale:** *Exemplu:* Aici se mănâncă câte și mai câte.

AFLĂ MAI MULT!

Părțile de vorbire ce pot îndeplini funcția sintactică de subiect (sau prin ce se exprimă subiectul).

1. Substantiv

a) *Florile sunt pe masă.* (substantiv comun simplu)
b) *Floarea-soarelui a înflorit.* (substantiv comun compus)
c) *Nicoleta va sosi mâine.* (substantiv propriu simplu)
d) *Ștefan cel Mare a construit Mănăstirea Putna.* (substantiv propriu compus)
e) *Aducerile-aminte mă înveselesc.* (locuțiune substantivală)

2. *Pronume*

- *personal de politețe*: *Dumneavoastră ne-ați vizitat școala.*
- *personal de întărire*: Însumi v-am văzut în parc.
- negativ: *Nimeni nu a învățat pentru azi.*
- locuțiuni pronominale nehotărâte : *A sunat nu știu cine la ușă.* (*cineva*)

3. *Adjectiv substantivizat:* *Frumosul* în artă impresionează.

Cazurile subiectului

♦ *în nominativ*: în majoritatea cazurilor;

♦ *în acuzativ*: substantive sau pronume precedate de prepoziții *(de, la, prin, printre, din etc.)*

Exemplu: *Știm cu toții.* (fals subiect – de fapt, apoziție!).

♦ în G./**D.:** pronumele relativ *(care, cine, ce)* când întroduce o subordonată, în loc de N, apare uneori, la G.**D.** cu funcția de subiect:

Exemplu: *Mergem fiecare pe la casa'/* ***cui*** *ne are/*.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează enunțurile cu „**o dată**” și „**odată**”:

a) _____ , vara, am fost la râu cu părinții mei. Am intrat numai _____ acolo, unde apa era mai adâncă. b) _____ , demult, am fost în excursie la Ujgorod. Ziua onomastică este _____ importantă pentru el.

2. Alcătuiește câte două propoziții în care să folosești corect „**o dată**” și „**odată**”.

3. Corectează!

a) O dată, demult, am văzut o stea căzând de pe cer. b) Iepurele alergă odată, de două ori spre pădure, acolo unde știa că-și are cuibul. c) Ziua de 28 iunie este odată importantă. d) O dată, vara, am fost la scăldat cu verișorii mei.Mierla cântă odată la geam.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică subiectul în fiecare enunț și precizează prin ce parte de vorbire este exprimat.

a) În liniștea serii de toamnă, copilul visător privea cerul înstelat cu ochii plini de uimire. b) Ei, deși obosiți după drum lung, au ales să continue călătoria prin pădure. c) Cei trei colegi, care lucraseră împreună la proiect, au fost felicitați de profesori. d) Aceasta, deși nu avea experiență, a gestionat situația cu calm și înțelepciune.

2. Identifică subiectele din textul dat, precizând prin ce parte de vorbire sunt exprimat:

„Râul ce izvorăște din munți străbate pădurile adânci, purtând în valuri umbrele norilor și mireasma pământului reavăn. În zori, când ceața se ridică încet, râul pare un șarpe de lumină ce alunecă printre maluri înverzite. Glasul râului care se pierde printre stânci, trezește pădurea și aduce viață în sufletele celor ce-l ascultă. Râul adună în apele lui amintiri din sate, păduri și munți, le poartă cu răbdare și le așază tăcut în inima câmpiei."

În zilele calde de vară, râul fremătător poartă cu sine povești nescrise, șoptite doar de foșnetul frunzelor și de glasul pietrelor."

3. Alege enunțul în care subiectul este exprimat prin numeral și analizează-l morfo-sintactic. Găsiți subiectele și în celelalte enunțuri.

a) Maria, deși tristă, a zâmbit curajos. b) Aceștia nu s-au mai întors niciodată. c) Șapte dintre elevii clasei a VIII-a au reușit să finalizeze testul în timp record. d) El, cu o voce tremurândă, a spus adevărul.

4. Rescrie frazele, înlocuind subiectul exprimat prin substantiv cu unul exprimat prin pronume personal sau numeral:

a) Profesorul le-a explicat elevilor cum se analizează o frază alcătuită din două propoziții. b) Copiii au așteptat nerăbdători începutul spectacolului. c) Artistul și pictorul au colaborat pentru expoziția de la muzeu.

5. Compune o frază alcătuită din două propoziții în care:

a) primul subiect este exprimat prin substantiv propriu, b) iar al doilea, în propoziția coordonată, prin pronume de întărire.

6. Completează frazele de mai jos cu un subiect exprimat prin partea de vorbire indicată între paranteze:

a) …… au fost selectați pentru a participa la olimpiadă. (numeral) b) Deși obosit, ….. a reușit să finalizeze proiectul la timp. (pronume) c) ….. din livadă au căzut în urma furtunii. (substantiv comun) d) Dinspre bucătărie vine (substantiv) ….. plăcut. e) De ce au ezitat (pronume personal) ….. ? f) E greu (verb la supin) ….. o compunere originală. j) Aud vântul (pronume relativ) ….. bate. h) ….. (numeral ordinal) din rând este membru în corul școlii. i) Este ușor ….. (locuțiune verbală la infinitiv).

7. Subliniază subiectele. Menționează apoi partea de vorbire prin care se exprimă, precizând cazul pentru substantive, pronume și numerale cu valoare pronominală

și forma verbală pentru verbe.

a) Ana și-a cumpărat o rochie largă. b) Părerile ei de rău sunt inutile. c) Aceasta va fi returnată de mama ei. d) Două nu vor merge la magazin. e) A schimba un produs cumpărat în grabă este normal. f) De păstrat articolul este mai puțin convenabil. g) Se simte venind frigul. h) Este greu a pune pe roate o afacere. i) Este ușor de băgat de seamă diferența. j) S-a auzit fâl-fâl în aer.

8. Completează spațiile libere din enunțurile de mai jos cu subiecte exprimae prin partea de vorbire indicată între paranteze.

9. Rescrie enunțurile de mai jos, corectând greșelile de orice fel.

„Fluture este un insectă frumoasa care zboară printre florile colorate. Are aripi mari, care stralucesc în soarele cald de vara. El se hrănește cu nectar dulce din floare și se odihnește pe frunzele verde. Unele fluturi zboară de dimineața până sara târziu, cautând parfum și lumină. Copii iubesc să prindă fluturi și să le privească atent, ținându-le pe palmă ca să nu fugă."

10. Alcătuiește trei propoziții în care să existe subiecte neexprimate: incluse, subînțelese, nedeterminate și arătați prin ce se deosebesc.

Am înțeles acum! Vrei exerciții care să fie mai complexe, dar fără corectare. Iată două noi exerciții:

11. Identifică subiectul din propozițiile următoare și precizează ce parte de vorbire exprimă subiectul (substantiv, pronume, numeral).

a) Călătorii se plimbă prin pădurea fermecată, admirând frumusețea naturii.
b) Mulțimea de oameni aștepta cu nerăbdare concertul de pe stadion.
c) Răsăritul de soare aduce o lumină blândă asupra câmpului.
d) Fiecare pas făcut pe aleea pietruită este o amintire prețioasă.

VI. ATELIER CREATIV

1. Rezolvați rebusul, reamintindu-vă părțile de vorbire.

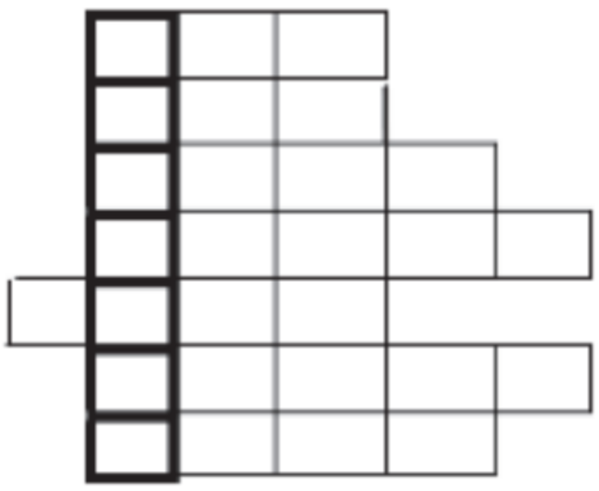

1. Antonimul cuvântului *„jos"*.
2. Numeralul cardinal din propoziția *„Am un pix alb."*
3. Sinonimul cuvântului *„viteaz"*.
4. Adjectivul din propoziția *„Copilul isteț e apreciat."*
5. Antonimul cuvântului *„a pleca"*.
6. Numeralul din propoziția *„Încă cinci îmi trebuie."*
7. Antonimul cuvântului *„moale"*.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Echilibru –** s.n. Stare de repaus a unui corp; stare staționară a unui fenomen.
- **Imperceptibil –** adj. Care nu poate fi perceput; neobservat, insesizabil.
- **Reavăn –** adj. Care are suficientă umiditate.
- **A reflecta –** vb. A răsfrânge direcția de propagare a luminii, a undelor.
- **Susur –** s.n. Zgomot lin produs de curgerea apei, de frunzele mișcate de vânt.

§ 24. Subiectul unor verbe personale folosite ca impersonale. Propoziţii fără subiect

I. TERMINOLOGIE

propoziţii fără subiect
verbe impersonale
subiect inexprimabil

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Tainele oceanului

„Oceanul este un vast teritoriu plin de mistere, care acoperă mai mult de 70% din suprafața Pământului. Fiecare val care se sparge la mal ascunde o poveste nespusă, iar adâncurile oceanului sunt neexplorate în totalitate. Aici trăiesc numeroase specii de animale și plante, multe dintre ele încă neidentificate de oameni. Oceanul este sursa unor bogății naturale, dar și o forță puternică, capabilă să schimbe peisaje și să influențeze clima planetei.

În adâncurile sale, apa este misterioasă și de nepătruns pentru majoritatea ființelor umane. Cei care au avut curajul să exploreze fundul oceanului au descoperit o lume complet diferită de cea pe care o știm, cu creaturi ciudate și peisaje subacvatice uimitoare. Tainicele adâncuri ale oceanului ne arată cât de mică este, de fapt, cunoașterea noastră despre acest imens corp de apă.

Oceanul joacă un rol crucial în echilibrul ecologic global. Este sursa de oxigen pentru multe forme de viață și reglează temperaturile Pământului prin curenții săi. Cu toate acestea, oceanul este și vulnerabil la activitățile umane, cum ar fi poluarea și schimbările climatice, care amenință sănătatea sa. Astfel, este esențial să învățăm mai multe despre ocean și să protejăm acest imens rezervor de viață.”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică subiectul propoziției „*Oceanul ascunde multe mistere*.” și explică rolul său în propoziție.
2. În propoziția „*Adâncurile oceanului sunt pline de viață*,” subiectul este exprimat printr-un substantiv sau un alt tip de parte de vorbire? Justifică răspunsul.
3. Cum se exprimă subiectul în propoziția „*În adâncurile sale se află creaturi necunoscute*”? Identifică dacă subiectul este simplu sau complex.
4. În propoziția „*Se spune că oceanul ascunde secrete adânci*,” care este subiectul și de ce îl consideri subînțeles?
5. Identifică subiectul din propoziția „*Valurile mângâie țărmul, iar pescarii se aven-*

turează pe mare." Explică dacă este un subiect simplu sau compus.

6. În propoziția „*Oceanul are o frumusețe tăcută, care fascinează pe toți cei care îl privesc,*" identifică subiectul și explică dacă este exprimat printr-un substantiv sau pronume.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Propoziții fără subiect

Există propoziţii care nu pot avea subiect. Predicatul acestor propoziţii este un verb care nu are un autor al acţiunii şi care arată un fenomen al naturii.

Exemple: Plouă *de trei zile.* (Cine **plouă?**)
Se înserează *mai devreme.* (Cine **înserează**?)
S-a înnoptat *deja.* (Cine **a înnoptat**?)

De asemenea, nu au subiect propoziţiile care au predicatul exprimat prin expresii: ***e bine, e rău, a-i părea bine, a-i arde de ceva, a i se urî cu/de ceva.***

Identificând subiectul propoziţiilor de mai jos, vei observa că nu există un autor al acţiunii exprimate de verb:

Exemple: **Se desprimăvărează**. Acum două săptămâni **ningea** abundent. Aseară **fulgera**. **E bine** de cei isteţi.

CONCLUZIE: Pentru că există verbe/ expresii care exprimă acţiuni fără autor, există şi propoziţii fără subiect.

Nu pot avea subiect:

a) propoziţiile care au predicatul exprimat printr-un **verb impersonal** *(diateza activă sau reflexivă)* şi arată fenomene ale naturii (n-au niciun autor al acţiunii): *Plouă. Ninge. Tună. Se înserează. Se înnoptează.*

b) nu au subiect propoziţiile cu predicate exprimate prin expresii impersonale:
E rău de noi. E vai de voi etc.

c) propoziţiile cu PN exprimat prin expresii impersonale:
E greu. E bine. E vai.

Subiectul este inexprimabil (nu se poate exprima, deoarece acţiunea nu poate fi atribuită unei persoane şi propoziţia n-are subiect): *Afară plouă [1]/ şi tună. [2]/*

Această categorie de subiect se întâlneşte în propoziţiile care au *predicatul exprimat printr-un verb impersonal ca înteles* şi *unipersonal ca formă* care se *referă la fenomene ale naturii*.

În vorbirea (creaţia) populară aceste verbe pot avea un ***subiect intern***:
Ploaia plouă sau ***un subiect obişnuit*** dacă sunt folosite cu *sens figurat*:
El tuna şi fulgera de supărare.

REŢINE!

PREDICATUL (verbul şi verbul copulativ) se acordă cu subiectul în persoană şi în număr.

Exemple: Dorm şi ***florile***-n grădină. *(Mihai Eminescu)*
Dintr-un timp şi ***vântul*** tace. *(George Coşbuc)*
Verzi sunt ***dealurile*** tale *(Alecu Russo)*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează spațiile punctate cu „**i-au**” și „i**au**”:

După concursul de matematică, profesorii ….. lăudat pe cei mai buni. ….. spus lui Marcel să lucreze mai multe probleme. Eu ….. o culegere de la librărie, să lucrez împreună cu el. Îmi doresc să ….. și eu mereu premii la olimpiadă. În drum spre casă, ….. un buchet de flori pentru sora mea, care a luat premiul întâi.

2. Scrie forma potrivită după model:

<u>timpul trezent</u>	<u>perfectul compus</u>
îi spun	***i-au spus***
îi arată	……
îi aduc	……
îi oferă	……
îi dă	……

3. Alege forma corectă a cuvântului din paranteză:

a) Iezii (i-au/iau) promis caprei că vor fi cuminți. Ei (i-au/iau) în serios sfaturile mamei. Aceștia se (i-au/iau) la trântă. Sunetele scoase de lup (i-au/iau) speriat grozav. Cel mijlociu și cel mic (i-au/iau) măsuri și se ascund prin casă. Rugăminţile iedului mic nu (i-au/iau) înduioșat inima fratelui mai mare de a nu deschide ușa. Simţurile lupului (i-au/iau) fost de folos în a-i descoperi pe cei doi iezi cucuieți.

4. Completează spațiile punctate:

a) Lui Dan ….. plăcut prăjiturile. b) Nu ….. venit bine hainele, pentru că croitorii ….. luat măsura greșit. c)Vreau să ….. diploma de onoare.

5. Corectează greșelile: I-au paltonul din cuier. Iau auzit vorbind în șoaptă. I-au un pahar cu lapte. O iau cu mine pe Angela.

VERIFICĂ:

Se scrie:	**Se verifică:**
IA: Ion ia cartea.	**IA** este un singur cuvânt; poate fi înlocuit cu verbul <u>a lua</u> (Ion a luat cartea).
I-A: Dan i-a întrebat pe ei.	**I-A** este format din două cuvinte care se scriu separat și se rostesc împreună; **I** (pronume personal neaccentuat) *„**A** întrebat” (verb la perfectul compus).*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Scrie în cairt frazele, identifică subiectele. Alege fraza în care propoziția are un verb personal folosit impersonal și nu are subiect:

a) În fiecare dimineață, se spune la știri că vremea se va răci brusc. b) Părinții povestesc copiilor basme frumoase înainte de culcare. c) Într-o atmosferă liniștită, profesorul explică elevilor noțiuni noi. d) Pe strada principală, un băiat cântă la vioară pentru trecători.

2. Identifică propoziția care este fără subiect, având verb impersonal:

a) Este important să învățăm zilnic pentru a progresa. b) Bunica pregătește cu grijă plăcinte pentru toată familia. c) Copiii se joacă în curtea școlii până la lăsarea serii. d) Mama i-a așteptat ore întregi, cu masa pusă și casa curată.

3. Descoperă subiectele și predicatele, indicând felul lor:

a) „ – Aici este ceva! Sună diferit de restul podelei!

– Bineînțeles, îl ironiză Dan, o fi o comoară! Sau un cuib de șobolani.

– Nu, precis se află ceva! Vreau să cercetez, zise Dinu...”

b)„ – Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile, și neamul...

Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta: râul, ramul,

Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este...” *(Mihai Eminescu)*

c) În zilele ploioase, se circulă cu greutate prin centrul orașului aglomerat. d) Autobuzele sosesc rar și sunt pline de călători obosiți. e) Tatăl citește liniștit ziarul în sufragerie, lângă fereastră. f) Fratele mai mare aleargă după câinele jucăuș în curte. g) S-a întâmplat un accident la ieșirea din sat, în dimineața devreme. h) Vecinul a plecat grăbit, uitându-și cheile pe masă. i) Păsările zboară deasupra câmpului în liniștea dimineții. j) Copiii își fac temele în sufragerie, în timp ce ascultă muzică.

4. Analizează sintactic propozițiile. Ce exprimă acțiunea verbului-predicat:

a) Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare. *(Ion Creangă)* b) E greu să găsești un prieten adevărat. c) E bine să faci sport. d) E vai de omul ce se ia cu gândurile. d) Se aud voci îndepărtate în liniștea nopții de toamnă. e) Elevii discută între ei în pauză despre planurile de vacanță. f) Călătorii coboară din tren obosiți și grăbiți. g) Pe masă, bunica a lăsat o farfurie cu prăjituri.

5. Analizează subiectele și predicatele din propozițiile de mai jos. În care subiectul lipsește, iar verbul este impersonal:

a) Se pare că vor exista schimbări majore în programul activităților. b) Profesorul pare îngândurat în fața clasei gălăgioase. c) Mama pare obosită după o zi întreagă de muncă. d) Elevul pare atent în timpul orei de geografie.

6. Transcrie enunțurile și stabilește prin ce sunt exprimate predicatele. Dar subiectele? Numește felul lor: „Ploaia a început liniștit, fără tunete sau fulgere. Se simte un miros proaspăt de iarbă udă. Cerul s-a acoperit cu nori grei. S-a răcorit deodată în toată grădina. Copiii privesc prin geam picăturile care se rostogolesc. Se aud stropii cum lovesc acoperișul. Frunzele foșnesc ușor sub picaturile mărunte. Se așteaptă o ploaie lungă și domoală.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere despre, pornind de la începutul dat. Folosiți propoziții fără subiecte.

„Plantele medicinale sunt folosite din cele mai vechi timpuri pentru menținerea sănătății și tratarea diferitelor boli. Menta, mușețelul, sunătoarea, teiul sau

gălbenelele sunt doar câteva exemple de plante cu proprietăți terapeutice. Ele conțin substanțe active care pot calma durerea, reduce inflamațiile sau întările sistemul imunitar. Ceaiurile sau unguentele preparate din plante medicinale sunt adesea o alternativă naturală la tratamentele medicamentoase.

Cunoașterea și folosirea corectă a plantelor medicinale contribuie la o viață mai echilibrată și mai sănătoasă. În general, ele pot fi întâlnite în păduri, pajiști, câmpuri sau chiar în grădini…”

ÎN LUMEA CUVINTELOR…

- **Alternativă –** s.f. Posibilitate de a alege între două căi, două soluții etc.
- **Unguent –** s.n. Preparat farmaceutic de uz extern, pomadă, cremă.
- **A regla –** vb. A reduce sau mări regimul de funcționare a unui sistem tehnic.
- **A explora –** vb. A cerceta o regiune necunoscută, mai ales în scop științific.
- **Echilibrat –** adj. Care se află în stare de echilibru; cumpănit, chibzuit.

§ 25. Acordul predicatului cu subiectul
(acordul logic și acordul prin atracție)

I. TERMINOLOGIE

acordul logic
acordul prin atracție

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Importanța protejării mediului înconjurător

„Mediul înconjurător reprezintă baza existenței pe Pământ, iar protejarea lui este esențială pentru sănătatea noastră și pentru echilibrul natural al planetei. De-a lungul decadelor, impactul poluării și al schimbărilor climatice a devenit tot mai evident, iar efectele acestora se resimt nu doar asupra naturii, ci și asupra vieții umane.

Poluarea aerului, apei și solului reprezintă cele mai mari pericole pentru mediul înconjurător. Gunoaiele de plastic, emisiile de gaze cu efect de seră și defrișările masive au un impact direct asupra ecosistemelor și, implicit, asupra sănătății noastre. Poluarea aerului contribuie la creșterea incidenței bolilor respiratorii, în

timp ce apa contaminată provoacă numeroase afecțiuni. De asemenea, solurile afectate de substanțe toxice sunt incapabile să susțină viața plantelor și animalelor. Astfel, protejarea mediului presupune reducerea acestor poluări prin reciclare, reducerea consumului de plastic și utilizarea unor surse de energie mai ecologice.

Un alt aspect important este conservarea biodiversității. Fiecare specie de plante și animale joacă un rol esențial în menținerea echilibrului ecologic al planetei. Din păcate, multe dintre acestea sunt pe cale de dispariție din cauza distrugerii habitatelor naturale și a vânătorii ilegale. Pădurile, zonele umede și mările sunt resurse esențiale pentru viața pe Pământ, iar protejarea acestora este crucială pentru a preveni pierderea biodiversității. Conservarea mediului natural ajută la menținerea unui echilibru ecologic sănătos, care beneficiază atât animalele, cât și oamenii…"

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Care este subiectul propoziției *„Mediul înconjurător reprezintă baza existenței pe Pământ"*?
2. Prin ce parte de vorbire este exprimat subiectul propoziției *„Poluarea aerului, apei și solului reprezintă cele mai mari pericole pentru mediul înconjurător"*?
3. Care este predicatul propoziției *„Poluarea aerului contribuie la creșterea incidenței bolilor respiratorii"*?
4. Care este subiectul propoziției și prin ce părți de vorbire se exprimă *„Gunoaiele de plastic, emisiile de gaze cu efect de seră și defrișările masive au un impact direct asupra ecosistemelor"*?
5. Ce tip de subiect are propoziția *„Pădurile, zonele umede și mările sunt resurse esențiale pentru viața pe Pământ"*?
6. Care este subiectul propoziției, indifă felul lui *„Conservarea mediului natural ajută la menținerea unui echilibru ecologic sănătos"*?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Predicatul *(verbul și verbul copulativ) se acordă cu subiectul în persoană și în număr.* ***Exemple:*** *Dorm și florile-n grădină. (Mihai Eminescu)*

Dintr-un timp și vântul tace. (George Coșbuc)

Verzi sunt dealurile tale. (Alecu Russo)

• Predicatul exprimat printr-o formă de pasiv reflexiv sau prin reflexiv impersonal se acordă cu subiectul, deși acesta nu este autorul acțiunii: *S-a amânat* ***întrunirea.*** *Se zăresc* ***nori.***

• Dacă subiectul este exprimat prin substantiv colectiv, *stol, turmă* etc., predicatul este fie la singular, fie la plural, în funcție de numărul substantivului: *Au venit* ***stolurile*** *de păsări.* ***Stolul*** *de vrăbii a zburat.*

• Cazuri speciale – verbele *a durea, a plăcea, a conveni,* precedate de un pronume personal în acuzativ sau dativ, se acordă astfel:

Acordul subiectului multiplu:

✓ dacă termenii subiectului sunt persoane diferite, persoana I are prepondere asupra celorlalte și persoana a II-a asupra persoanei a III-a; ***Eu și sora*** mea plecăm. ***Tu și ea*** plecați.

✓ dacă termenii subiectului sunt în raport de coordonare copulativă, verbul (predicatul) se află la plural: ***Munca şi perseverenţa*** *aduc succesul.*

✓ dacă termenii subiectului sunt însoţiţi de un element de negaţie, verbul (predicatul) poate fi la plural sau la singular: ***Nici mama, nici tata*** *n-a venit.*

sau la plural: ***Nici eu, nici fratele*** *meu n-am plecat.*

✓ dacă termenii subiectului se află în raport de coordonare disjunctivă, verbul (predicatul) este la singular: ***Eu sau tu*** *vei fi premiat.*

✓ dacă termenii subiectului sunt nume de persoană, masculinul are prioritate. ***Ion, Elena şi Maria*** *au fost chemaţi la bibliotecă.*

✓ dacă termenii subiectului sunt nume de lucruri, obiecte etc., acordul predicatului se face cu cel mai apropiat. *Rochia, pantoful si poşeta* ***sunt vopsite proaspăt.***

AFLĂ MAI MULT!

Acordul este potrivirea de formă dintre două cuvinte, în principiu, cuvântul regent impunând determinantului său o anumită formă gramaticală *(gen, număr, caz, persoană)*. De exemplu, atributul exprimat prin adjectiv preia genul, numărul şi cazul substantivului regent.

- Raportul sintactic dintre subiect şi predicat are unele particularităţi, motiv pentru care este considerat un raport de interdependenţă: predicatul stă la persoana şi numărul pe care îl impune subiectul: *Noi mergem la şcoală*. *Tu eşti inteligent*.
- Când numele predicativ este un adjectiv, acesta se acordă cu subiectul în gen şi număr: *Rezolvarea este dificilă*. *Copiii sunt cuminţi*.
- Fiecare dintre cele două părţi principale de propoziţie impune celeilalte o anumită formă, ceea ce face să se vorbească de un raport de interdependenţă.

Acordul logic *(după înţeles)*

- Uneori, când subiectul propoziţiei este un substantiv colectiv, urmat de un determinant la plural, indicând membrii acestei colectivităţi, se dă prioritate înţelesului şi verbul se acordă cu acest al doilea substantiv, care impune ideea de pluralitate: *Mulţimea beneficiarilor* ***au reclamat*** *că lucrările nu s-au terminat la timp. Majoritatea elevilor* ***au răspuns*** *foarte bine la examen.*
- Când subiectul este pronumele *fiecare*, însoţit sau nu de o determinare la plural, el poate fi acordat cu un predicat la plural, dacă în propoziţie există un complement distributiv **(fiecare):** ***Au sădit fiecare câte*** *un pom în grădina şcolii.*
- Când subiectul este *nici unul* (echivalent cu *toţi*) verbul poate stă la plural: ***Nici unul nu ştiam*** *poezia.*

Acordul prin atracţie

- Uneori predicatul nu se acordă cu subiectul lui, cum ar fi normal, ci cu un alt cuvânt mai apropiat ca poziţie de predicat şi care se impune atenţiei. Este vorba, în acest caz, de acord prin atracţie:

De exemplu, există tendinţa de a acorda verbul nu cu subiectul său, ci cu numele predicativ: *Subiectul piesei* ***erau*** *trandafirii* (şi nu ***era*** *trandafirii* – cum ar fi corect). *Două milioane de lei* ***este*** *o sumă mare* (şi nu ***sunt*** *o sumă mare* – cum ar fi corect).

Aceste construcţii sunt greşite. În ciuda acestui fapt, ele sunt din ce în ce mai

frecvente astăzi: *În ce **privesc** declarațiile martorilor, ele coincid. Ce-**s** cu banii ceia?*

▪ Acordul după înțeles și mai ales cel prin atracție sunt *abateri de la normele limbii literare*, deși există unele situații când acestea sunt tolerate: *A fost odată un moș și o babă…*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

♦ ***A nu se confunda S** (subiectul) **cu N.P** (numele predicativ).*

În unele propoziții cu predicatul exprimat prin verbul **a fi,** subiectul poate fi recunoscut după ceea ce denumește substantivul prin care este exprimat:

- anotimpuri: ***e iarnă; e toamnă*** etc.;
- părți ale zilei: ***e o amiază; e o seară;***
- fenomene atmosferice: ***frig; e ceață*** etc.;
- senzații sau stări sufletești: *mi-e **dor;** mi-e **frică,** mi-e **rușine** etc.*

♦ ***A nu se confunda S cu C.D**. (complementul direct)*

Subiectul propozițiilor cu predicatul exprimat prin pasivul reflexiv sau printr-un verb reflexiv impersonal stă, de obicei, după predicat.

▪ *S-au corectat **lucrările.** Se aud **voci** de copii.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Arătă valoarea morfologică a cuvintelor: *unu, alt* în exemplele următoare; precizați și funcția lor sintactică (unde este cazul): a) „Unu” este o cifră. b) Unul râde, doi plâng. c) Unul râde, altul desenează. d) Alt elev a venit în clasă. e) Altul nu mai este aici.

2. Identifică subiectele din textele următoare (după ce ați aflat predicatul): a) „ – O țară, ca să aibă de toate, trebuie să se bucure de pace, îi plăcea lui Alexandru cel Bun să repete.” b) „În alte locuri pot fi munți mult mai mari sau fluvii puternice, marea sau oceanul; aici Rarăul reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii, latura cosmică a vieții și a istoriei.” *(Geo Bogza)* c) „E ușor a scrie versuri.” *(Mihai Eminescu)* d) „Mi-e sete de repaos. ” *(Mihai Eminescu)* e) „Iar apa vie, care ne învia și pe noi ca pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege și de pământul acesta.” *(George Coșbuc)*

3. Indică subiectele din următorul text și analizează-le sintactico-morfologic: „Zburau lebedele în stol, din ținuturile înghețate, spre țările calde. Zburau peste mare... pe cer se afla luna și lebedele vedeau apa albăstruie licărind jos, departe...”

4. Identifică subiectele și predicatele în exemplele date. Analizează-le sintactico-morfologic: a) „Și cum s-a întors împărăteasa cea tânără seara acasă, a poruncit să-i facă un foc bun în sobă.” *(Ion Creangă)* b) „Ale tale gene lungi/ leagă, mamă, cer de lunci.” *(G. Vieru)* c) Bine a zis/ cine a zis/ că surcica nu sare departe de trunchi.

5. Alcătuiește propoziții în care să ai subiecte exprimate prin toate tipurile de pronume (personal, personal de politețe, de întărire, posesiv, demonstrativ, neho-

tărât, negativ, interogativ şi relativ).

6. Schimbă forma predicatelor din paranteze, astfel, încât sa se realizeze acordul predicatului cu subiectul:

a) Noi (pictez) un tablou. b) Anişoara (merg) la şcoală. c) Alin (citesc) cursiv. d) Calul (alerg) după mânz. e) Pomii (înfloreşte).

7. Alege forma corectă a predicatelor din paranteză pentru a realiza acordul: a) În grădină (a înflorit, înfloresc) crinii. b) Imaginile (este, sunt) reale. c) Copiii (culeg, culege) mure coapte. d) Elevii (a ieşit, au ieşit) în recreaţie. e) El şi ea (râde, râd) de veveriţele zglobii.

8. Alege din coloana alăturată predicatele potrivite şi formează propoziţii:

a) O vrabie _____ sub streaşină.
b) _____ crestele munţilor.
c) Noaptea _____ încet.
d) Luminile _____ .
e) Roua _____ pe firele de iarbă.
f) Pe lac broaştele _____ .

va cânta, vor cânta
se zăresc, se zăreşte
a căzut, au căzut
dorm, doarme
cobor, coboară
se stinge, se sting

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiţi o minicompunere, în care să folosiţi diferite tipuri de subiecte. Folosiţi începutul dat. Subliniaţi subiectele şi predicatele. Precizaţi acordul dintre părţile principale ale unei propoziţii.

Munca bună mult adună

„Să dăm mare importanţa muncii şi a dăruirii de sine în tot ceea ce facem. Este uşor să ne lăsăm pradă tentaţiei de a obţine rezultate rapide, dar adevărata valoare vine din munca perseverentă, din dedicarea pe care o punem în fiecare sarcină.

De-a lungul vieţii, am învăţat că fiecare pas mic pe care îl facem cu responsabilitate ne aduce mai aproape de obiectivele noastre.

Nu este vorba doar despre obţinerea unui rezultat final, ci despre procesul în sine, despre lecţiile învăţate şi despre satisfacţia muncii bine făcute…”

2. Scanaţi codul QR şi aflaţi mai multe informaţii despre tema studiată. Rezolvaţi în caiete fişele propuse.

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **A impune –** vb. A constrânge pe cineva să accepte, să facă ceva; a obliga.
- **A coincide –** vb. A fi identic, a se potrivi întocmai.
- **A polua –** vb. A contamina mediul cu substanţe chimice nocive.
- **Tentaţie –** s.f. Ispită, ademenire, atracţie.
- **Biodiversitate –** s.f. Existenţa diverselor ecosisteme pe glob.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. Subiectele exprimate pot fi: a) simplu, multiplu, complex, inclus; b) simplu, multiplu, complex, reluat; c) subînțeles, inclus, nedeterminat.

2. Determinați subiectul reluat în următorul enunț:

- *Omul care nu muncește, acela nu mănâncă*.

a) omul; b) acela; c) care.

3. Stabiliți tipul subiectului din exemplul: *Ploile și furtunile au distrus recolta*.

a) exprimat reluat; b) exprimat multiplu; c) exprimat complex.

4. Precizați partea de vorbire prin care se exprimă subiectul în următorul exemplu: *„El vine se înalță, în cercuri line zboară... (Vasile Alecsandri)*

a) *el* – pronume personal accentuat; b) *cercuri* – substantiv comun;
c) *line* – adjectiv calitativ.

5. Subiectul din exemplul: *„Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună...”* este:
a) exprimat simplu; b) exprimat reluat; c) exprimat complex.

6. Precizați tipul subiectului neexprimat în enunțul: *Te-ai gândit la vacanță.*

a) subiect subînțeles; b) subiect nedeterminat; c) subiect inclus.

7. În enunțul: *Bunica a venit la noi și ne-a povestit întâmplarea*.
în propoziția a doua subiectul este: a) subînțeles; b) nedeterminat; c) inclus.

8. Identificați caracteristicile subiectului neexprimat nedeterminat:

a) este exprimat într-o propoziție anterioară și subînțeles în persoana a III-a a verbului-predicat;
b) este subînțeles în desinența verbului-predicat;
c) este neprecizat, neidentificat într-o anumită persoană.

9. Identificați subiectul în enunțul: *„Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt...”*
Indicați cazul la care se află.

a) izvoară – c. Ac.; b) iarba – c. N.; c) de omăt – c. Ac..

10. Identificați caracteristicile subiectului *exprimat reluat*:

a) este exprimat într-o propoziție anterioară și subînțeles în persoana a III-a a verbului-predicat; b) este subînțeles în desinența verbului-predicat;
c) este neprecizat, neidentificat într-o anumită persoană.

11. Indicați numărul subiectelor în fraza de mai jos: *„ – Dar ție, Cenușăreaso, ce-ți dorește inima/ să-ți aduc?/întrebă taică-său, într-un sfârșit.”/ (Frații Grimm)*

a) trei subiecte exprimate; b) două subiecte exprimate și un subiect neexprimat inclus; c) trei subiecte neexprimate.

12. Subiectele din fraza dată sunt în ordine: *„Și,/ cum ajung în iarmaroc,/ încep a mă purta țanțoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza în mână,/că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor.”*

a) 1 – subiect inclus, 2 – exprimat simplu, 3 – exprimat simplu; b) 1 – exprimat simplu, 2 – subiect inclus, 3 – exprimat simplu; c) 1 – neexprimat, 2 – subiect inclus, 3 – exprimat simplu.

- ❖ Continuați compunerea, folosiți diferite tipuri de subiecte.
- ❖ Analizați câteva subiecte la alegere.

Grădina sufletului nostru este un loc tainic, unde fiecare gând și fiecare trăire se reflectă în florile ce o înfrumusețează. Asemenea unei grădini adevărate, și sufletul nostru are flori ce trebuie îngrijite cu dragoste.

Când în grădina sufletului nostru se află spinii patimilor – acele dureri și supărări care ne frâng inima – suntem adesea tentați să-i îndepărtăm cu orice preț. Însă, de multe ori, acest lucru nu face decât să ne rănească și mai tare. Așadar, nu trebuie să ne concentrăm pe spini, ci să îngrijim florile care înfloresc în sufletul nostru: iubirea, stima, curajul și prietenia…

Iubirea este floarea cea mai minunată pe care o putem cultiva. Ea trebuie udată zilnic cu bunătate, răbdare și înțelegere. Când iubirea crește, ea se răspândește și alungă spinii urii. La fel, stima, atunci când este hrănită cu grijă, ne face să ne simțim valoroși și încrezători…

§ 26. Atributul. Elementele regente ale atributului

I. TERMINOLOGIE

atribut: acordat ***adjectival***
substantival
pronominal
verbal
adverbial
interjecțional
neacordat

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

„Primăvara își face simțită prezența cu o căldură blândă, iar în aer plutește un miros proaspăt de pământ umed și flori. Pe câmpuri, iarba crește rapid, acoperind pajiștile de un verde vibrant. Florile de primăvară se deschid timid, iar lalelele și viorelele colorează pajiștile, aducând o explozie de culoare în peisajul ce renaște.

Păsările, care au plecat spre locuri mai calde, se întorc înapoi, aducând cu ele un vuiet de veselie. Cocostârcul alb, cu picioare lungi și cu eleganță, plutește deasupra câmpului, în timp ce cucul își face auzită cântarea dintr-o pădure apropiată, iar fiecare tril al păsărilor pare să îmbogățească aerul cu bucurie. Cocostârcii își fac cuiburi pe casele oamenilor și pe copaci, pregătindu-se să-și adăpostească puii care vor veni. Voci de păsări se amestecă în cântecul lin al vântului, iar natura întreagă pare să se trezească la viață. Cântăreții cerului se întrec în glasuri, răspândind melodii dulci și clare, care umplu aerul cu o armonie perfectă.

Fiecare pasăre pare să se bucure de reîntoarcerea acasă, aducând o fărâmă din primăvara care se așterne peste întreaga lume. Natura pare în echilibr, iar cerul pare mai vast, mai aproape, ca o pânză pe care zborurile lor lasă urme de libertate…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Care este rolul subiectului în propoziția *„În dimineața liniștită, păsările își încep cântecul cu o melodie plină de veselie”*? Prin ce este exprimat subiectul?
2. Identifică predicatul în propoziția *„Între arborii înalți, cocostârcii și-au construit cuiburi și au început să își crească puii.”* Ce fel de predicat este?
3. Cum se exprimă acțiunea în propoziția *„Căldura soarelui din primăvară face ca natura să se trezească la viață”*? Care este rolul predicatului?
4. Ce funcție are cuvântul *„păsările”* în propoziția *„În zori de zi, păsările ciripesc vesel printre ramuri, aducând vestea unei noi zile de primăvară”*? Ce părți de vorbire formează subiectul și predicatul?
5. În propoziția *„Prin pădurea adâncă, vântul adie ușor, iar frunzele foșnesc pe pământ”*, cum sunt legate subiectul și predicatul?
6. În propoziția *„Cocostârcii zboară sus pe cer, urmând drumul pe care l-au parcurs de fiecare dată în fiecare primăvară”*, ce informații oferă subiectul și predicatul despre acțiune? Prin ce este exprimat subiectul și predicatul?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributul și complementul sunt părți secundare de propoziție.

REȚINE!

ATRIBUTUL este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare de substantiv (pronume, numeral sau adjectiv substantivizat).

Atributul răspunde la întrebările: *care?, ce fel de?, cât?, câtă?, câți?, câte?, al (a, ai, ale) cui?*

Exemplu: *Un râu* ***falnic de lumină*** *se revarsă peste munte. (Vasile Alecsandri)*

Atributul se recunoaște după întrebări și după termenul regent.

Termenul regent al atributului poate fi:

- un substantiv: Băutura *cea mai bună* /Este apa de izvor. *(Folclor)*

- un pronume: Toate *acestea* vor fi rezolvate cât mai repede.

- un numeral: Trei *dintre ei* sunt arheologi.

- o parte de vorbire cu valoare de substantiv: Culesul *merelor* era în toi.

REȚINE!

Conform felului de legătură a atributului cu termenul regent distingem: **atribute acordate** și **atribute neacordate.**

Atributul acordat se acordă în gen, număr și caz cu termenul regent:

Exemplu: Munca ***bună*** mult adună. (genul feminin, numărul singular, cazul N.)

Atributul neacordat nu ia forma de gen, număr și caz a termenului regent:

Exemple: Nemărginire ***de cer***. Stele ***de aur***. Există un singur drum: cel ***al miresmei de laur***. *(Grigore Vieru)*

REȚINE!

Tipul atributului se stabilește după partea de vorbire prin care se exprimă.

Atributele se clasifică în:

- atribute adjectivale: Peste sat se aprinse o dimineață ***senină și caldă***.

- atribute substantivale: La răsăritul ***soarelui*** cerul era senin și limpede.

- atribute pronominale: După o iarnă grea, ***toată*** lumea e dorită de căldură.

- atribute verbale: Valurile ***spumegânde*** ale mării se loveau de stânci.

- atribute adverbiale: Eu sunt Luceafărul ***de sus***,... *(Mihai Eminescu)*

- atribute interjecționale: Sunetul ***tic-tac*** al ceasornicului îi răsuna în urechi.

Atributul, de obicei, se află după termenul regent. ***Exemplu:*** Undeva, adânc, în măduva copacului, s-a trezit freamătul **cel verde** ce-o să tot șoptească o vară întreagă, apoi pe urmă o să mai zacă printre copaci frunze **mari,** frunze **galbene,** frunze **zimțate.** *(I. Druță)* Ordinea aceasta nu e fixă, atributul apărând și în prepoziție față de termenul regent. Inversia e caracteristică pentru stilul poetic. Mai des se inversează atributul acordat.

Vălurânde grâne –
Strămoşeşti ţarâne.
Îl ştiu cel mai mândru,
Îl ştiu cel mai drag.

(Dumitru Matcovschi)

• **Atributul neacordat** de obicei se plasează în postpoziţie faţă de termenul regent.

Exemplu: Am văzut urme **de pasăre-n** aer.
Era ca un şuier **de nai** tremurat.
Unde-a atins pasărea pământul
Semn **de floare** s-a arătat. *(Iulian Filip)*

• **Atributul neacordat** prepozitiv se întâlneşte mai rar.

Exemplu: Şerpii lungi se-ncolăcează sub a **nuferilor** floare. *(Vasile Alecsandri)*

Punctuţia atributului:

❖ Nu se despart prin virgulă atributele aşezate lângă substantivul determinat, atunci, când atributele sunt folosite pentru a identifica sau califica obiectul exprimat prin substantiv. Aceste atribute sunt numite necesare şi fără ele textul n-ar avea sens.

În categoria atributelor necesare intră şi atributele care exprimă cantitatea obiectelor: *mulţi, câţiva, doi* (mulţi copii, doi copii).

*În ziua **de astăzi**, viaţa **la ţară** nu mai este ca altădată.*

❖ În cazul în care atributul, împreună cu determinările lui, apare ca o construcţie explicativă, prin care se urmăreşte descrierea obiectului denumit de substantivul determinat, acesta este izolat prin virgule sau linii de pauză.

***Liniştit,** băiatul s-a îndreptat spre casă. Oamenii aceia, **cei din faţă**, sunt colegii.*

❖ În general, sunt izolate prin virgule atributele care determină un pronume personal sau un substantiv propriu.

*Mihai, **fratele meu**, este student. Noi, **oamenii**, suntem toleranţi.*

❖ Atributele de acelaşi fel, care determină acelaşi substantiv, se despart prin virgulă sau prin conjuncţii coordonatoare. Dacă atributele nu sunt de acelaşi fel, nu se despart prin virgulă.

*Maşina **mare** şi **frumoasă** este a mea. Maşina **mare a fratelui meu** este scumpă.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuaţie	Utilizarea
Punctul (.)	• marchează sfârşitul unei propoziţii enunţiative.
Semnul întrebării (?)	• marchează sfârşitul unei propoziţii interogative; • asociat cu semnul exclamării, punctele de suspensie măreşte expresivitatea enunţului.
Semnul exclamării (!)	• marchează sfârşitul unei propoziţii exclamative; • exprimă nedumerire, surpriză, uimire.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică toate atributele, analizează-le morfo-sintactic, precizează partea de vorbire prin care sunt exprimate; indică partea determinată; clasifică-le în simple, dezvoltate, multiple.

a) În lumina blândă a dimineții, norii pufoși, risipiți pe cerul pufos, pluteau fără griji, asemenea unor corăbii de vis. b) Pe masa de stejar masiv, acoperită cu o dantelă lucrată de mâinile bunicii, se afla o cutie veche de bijuterii, păstrată cu grijă ani la rând. c) Glasul melodios al copilului cu ochii ca cerul de primăvară a umplut camera de o seninătate nepământeană. d) Privirea bătrânului înțelept, pierdută printre amintiri, trăda o viață plină de întâmplări. e) Așezat pe banca umbrită din grădina liniștită, băiatul citea o carte misterioasă, scrisă într-o limbă necunoscută. f) În podul casei dărăpănate, părinții au descoperit un jurnalul unui necunoscut, îmbrăcat în piele moale, cu pagini îngălbenite de timp.

2. Scrie în caiet fragmentul și subliniază atributele.

„Într-o casă veche, cu obloane verzi, ascunsă la marginea pădurii dese, locuia o femeie blajină, cu părul cărunt, care părea desprinsă dintr-o poveste uitată. În fiecare dimineață, din ceainicul de porțelan pictat cu flori albastre se răspândea aroma unei infuzii liniștitoare, pregătită cu migală. Pe masa rotundă, acoperită cu o față de masă brodată cu modele tradiționale, așteptau mereu câteva prăjituri fragede, coapte după rețeta mamei. În colțul camerei luminate de o lampă cu abajur de dantelă stătea o pisică albă, cu ochi verzi și blăniță mătăsoasă, ce torcea molcom pe un fotoliu moale.

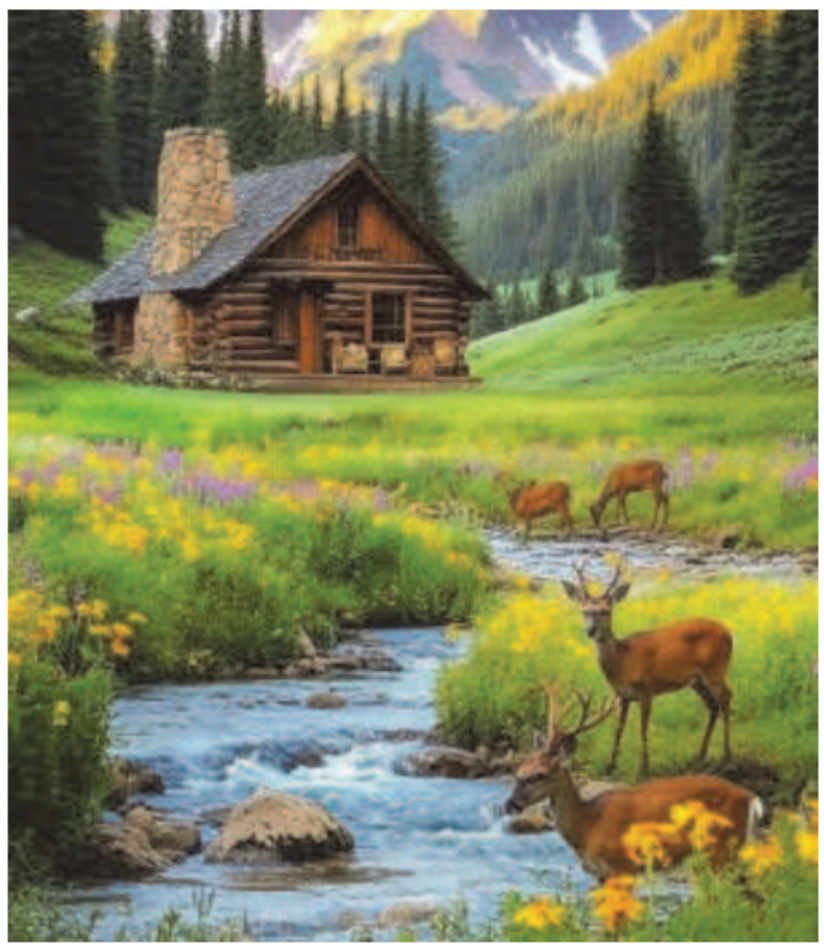

Pe prispa casei, printre ghivecele cu mușcate roșii, se adunau dimineața căprioare sfioase, ispitite de feliile de măr și boabele de porumb risipite de mâna bunicii. O veveriță jucăușă cobora în salturi dintr-un stejar bătrân și ronțăia cu poftă migdalele lăsate într-un coșuleț de răchită. Uneori, un arici pufos își făcea drum printre frunzele uscate, iar o familie de pițigoi zglobii ciripea vesel pe creanga cea mai apropiată. În tihna acelei lumi, animalele pădurii se simțeau în siguranță, ca într-un colț de rai.”

3. Compară topica atributelor acordate. La ce ajută inversiunea?

a) Drăguțule bace! / Dă-ți oile-ncoace. *(„Mioriță")* b) O! Farmec, dulce farmec al vieții călătoare, / Profundă nostalgie de lin, albastru cer! / Dor gingaș de lumină, amor de dulce soare. / Voi mă răpiți când vine-n țară aspru ger... *(Vasile Alecsandri)*

4. Analizează atributele. Indică ce exprimă, ce determină, poziția, acordul.

a) Dorul nestins al bunicii pentru vremurile copilăriei își făcea simțită prezența în fiecare poveste spusă la gura sobei. b) Sub zăpada strălucitoare a iernii, copacii goleși visau la mugurii primăverii viitoare. c) În tăcerea aurie a apusului, băiatul privea atent foaia plină de litere tremurate. d) Gândurile ascunse ale poetului rămân înveșmântate în metaforele versurilor sale.

5. Alcătuiește o minicompunere după imaginile date, folosind atribute.

6. În următoarele enunțuri identifică atributele acordate și neacordate.

a) În grădina veche, uitată de timp, copilul cu ochi curioși și zâmbet sincer aduna frunze colorate în lumina blândă a toamnei. b) Profesorul pasionat de literatură română le-a citit elevilor o poezie scrisă de Mihai Eminescu, poetul nepereche al neamului nostru. c) Pe masa din lemn masiv, bunica a așezat cu grijă farfuria adusă din Italia, decorată cu flori albastre și aurii. d) Sub cerul întunecat de nori, băiatul cu gânduri neliniștite căuta steaua norocoasă promisă de tatăl său într-o poveste veche. e) Cartea plină de povești nemuritoare, scrisă cu grijă de o autoare cunoscută, stătea deschisă pe biroul din colțul camerei.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere. Folosiți începutul dat. Subliniați atributele.

Vestitorul zorilor

„În fiecare dimineață, când cerul abia se mijește de lumină, cucoșul din ograda bunicii își înalță cântecul ca o trâmbiță a zorilor. Penajul lui roșu-auriu strălucește în lumina palidă a răsăritului, iar creasta lui mândră pare o coroană de foc.

Cu pasul lui hotărât și privirea ageră, străbate curtea cu demnitate, parcă fiind stăpânul întregului ținut. Nici o vietate nu se mișcă fără să-i atragă atenția, iar fiecare cotcodăcit al găinilor e însoțit de o privre cercetătoare.

Pentru mine, cucoșul nu e doar o pasăre, el este o filă vie din povestea copilăriei, un clopoțel de lumină care vestește începutul unei noi zile, cu tot ce are ea mai frumos. Când îl privesc, îmi amintesc de diminețile liniștite, în care timpul curgea domol, printre raze moi

de soare și miros de iarbă udă.

Cu glasul său răsunător, pare că trezește nu doar ograda, ci întreaga lume adormită sub pătura nopții. În prezența lui, copilul din mine tresare de bucurie, regăsind siguranța și farmecul unei lumi simple, dar pline de magie…”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ATRIBUTUL. ELEMENTELE REGENTE ALE ATRIBUTULUI

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Timid –** adj. Lipsit de îndrăzneală, de încredere în sine; sfios, rușinos.
- **Mușcate –** s.n. Plante erbacee perene cu frunze lobate și flori decorative.
- **Echilibru –** s.n. Stare de repaus a unui corp; stare staționară a unui fenomen.
- **Ispitit–** adj. Ademenit, tentat, momit, sedus, atras.
- **Risipit –** adj. Răspândit în toate părțile; împrăștiat, răsfirat.

§ 27. Atributul adjectival

I. TERMINOLOGIE

atribut adjectival
adjectiv propriu-zis
adjective provenite din verbe la participiu

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Lectura – comoară pentru minte și suflet

„Lectura este una dintre cele mai importante activități pe care le poate avea un om în viața sa.

Ea nu înseamnă doar parcurgerea unor pagini pline de cuvinte, ci este o adevărată călătorie prin gânduri, idei, lumi și sentimente. De la cele mai mici vârste, ni se citește, apoi învățăm să citim singuri, iar mai târziu începem să alegem ceea ce ne place – povești, poezii, romane, cărți de știință sau istorie.

Unul dintre cele mai mari avantaje ale lecturii este faptul că ne dezvoltă mintea. Prin citit, învățăm lucruri noi despre oameni, despre natură, despre alte țări și timpuri. Citind, ajungem să gândim mai clar și mai profund. Ne formăm opinii și învățăm să argumentăm. Un elev care citește constant va avea un vocabular mai bogat, va scrie mai corect și va ști să se exprime frumos în orice situație.

Lectura ne ajută și sufletește. Ne oferă liniște, ne dă curaj sau ne face să simțim

emoții profunde. Atunci, când citim un roman sau o poezie, putem trăi alături de personaje bucurii, tristeți sau speranțe. Prin lectură, învățăm empatia, adică capacitatea de a înțelege și simți ceea ce trăiesc alții.

Mai mult decât atât, lectura ne ajută să ne descoperim pasiunile. Un copil care citește despre stele poate deveni pasionat de astronomie. Un altul, care citește povești de aventură, poate învăța despre curaj și prietenie. Fiecare carte deschide o ușă spre o lume nouă. Lectura este una dintre cele mai frumoase și folositoare activități. Ne dezvoltă gândirea, ne îmbogățește sufletul și ne pregătește pentru viață. De aceea, este bine să citim zilnic, să ne bucurăm de cărți și să descoperim, prin ele, puterea cuvintelor care ne pot schimba…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică subiectul propoziției „*Lectura este una dintre cele mai importante activități pe care le poate avea un om în viața sa*” și explică rolul atributului „*una dintre cele mai importante activități*” în structura propoziției.
2. Analizează propoziția „*Citind, ajungem să gândim mai clar și mai profund*” și explică funcția formei verbale „*citind*” în contextul propoziției.
3. Găsește subiectul propoziției „*Un elev care citește constant va avea un vocabular mai bogat*” și analizează-l.
4. Identifică predicatul din în propoziția „*Pe lângă faptul că ne face mai deștepți, lectura ne ajută și sufletește*” și explică relația acestuia cu subiectul.
5. Analizează propoziția „*Lectura ne oferă momente de liniște, de reflecție și ne îmbogățește imaginația*”. Explică prin ce este exprimat.
6. Găsește atributul „nouă” în propoziția „Fiecare carte deschide o ușă spre o lume nouă” și analizează-l morfo-sintactic?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

REȚINE!

ATRIBUTUL ADJECTIVAL este exprimat prin adjective propriu-zise sau alte părți de vorbire cu valoare adjectivală și se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

Exprimarea atributului adjectival:

- *adjective propriu-zise* (la toate gradele de comparație): E glasul ***tainic***.
- *adjective pronominale* (acordate în gen, număr și caz cu substantivele determinate): Priveliștile ***acestea*** sunt de la munte.
- *locuțiune adjectivală:* Omul ***cu scaun la cap*** reușește în viață.
- *numeral cu valoare adjectivală:* Noi învățăm în clasa ***a opta.***
- *verb la participiu cu valoare adjectivală:* Am recitat poezia ***învățată.***
- *verb la gerunziu cu valoare adjectivală:* Am sărutat mâna ***tremurândă***.
- *adverb cu valoare adlectivală:* Mi-am procurat haine ***gata.***

IMPORTANT SĂ ȘTII!

Nu devin **adjective pronominale,** deci nici atribute **adjectivale pronominale,**

pronumele personale, reflexive, de politeţe, interogativul *cine,* relativul *ce*, nehotărâtele *oricine, fiecine, careva, cineva, altceva, altcineva* şi negativele *nimic (a) şi nimeni (ea)*

După legătura cu termenul regent, atributul adjectival poate fi:

– **neizolat,** cu legătură strânsă între el şi regent şi neseparat prin virgule: *fete* ***frumoase****, haine* ***curate****,* ***cei mai buni copii****;*

– **izolat,** cu legătură mai slabă între el şi regent, atribut separat prin semne de punctuaţie (virgulă şi linie de pauză):

1. *Fata,* ***cochetă şi nesentimentală****, ... s-a ascuns în odaia ei*;
2. *Două semilune de dinţi ... spuneau că pe crengile şi pe foile de dafin adormise o femeie –* ***tânără, frumoasă*** *şi desigur* ***mult iubită.***

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuaţie	Utilizarea
Linia de pauză (–)	• marchează o explicaţie, o adăugire, o apreciere
Punctul şi virgula (;)	• delimitează în frază propoziţiile sau grupurile de propoziţii care sunt independente sintactic, dar sunt suficient de apropiate ca înţeles
Punctele de suspensie (...)	• marchează întreruperile din cursul vorbirii; • marchează întreruperea unui text citat.

V. VERIFICĂ-ŢI CUNOŞTINŢELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică, subliniază şi analizează atributele adjectivale din enunţurile date: a) În căsuţa mică şi luminoasă, ascunsă între dealurile verzi, locuia o femeie bătrână cu ochii senini şi zâmbet cald. b) Cartea groasă şi prăfuită, uitată de ani întregi pe raftul bibliotecii, ascundea poveşti uimitoare despre locuri necunoscute. c) Băiatul curajos şi harnic a păşit hotărât pe poteca îngustă şi întortocheată care urca spre vârful muntelui. d) Pe câmpul înflorit, scăldat în lumina aurie a amiezii, se întindea un lan albastru de flori minunate, pe care le culegeau copiii voioşi. e) În sertarul vechi şi scorojit, bunica păstra scrisori îngălbenite, legate cu o panglică roşie şi subţire. f) În atelierul tăcut, meşterul bătrân lucra cu migală la o sculptură delicată din lemn preţios şi uşor. g) Sub umbrela colorată, fetiţa veselă şi zglobie ronţăia biscuiţi dulci şi crocanţi, visând la poveşti fantastice. h) Privind prin fereastra aburită, bătrânul melancolic îşi amintea de zilele senine şi pline de bucurii din copilărie. i) În oraşul agitat, luminat de felinare palide, se plimbau oameni grăbiţi, cu paşi repezi şi priviri neliniştite. j) Pe peretele alb, pictat cu grijă, atârna un tablou mare, luminos şi plin de viaţă, care atrăgea toate privirile.

2. Completează spaţiile punctate, făcând acordul atributului adjectival scris

între paranteze cu substantivul determinat: „Caii mării, (alb) … ca spuma, / Bouri (’nalt) … cu steaua-n frunte, / Cerbi cu coarne (rămuros) … / Ciute (sprinten) … de munte.” *(Mihai Eminescu)*

3. Subliniază forma corectă a cuvintelor cu funcţie sintactică de atribut adjectival din enunţurile de mai jos: a) Mi-a plăcut răspunsul fetei *respectuoasă /respectuoase*. b) Coperta cărţii *apărută/apărute* ieri este atractivă. c) I-am dat fetei *cea mai harnică/celei mai harnice* o carte. d) Ioana şi-a asortat la fustă o bluză *movă/mov*. e) Fratele fetei *acestea/acesteia* este student. f) Platourile munţilor *celor înalţi/cei înalţi* sunt acoperite cu zăpadă. j) Se dă *al cincelea/al cincilea* sunet.

4. Subliniază atributele din enunţurile următoare:

a) „Pe lespezile calde, şopârle aurii, culcate la soare, clipesc somnoros din ochi, ascultând şuierul adormitor al apei.” *(A. Vlahuţă)* b) „Cei doi răniţi, cu fruntea înfăşurată în bandaje enorme, nu se mişcară la vuietul parilor.” *(Cezar Petrescu)* c) „Al treilea copil al familiei era un băieţel firav...”

5. Copiază. Identifică atributele adjectivale şi locul faţă de cuvântul determinat. a) „Zilele călduroase au sosit. În apa fierbinte şi-n mâlul cald era altă viaţă a gângăniilor fără număr, fără sfârşit, multiplă şi fabuloasă,izvorâtă din veşnicie.” b) Cui i-i dragă lunca, / Cui îi place munca, / Cine îşi iubeşte / Ţara-n care trăieşte – Pentru tine-o face, / Pentru tine, scumpă pace. *(Liviu Damian)*

6. Identifică în fiecare enunţ atributul adjectival, spune ce determină şi precizează genul, numărul şi cazul. a) În sera imensă, florile tropicale şi parfumate îşi deschideau petalele în bătaia luminii dimineţii. b) Cărţile vechi, legate în piele roşcată, zăceau uitate pe rafturile colbuite ale bibliotecii străvechi. c) Copiii fericiţi, îmbrăcaţi în haine colorate, alergau prin grădina verde a şcolii. d) Prin pădurea umedă şi întunecată, răsuna ecoul paşilor unui copil rătăcit. e) Sub geamul aburit, băiatul visător privea cerul plumburiu de toamnă. f) În poiana însorită, fetiţa cu rochie albastră ţinea în mână un coşuleţ cu flori proaspete.

7. Adaugă în spaţiile libere adjective sugestive care să transforme propoziţiile în descrieri vii şi expressive: a) În dimineaţa _____, bătrânul pescar se îndrepta spre barca lui _____, legată de ţărmul _____. b) În vitrina _____, stăteau aliniate cănile _____ şi _____, amintiri din copilărie. c) Sub cerul _____, păsările _____ zburau peste câmpia _____. d) Bunica ne pregăti cozonaci _____ şi _____ .

8. Transformă propoziţiile adăugând atribute adjectivale.

a) Fata mergea pe alee. → _____ . b) Cartea era pe masă. → _____ . c) Profesorul scria la tablă. → _____ . d) Copacul creştea lângă drum. → _____ .

9. Scrie câte un enunţ pentru fiecare substantiv de mai jos, adăugând două atribute adjectivale care să-l determine: *pădure, zână, bibliotecă, stea, voce.*

10. Continue următorul fragment, adăugând cât mai multe atribute adjectivale potrivite în enunţurile: „Pe masă era o floare. Lângă ea, un copil scria ceva într-un caiet. Era liniște. Seara se lăsa peste sat. Liniștea se făcea simțită și te îmbrățișa.”

11. Completează propoziţiile alegând forma corectă a atributului adjectival: a) În dulap se afla o rochie (elegant / elegantă / elegantul) de mătase. b) Pe banca (vechi / veche / vechii) se odihnea un căţel adormit. c) Copacul (bătrân / bătrână / bătrâni) din curte este un martor al vremurilor trecute. d) Soarele (oboist / obosită / obosiți) cobora alene spre apus. e) Iepurii (fricos / fricoasă / fricoși) se

ascundeau sub cetina bradului bătrân, cu crengile lăsate pe pământ. f) Zilele (lung / lungă / lungi) de vară păreau că nu se mai sfârșesc.

12. Scrie câteva enunțuri despre o seară de vară la țară, despre biblioteca cu cărți magice, folosind cel puțin opt atribute adjectivale în descrierea ta.

13. Asociază fiecare adjectiv din coloana A cu un substantiv potrivit din coloana B, apoi alcătuiește propoziții:

Coloana A (adjective)	Coloana B (substantive)
strălucitoare	pătură
înțelept	zbor
frumoasă	bătrân
misterioasă	stea
moale	legendă
minunată	floare

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în care să folosiți atribute adjectivale. Folosiți începutul dat sau unele idei din text. Subliniați toate atributele.

La șezătoare

„Seara cobora lin peste sat, așternând umbre moi peste casele cu ferestre luminate slab. Pe ulița veche, pașii grăbiți ai fetelor se auzeau în liniște, iar râsetele lor zglobii anunțau că era vremea șezătorii. În casa bătrânei Ana, mirosul de lemn ars și gutui coapte se împletea cu clinchetul fuselor și foșnetul pânzelor. Fetele și nevestele s-au adunat rând pe rând, fiecare cu lucrușorul său – tors, cusut sau împletit. Băieții, mai timizi, stăteau pe lângă ușă, iscodiți de ochii curioși ai fetelor. Șezătoarea nu era doar muncă, ci și loc de povestit, de cântat și de râs din toată inima. Bunica Ana depăna povești de demult cu zmei și Feți-Frumoși. Pe masă, într-un ștergar curat, așteptau cuminți prăjiturile coapte și colăceii calzi, semn că șezătoarea avea și gust de sărbătoare…."

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Opinie –** s.f. Părere, judecată, idee.
- **Constant –** adj. Care rămâne neschimbat; invariabil, statornic.
- **A argumenta –** vb. A susține, a întări, a dovedi, a demonstra cu argumente.
- **Empatie –** s.f. Formă de intuire a realității prin identificare afectivă.
- **Scorojit –** adj. Strâmbat, îndoit, crăpat, deformat (de căldură, de uscăciune).

§ 28. Atributul substantival

I. TERMINOLOGIE

Atribut substantival:

genitival
prepoziţional
în dativ fără prepoziţie
apoziţional

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➢ *Citește cu atenție textul:*

Un colț de liniște

„Este un loc ascuns, departe de agitația orașului și de zumzetul lumii. Acolo, în mijlocul pădurii, se deschide o poieniță mică, străjuită de copaci înalți, ale căror frunze par să șoptească povești atunci când vântul le atinge. Soarele pătrunde printre ramuri, lăsând raze jucăușe să danseze pe pământul presărat cu frunze aurii.

În mijlocul poieniței curge un pârâu limpede, ale cărui ape murmură neîncetat, ca o melodie blândă pe care doar natura o cunoaște. Pe malul lui, o bancă de lemn, veche și liniștită, așteaptă parcă un suflet să se așeze și să privească în tăcere frumusețea din jur.

Aerul e curat, mirosind a iarbă umedă, a flori sălbatice și a liniște. Din când în când, se aude ciripitul unei păsări sau foșnetul pașilor unei căprioare grăbite. Totul pare desprins dintr-un vis – un vis în care timpul nu mai aleargă, iar gândurile își găsesc pacea. Acolo mă simt eu cel mai bine. Acolo pot să respir cu adevărat, să ascult tăcerea și să-mi odihnesc sufletul. Este colțul meu de natură, locul unde mă întorc mereu atunci, când am nevoie de liniște…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică atributele adjectivale și precizează pentru fiecare: cuvântul determinat și funcția sintactică: *„Aerul curat și răcoros îmi limpezește gândurile.”*

2. Analizează morfosintactic structura atributului substantival din enunțul: *„În mijlocul pădurii se află un colț de liniște.”*

3. Găsește în propoziția de mai jos un substantiv determinat de două atribute diferite *„Privirea se oprește asupra unei poieniţe liniștite din marginea pădurii.”*

4. Identifică și analizează atributul exprimat prin adjectiv din enunțul: *„Sub cerul albastru, copacii păreau să doarmă liniștiți.”* Cum se acordă cu determinatul său.

5. Transformă expresia *„poieniţa liniștită din marginea pădurii”* astfel încât:
a) atributul substantival să devină adjectival; b) atributul adjectival să fie înlocuit cu un alt adjectiv de sens asemănător.

6. Identifică și analizează toate atributele din enunțul: *„O poieniță mică, luminată de razele blânde ale soarelui, îmi aduce o stare profundă de liniște.”*

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

REȚINE!

ATRIBUTUL SUBSTANTIVAL este atributul exprimat prin substantive, adjective substantivale, numerale cu valoare substantivală.

Clasificarea atributului substantival:

a) **atribut substantival genitival,** exprimat prin substantiv în cazul genitiv:
Părerea **copilului** este interesantă.

b) **atribut substantival prepoziţional,** exprimat prin substantiv în cazul:
– acuzativ cu prepoziţie: *Oamenii **din satul** meu sunt harnici*.
– dativ cu prepoziţie: *Purtarea **asemenea tatălui** este recomandabilă*.
– genitiv cu prepoziţie: *Lupta **împotriva epidemiei** devenise hotărâtoare.*

c) **atribut substantival în dativ fără prepoziţie,** determină un substantiv:
– nearticulat: *Ion, nepotul **Măriei**, vine de la câmp.*
– articulat hotărât şi urmat de un atribut prepoziţional: *Acordarea de burse **elevilor** este importantă.*

d) **atribut substantival apoziţional,** exprimat prin substantiv în cazul nominativ.
*Am văzut-o la film pe colega noastră, **Ana.***

AFLĂ MAI MULT!

APOZIȚIA este o parte de propoziție subordonată sau un atribut exprimat printr-un substantiv (sau un echivalent al acestuia), care determină un alt substantiv, explicându-l, numindu-l sau caracterizându-l mai clar.

Apoziţia poate fi:
– **simplă**: *Prietenul meu, **Andrei**, este glumeț.*
– **dezvoltată**: *Am vorbit cu Anca, **sora prietenei mele**.*

- Este **întotdeauna exprimată printr-un substantiv** sau o locuțiune substantivală.
- Se **acordă în caz** cu substantivul determinat.
- Este adesea **izolată prin virgule** (mai ales când este explicativă).

Exemplu: Orașul meu natal, **Odesa**, este plin de istorie. (apoziția *este cuvântul „Odesa”)*.

Apoziția se desparte prin virgulă sau linie de pauză de restul propoziției.

Nu se desparte prin virgulă când este considerată necesară identificării termenului determinat: *Profesorul **Ignătescu** este foarte deștept.*

Numeralul cu valoare substantivală are și el funcție sintactică de:
a) **atribut genitival***: Propunerea celor doi este interesantă.*
b) **atribut prepoziţional:** *Florile de la cei doi sunt frumoase.*
c) **atribut apoziţional:** *Prietenii mei, cei trei de acolo, mă ajută deseori.*

Punctuația atributului substantival

În general, atributul substantival nu se desparte prin virgulă de regent, indiferent de topica acestuia: străzi *cu gropi,* vecinii *Ioanei, ai lui Ilie* colegi (atribute neizolate).

Se separă prin virgulă sau prin pereche de virgule atributele izolate:

– **apoziționale,** cu excepția celor care stau în cazul nominativ:

Exemplu: M-am întalnit cu Eleonora, *prietena ta;* Gelu, *instalatorul,* vine mâine.

– **în alte cazuri:** Aveam o piele-n pod, *de miel*;

Un amestec straniu, *de afecțiune și de interes,* o împingea pe Lucica spre casa și familia ei.

Apoziția se desparte prin virgulă sau linie de pauză de restul propoziției.

Exemplu: Noi, ***elevii***, trebuie să respectăm regulile de circulație.

Apoziția nu se desparte prin virgulă, când este considerată necesară identificării termenului determinat: ***Exemplu:*** Profesorul *Popescu* este filolog.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuație	Utilizarea
Două puncte (:)	• se folosesc înaintea unei enumerări, înaintea vorbirii unei persoane, înaintea unei explicații sau precizări.
Linia de dialog (—)	• marchează începutul vorbirii directe a fiecărui participant la dialog.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică atributele substantivale din următoarele enunțuri:

a) În cămăruța modestă a bunicii din satul dintre dealuri se păstra cu grijă lada veche a străbunicii.

b) La umbra de pe marginea pârâului, cartea elevului silitor a fost uitată pe bancă.

c) Povestea fetiței cu ochi limpezi ca izvoarele munților a impresionat juriul concursului de lectură.

d) În raftul bibliotecii din colțul clasei se afla jurnalul profesoarei de limba română din anii '80.

e) Amintirea verilor petrecute în grădina mătușii din Bucovina e un tezaur de visuri și parfum de zmeură.

2. Transcrie următoarele enunțuri fără atributele substantivale. Observă cum se modifică imaginea exprimată: a) Umbrela fetei cu rochie de in alb se legăna în vântul blând al după-amiezii. b) Portretul tânărului pictor din orașul vechi se regăsește în fiecare galerie de artă locală. c) Clopoțelul argintiu al bunicii de la munte păstrează ecoul zilelor copilăriei. d) Visul adolescentului pasionat de

astronomie se îndrepta spre stelele din Carul Mare. e) Vocea femeii cu pălărie albă răsuna peste aleea umbrită de castani bătrâni.

3. Înlocuiește atributele substantivale cu apoziții explicative:

Model: Pianul elevei din clasa a VIII-a strălucea pe scena sălii festive.
→ Pianul Evei, o elevă talentată din clasa a VIII-a, strălucea pe scena sălii festive.

a) Casa bunicului din satul de munte era plină de obiecte de altădată. b) Povestea scriitorului cunoscut din Moldova a fost tradusă în mai multe limbi. c) Stiloul băiatului din banca a treia este moștenirea unui scriitor celebru. d) Amintirea pictorului din Cernăuți trăiește pe pânzele galeriilor de artă.

4. Completează enunțurile cu un atribut substantival propriu și unul comun:

a) În grădina _____, lângă aleea cu trandafiri, se află banca _____. b) Poezia _____ descrie cu gingășie imaginea serii de toamnă în orașul _____. c) Ghiozdanul _____ este decorat cu semnele _____. d) Lampa _____, păstrată din copilărie, luminează camera ____. e) Umbrela _____ s-a deschis chiar în mijlocul ploii de vară.

5. Scrie câte un enunț cu o apoziție explicativă în locul punctelor:

a)….. , un oraș de poveste, m-a fascinat cu arhitectura sa. b) Profesorul nostru, ….. , ne-a vorbit cu pasiune despre Eminescu. c) Lucrarea elevei, ….. , a fost citită în cadrul simpozionului. d) Domnul Mihai, ….. , a susținut o conferință memorabilă. e) Poezia „Luceafărul”, ….. , este o capodoperă a literaturii române.

6. Alcătuiește o descriere (6-8 rânduri) după imaginile propuse, folosind cel puțin 3 atribute substantivale și 2 apoziții. Te poți inspira din povestirile lui Emil Gârleanu „Din lumea celor care nu cuvântă”.

7. Precizează dacă determinările subliniate sunt atribute substantivale sau apoziții: a) Cartea <u>elevului premiant</u> a fost lăsată pe catedră. b) Lucian Blaga, <u>filosof și poet român</u>, a scris versuri nemuritoare. c) Tabloul <u>artistului bucureștean</u> este expus în centrul galeriei. d) Fratele meu, <u>medic veterinar</u>, iubește animalele încă din copilărie. e) Caietul <u>Mariei Popescu</u> este plin de însemnări caligrafice.

8. Transformă atributele în apoziții și viceversa în următoarele enunțuri:

a) Jurnalul mamei mele din adolescență păstrează gânduri tandre.

b) Romanul lui Sadoveanu, un scriitor clasic, e plin de farmec românesc.

9. Completează enunțurile cu apoziții bogate în informații:

a) Constantin Brâncuși, _____, a revoluționat sculptura modernă.

b) Bunica mea, _____, coace cele mai bune plăcinte cu brânză.

c) Clasa a VIII-a A, _____, a participat la festivalul de teatru școlar.
d) Catedrala, _____, se profilează impunătoare pe fundalul apusului.
e) Gheorghe Asachi, _____, a adus lumină în învățământul românesc.

10. Transformă atributele adjectivale în atribute substantivale. Alcătuiește cu ele propoziții: „Părere copilărească, pământ nisipos, prieten credincios, lucru manual, casă țărănească”. ***Model:*** *lucruri casnice – lucruri de casă;*

11. Identifică atributele substantivale.

a) „Noi prin vremi ce ne-ncearcă / Altă armă n-am avut — / Numai dragostea de țară / Ce strămoșii ne-o lăsară.” *(George Coșbuc)* b) „Frumoasă îngerelă cu albe aripioare! / Precum un vis de aur în viață-mi ai lucit / Și-n ceruri cu grăbire, ca un parfum de floare, / Te-ai dus, lăsându-mi numai un suvenir iubit.” *(Vasile Alecsandri)* c) În casa bunicii din satul dintre munți, am găsit scrisoarea Mariei, verișoara mea din Iași. d) Cartea băiatului din ultima bancă era plină de notițe interesante. e) Costumul bunicului de la țară mirosea a fân și a libertate. f) În mijlocul pădurii, cântecul păsărilor dimineții se auzea clar și vesel.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în care să folosiți atribute adjectivale și substantivale. Folosiți începutul dat. Subliniați toate atributele. Analizează-le.

Încondeierea ouălor

„Primăvara își trimitea deja primele raze calde peste gospodăria bunicilor, iar în aer plutea miros de cozonaci și sunet de clopote, semn că se apropie Paștele. Într-o cameră luminoasă, cu pereții împodobiți cu ștergare vechi și icoane, bunica așezase cu grijă pe masă toate cele necesare: ouă alese cu grijă, ceară curată, chișițe subțiri și borcane pline cu culori. Era ziua în care se încondeiau ouăle, una dintre cele mai frumoase și tainice tradiții ale satului.

Stăteam lângă ea cu emoție, privind cum mâna-i tremurată, dar sigură, trasa linii fine pe coaja albă. Parcă ouăle prindeau viață sub atingerea ei, iar fiecare simbol desenat spunea o poveste veche, de demult...”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ATRIBUTUL SUBSTANTIVAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Agitație –** s.f. mișcare intensă efectuată de oameni, de vehicule etc.
- **Pasionat –** adj. Care acționează, pune pasiune în tot ceea ce face; inimos.
- **A încondeia –** vb. a decora ouăle cu condeiul sau obiectele de ceramică, etc.
- **A impresiona –** vb. A produce o impresie puternică asupra cuiva.
- **Fascinat –** adj. Încântat, captivat, sedus.

§ 29. Atributul pronominal genitival, prepoziţional, apoziţional şi în dativ fără prepoziţie *(dativul posesiv)*

I. TERMINOLOGIE

Atributul pronominal
genitival
prepoziţional
apoziţional
în dativ fără prepoziţie **(dativul posesiv)**

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citeşte cu atenţie textul:*

La umbra teiului

„La marginea unei grădini liniştite, copacul bătrân de tei își întindea ramurile parfumate peste pajiştea înmiresmată. Sub frunzișul des și răcoros, se aşternea o liniște adâncă, întreruptă doar de zumzetul albinelor harnice. Trunchiul gros al copacului oferea sprijin unei bănci vechi de lemn, uitată de vreme, dar încă trainică.

În apropiere, o casă cu acoperişul frumos lucrat, se ivea printre casele înalte înalte şi bine grijite. Mirosul dulce al florilor de tei umplea aerul, aducând cu el amintiri şi visări. În acel colţ de natură, totul părea desprins dintr-o lume paşnică şi fermecată, unde timpul stătea în loc, iar gândurile se adunau în tăcere.

Frunzele fine ale teiului foşneau uşor sub adierea vântului cald de vară, ca o muzică veche şi domoală. Din când în când, petale galbene de flori uscate cădeau pe pământul reavăn, desenând umbre mişcătoare. Sub cerul senin al amiezii, umbra copacului de tei devenea un loc de odihnă pentru gânduri liniştite şi curate.”

Răspunde în scris şi oral la următoarele întrebări:

1. Identifică toate atributele şi precizează felul şi partea de vorbire prin care sunt exprimate. *„Copacul bătrân de tei își întindea ramurile parfumate peste pajiștea înmiresmată.”*

2. Analizează din punct de vedere gramatical atributele şi arată ce determină fiecare. *„Trunchiul gros al copacului oferea sprijin unei bănci vechi de lemn.”*

3. Găseşte atributele din propoziţie. Explică dacă sunt adjectivale sau substantivale. *„Frunzele fine ale teiului foșneau ușor sub adierea vântului cald de vară.”*

4. Identifică un atribut substantival, precizează cazul și substantivul determinat. *„Cartea de povești prăfuită zăcea pe pajiștea umedă.”*

5. Analizează construcţia atributivă şi menţionează câte atribute sunt şi cum sunt

exprimate. *„Umbra blândă a copacului de tei devenea un loc de odihnă pentru gânduri liniștite.”*

6. Găsește două sau mai multe atribute ale aceluiași substantiv și precizează tipul fiecăruia. *„Banca veche de lemn, uitată de vreme, stătea la umbra teiului.”*

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

RETINE!

ATRIBUTUL PRONOMINAL este un atribut exprimat printr-un pronume personal, reflexiv, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât sau negativ.

Atributul pronominal este:

a) **atribut pronominal genitival** exprimat prin pronume:
- **personal:** *Lucrarea **lui** este bună.*
- **posesiv:** *Pasiunea **mea** este muzica.*
- **demonstrativ:** *Casa **acestuia** îmi place.*
- **nehotărât:** *Dorința **fiecăruia** s-a îndeplinit.*
- **negativ:** *Părerea **niciunuia** nu s-a schimbat.*
- **interogativ:** ***Ai cui** părinți au sosit?*
- **relativ:** *Băiatul **ai cărui** părinți au sosit s-au bucurat.*

b) **atribut pronominal prepozițional** exprimat prin pronume în cazul:
- **acuzativ cu prepoziție:** *Unul **dintre ei** va lucra.*
- **cu locuțiune prepozițională:** *Purtarea **față de ea** a fost exemplară.*
- **dativ cu prepoziție:** *Îmi plac prăjiturile **asemenea acestora.***
- **genitiv cu prepoziție:**Uneltirile ***împotriva lor*** au fost înzadar.
- **cu locuțiune prepozițională:** *Casa **din spatele lor** era frumoasă.*

c) **atribut pronominal în dativ fără prepoziție** exprimat prin:
- **pronume personal neaccentuat:** *Sufletu-**mi** trist plângea.*
- **pronume reflexiv:** ***Și**-a cumpărat o carte.*

d) **atribut pronominal apozițional** exprimat prin:
- pronume în cazul acuzativ (apare foarte rar):

*Pe Mihaela, **pe ea,** am întâlnit-o la film.*

Află mai mult!

Atributul pronominal este exprimat prin pronume de toate tipurile, cu excepția celui de întărire:

1. ***Însumi** voi încerca să rezolv problema. (ca pronume este subiect)*
2. *El **însuși** va participa la întrecerile sportive. (ca adjectiv este atribut adjectival).*

Atributele pronominale, de obicei, nu se izolează de restul propoziției:

Exemplu: Cărțile ***tuturor*** sunt vechi.

Atributul pronominal apozițional exprimat prin pronume în cazul acuzativ (apare foarte rar) se izolează de restul prpoziției:

Exemplu: *Pe Mihaela,* ***pe ea,*** *am întâlnit-o la film.*

Apoziția pronominală poate fi **simplă sau dezvoltată**.

Se desparte prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu: Un jucător de volei, ***unul dintre deținărorii multor premii,*** a fost invitat la simpozion.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuaţie	Utilizarea
Ghilimelele („ ”)	• marchează un citat • marchează cuvintele unui personaj (în locul liniei de dialog)
Ghilimelele franţuzeşti (« »)	• marchează un citat în citat

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Subliniază atributele pronominale din enunţurile de mai jos, scrie părţile de vorbire prin care se exprimă şi cazul fiecăruia: a) În glasul acelora care veniseră de departe, se simţea dorul după pământurile lor. b) Dar, cum am spus, omul nostru era un om din aceia căruia-i mâncau câinii din traistă. *(Ion Creangă)* c) Copilul acela, cu ochii lui senini şi cu zâmbetul lui cald, aducea lumină în fiecare colţ al încăperii. d) În drumul nostru spre munte, ne-au însoţit paşii celor care cunoscuseră bine potecile ascunse dintre brazi.

2. Completează spaţiile punctate cu formele pronumelui la cazul G.-D. posesiv la persoana indicată în paranteză, după exemplul: *ochii-**i**... albaştri (pers. a III- a) – ochii-i albaştri.*

3. Citeşte următoarele enunţuri şi subliniază atributele pronominale:

a) Îmi place vocea lui.
b) Comportarea acestuia mă îngrijorează.
c) De obicei asculţi părerea celorlalţi?
d) Colegul meu nu ascultă părerea alor săi.
e) Mi-a plăcut acela de la tine.
f) Idei asemenea acelora am mai auzit şi cu alte ocazii.
g) Acel tabel din faţa fiecăruia trebuie completat.
h) Mâinile-i albe se întindeau cerând ajutor.
i) Fratele meu, acela, mă va însoţi la petrecere.
j) Ale cui idei sunt mai interesante?

4. Identifică atributele pronominale din textul de mai jos şi analizează părţile de vorbire prin care se exprimă:

„Un lan de rapiță din împrejurimi ne trimitea plăcutu-i parfum pe aripile unei adieri înăbuşitoare, iar fluturii, libelulele şi bondarii ne chinuiau fără încetare cu veselia lor neîmpărtăşită. Acea mireasmă a lui ne învăluia simţurile, amestecându-se cu prospeţimea aerului de vară. Privirea noastră urmărea zborul acela jucăuș

al făpturilor, iar paşii noştri se poticneau în pământul moale al potecii, care-şi păstra căldura lui de peste zi. Pe cerul albastru se revărsa lumina ei tremurătoare, iar tăcerea acelui amurg părea că ne acoperă sufletele cu pătura lui de linişte."

5. Subliniază atributele şi indică cuvintele determinate de ele, determină prin ce părţi de vorbire sunt exprimate atributele, indică cazul atributelor.

a) „Oraşul luminat electric / Dădea fiori de nebunie – / Era o noapte de Septembrie, / Atât de rece şi pustie." *(G. Bacovia)* b) „Macul singur, roş la faţă, doarme dus pe ceea lume." *(Vasile Alecsandri)* c) „Între cei patru pereţi gălbui ai unei mansarde scunde şi lungăreţe, osândite de a sta în veci nemăturată, locuiam cinci inşi în dezordinea cea mai pacifică." *(Mihai Eminescu)* d) Ca să nu-şi trezească servitorii atât de devreme era ora şase fără un sfert trecuse în micul oficiu din spatele cabinetului său... *(Eugen Barbu)* d) Lasă că am să-ţi caut ceva frumos după masă să-ţi treacă... Da. Să-mi cauţi, că nu mai am puteri...

6. Completează proverbele cu atribute potrivite. Clasifică atributele după părţile de vorbire prin care sunt exprimate.

a) Meşteşugul e brăţară ... .
b) Cine umblă după ... iepuri nu prinde nici unul.
c) Făgăduiala ... e datorie ... .
d) Câinele moare de drum ... şi prostul de grija ... .
e) Cine stă în casă ... , nu aruncă cu pietre.
f) De la un datornic şi un sac ... e bun.
g) Din talpa ... nu poţi face doage, nici din coadă ... sită.
h) După război ... viteji se arată.

Cuvinte de reper: *lung , altora; casei, de câine, de mătase; de aur; de sticlă; doi; dată, curată; rău, de paie; mulţi*.

7. Alcătuieşte cinci propoziţii, în care cuvintele *acestuia, datorită ţie, fiecăruia, ei (fem.), ai săi* să fie atribute pronominale.

8. Pune pronumele din paranteză la forma necesară pentru a deveni atribute pronominale:

a) Toate caietele *(acestia /acestora)* sunt verificate şi notate.
b) Maşina *(el /lui)* roşie ne-a plăcut foarte mult.
c) Prieten ca (*tu /tine)* nu mai găsesc.
d) Am fost la aeroport pentru a lua bagajele *(ai tăi /alor tăi)*.
e) Am fost pus să aleg un an dintre *(aceste/ aceştia)*.
f) Ana a adus mâncare pentru *(acelui / acela).*
g) Lauda de *(sieşi /sine*) nu miroase a bine.

9. Identifică atributele pronominale din următoarele enunţuri şi precizează ce determină fiecare.

a) În casa noastră, ascunsă între dealurile înverzite, se simțea mereu o liniște caldă și protectoare. b) Povestea ei, spusă cu emoție și tremur în glas, ne-a cutremurat inimile și ne-a făcut să reflectăm. c) Întâmplările lor, deși păreau obișnuite, ascundeau o taină plină de mister și farmec. d) Gândurile mele, adunate cu grijă în jurnalul de catifea roșie, îmi aminteau de zilele copilăriei. e) Răspunsurile voastre, bine structurate și argumentate logic, au impresionat întreaga comisie.

10. Subliniază atributele prepoziționale și spune ce fel de relație exprimă (*posesie, loc, mod, cauză* etc.).

a) În mijlocul camerei cu pereți albi și tablouri vechi, lumina lunii pătrundea tăcută și misterioasă. b) Am păstrat scrisoarea de la prietena mea din copilărie, care îmi aducea mereu bucurie în suflet. c) Pe masa cu picioare sculptate în lemn de nuc, era așezată o carte veche de rugăciuni. d) În valiza cu haine de toamnă, mama strecurase și un pulover moale, de lână verde, care îmi amintea de ea. e) Tabloul cu chipul bunicii zâmbitoare, pictat în culori calde, trona deasupra șemineului din salon.

11. Identifică în următorul fragment toate atributele. Precizează pentru fiecare: felul, partea de vorbire prin care este exprimat și cuvântul determinat.

„Pe pervazul ferestrei vechi, luminat de razele tremurânde ale dimineții de toamnă, stătea carnetul meu de schițe, plin de desene inspirate din visul unei nopți de vară. Mama, protectoarea pașilor mei timizi, îmi lăsase alături paharul de ceai din care ieșea aburul dulce al florilor de tei. Îi dusesem cu grijă pensula surorii, cea cu mâner de lemn de vișin, și paleta bunicii, pictoriță pasionată și visătoare.”

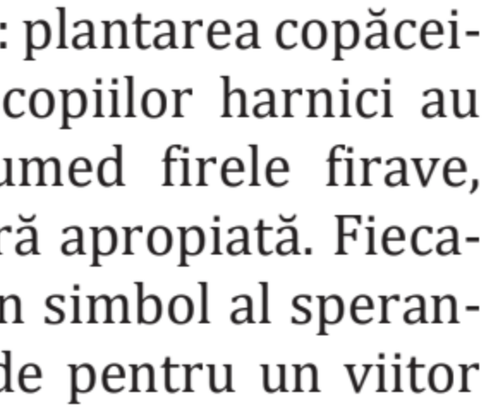

VI. ATELIER CREATIV

1. Subliniați din textul dat toate atribitele adjectivale, substantivale și pronominale. Extrageți-le din text împreună cu cuvântul pe care îl determină.

Model: dimineață <u>*de primăvară*</u> (atribut substantival)

„Într-o dimineață de primăvară, în curtea unei școli liniștite, elevii au participat la o activitate de suflet: plantarea copăceilor. Cu grijă, mâinile copiilor harnici au așezat în pământul umed firele firave, aduse dintr-o pepinieră apropiată. Fiecare copăcel al lor era un simbol al speranței, o promisiune verde pentru un viitor mai curat.

Sub privirea atentă a profesorilor, fiecare elev a învățat ce înseamnă răbdarea, responsabilitatea și dragostea față de natură. Rădăcinile tinere ale micilor arbori, deși fragile, au fost încredințate grijii lor atente, iar pământul cald al primăverii le-a fost leagăn tăcut. Vântul blând ca o mângâiere foșnea printre ramurile încă goale, iar soarele timid al lunii aprilie zâmbea peste lucrarea lor. Plantarea copăceilor nu este doar o acțiune ecologică,

ci o lecție vie despre viață, despre puterea celor mici de a face lucruri mari. Fiecare rădăcină așezată cu grijă în pământ, poartă în ea o speranță pentru un viitor mai verde. Copiii învață astfel că grijile pentru natură încep cu gesturi simple, dar cu ecou durabil...”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ATRIBUTUL PRONOMINAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Pajiște –** s.f. Teren pe care crește iarbă măruntă și deasă, folosită ca nutreț.
- **Libelulă –** s.f. Insectă cu corp lung, subțire, aripi străvezii; trăiește lângă ape.
- **Pepinieră –** s.f. Teren unde se cresc diferite plante până la transplantare.
- **Fragil–** adj. Care se sparge, se sfarmă ușor.
- **Mansardă –** s.f. Etaj situat imediat sub acoperișul unei clădiri.

§ 30. Atributul verbal

I. TERMINOLOGIE

atribut verbal:

verb

locuțiune verbală

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Oameni și meserii

„În fiecare dimineață, bătrânul tâmplar muncitor pornește spre atelierul său plin de lemne, unde zgomotul făcut de rindele ascuțite se împletește cu mirosul de rășină. Cu mâini pricepute, el modelează bucăți de lemn aduse din pădure, transformându-le în obiecte folositoare și frumoase.

Pe strada vecină, tânăra doctoriță dedicată își începe ziua încărcată de griji la spitalul din oraș, unde ascultă, alină și tratează cu răbdare pe fiecare bolnav. Iar în micul sătuc din deal, profesorul venit din oraș deschide ușa clasei pline de speranțe, pregătindu-și lecțiile gândite cu pasiune pentru copiii care visează să devină aviatori, pictori sau mecanici.

La marginea orașului, grădinarul pasionat de flori rare îngrijește cu migală straturile colorate de trandafiri și lalele, urmărind cu bucurie creșterea plantelor iubite de el. Sub soarele blând al dimineții, fiecare gest al său devine parte dintr-un ritual al frumuseții și al răbdării. Uneltele așezate cu grijă pe bancă, pălăria purtată în

fiecare zi, zâmbetul lui sincer spun povestea unei vieți trăite în armonie cu natura."

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică atributul și precizează tipul, determinatul și modul de exprimare. *„Zgomotul făcut de rindele ascuțite se împletește cu mirosul de rășină."*
2. Găsește atributul din propoziție și arată ce determină, ce fel este și prin ce este exprimat. *„Bătrânul tâmplar muncitor pornește spre atelierul său."*
3. Identifică atributul exprimat prin pronume. Analizează-l morfo-sintactic. *„Zâmbetul lui sincer spune povestea unei vieți trăite în armonie cu natura."*
4. Subliniază atributele. Identifică atributul exprimat prin substantiv cu prepoziție. *„Sub soarele blând al dimineții, fiecare gest al său devine parte dintr-un ritual al răbdării."*
5. Găsește atributul verbal. Analizează-l morfo-sintactic. *„Creșterea plantelor iubite de el este urmărită cu bucurie."*

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

REȚINE!

ATRIBUTUL VERBAL este atributul exprimat prin verbe la moduri nepersonale.

a) verb la modul:

- **infinitiv:** Simțea o mare dorință ***de a revedea*** casa părintească.
- **gerunziu:** Razele ***strălucind*** bland îl dezmierdau plăcut.
- **supin:** Testele **de rezolvat** sunt dificile.

b) locuțiune verbală la modurile:

- **infinitiv:** Dorința *de a-și bate joc* de orice l-a discreditat.
- **gerunziu:** Îi plăcea mirosul mâncării ***dând pe răscoale.***
- **supin:** Semnul **de adus aminte** l-a făcut la repezeală.

Observă!

Atribut verbal: Admira steagurile ***fâlfâind*** în vânt ale țărilor participante.

Atribut adjectival: Valurile ***spumegânde*** ale mării se loveau de stânci. (acordat)

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuație	Utilizarea
Virgula (,)	• se folosește în delimitarea propozițiilor coordonate *(realizează raportul de coordonare prin juxtapunere între propoziții)*; • se folosește între elementele unei enumerări; • între elementele subiectului sau numelui predicativ multiplu; • izolează apoziția simplă sau dezvoltată de restul propoziției; • desparte de restul propoziției locuțiunile conjuncționale *așadar, prin urmare;*

Nu se pune virgula între subiect și predicat!	• desparte de restul propoziţiei gerunziile şi participiile aflate la începutul comunicării; • izolează complementele circumstanţiale aşezate între subiect şi predicat; • izolează substantivul în cazul vocativ de restul propoziţiei; • izolează interjecţiile exclamative de restul propoziţiei; • marchează lipsa predicatului.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Completează tabelul de mai jos cu atributele verbale din enunţurile date:

a) Dorința de a reuși îl motiva zi de zi. b) Plăcerea de a citi se dezvoltă încă din copilărie. c) Obligația de a învăța este responsabilitatea elevului. d) Timpul pentru a se pregăti era limitat. e) Nevoia de a fi ascultat este firească. f) Obiceiul de a merge pe jos îl menținea sănătos. g) Problema de rezolvat acasă era foarte grea. h) M-a speriat rana sângerândă a colegului meu. i) Hotărârea de a pleca la bunici fusese luată ieri.

Atribut verbal	**la modul**		
	infinitiv	**supin**	**gerunziu**

2. Subliniază atributele din text. Determină tipul lor.

Frăguțele – stropi de bucurie

„Frăguțele dulci și parfumate, ascunse sub frunzele dese ale pădurii, sunt adevărate comori ale naturii. Aceste fructe roșii și lucioase, cu gust delicat și aromat, atrag privirea oricărui trecător. Mirosul îmbietor al frăguțelor coapte răspândește în aer o vrajă discretă, iar copiii veniți la cules le adună cu grijă, bucurându-se de fiecare descoperire.

Frăguțele culese dimineața păstrează roua rece a zoriilor și aduc bucurie. În coșulețul din nuiele, ele par niște nestemate vii, zâmbitoare sub razele blânde ale soarelui Deși mici și fragile, aceste daruri ale pădurii poartă în ele gustul verii adevărate. Frăguțele păstrate cu grijă în borcanele de sticlă, transformate în dulceață de bunici pricepuți, aduc iarna aroma caldă a zilelor de vacanță. Pentru cei care le culeg cu bucurie, frăguțele roșii ca focul apusului nu sunt doar fructe, ci amintiri vii, povești șoptite de frunzele pădurii. Fiecare mână muncitoare și atentă care le-a adunat a lăsat în urma ei o clipă de fericire simplă, ca o rază de soare prinsă în iarba umedă...”

3. Alcătuiește propoziţii după imaginea din dreapta, în care un verb la modul gerunziu să

aibă funcţia de atribut verbal şi de atribut adjectival. Foloseşte începutul dat. „Lacul se întindea tăcut, ca o oglindă uriaşă ce reflecta cerul albastru şi norii pufoşi ce pluteau alene. Încadrat de dealuri domoale şi salcii pletoase, el părea un loc desprins din basme, unde timpul se odihneşte şi gândurile se limpezesc odată cu unduirea apei. Pe malul lui, stufărişul foşnea uşor sub adierea vântului, iar raţele sălbatice îşi croiau cărări printre nuferii galbeni. Din când în când, liniştea era tulburată de saltul unei broaşte sau de cercurile largi lăsate de un peşte nevăzut."

4. Analizează atributele din textele următoare: a) Ia aici, flăcăule, o scară de coborât pe tăpşanul zmeilor, căci nădejdea de a lupta şi a scăpa lumea de domnia lor, iau seama, că este o faptă de izbutit numai de cel puternic ca tine." *(Basme populare)* b) Pe străzi erau aceiaşi evrei bâiguind sau câini scuturând din urechi... *(George Bacovia)*

5. Construieşte propoziţii în care verbul la modul infinitiv şi supin să aibă funcţiile sintactice: *subiect şi atribut verbal.*

6. Indică funcţia sintactică a cuvintelor subliniate, din enunţurile de mai jos:
a) A avut ocazia <u>de a scrie</u> o carte. b) Decizia <u>de a ramâne</u> a luat-o repede. c) El avea o poftă extraordinară <u>de gătit</u>. c) Lecţia <u>de ieri</u> a fost interesantă. d) Culcatul <u>devreme</u> este benefic. e) Abia aştept întâlnirea <u>de astăzi.</u>

7. Sublinează atributele verbale din următoarele enunţuri şi precizează ce determină fiecare.

a) Am început să citesc cu interes cartea scrisă de Rebreanu. b) A reuşit să impresioneze întreaga sală prin sinceritatea mărturisirii. c) Elevii au promis să participe activ la pregătirea serbării de final de an. d) Îmi doresc să călătoresc în locurile descrise de Jules Verne. e) Maria visa să devină o scriitoare cunoscută, cu romane traduse în mai multe limbi.

8. Transformă enunţurile de mai jos, înlocuind complementul direct sau indirect cu un atribut verbal: a) Andrei are dorinţa de a învăţa mereu lucruri noi. b) Copiii au luat decizia să organizeze un spectacol de caritate. c) Elevii şi-au exprimat voinţa de a participa la concurs. e) Scriitorul şi-a păstrat intenţia de a publica un nou volum. f) Eroul romanului a avut şansa să-şi apere onoarea.

VI. ATELIER CREATIV

1. Completând corect rebusul, veţi descoperi pe verticala **AB** denumirea unei părţi de vorbire prin care se exprimă atributul. Dedu definiţia.

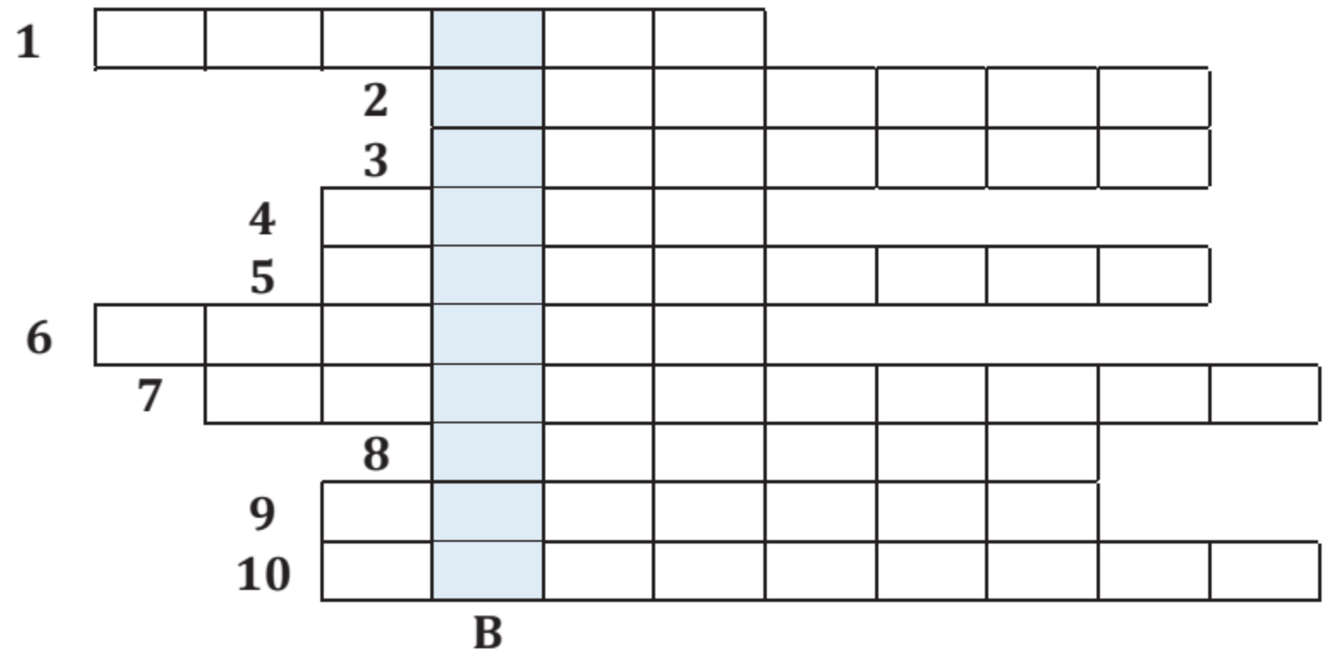

1. Sunetele vorbirii care pot forma singure silabe sunt ...
2. Grupul de două sunete alăturate, formate dintr-o vocală și o semivocală pronunțate într-o silabă se numește ...
3. Un cuvânt la cazul acuzativ din enunțul: *„Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic.”*
4. Partea de vorbire care arată acțiunea, starea, existența se numește ...
5. Cazul cuvântului *ciripituri* din enunțul: *„Păsările par a fi la un concurs de ciripituri.”*
6. Substantivele care pot avea forme ale ambelor genuri se numesc ...
7. Subiectul și predicatul sunt părți ... de propoziție.
8. Predicatul exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal se numește.
9. Cea mai mică unitate sonoră a unui cuvânt este ...
10. Totalitatea literelor așezate într-o ordine convențională, reprezentând sunetele de bază ale unei limbi, este ... acestei limbi.

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ATRIBUTUL VERBAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Unduire –** s.f. Mișcare în unde a suprafețelor apelor.
- **Tăpșan –** s.n. Coastă a unui deal sau a unui munte.
- **Nestemată –** s.f. Mineral rar, foarte dur folosit pentru bijuterii; piatră scumpă.
- **Alene –** adv. Într-un ritm încet, fără grabă.
- **Benefic –** adj. Favorabil, binefăcător, plăcut.

§ 31. Atributul adverbial

I. TERMINOLOGIE

atribut adverbial:
adverb
locuțiune adverbială

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Ștergarul bunicii

Pe peretele *alb* din odaia luminoasă atârna un ștergar brodat cu flori albastre. Țesut de mâinile bunicii, ștergarul păstra amintirea *vremurilor* trecute, când femeile satului se adunau la șezători și povesteau cu drag despre viață, muncă și iubire. Firul de borangic al ștergarului era fin ca o rază de lună, iar *modelul* ales cu grijă dădea țesăturii o frumusețe aparte.

Acest obiect cu valoare sufletească, așezat cu mândrie în casă, era mai mult

decât o *simplă* podoabă: era un semn de continuitate, de respect pentru tradiție și de iubire pentru cei care au lăsat în urmă lucruri *făcute* cu inimă.

În zilele de sărbătoare, mama îl întindea pe masa din camera mare, lângă vasele de ceramică și colacul rotund, ca un soare. Atunci, ștergarul părea să prindă viață, aducând în prezent un strop din liniștea de altădată și din dragostea celor plecați, dar niciodată uitați.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?
2. Ce rol sintactic îndeplinesc în propoziție?
3. Extrage din text patru substantive în cazul nominativ.
4. Identifică în text patru atribute și analizează-le.
5. Care este valoarea morfologică și sintactică a cuvintelor *„făcute cu inimă”?*
6. Alcătuiește patru derivate din familia lexicală a cuvântului *„albină”*.
7. Transcrie din text două cuvinte cu diftongi.
8. Alcătuiește două enunțuri cu cuvântul *„colacul”* cu funcție sintactică de subiect.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

REȚINE!

ATRIBUTUL ADVERBIAL se exprimă prin adverb cu sau fără prepoziție.

Exemplu: Vântul ***de afară*** este puternic.

Atributul adverbial poate fi exprimat și printr-o **locuțiune adverbială**:

- de loc: Casa *din dreapta* este a mea.
- **de mod:** Alergatul de *jur-împrejur* l-a oboist.
- de timp: Nu stiu ce-ti aduce ziua *de mâine.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Precizează care este pluralul următoarelor substantive comune: *albuș, rucsac, chibrit, coșmar, furtun, hotel, pervaz, șiret, trabuc, aragaz, furtună*.

2. Alege varianta corectă de plural pentru substantivul ***„vis”*** din următoarele enunțuri: a) De două nopți am numai *vise/visuri* ciudate. b) De când era mic, Andrei are *vise/visuri* mărețe.

3. Precizează forma corectă de plural a următoarelor substantive comune. Transcrie substantivele pe trei coloane, în functie de terminația de la plural **– *ee, ie, uri:*** *curcubeie – curcubee, licee – liceie, trofee – trofeie, muzeie – muzee, zmee – zmeie – zmei, defilee – defileie – defileuri, caree – careuri, heleșteie – heleștee..*

4. Alege forma corectă de plural a următoarelor substantive comune apoi transcrie-le în două coloane, în funcție de desinența de plural **– *e*** sau ***-uri.***

Aerodroame – aerodromuri, albușe – albușuri, aragaze – aragazuri, blesteme – blestemuri, burghie – burghiuri, chibrite – chibrituri, duele – dueluri, ghișee – ghișeuri, morminte – mormânturi, refrene – refrenuri.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Realizează analiza gramaticală completă a atributului din enunțurile:

a) Bucuria de a descoperi natura i-a însoțit mereu copilăria.
b) Nu i-a lipsit niciodată hotărârea de a merge înainte.
c) Elevii și-au păstrat entuziasmul de a învăța în ciuda dificultăților.
d) Maria are talentul de a scrie cu sensibilitate și profunzime.
e) Profesorul a apreciat dorința elevilor de a colabora.

2. Completează enunțurile următoare cu un atribut potrivit contextului.

a) A admirat curajul _____.
b) Învățătorul a remarcat interesul _____.
c) Avea o dorință arzătoare _____.
d) Părinții și-au exprimat speranța _____.
e) Nu și-a pierdut intenția _____.

3. Analizează morfo- sintactic atributele din textul dat. Precizează valoarea lor stilistică.

„Ecologia este știința fascinantă a echilibrului naturii, studiind relațiile complexe dintre viețuitoarele planetei și mediul lor înconjurător. În pădurea seculară de la poalele munților, arborii înalți cu frunziș des formează un habitat ideal pentru nenumărate specii de animale. Aerul curat al dimineții, plin de miresme florale, este rezultatul activității plantelor verzi, ale căror frunze transformă dioxidul de carbon în oxigen. Îndemnul oamenilor responsabili față de natură este simplu: să protejăm această lume minunată, creația perfectă a vieții, prin gesturi mărunte, dar constante. Adevărata frumusețe a planetei noastre constă în armonia fragilă a ecosistemelor ei prețioase.”

4. Identifică atributele adverbiale din enunțurile de mai jos și precizează partea de vorbire prin care sunt exprimate.

a) În camera de sus, liniștea domnea neclintită ca o rugăciune mută.
b) Pe banca din spatele grădinii, bătrânul își aștepta nepotul cu răbdare.
c) La marginea pădurii deasă, o căprioară speriată privea cu ochi mari și umezi.
d) În zori de zi, aerul avea mirosul proaspăt al ierbii ude.
e) În grădina din spatele conacului vechi, florile de toamnă se legănau ușor sub adierea vântului.
f) Pe cărarea dintre stâncile albicioase, copiii înaintau cu grijă, uimiți de priveliștea din depărtare.
g) Lângă soba din colțul camerei, bunica torcea în tăcere, ascultând trosnetul liniștitor al lemnelor.
h) În lumina blândă de seară, pe terasa de la etajul pensiunii, părinții povesteau amintiri din copilărie.
i) Sub ramurile grele ale teiului bătrân din curtea școlii, o fetiță citea atentă o carte

cu coperţi verzi.

5. Alcătuieşte câteva enunţuri după imaginea dată, „...” în care să ai atribute exprimate prin: adjectiv relativ în Acuzativ, verb la infinitiv, pronume relativ în Genitiv, substantiv cu prepoziţie în Genitiv, verb la supin, locuţiune adjectivală, locuţiune adverbială.

6. Subliniază şi notează predicatele, subiectele şi atributele.

a) Pe lespezile calde, şopârle aurii, culcate la soare, clipesc somnoros din ochi, ascultând şuierul adormitor al apei./ *(Alexandru Vlahuţă)* b) Şi-n aceeaşi vreme, într-o scăpărare orbitoare, cele dintâi raze ale soarelui se topiră în ochii celor doi îndrăgostiţi./ *(Emil Gârleanu)* c) Seca Lenea nu ne dădea lumânare,/ ci trebuia/ să ne cumpărăm noi din banii noştri. Pentru ca să nu fie nici o supărare, avea fiecare lumânarea sa şi [dacă astăzi învăţam la lumânarea mea,] mâine luam pe a ta... *(Ioan Slavici)* d) Astăzi, el (Rucărul) are... o primărie foarte mare, un (h)otel [cum nu mai poate arăta alt sat din România,] o frumoasă şi lungă plimbare pe lângă râuleţul prins în maluri îndreptate şi pietruite şi foarte multe case de o gospodărie aleasă. *(Nicolae lorga)*

7. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate şi care este partea de vorbire prin care se exprimă: a) Cadoul pentru *tine* m-a impresionat. b) Ghiozdanul *său* s-a rupt. c) Haina *lui* este albastră. d) Cartea *mea* este aceasta. e) *Celeilalte* eleve i s-a reproşat că este gălăgioasă

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiţi o minicompunere, în care să folosiţi toate tipurile de atribute studiate. Folosiţi începutul dat. Subliniaţi toate atributele. Analizaţi-le.

Pâinea şi sarea – daruri de suflet

„Pâinea proaspăt scoasă din cuptor, cu coaja aurie şi crocantă, adună în ea trudă, dragoste şi răbdare. Ea nu este doar o hrană, ci simbolul muncii cinstite şi al belşugului aşteptat. Sarea, mărunta comoară albă, este tăcută, dar esenţială – darul pământului, rodul răbdării şi al mâinilor muncitoare. Când oaspeţii intră într-o casă, gospodina zâmbitoare le oferă pâine şi sare – semn de respect şi primire caldă. Aceste două daruri simple sunt încărcate de sensuri adânci: ospitalitate, prietenie şi recunoştinţă. Pâinea care hrăneşte, sarea care dă gust – împreună, ele vorbesc despre legătura dintre oameni şi despre valorile trainice păstrate din moşi-strămoşi. Pâinea frământată cu trudă şi sarea adunată cu grijă sunt simboluri ale ospitalităţii şi respectului faţă de celălalt. Prin ele se păstrează memoria neamului, căldura casei...”

2. Scanaţi codul QR şi aflaţi mai multe informaţii despre tema studiată. Rezolvaţi în caiete fişele propuse.

ATRIBUTUL ADVERBIAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Borangic –** s.n. Fir depănat pe gogoșile viermilor de mătase; țesătură fină.
- **Podoabă –** s.f. Obiect ce înfrumusețează pe cineva, ceva; găteală, ornament.
- **Heleșteu–** s.n. Lac mic pentru creșterea peștilor; iaz cu pește.
- **Complex–** adj. Format din mai multe părți, laturi sau elemente diferite.
- **Crocant –** adj. Care crănțăne când este mestecat; tare și bine prăjit sau copt.

§ 32. Atributul interjecțional

I. TERMINOLOGIE

atribut interjectional:
interjecție

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Țara mea – colt de rai

Țara mea este un colț de lume plin de farmec. Pământul roditor al țării, scăldat de razele blânde ale soarelui, hrănește oameni harnici și copii visători. Pe câmpii largi, apele curgătoare șoptind povești vechi aduc liniște și frumusețe. Satele liniștite de la poalele munților păstrează tradiții și amintiri din alte vremuri.

În inima acestei țări bat orașe pline de viață, unde clădirile încărcate de istorie stau alături de construcții moderne. Steagul ei flutură în vânt ca o promisiune a speranței, iar glasurile copiilor din școli rostesc cu mândrie numele acestei patrii dragi. Țara mea trăiește prin oamenii ei, prin iubirea și grija cu care o ocrotesc zi de zi.

În fiecare colț al țării mele se simte un dor nesfârșit de frumos și adevăr. Cântecele populare, dansurile vechi și obiceiurile păstrate cu sfințenie sunt fire de aur țesute în haina identității noastre. Copacii din livezi, cărările din păduri, bisericile de lemn și clopotele care răsună în sărbători spun, toate, aceeași poveste: că țara mea este o comoară vie, plină de suflet și lumină.

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică atributul din enunțul dat, precizează partea de vorbire prin care este exprimat și substantivul determinat. *„Pământul roditor al țării, scăldat de razele blânde ale soarelui, hrănește oameni harnici și copii visători.”*
2. Analizează atributele. *„Steagul ei flutură în vânt ca o promisiune a speranței.”*
3. Găsește atributul verbal, indică partea de vorbire prin care este exprimat și ce

determină. *„Satele liniștite de la poalele munților păstrează tradiții și amintiri din alte vremuri.”*

4. Identifică două atribute adjectivale și menționează ce determină fiecare. *„Copacii din livezi, cărările din păduri, bisericile de lemn și clopotele care răsună în sărbători spun, toate, aceeași poveste.”*
5. Analizează atributele, indică tipul fiecărui atribut și cuvintele pe care le determină. *„Pe câmpii largi, apele curgătoare șoptind povești vechi aduc liniște și frumusețe.”*
6. Identifică în text câteva attribute substantivale, adjectivale.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Atributele se clasifică după părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

REȚINE!

ATRIBUTUL INTERJECTIONAL este un atribut exprimat printr-o interjecție folosită cu valoare adjectivală, adică interjecția determină un substantiv, conferindu-i o nuanță afectivă, evaluativă sau de intensitate.

Exemplu: Fata, ***vai***, ce frumusețe era!

Deși interjecția nu este, în mod obișnuit, o parte de vorbire care determină un substantiv, în limbajul familiar, expresiv sau artistic, anumite interjecții pot căpăta rol de atribut.

Exemple: Băiatul, ***of,*** n-a mai venit! Cuvântul ***„of”*** determină substantivul „băiatul” și exprimă nemulțumire sau regret și este **atribut interjecțional**.

Cartea, ***hm,*** nu mi-a plăcut deloc. Cuvântul → ***„hm”*** determină substantivul „cartea”, exprimând ezitare sau îndoială și este **atribut interjecțional**.

AFLĂ MAI MULT!

- ***Atributul interjecțional*** este frecvent în *limbajul oral* sau în *texte literare*, adică cu *nuanță de limbaj familiar, vorbit, uzual*.
- El nu este un atribut obișnuit în stilul formal sau științific.
- Poate apărea izolat între virgule, sugerând o reacție afectivă față de substantivul determinat.

Exemplu: Respectivul domn*, vai*, vorbea întruna, dar, *ah*, ce frumos.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege varianta corectă de dativ-genitiv a următoarelor substantive comune:

vulpii – vulpei *fetei – fetii* *acelei nore – acelei nurori*
mamei – mamii *amiezei – amiezii* *tandreței – tandreții*
unei nore – unei nurori *aripei – aripii* *mătușei – mătușii*

2. Precizează forma de dativ-genitiv singular a următoarelor substantive: *grădina, bunica, ciocolată, piață, regulă, sacoșă, iapă, poiană, după-amiază, rugină.*

3. Alege forma corectă a următoarelor substantive compuse:

răufăcător / rău-făcător *argint viu /argint-viu*
vicepreședinte / vice-președinte *redactor șef / redactor-șef*

după-amiază / după-amiază
floare de colț / floare-de-colț
strâmbă lemne / strâmbă-lemne
floarea soarelui / floarea-soarelui

binecuvântare / bine-cuvântare
bun rămas / bun-rămas
untdelemn / unt de lemn / unt-de-lemn
blocturn / bloc-turn.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică toate atributele din enunțurile de mai jos și precizează care dintre ele sunt atribute interjecționale. Scrie partea de vorbire de care depind.

a) Of, gândurile apăsătoare ale serii nu-l lăsau să se bucure de liniștea din jur.
b) Vai, promisiunile deșarte ale norocului îl tulburau mai mult decât tăcerea.
c) Ah, zilele acelea pierdute în copilărie aveau o lumină pe care nu o va mai regăsi.
d) Uff, momentele acelea tensionate ale concursului i-au slăbit încrederea în sine.
e) Iată, mirările sincere ale unui copil, pot fi mai profunde decât orice filozofie.

2. Identifică atributul interjecțional.

a) Ah, amintirile zilelor de vară se strecurau printre frunzele toamnei.
b) Uf, temerile visătorului au prins contur odată cu primul eșec.
c) Vai, deciziile luate în grabă i-au schimbat destinul!

3. Completează enunțurile cu interjecții potrivite, astfel încât să obții atribute interjecționale expresive.

a) _____, emoțiile ultimei ore din examenul național i-au dat fiori.
b) _____, amintirea acelui cântec al bunicii îi aducea mereu lacrimi în ochi.
c) _____, temerile întunericului deveniseră strigăte în mintea lui.

4. Redactează un mic text de 6-7 rânduri despre o stare sufletească intensă (*emoție, nostalgie, frică* etc.) în care să incluzi cel puțin două atribute interjecționale. Subliniază-le și indică de ce parte de vorbire depind.

5. Analizează atributele din enunțurile: a) „Am stat un răstimp la hodină sub sălcii, și bunicul meu Pintilie mi-a spus o întâmplare de demult, când au purces în bejenie unele sate ale noastre, de la apa Moldovei.” *(Mihail Sadoveanu)*
b) „Apoi se așezau la cafea și se porneau pe un galimatias grecesc cu țițiri-pițiri, din care nu înțelegeam nimic.” *(Panait Istrati)*

6. Identifică atributul interjecțional din fiecare enunț și precizează cuvântul determinat și partea de vorbire prin care se exprimă.

a) Sunetul tic-tac mă liniștește înainte de culcare.
b) Zgomotul pleosc s-a auzit din baie.
c) Strigătul vai! a răsunat în toată sala.
d) Cuvântul adio! m-a întristat profund.
e) Bubuitul bum-bum venea din depărtare.

7. În enunțurile următoare, identifică atributele interjecționale și explică funcția interjecției în cadrul sintagmei.

a) Ah, zilele acelea de vacanță, atât de așteptate, au trecut ca un vis.
b) Vai, clipele pierdute ale prieteniei adevărate dor cel mai tare.
c) Uff, tensiunile ultimelor ore de curs au fost greu de suportat.
d) O, acele promisiuni, născute din entuziasmul tinereții, par acum naive.

8. Reformulează următoarele enunțuri astfel, încât să incluzi un atribut interjecțional care exprimă o stare sufletească puternică.

a) Zilele ploioase ale lunii martie mi-au adus o ușoară tristețe.
b) Amintirile serilor de vară mi-au umplut inima de căldură.
c) Orele de singurătate din internat m-au făcut să înțeleg multe despre mine.

9. Selectează enunțul care conține un atribut interjecțional și justifică alegerea. În cele care nu conțin, transformă-le, incluzând și atribute interjecționale.

a) Gândurile tulburi ale nopții nu-i dădeau pace.
b) Vai, ecoul clipelor de regret i se auzea în suflet.
c) Promisiunile vagi ale succesului îl amăgeau.
d) Tăcerile apăsătoare ale dimineții păreau infinite.

10. Ce exprimă atributul interjecțional, cum contribuie la starea transmisă?

a) Of, dorurile copilăriei nu pot fi șterse cu una, cu două.
b) Ah, promisiunile deșarte ale lumii moderne nu îl mai păcăleau.
c) Uf, dimineţile agitate ale elevului de clasa a VIII-a păreau fără sfârșit.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în care să folosiți toate tipurile de atribute studiate. Folosiți începutul dat. Subliniați toate atributele. Analizați-le.

Micul zbor al prepeliței

„În zori de zi, pe câmpia acoperită de rouă, o prepelică mică își mișca aripile fragede, pregătindu-se să zboare. Plaiul lin o învăluia cu o liniște mângâietoare, iar știrile dimineții pătrundeau cu pași timizi în lumea ei. Fiecare bătaie de aripi o aducea mai aproape de un nou început, în aerul proaspăt al dimineții.

Pe măsură ce micul pui își căuta locul în lume, mângâierea vântului îi adia penele lucioase, iar mângâierea luminii de la răsărit îi dădea curaj. Păşind uşor pe iarba umedă, prepelița se furișa printre frunzele încă reci, simțind, magia unei zile ce urma să o primească cu brațele deschise. Iar în aerul dimineții, fiecare bătaie de aripă devenea o chemare tainică spre zările largi ale libertății.”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ATRIBUTUL INTERJECȚIONAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **A purcede –** vb. A pleca, a porni la drum; a începe o acțiune etc.
- **Tensionat –** adj. Care a fost bine întins (fibre); (fig.) încordat psihic.
- **Temere –** s.f. Faptul de a (se) teme; frică, teamă.
- **Galimatias –** s.n. Vorbire sau scriere încurcată, confuză, de neînțeles.
- **Bejenie –** s.f. Plecare forțată din cauza unui pericol război, ocupație, prigoană.

Teste de evaluare a cunoștințelor

1. În enunțul „*Cartea veche stătea pe raftul de sus*”, atributul este:
a) veche – adjectival, b) cartea – substantival; c) raftul – pronominal.

2. În enunțul „*Pălăria de paie era ruptă*”, „de paie” este:
a) complement; b) atribut substantival; c) atribut adverbial.

3. În enunțul „*Copilul acesta e foarte cuminte*”, „acesta” este:
a) atribut pronominal; b) complement direct; c) subiect.

4. Alege enunțul în care există un atribut verbal:
a) *Caietul scris cu grijă a fost adus*. b) *Lecția a fost învățată*. c) *Elevul citește cu grijă*.

5. Atributul exprimat prin numeral se găsește în propoziția:
a) *Am cumpărat mere dulci*. b) *Am citit două cărți mici*. c) *Am scris o compunere*.

6. Care dintre următoarele propoziții conține un atribut adverbial?
a) *Elevul de la clasă a răspuns corect*. b) *Fata frumoasă zâmbea timid*. c) *Băiatul de acolo privea atent.*

7. Identifică atributul și felul său din enunțul: „*Cartea de povești stătea pe masă*.”
a) „Cartea” – atribut adjectival; b) „de povești” – atribut exprimat prin complement prepozițional; c) „pe masă” – atribut exprimat prin complement circumstantial.

8. În enunțul „*Gândul la copilărie mă copleșea*”, „la copilărie” este:
a) complement direct; b) atribut substantival; c) atribut prepozițional.

9. Identifică atributul pronominal:
a) *Îmi place casa aceea*. b) *Elevul citește o carte*. c) *Părintele înțelept vorbea bine*.

10. În enunțul „*Ideea de a pleca i-a surprins*”, „de a pleca” este:
a) atribut verbal; b) complement direct; c) subiect.

11. Care propoziție conține un atribut exprimat printr-un adverb?
a) *Copilul de aici a lipsit.* b) *Copilul mic a zâmbit.* c) *Copilul fratelui meu s-a jucat.*

12. În enunțul „*Pasiunea pentru lectură a crescut*”, „pentru lectură” este:
a) atribut substantival, b) atribut prepozițional; c) complement indirect

§ 33. Complementul. Elemente regente ale complementului *(numai verbul)*

I. TERMINOLOGIE

complemente: necircumstanțiale
circumstanțiale
elemente regente ale complementului

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Lăcrimioarele – clopoței ai primăverii

„Lăcrimioarele sunt unele dintre cele mai gingașe flori ale primăverii. Cu petale albe ca spuma laptelui și miros dulce și discret, ele aduc o notă de puritate și liniște în orice colț de grădină sau pădure. Deși par fragile, aceste flori plăpânde ascund în ele o tărie tainică: cresc în locuri umbroase, acolo unde alte plante nu rezistă și înfruntă în tăcere ploile reci de aprilie.

Lăcrimioarele sunt simboluri ale speranței și ale renașterii. Se spune că sunt lacrimile primăverii, transformate în clopoței parfumați, care ne amintesc de frumusețea lucrurilor simple. În grădina bunicii, printre tufele de bujori și trandafiri, lăcrimioarele stăteau cuminți, ca niște brăduți albi și pufoși, aducând zâmbete pe chipurile celor care le priveau.

Delicate, dar rezistente, modeste, dar admirate, lăcrimioarele sunt o lecție despre frumusețea tăcută, despre puterea blândeții și despre magia fiecărui început. Ele își pleacă gingaș clopoțeii în fața luminii dimineții, aducând cu ele speranța reînnoirii și promisiunea unor clipe senine…”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică un atribut adjectival din enunțul: *„Cu petale albe ca spuma laptelui și miros dulce și discret…”* și precizează partea de vorbire prin care este exprimat.
2. Analizează construcția *„lacrimile primăverii”* și precizează ce fel de atribut conține, forma lui și partea de vorbire care îl exprimă.
3. Găsește în text un exemplu de atribut verbal exprimat printr-un verb la gerunziu și explică legătura sa cu substantivul determinat.
4. Identifică un atribut substantival prepoziţional din text și explică ce parte de vorbire determină și prin ce este introdus.
5. Analizează expresia *„copile cu suflet curat”* și precizează tipul și structura atributului din această construcție.
6. Găsește în text un atribut pronominal și arată prin ce pronume este exprimat și ce determină în propoziție.

REȚINE!

COMPLEMENTUL este partea secundară de propoziție care determină un *verb,* indică obiectul ce suferă acțiunea sau diverse circumstanțe ale acesteia.

Întrebările la care răspunde complementul sunt: *ce? pe cine? cui? de cine? de ce? despre ce? pentru cine? pentru ce? cu cine? cu ce? unde? când? cum? din ce cauză? cu ce scop? în ce măsură? în ce condiții?*

Exemple: *Pe doi i-am cunoscut* ***anul trecut****.* ***Pe al treilea*** *nu-l știu. Am vorbit* ***despre primul*** *cu prietenii mei. Citesc* ***o carte*** *interesantă. Ana învață* ***bine****.*

Exemplu: *Mama coace* ***prăjituri*** *cu fructe,* (cuvântul ***prăjituri*** determină verbul „*coace*"; de aceea el îndeplinește funcția sintactică de **complement).**

AFLĂ MAI MULT!

Tipurile complementului:

I. Necircumstanțiale

- **complementul direct** determină un verb tranzitiv/o interjecție predicativă și arată că acțiunea verbului se răsfrânge în mod direct asupra obiectului (= ceva/pe cineva): ***Exemplu:*** *Maria citește* ***o carte.*** *(citește* ce? ***o carte****).*

O *văd pe* ***Maria*** *la fereastră. (văd* pe cine? *pe* ***Maria, o****).*

- **complementul indirect** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și arată că acțiunea se răsfrânge în mod indirect asupra obiectului:

Exemple: Îi *cere* ***copilului*** *jucăria. (cere* cui? ***copilului****)*

Copilul se gândește la ***jucăriile*** lui. *(*se gândește *la ce?* la **jucăriile***)*

Lupii se năpustiră asupra ***oilor.*** *(*se năpustiră *asupra cui?* asupra **oilor***)*

II. Complemente circumstanțiale

- **complement circumstanțial de loc** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și un adverb; arată *locul* în care se petrece acțiunea sau se manifestă însușirea: *Ei s-au cunoscut* ***pe litoralul*** *românesc.*
- **complement circumstanțial de timp** determină un verb, o interjecție predicativă, un adjectiv și un adverb; arată *momentul, timpul* în care se petrece acțiunea: ***Iarna*** *trecută a învățat schiatul cu placa.*
- **complement circumstanțial de mod** determină un verb, o interjecție predicativă, un adje ***Exemplu:*** ctiv și un adverb; arată *modul, felul, gradul de intensitate al* unei acțiuni sau ale unei însușiri: *Bunicul merge* ***șchiopătând*** *de povara anilor.*

AFLĂ MAI MULT!

Cunoaștem și alte tipuri de complemente circumstanțiale:

- **complement circumstanțial de cauză;**
- **complement circumstanțial de scop;**
- **complement circumstanțial condițional;**
- **complement circumstanțial concesiv;**
- **complement circumstanțial consecutiv.**

Observă!

Elementul regent al complementelor **– *numai verbul.***

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege varianta corectă – scrie cu *„oa”* sau cu *„ua”*. Folosește DEXul.

Fermoar – fermuar, savoare – savuare, acoarelă – acuarelă, cafeaua – cafeaoa, roa – roua, flăcăoaș – flăcăuaș, patinoar – patinuar, balansoar – balansuar, turcoaică – turcuaică, coarț – cuarț, goașă – guașă, culoar – culuar, surioară – suriuară, scoar – scuar, igoană – iguană, lavoar – lavuar, băcăoan – bacăuan, coafor – cuafor, coafeză – cuafeză, coafură – cuafură.

2. Folosește forma corectă a cuvintelor scrise cu cursiv din enunțurile date:

a) Au sosit *membri/membrii* echipei. b) Toți *membri/membrii* au fost prezenți. c) Comisia are trei *membri/membrii*. d) S-au întors câțiva *membri/membrii.* e) *Membri/membrii* cei importanți lipsesc. f) M-am întâlnit cu alți *membri/membrii*. g) Pe acei *membri/membrii* îi cunosc. h) Ambii *membri/membrii* au votat. i) Cei mai buni *membri/membrii* au fost felicitați.

3. Articulează cu articol hotărât, la plural, următoarele substantive comune:

exercițiu, interogatoriu, beneficiu, omagiu, carie; cafegiu, geamgiu, copil, fiu, ministru, maestru, kilometru, camionagiu.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică verbele și complementul, formulând întrebarea potrivită.

a) În serile ploioase de toamnă, elevii studiază cu interes lecțiile de literatură română. b) În timpul vacanței de vară, adolescentul citea zilnic câte un capitol din romanul preferat. c) Profesorul a explicat elevilor, în detaliu, tema eseului despre mituri fondatoare. d) Mama a pregătit pentru musafiri o masă îmbelșugată, decorată cu flori de câmp. e) Bunica i-a spus nepoatei o poveste din tinerețea sa plină de întâmplări neobișnuite. f) În parc, copiii le arătau părinților desenele făcute cu cretă colorată pe asfalt. j) Când a venit iarna, fetița a așezat cu grijă luminițele pe bradul de Crăciun. h) În fiecare seară, tatăl povestea fiului despre stele și constelații, fascinându-l.

2. Subliniază complementul, clasifică-l și notează verbul pe care îl determină.

a) Actorul a recitat cu emoție poezia preferată în fața publicului tăcut.
b) Într-o noapte senină, copiii priveau cerul, căutând steaua căzătoare.
c) Ea a scris prietenei o scrisoare sinceră, plină de amintiri dragi.
d) Elevii au construit un model al unei clădiri, respectând detaliile arhitecturale.
e) Băiatul a oferit colegei o floare în prima zi de liceu.
f) În vacanța de iarnă, familia a vizitat muzeele din capitală.
g) Tânărul fotografiază orașul la răsărit, când culorile se reflectă pe clădiri.
h) Când s-a înserat, fetița a aprins lumânările pe masa decorată de sărbătoare.

3. Transformă enunțurile astfel, încât complementul să devină complement direct, păstrând același verb.

Model: Vorbea <u>*despre visul*</u> (CI) din copilărie → Povestea <u>*visul*</u> (CD) din copilărie.

a) Se gândea la călătoria din Grecia.
b) Scriitorul meditează la trecut.
c) Se îngrijește de grădină.
d) Copilul se roagă pentru mama.
e) Se îndoia de sinceritatea lor.
f) Se ferea de pericol.
g) Se uita la spectacol.

4. Identifică toate complementele și verbele pe care le determină.

a) Într-o dimineață răcoroasă de primăvară, tânăra pictoriță a surprins pe pânză frumusețea unui peisaj de munte.
b) Profesorul a explicat elevilor structura eseului și le-a oferit exemple concrete pentru fiecare punct.
c) În timpul excursiei, ghidul le-a vorbit turiștilor despre istoria cetății și le-a indicat cele mai importante locuri de vizitat.
d) Copiii au adus flori pentru învățătoare și au recitat poezii scrise special pentru acea zi.
e) Actorul a primit aplauze furtunoase din partea publicului și a mulțumit cu un zâmbet larg.
f) În seara concertului, pianistul a interpretat o sonată celebră și a dedicat-o tatălui său.
g) În vacanță, mama a pregătit mâncăruri tradiționale pentru toată familia și a povestit întâmplări din copilărie.
h) Elevii i-au dăruit profesorului o carte valoroasă și i-au scris o dedicație emoționantă.

5. Identifică toate părțile principale și părțile secundare din enunțurile: a) Într-o seară ploioasă, fetița i-a povestit mamei sale o întâmplare amuzantă din excursia la munte. b) Pe terasa bibliotecii, elevii au prezentat colegilor un proiect creativ despre cultura antică. c) În fiecare vineri seară, tatăl citește fiicei sale o poveste dintr-o carte veche găsită în pod. d) În timpul taberei, profesorii au explicat copiilor regulile de siguranță și le-au oferit sfaturi utile. e) Băiatul i-a oferit surorii sale un desen colorat, realizat în pauza mare. f) În vacanță, bunicul le povestea nepoților legende din sat, adunate de-a lungul anilor. g) În grădină, mama udă florile zilnic și le vorbește cu blândețe despre anotimpuri.

6. În textul dat subliniază toate complementele și notează verbul pe care îl determină.

Liliacul – parfum al primăverii

„Când primăvara își întinde voalul peste lume, printre primele semne de viață care tresar cu gingășie se numără și liliacul, floarea cu parfum de vis și adieri de amintire. Cu ramuri arcuite și flori adunate în ciorchini bogați, liliacul îmbracă grădinile în nuanțe suave de mov, alb sau roz pal.

Fiecare petală pare să poarte o poveste, iar mireasma sa pătrunzătoare aduce în suflet o liniște caldă, ca o mângâiere. Este floarea care așteaptă tăcută sub ninsoarea iernii, pentru a izbucni în frumusețe și lumină, atunci când soarele

devine din nou prieten. Gingaș și totuși statornic, liliacul rămâne o promisiune a reînnoirii, o amintire a primelor iubiri și o dovadă că natura știe să revină mereu.”

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în textul compunerii construiți enunțuri în care substantivul „*munți*” să îndeplinească, pe rând, funcții sinctactice de: *complement direct, complement indirect, complement circumstanțial de timp și complement circumstanțial de mod.*

Ecoul verii printre stânci

„Într-o dimineață senină de vară, am pornit prin pădurile răcoroase ale munților, cu sufletul deschis spre liniștea naturii. Sub razele blânde ale soarelui, poteca șerpuia printre brazi înalți și stânci golașe, conducând pașii către înălțimi pline de lumină. De pe culmile stâncoase, priveliștea se desfășura până departe, peste văi adânci și pășuni înverzite. Am ascultat cu uimire susurul izvoarelor și ciripitul păsărilor, care aduceau o melodie calmă în aerul curat al muntelui…

La fiecare pas, descopeream mici comori ale pădurii: flori de colț strecurate timid printre pietre, mușchi catifelați ce acopereau trunchiurile bătrâne ale copacilor, și urmele pașilor lăsate de căprioare venite, poate, să se adape din izvor. Vântul adia ușor, aducând cu el mireasma proaspătă a ierbii și a rășinii, iar timpul părea să se oprească în loc, lăsând loc doar respirației adânci și liniștii interioare.

La marginea unei poienițe, ne-am oprit și am privit cerul senin, unde un vultur plutea majestuos, desenând cercuri largi deasupra crestelor. Era o clipă de libertate deplină, de comuniune cu natura, de recunoștință tăcută pentru frumusețea lumii. În acea dimineață senină de vară, muntele mi-a vorbit fără cuvinte, iar ecoul acelei tăceri mi-a rămas în suflet ca o binecuvântare...”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre tema studiată. Rezolvați în caiete fișele propuse.

COMPLEMENTUL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Puritate –** s.f. Faptul de a fi pur, neamestecat, neatins; curățenie desăvârșită.
- **Modest –** adj. Lipsit de îngâmfare; moderat, cumpătat în purtare, în pretenții.
- **Susur –** s.n. Zgomot continuu, lin, plăcut produs de curgerea apei; murmur.
- **Voal –** s.n. Țesătură fină (transparentă) fină de mătase, bumbac.
- **Statornic –** adj. Care se schimbă greu în opinii, convingeri; ferm, hotărât.

Complementele necircumstanțiale
§ 34. Complementul direct

I. TERMINOLOGIE

complemente necircumstanțiale
complementul direct
verb tranzitiv

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

În grădina cu flori

„De câte ori păşesc în grădină, simt că pătrund într-o lume de basm, unde totul prinde viaţă sub o vrajă nevăzută. Portiţa care se deschide uşor, cu un scârţâit abia auzit, pare poarta către un tărâm magic. Aerul devine mai proaspăt, iar culorile florilor mă învăluie ca o pictură vie, mirosind a rouă şi a soare cald.

Fiecare floare este o mică regină a acestui regat vegetal. Rochiile lor, cusute parcă de mâinile unei zâne pricepute, strălucesc în nuanţe pe care nici o croitoreasă de pe pământ nu le-ar putea imita. Trandafirii poartă catifea roşie, lalelele îşi înalţă faldurile galbene ca aurul, iar irişii tremură în mantii albastre ca cerul.

În acele momente, grădina nu este doar o grădină. Este o poveste. Este locul unde sufletul se odihneşte, ochiul se bucură, iar inima bate mai liniştit. Este colţul în care realitatea se împleteşte cu fantezia, şi unde omul redescoperă, cu uimire de copil, frumuseţea lumii din jurul său.

Uneori, când vântul adie lin printre petale, parcă aud florile şoptind între ele poveşti despre razele de soare, despre stropii de ploaie jucăuşi şi despre păsările ce le vizitează în zori. Frunzele foşnesc încet, ca o muzică blândă, iar parfumul de iasomie şi lavandă pluteşte în aer ca o mângâiere nevăzută. În acest univers tainic, timpul încetineşte, grijile dispar, iar tot ce rămâne este farmecul simplu şi profund al naturii, care îţi vorbeşte fără cuvinte…”

Răspunde în scris şi oral la următoarele întrebări:

1. Identifică complementul din enunţul: *„De câte ori deschid portița și intru în grădină, mă cuprinde o vrajă dulce.”*
2. Analizează rolul complementului în propoziţia: *„Florile-mi dezmiardă ochii.”* Explică ce relaţie are cu verbul.
3. Găseşte şi subliniază complementul din propoziţia: *„O fantazie uriașă le-a dat*

un strai la fiecare."

4. Precizează complementul din enunțul: *„Fiecare floare își poartă haina cu grație și mândrie."* Ce întrebare ajută la identificarea lui?
5. Extrage și comentează complementul din enunțul: *„Parfumul florilor aduce liniște sufletului."* Ce parte de vorbire îl determină?
6. Stabilește care este complementul din enunțul: *„Sub razele soarelui blând, grădina întreagă prinde viață."* Ce contribuție are la înțelesul propoziției?

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

COMPLEMENTUL DIRECT este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv (*adică un verb care cere un obiect asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea*) și arată obiectul direct al acțiunii.

Îl putem recunoaște ușor cu ajutorul întrebărilor **„ce?"** sau **„pe cine?"**, însă:

Dacă răspunde la **„pe cine?"** și este **nume de persoană**, se **articulează cu prepoziția „pe"**: O *văd pe Maria.*

Exemplu: *Văd un copac.* – aici nu e nevoie de „pe", pentru că nu e persoană.

Pentru identificarea tranzitivității verbului, poate fi utilizată schema:

Cineva ..... **verb** ..... **ceva,** în care *cineva* este subiectul, iar *ceva* este complementul direct.

Există și verbe care acceptă două complemente directe, acestea putând fi recunoscute utilizând schema:

Cineva ..... **verb** ..... **ceva pe cineva,** în care *cineva* este subiectul, iar *ceva* respectiv și *pe cineva* sunt complemente directe.

Exemplu: **Profesorul** îl **învață** matematică pe elev.

ATENȚIE!

- Nu orice cuvânt care determină un verb tranzitiv este complement direct. Verbul tranzitiv, termen regent al complementului direct, poate fi și la moduri nepersonale (infinitiv, gerunziu, supin): A venit fără a-și anunța ***sosirea.*** A întârziat ocolind ***orașul.*** A terminat de mâncat ***prăjitura.***
- Uneori, complementul direct este dublat prin pronumele personal cu formă neaccentuată sau prin pronumele reflexiv cu formă neaccentuată, ambele în cazul acuzativ. În acest caz, pronumele nu reprezintă un alt complement direct, ci doar dublarea acestuia: ***L****-am văzut* ***pe vecinul.***

Complementul direct determină:

a) un verb tranzitiv la moduri personale;
b) un verb tranzitiv la moduri nepersonale;
c) o locuțiune verbală tranzitivă (la moduri personale sau nepersonale);
d) o interjecție predicativă.

Complementul direct poate sta **doar în cazul acuzativ** și se exprimă prin diverse părți de vorbire:

• **Substantive**, cu sau fără morfemul *pe*: *Deschide* ***cartea*** *cu povești fermecate. L-am zărit* ***pe bunicul*** *la fereastră.*

• **Pronume personale:** *Îi aud **pe ei** vorbind în șoaptă.*
• **Pronume personale de politețe:** *Vă sprijinim **pe dumneavoastră** oricând.*
• **Pronume reflexive sau personale utilizate ca reflexive:** *El se povestește **pe sine** cu prea multă mândrie.*
• **Pronume demonstrative:** *L-am recunoscut **pe acesta** din fotografie.*
• **Pronume posesive:** *Situația îi implică **pe ai mei** în mod direct.*
• **Pronume relative:** *Nu înțeleg **ce** vrei să spui.*
• **Pronume interogative: Pe cine** a întâlnit ieri în parc?
• **Pronume de întărire (nehotărâte):** *Alege **pe oricare** dintre cărțile acelea.*
• **Pronume negative:** *Nu mai urmăresc **pe nimeni** din grupul vechi.*
• **Numerale cu valoare substantivală:** *Am ales **trei** dintre cei mai buni elevi.*
• **Verb la infinitiv:** *Începuse **a visa** cu ochii deschiși.*
• **Verb la supin:** *Avem **de învățat** multe lecții interesante.*
• **Verb la gerunziu:** *Aud **tropăind** caii pe drum.*
• **Interjecții:** *Am auzit deodată un **buf!**, apoi tăcere.*

Topica: De obicei complementul direct stă după cuvântul determinat, dar poate sta și înaintea lui.

Punctuația: Nu se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

Ortografia: Complementul direct poate fi reluat sau anticipat prin forme neaccentuate ale pronumelui personal care, de obicei, se desparte prin cratimă de cuvântul determinat.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Explică ortografierea cuvintelor subliniate: a) Are doi *copii* cuminți. b) *Copiii* merg la școala singuri. c) *Copacii* par argintii în lumina lunii. Argintiii copaci foșnesc lin. d) Niște *geamgii* au instalat geamuri noi la casă. e) Îi plac *macii* roșii. f) *Roșiii* maci sunt preferații ei.

2. Rescrie enunțurile corectând greșelile.

a) Părinții mei sau dus l-a supermarket să cumpere legume sau carne. b) Nu putem să nui ascultăm pe ce-i ce ne-au crescut cu drag. c) Mie teamă că cei spune nu e adevărat. d) Nu e totuna dacă v-a veni azi s-au mâine, întru cât abia aștept săi povestesc ce mi sa întâmplat. e) Dacă nai carte nai decât să muncești din greu.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Subliniază complementele, identifică complementele directe și precizează verbul ca element regent.

a) Tânăra actriță a interpretat cu multă emoție un rol dificil în piesa de final de an.
b) În fiecare dimineață, tata îi aduce mamei o cafea, cu miros de scorțișoară.
c) Primăvara, grădinarul curăță străzile și plantează flori colorate în grădină.
d) Copiii au salutat-o cu bucurie pe învățătoare și i-au dăruit un buchet de lalele.
e) În biblioteca veche, adolescenta a găsit o scrisoare veche și a citit-o cu emoție.
f) Scriitorul le-a împărtășit elevilor gânduri profunde despre rostul literaturii.

g) În curtea școlii, elevii organizează târguri caritabile și ajută familiile nevoiașe.
h) Actorul i-a mulțumit regizorului pentru încrederea oferită și sprijinul constant.

2. Reordonează logic enunțurile, subliniază verbele și complementele.

a) A scris o poezie frumoasă, inspirată din natură, în jurnalul ei secret adolescenta. b) Cu grijă, în fiecare zi, plantele le udă mama în grădină. c) Actorul, în fața unui public numeros, monologul l-a rostit cu patimă. d) Cu emoție, scrisoarea veche o citește bunicul în liniștea serii. e) În sala de clasă, cu multă răbdare, elevii și-au pregătit prezentarea. f) Poezia nouă, cu rimă îmbrățișată, o citește poeta la festival. g) Cadoul, cu hârtie colorată, l-a împachetat copilul pentru mama lui. h) Lecția interesantă, despre mituri grecești, a explicat-o profesorul elevilor.

3. Identifică toate complementele, în care enunț există un complement direct?

a) În dimineața senină de primăvară, elevii au sosit devreme la școală, pregătiți pentru concursul de poezie. b) La prima oră, ea le-a citit un fragment emoționant dintr-o nuvelă românească. c) În pauză, copiii au desenat pe asfalt flori și soare, folosind cretă colorată. d) În curtea școlii, păsările ciripeau vesel, iar elevii se jucau în grupuri. e) După ore, ei au discutat despre proiectul de ecologie și și-au împărțit sarcinile. f) În clasă, o fetiță i-a oferit învățătoarei o floare galbenă, culeasă din grădină. g) Băiatul și-a notat cu grijă în agendă tema pentru ora următoare. h) În bibliotecă, câțiva elevi citeau în liniște volume vechi, răsfoind paginile vechi.

4. Găsește complementul, identifică verbul și formulează întrebarea corectă.

a) În fiecare seară, bunica le citește nepoților povești cu tâlc. b) Prietenul meu a cumpărat o carte de aventuri pentru fratele său. c) În grădină, copiii udă florile în fiecare dimineață. d) Tânăra a povestit colegilor o întâmplare stranie de la munte. e) În timpul concertului, solistul a dedicat o melodie publicului. f) Elevul i-a oferit profesoarei un buchet de flori. g) În drum spre casă, băiatul a găsit un portofel și l-a dus la poliție. h) În noaptea aceea, steaua a luminat calea magilor către pruncul sfânt.

5. Scrie enunțurile. Precizează complementele. Analizează-le sintactico-morfologic: a) „Nu putea să-i vadă chipul, dar îi auzise glasul.”*(Mihail Sadoveanu)* b) „Făcându-și cruci repetate, își murmură gândul care o ardea.” *(Mihail Sadoveanu)* c) „Băgat-ai la cap vorbele mele?” *(Ion Creangă)* d) „Și nici una, nici două, haț! pe ied de gât...” *(Ion Creangă)* e) Eu am reușit a rezolva problema. f) „Cerul, apa și dealurile aveau culoarea unui toporaș cenușiu. Un arc de lumină crescu la răsărit. O fierbere de flăcări se înălță. Ape argintii clipeau în depărtări. Își arătau strălucirea. Le urmăream încântat.” *(Mihail Sadoveanu)* g) De cum a ve-nit primăvara, parcă totul a izbucnit în verde și culori tot mai vii în grădina mea... și cum eu sunt pe drumuri tot timpul, parcă nici nu mai am timp să observ tot ce se întâmplă pe acolo.

6. Subliniază complementele directe din text. Identifică termenii regenți ai complementelor directe și precizează valoarea lor morfologică – respectiv valoarea tranzitivă, modul și timpul acestora, acolo unde este cazul.

„Ciprian Porumbescu a iubit vioara cu toată ființa sa. Încă din copilărie i-a mângâiat corzile și a cântat melodii care îmblânzeau sufletele. A com-pus piese pline

de dor și lumină, dăruind muzicii românești o comoară inestimabilă. A studiat partiturile marilor compozitori și a interpretat sonate care răsunau în inimile celor care-l ascultau. În serile liniștite, lua vioara, își așeza gândurile în sunete și le tran-sforma în vise. Cu fiecare arcadă, transpunea sentimentele într-un univers de armonii. Vioara lui nu era doar un obiect, ci o ființă care-i asculta emoțiile și le spunea lumii întregi prin muzică."

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere *„Pe malul lacului"* în baza imaginii propuse. Sbliniați complementele. Folosiți începutul dat sau ideile din text.

„Pe malul lacului, liniștea dimineții îmbrățișa apele limpezi și reflecta în ele cerul senin. Trecătorii priveau în tăcere păsările zvelte, care brăzdau suprafața apei în căutarea hranei. Vântul mângâia stufărișul des și răspândea în aer mirosul proaspăt al naturii. Soarele scălda în lumină pajiștea întinsă, în timp ce norii pluteau alene, ca niște corăbii visătoare. Lacul, cu luciul său oglindind lumea din jur, părea că păstrează tainele tuturor trecătorilor. Razele calde ale dimineții mângâiau petalele florilor de pe marginea apei, scăldându-le într-o lumină delicată...!

2. Rezolvați corect rebusul. Pe verticala AB veți descoperi denumirea unei părți secundare de propoziție studiate de noi.

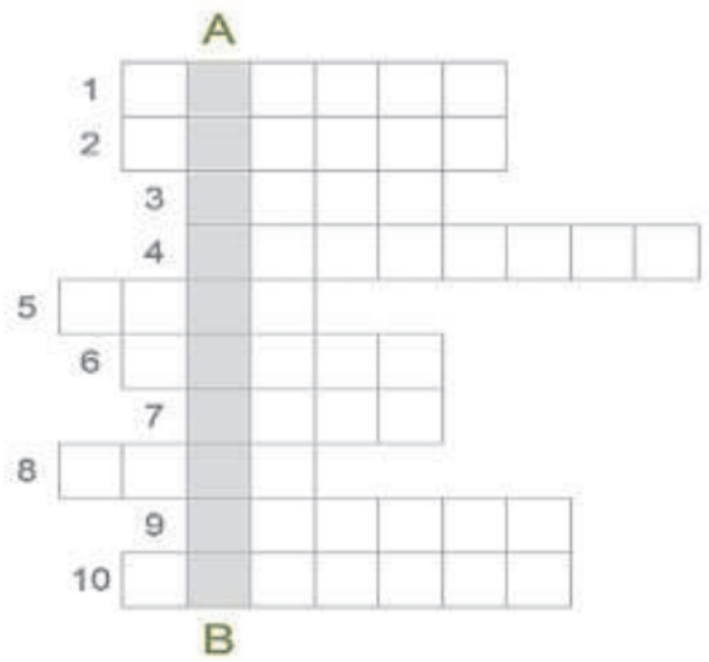

1. Sinonimul cuvântului elev.
2. Operă literară în versuri.
3. Așteptăm vacanța ... .
4. Parte principală de propoziție care arată acțiunea.
5. Sinonim pentru coli.
6. Antonim pentru stă.
7. Buturuga ... , răstoarnă carul mare .
8. Scrie poezii.
9. Antonimul cuvântului zi.
10. Parte secundară de propoziție care determină un substantiv.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Tărâm –** s.n. Meleag, regiune, ținut.
- **Geamgiu –** s.m. Persoană care montează sau vinde geamuri.
- **Tâlc –** s.n. (pop.) Înțeles, sens, rost, semnificație (vorbă cu tâlc).
- **Partitură –** s.f. Text muzical, cuprinde toate părțile vocilor, instrumentelor.
- **Inestimabil –** adj. Care nu poate fi prețuit, de neprețuit, foarte valoros.

§ 35. Complementul indirect

I. TERMINOLOGIE

Complementul indirect
verbe intranzitive
locuţiuni verbale intranzitive

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Orașe în lumină de vară

„Vara își așterne pașii liniștiți peste orașele Ucrainei, îmbrăcându-le în raze blânde și parfum de flori de tei. Cernăuțiul, cu străzile sale cochete și parcuri umbroase, pare un oraș care visează. Dimineţile aici sunt pline de liniște, iar după-amiezile vibrează de zumzetul cafenelelor, muzică și pașii trecătorilor.

Slatina, oraș pitoresc, își oglindește casele în apele liniștite ale Tisei. Orașul respiră calm, iar serile aduc un vânt ușor ce poartă cu el miros proaspăt de flori. Aici, oamenii trăiesc în armonie cu natura, iar zilele verii se scurg tihnit, între frumoasele peisaje ale munţilor și dealurilor.

Mai departe, pe un alt țărm, Odesa dansează cu marea. Este un oraș viu, luminos, cu clădiri frumoase și valuri care îmbrățișează țărmul, cu bulevarde pline de muzică, de tineri, de viață. Aici, vara pare o sărbătoare nesfârșită: portul freamătă, terasele îți întind brațele chemându-te vesel, iar marea își spune povestea valurilor fără cuvinte. Fiecare oraș e o lume în sine – cu ritmul lui, cu farmecul lui, cu zilele calde de vară care le unesc în același tablou senin, pictat în culori vii de soare și zâmbet. Pe străzile orașelor, în freamătul valurilor sau în adierea vântului de munt, se simte aceeași căldură blândă care leagă inimile oamenilor. Când soarele coboară peste ținuturile Ucrainei, fiecare colț devine o poveste luminoasă, scrisă cu liniște, frumusețe și speranță.”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică un complement direct exprimat prin substantiv comun în propoziția: *„Vara își așterne pașii liniștiți peste orașele Ucrainei…”*
2. Analizează funcţia sintactică a cuvântului „*muzică*” din enunțul: *„Bulevarde pline de muzică, de tineri, de viață.”*
3. Găseşte în text o propoziţie care conţine un complement indirect.
4. Identifică complementul direct din enunțul: *„Marea își spune povestea valurilor fără cuvinte.”* și precizează partea de vorbire prin care este exprimat.
5. Analizează enunțul: *„Zilele verii se scurg tihnit, între frumoasele peisaje ale munţilor și dealurilor.”* și precizează, dacă există complement indirect. Justifică.

REȚINE!

COMPLEMENTUL INDIRECT este partea secundară de propoziție care determină un verb și arată ființa, lucrul către care se îndreaptă indirect acțiunea exprimată de verb.

Complementul indirect răspunde la întrebările: *de cine? de ce? despre ce? pentru cine? pentru ce? cu cine? cu ce? cui?* etc. și este introdus, de regulă, prin *prepoziții sau locuțiuni prepoziționale* (la, pentru, despre, către, asupra, contra, de la, etc.)

Complementul indirect determină:

- **verbe intranzitive** (cele mai multe dintre acestea, la diateza reflexivă): Maria se bucura mereu ***de sosirea*** iernii.
- **locuțiuni verbale intranzitive** (folosite, de asemenea, în special, la diateza reflexivă): Adam și Eva nu au luat aminte ***la spusele*** lui Dumnezeu.
- **verbe tranzitive** (la diateza activă): Îi arăta ***fetei*** o bluză nouă.
- **interjecții** (în special predicative): Era vai ***de capul*** babei.
- **Adjective:** Bătrânul este copleșit ***de durerea*** plecării fiilor săi.
- **Adverbe:** *Prietenul său era departe* ***de a-i spune*** *adevărul despre ei.*

Complementul indirect, exprimat prin substantiv sau substitut, poate fi numai în cazurile *dativ* (caz specific), *acuzativ* sau *genitiv prepozițional.*

Complementul indirect se exprimă prin:

✓ ***substantiv în cazul:***

- *dativ:* Copilul îi puse ***omului*** de zăpadă o oală în cap.
- *acuzativ:* Inima i se umple ***de o emoție*** nestăvilită.
- *genitiv*: *Am luptat* ***contra nedreptății,*** (prepoziții specifice: asupra, contra, împotriva)

✓ ***pronume personal în cazul:***

- *dativ:* Judecătorul i-a dat dreptate ***lui.***
- *acuzativ* (precedat de prepoziție): *Păsările s-au speriat* ***de el.***
- *genitiv* (precedat de prepoziție): *Am complotat împotriva ei.*

ATENȚIE!

Neavând forme proprii pentru persoanele I și a II-a, valoarea genitivală (cu prepoziție) este redată:

✓ ***prin pronume în dativ***: ***Împotrivă-ți*** *se reped oștile.*

✓ ***prin adjectiv pronominal posesiv*** în cazul acuzativ + prepoziție cu regim de genitiv: ***Asupra noastră*** *s-au năpustit forțele dezlănțuite.*

✓ ***pronume personal de politețe în cazul:***

- *dativ:* Vestea cea bună i-am dat-o și ***dumnealui.***
- ***acuzativ:*** **Se teme** de dumneata.

✓ ***pronume demonstrativ în cazul:***

- *dativ:* Spune-i și ***acestuia*** secretul reușitei tale.
- *acuzativ:* Marian nu s-a gândit ***la aceea,*** ci la sora ei.

- ✓ ***pronume relative în cazul:***
  - *dativ:* Nu mai ştia ***căruia*** să-i mulţumească pentru cadoul făcut.
  - *acuzativ:* S-a certat ***cu cine*** nu s-a gândit niciodată.
- ✓ ***pronume posesiv în cazul dativ:*** Băiatul le mulţumeşte ***alor lui*** educaţie.
- ✓ ***pronume nehotărât în cazul:***
  - dativ: **Fiecăruia** dintre noi ne-ar plăcea o vacanţă în insule.
  - *acuzativ:* Marcel se gândea ***la fiecare,*** fiind departe de casă.
- ✓ ***pronume negativ în cazul***:
  - *dativ:* Femeia nu i se plângea ***nimănui*** de lipsa banilor.
  - *acuzativ:* Ea nu se mai bucura ***de nimeni*** acum.
- ✓ ***pronume reflexiv în cazul dativ***: ***îşi*** spunea adesea ***sieşi*** că va fi bine.
- ✓ ***verb la modul:***
  - *infinitiv:* Zmeul se pregătea ***de a-i cere*** răsplata promisă.
  - *supin:* Fata mare se gândeşte ***la măritat.***
  - *gerunziu:* Oamenii s-au săturat ***aşteptând*** binele promis de toţi.
- ✓ ***adjectiv:*** Fata s-a făcut ***din mică*** mare.
- ✓ **numeral** (cu valoare substantivală): ***Maria se gândeşte*** *la al doilea* ***dintre concursanţi.***

ATENŢIE!

Complementul indirect *determină numai* ***verbe intranzitive.***

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Rescrie corect enunţurile următoare:

Poietul Mihai Eminescu a scris multe poiezii frumoase. Poiezia cea mai cunoscută este Luceafărul

2. Alege forma corectă de plural a următoarelor substantive comune. Folosiţi DEXul: *festivaluri – festivale, amiază – amiezi – amieze, chitări – chitare, coale – coli, suporţi – suporturi, turnire – turniruri, reactori – reactoare, beregate – beregăţi, jante – jenţi, filee – fileuri, ingrediente – ingredienţi, ciocolate – ciocolăţi, colonei – coloneli, monede – monezi, avatare – avataruri.*

V. VERIFICĂ-ŢI CUNOŞTINŢELE!

EXERSEAZĂ!

1. Selectează pentru cuvintele marcate în enunţurile din coloana A funcţiile sintactice corespunzătoare din coloana B:

a) Se bucura <u>de oricine</u> îi ieşea în cale.	1. complement direct
b) Cartea este <u>pentru preşcolari</u>.	2. atribut substantival prepoziţional
c) Cartea <u>pentru preşcolari</u> e atractivă.	3. subiect
d) Iată <u>rezultatul</u> problemei.	4. nume predicativ
	5. complement indirect.

2. Identifică şi subliniază complementul indirect din fiecare enunţ. Precizează prepoziţia prin care este introdus.

a) În fiecare dimineaţă, bătrânul grădinar povestea cu dragoste nepoţilor săi despre florile rare pe care le-a îngrijit toată viaţa. b) Artistul a dedicat publicului său

o lucrare plină de simboluri și culoare. c) În tăcerea bibliotecii, elevul se gândea la profesoara care l-a inspirat să citească și poezie. d) Scriitorul a mulțumit editurii pentru încrederea acordată. e) În răcoarea serii, muzica se îndrepta către inimile celor adunați pe terasa veche a conacului. f)Medicii au adus alinare pacienților prin vorbe blânde și gesturi pline de empatie.

3. Completează spațiile punctate cu un complement indirect potrivit, astfel încât propoziția să capete sens și expresivitate.

a) În seara aceea senină, bunica i-a spus ..... o legendă veche din sat.
b) Pe scena luminată, actorii au transmis emoția ..... cu fiecare gest și cuvânt.
c) Profesorul a încredințat ..... cheia laboratorului de științe.
d) Cântăreața a dedicat melodia ..... care o asculta cu lacrimi în ochi.
e) Tânăra pictoriță a explicat sensul tabloului ..... interesat de simboluri.
f) În zori, pădurarul a adus vestea bună ..... care aştepta un semn de la munte.

4. Completează spațiile punctate cu un complement indirect exprimat printr-un substantiv cu prepoziție.

Model: În fiecare vară, bătrânul povestea ***cu nostalgie*** despre copilăria lui.

a) Într-o scrisoare lungă, poeta și-a destăinuit gândurile ..... din copilărie.
b) A dedicat tabloul ..... care i-a fost muză ani de-a rândul.
c) A explicat cu calm ..... ce se adunaseră în sala de conferințe.
d) A adus cuvinte de laudă ..... care au sprijinit proiectul de la început.
e) A trimis o vedere ilustrată ..... din orașul visurilor sale.

5. În enunțurile date, subliniază complementul indirect și scrie prin ce este exprimat: a) Călătorul a mulțumit ghidului pentru răbdarea și amabilitatea de care a dat dovadă. b) Am oferit unei prietene dragi o carte rară, găsită într-un anticariat. c) Actorii s-au adresat publicului cu emoție și bucurie. d) Artistul s-a confesat unui jurnalist, vorbind despre neliniștile din spatele artei sale. e) Profesorul a explicat elevilor importanța învățării continue. f) Le-am promis părinților că voi reveni curând acasă.

6. Subliniază complementele indirecte din următoarele enunțuri.

a) Toată ziua se bucura de razele soarelui și de răcoarea umbrei de brad. b) Nu se gândea la a-i cere răsplată pentru serviciul făcut. c) Nemulțumitului i se ia darul. d) Cui nu-i place să nu vină. e) Foamea le adoarme conștiința tuturor. f) Astăzi, e bine de unul și e rău de zece.

7. Scrie exemplele de mai jos și indică părțile de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte:

a) În amurgul cald al verii, bătrânul grădinar i-a încredințat tinerei sale nepoate secretele îngrijirii trandafirilor, ca și cum i-ar fi transmis o comoară neprețuită.
b) Pe terasa unei cafenele liniștite, poetul i-a mărturisit tovarășului său de drum că dorul de casă arde mocnit în fiecare vers.
c) În freamătul codrului, vântul le-a șoptit brazilor vechi o poveste veche de când lumea, presărată cu miresme de rășină și lacrimi de rouă.
d) Sub bolta înstelată a cerului de august, bunica i-a spus stelei căzătoare o dorință tăcută, purtătoare de speranță și visuri.
e) Într-un sat uitat de timp, clopotul bisericii i-a amintit bătrânului înțelept de prietenul său pierdut în ceața anilor.

f) În răcoarea serii, pescărușii i-au închinat mării cântul lor ascuțit și zburdalnic, ca un omagiu adus nesfârșitului albastru.
g) Într-o scrisoare pătată de lacrimi, soldatul i-a descris mamei sale, cu glasul inimii, durerile și tăcerile unui front nemilos.
h) Când zorile îmbrățișau satul cu lumină blândă, păstorul i-a spus o rugăciune tăcută muntelui care îi păstrase oile nevătămate.

8. Identifică termenii regenți ai complementelor indirecte din textul de mai jos, precizează valoarea lor morfologică și funcția sintactică pe care o îndeplinesc.

„În fiecare primăvară, natura dăruiește ochilor noștri un spectacol de neuitat – înflorirea florilor de măr. Sub cerul limpede, ramurile se apleacă în tăcere către razele blânde ale soarelui, oferindu-i frumusețea lor delicată. Vântul le șoptește în treacăt promisiuni noi, iar albinelor le încredințează parfumul dulce, cules din adâncurile pământului. Privitorilor le aduc liniște, poeților – inspirație, iar sufletelor visatoare – speranță. Fiecare floare se închină primăverii cu grație, ca unui pictor nevăzut care zugrăvește pe cer povestea renașterii.

Sub adierea blândă a brizei, pomii își întind ramurile înmiresmate către cer, mulțumindu-i primăverii pentru răbdare și lumină. Miresmei lor dulci i se încredințează freamătul amintirilor din copilărie, pe care timpul le-a păstrat neclintite în colțul cald al inimii. Grădinarului i se închină cu zâmbet tăcut, ca unui sculptor al tăcerii care a vegheat cu grijă mugurii firavi. Păsărilor călătoare le spun povești fără cuvinte, desenate în petale și lumină, iar norilor – dorințe neîmplinite. În liniștea amiezii, florile de măr oferă drumetului obosit o umbră răcoroasă și o clipă de visare, îndrumându-l tăcut către rosturile simple ale vieții. Timpului i se predau cu înțelepciune, știind că frumusețea lor, deși trecătoare, va rămâne mereu în sufletul celui care le-a privit cu dragoste.”

VI. ATELIER CREATIV

1. Imaginați-vă și realizați un dialog cu primarul satului (orașului). Folosiți în enunțurile-replici complemente directe și indirecte.

1. Alcătuiți o minicompunere despre cuc, în textul compunerii alcătuiți enunțuri cu complemente directe și complemente indirecte. Folosiți începutul propus sau ideile din text.

„Când pădurile prind viață și ramurile se îmbracă în verde crud, glasul cucului răsună limpede peste luminișuri și poiene. Cântecul lui simplu și clar aduce cu sine vestea primăverii și trezește dorul de libertate în inima celor care-l aud. De pe o ramură înaltă, cucul își rostește chemarea cu

răbdare, ca un ceasornic al pădurii care nu greșește niciodată clipa. Îi ascult glasul cu emoție, știind că, odată cu el, renaște întreaga natură...”

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre complementul direct și complementul indirect. Rezolvați în caiete fișele propuse.

COMPLEMENTUL DIRECT
COMPLEMENTUL INDIRECT

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Inspirație –** s.f. (fig.) Stare de tensiune creatoare, forță creatoare.
- **Firav –** adj. Care are o constituție delicată; slăbuț, plăpând, gingaș.
- **Conac –** s.n. Casă boierească la țară, pe o moșie.
- **A mărturisi –** vb. A declara, a relata, a spune, a susține, a adeveri.
- **A confesa –** vb. A se destăinui, a se spovedi.

§ 36. Complementele circumstanțiale. Complementul circumstanțial de loc. Complementul circumstanțial de timp

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de loc
complementul circumstanțial de timp
topica
punctuația

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Cuibarul misterios

„Peste lunca înaltă, plină de răchite și sălcii bătrâne, cobora o liniște caldă de amurg. Soarele se strecura printre frunzele galbene, iar vântul adia ușor, răscolind luciul stufului. Dincolo de baltă, în desiș, se auzeau trilurile unei ciocârlii întârziate, iar cerul, curat ca o oglindă, păstra încă umbra norilor subțiri. Totul părea să respire încet, în ritmul toamnei care se așternea tăcută peste câmp.

Ascuns între tulpinile stufului ud, cuibarul părea o mână de taină lăsată de toamnă printre firele de iarbă. Paiele *uscate*, așezate cu grijă, încă mai păstrau căldura penelor mamei. În el, ouăle lucioase, cu coaja fină ca *mătasea* de porumb, odihneau cuminți, vegheate de liniștea apei. Din când în când, o *adiere* blândă clătina stuful și lumina lunii cobora peste cuibar ca o mângâiere.

Rața, cu ochii vigilenți și inima caldă, stătea nemișcată, gata să apere cu prețul

vieții acel colț de viață nouă. Lângă ea, noaptea se așternea încet, iar cerul se umplea de stele, ca o *promisiune* că totul va renaște din tăcerea adâncă a luncii…"

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Selectează din text un cuvânt alcătuit prin compunere, un cuvânt – prin derivare și un cuvânt – prin conversie.
2. Precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor din enunțul: *„Rața, cu ochii vigilenți și inima* ."
3. Indică din text două verbe la diateza activă și arătați la ce conjugare sunt.
4. Identifică valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate.
5. Subliniază și analizează toate părțile de propoziție din fraza: *„Soarele se strecura printre frunzele galbene, iar vântul adia ușor, răscolind luciul stufului*."
6. Identifică și subliniază complementele: *„Soarele se strecura printre frunzele galbene, iar vântul adia ușor, răscolind luciul stufului."*

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC este partea secundară de propoziție care arată locul acțiunii sau al însușirii.

Complementul circumstanțial de loc răspunde la întrebările: *unde? de unde? până unde? încotro?*

Complementul circumstanțial de loc determină:

1. *Verbe predicative la orice mod:* M-am îndreptat ***spre poartă.*** Privind ***afară,*** văzui lumea adunată.
2. *Locuțiuni verbale.* Au luat-o la sănătoasa ***prin spatele curții.***
3. *Interjecții predicative:* Hai ***la horă!***
4. *Adjective:* Echipa victorioasă ***acasă*** primește trei puncte.

AFLĂ MAI MULT!

Complementul circumstanțial de loc determină un verb sau o interjecție cu funcția de predicat. El arată locul unde se petrece acțiunea, punctul de plecare, direcția sau limita acțiunii.

Complementul circumstanțial de loc se exprimă prin:

Substantive, pronume sau alte părți de vorbire cu valoare de substantiv precedate de o prepoziție sau o locuțiune prepozițională:

• *M-am așezat* **pe o piatră** (*substantiv cu prepoziție*) cu fața la oraș și l-am privit până *s-au aprins* **deasupra lui** (*pronume cu prepoziție*) stelele. (Zaharia Stancu)

• Țăranii *s-au strâns* **în jurul mașinilor**. (*substantiv cu locuțiune prepozițională*) (Traian Coșovei)

• *Ajunserăm* **până la cei doi**. (*numeral cu valoare de substantiv precedat de o prepoziție compusă*)

Substantive sau substitute în cazurile:

- *Acuzativ* cu prepoziți sau locuțiuni prepoziționale.

- *Dativ* (dativul locativ) pe lângă verbele: a sta, a rămâne, a aşterne, a pironi: *S-a pironit* locului. *Aşterne-te* drumului.
- *Genitiv* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: asupra, contra, înaintea, înapoia, deasupra, dedesubtul, în faţa, în spatele, în mijlocul, în jurul, de-a lungul, de-a latul, de-a curmezişul, de jur-împrejurul etc.:

Porniră d**e-***a lungul drumului.*

Pronume:

- *personal:* ***Către ei*** s-au îndreptat duşmanii.
- *posesiv:* **Am plecat târziu** de la ai voştri.
- *demonstrativ:* De lângă acesta **s-a smuls.**
- *nehotărât:* Avionul se îndrepta vertiginos acum spre altul.
- *negativ:* N-am stat lângă ***nimeni.***
- *interogativ*: ***Către cine*** *ati plecat?*
- *relativ:* Mă îndrept şi eu[1]/ ***către cine*** ati plecat ***voi.*** [2]/

Numeral cu valoare substantivală:

- *cardinal:* S-a smuls ***dintre cei trei***.
- *colectiv:* Mă duceau ***înspre toţi patru***.
- *ordinal:* M-am aşezat ***într-a treia*** dintre băncile clasei noi.

Adverbe sau locuţiuni adverbiale de loc: *acasă, acolo, aici, alături, dedesubt, deasupra, de-a dreapta, la stânga, jur-împrejur, pretutindeni, nicăieri, niciunde, undeva* etc: *Locuieşte* ***departe:*** *îşi îndreptă ochii* ***jur-împrejur.***

Un verb poate avea două sau mai multe complemente circumstanţiale, coordonate sau necoordonate, aşezate după cuvânul determinat sau înaintea acestuia.

Plouă **în arie, în sat, în câmp**.

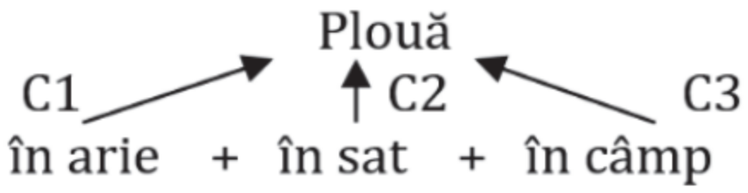

Topica. De obicei CCL stă după elementul regent, dar poate sa stea şi înaintea acestuia.

Punctuaţia. CCL nu se desparte de regent; se desparte prin virgulă, când îl precedă.

REŢINE!

COMPLEMENTUL CICUMSTANŢIAL DE TIMP este partea secundară de propoziţie care arata timpul unei acţiuni sau al unei însuşiri.

Răspunde la întrebările: *când? de când? până când? cât timp?*

Complmentul circumstanţial de timp determină un verb şi arată timpul când se petrece acţiunea sau durata acţiunii.

Complementul cicumstanţial de timp determină:

1. *Verbe Ia moduri personale şi nepersonale:* Mara o dusese şi mai bine ***cândva.*** Plecând ***înaintea părinţilor,*** a ajuns ***mai devreme*** la teatru.

2. *Interjecţii predicative:* ***Haidem*** *acum* ***la mătuşa!***

3. *Adjective:* Echipa înfrântă ***a doua oară*** a ajuns ultima.

Complementul cicumstanţial de timp se exprimă prin:

Substantiv cu sau fără prepoziţie, singur sau însoţit de adjectiv ori de numeral:

- *Au mers* aşa **luni** *(substantiv fără prepoziţie)* în şir.
- Unsprezece **luni** *(substantiv însoţit de numeral cu valoare adjectivală)* a stat Elena în spital.
- **De copil**, *(substantiv cu prepoziţie)* Ion *cunoştea* poeţii greci...

Substantive (sau substitute) în cazurile:

- *Acuzativ* neprepoziţional (numai substantivele), sunt întotdeauna precedate de atribute cu sens cantitativ, fară A dacă avem două CCT coordonate:

  Luna *aceasta împlineşte patruzeci de ani. A mers aşa* ***zile şi nopţi.***

- *Acuzativ* prepoziţional – cu prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale: *Vom pleca la munte* ***după sărbători:*** *Multe a descoperit* ***la bătrâneţe.***
- Substantive (sau substitute) în cazul genitiv prepoziţional:

cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale: înaintea, în urma, în timpul, în cursul, în vremea, de-a lungul, în mijlocul **etc.:**

În timpul zaverei ***s-au petrecut întâmplări tragice.*** *De-a lungul vremii* ***multe nenorociri s-au abătut peste noi.***

- **pronumele,** se foloseşte pronumele personal:

A sosit ***înaintea alor mei.*** (p pos. în cazul G)
A sosit ***înaintea lui.*** (p, pers. în G)

Adverbe şi locuţiuni adverbiale de timp (propriu-zise sau pronominale): *abia, acum, acuşi, adeseori, adineaori, apoi* **etc.:**

Te-am visat *aseară.* ***Zâmbeşte doar*** *din când în când.*

- **adverbelor formate prin conversiune**:

Primăvara se întorc păsările *(S)* călătoare. *(adverb – CCT)*

Verbe la moduri nepersonale: **Au plecat** înainte de a se termina **meciul.**
Ne vom întoarce până a nu apune soarele.

- **Supin** *cu prepoziţiile până la, după*:

Vom veni acasă ***după cules.*** *Se odihnesc* ***până la arat.***

- **Gerunziu** – în corelaţie cu adverbul: ***Ajungând acasă***, mă şi culcai.

Topica. Complementele cicumstanţiale de timp pot sta şi după regentă, dar şi înaintea acesteia.

Punctuaţia. De obicei, se despart prin virgulă complementele cicumstanţiale de timp antepuse, mai ales cele verbale.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Alege varianta scrisă corect cu *ie* sau cu *e*?. Foloseşte DEXul.

a) Eşire – ieşire, maestate – maiestate, idee – ideie, gutue – gutuie, noembrie – noiembrie, foae – foaie, voevod – voievod, orhidee – orhideie, cue – cuie, caet – caiet.
b) Proect – proiect, femeee – femeie, statue –statuie, poezie – poiezie, traectorie – traiectorie, muche – muchie, ghişee – ghişeie, eră – ieră, aevea – aievea, bae – baie, erarhie – ierarhie, epocă – iepocă, curcubee – curcubeie, alee – aleie, poet – poiet.

2. Scrie propoziţiile folosind corect cuvintele scrise cu cursiv.

a) *Copiii/Copii* Mariei *sau/s-au* dus *la/l-a* teatru *la/l-a* ora patru.
b) *La/L-a* ora trei *neam/ne-am* întâlnit cu sora *sa/s-a.*
c) Ei *sau/s-au* dus în Franţa cu avionul *sau/s-au* cu trenul?
d) *Copiii/Copii* şi-au pus sănile/săniile *întro/ într-o* magazie.
e) Mariana *sa/s-a* aşezat în adoua/a doua bancă *dela/de la* geam.
f) *Elevi/Elevii* au rezolvat *douăzeci/ două zeci* de *exerciţi/exerciţii.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Indică tipul de complement care arata obiectul asupra caruia se exercită acţiunea din enunţurile:
a) Sub lumina tremurătoare a felinarului, bătrânul pescar a încredinţat unui străin taina valurilor, ca şi cum marea însăşi i-ar fi şoptit povestea.
b) Într-o dimineaţă de toamnă, vântul a adus veşti unei frunze uitate, care tremura pe ram ca un gând nerostit.
c) Pe colina înverzită, fetiţa cu părul de aur a întins mâna unei păsări rănite, oferindu-i cu sufletul plin o rază de speranţă.
d) În noaptea senină, luna a surâs unui visător rătăcit, care îşi cânta dorul pe strunele tăcerii.
e) Poetul a dedicat unei stele căzătoare ultimele sale versuri, ca unui destin mut care nu mai avea răspunsuri.
f) În liniştea bibliotecii vechi, studentul a adresat unei cărţi prăfuite întrebări ce nu-şi găsiseră răspunsul niciodată.

2. Identifică, prin subliniere, complementele din enunturile de mai jos şi precizează ce părţi de vorbire determină: a) De aici înainte el în adevăr se ferea de dânsa, iară ea îşi dădea silinţa să nu-l supere. *(Ioan Slavici)* b) Şi iar se gândea la învoiala pe care o făcuse în strâmtorarea sa, la banii săi, la primejdiile ce-l împresurau, la iarna ce se apropia şi la zilele bune pe care le avusese când nu avea nici porci la îngrăşare, nici vaci cu lapte, nici căruţă pe răzoare... *(Ioan Slavici)* c) În clipa când erau să intre în odaie, străbătu un fulger printre nori şi căzu un tunet puternic, de care se cutremură toată valea. *(Ioan Slavici)* d) Departe sunt de tine şi singur, lângă foc / Petrec în minte viaţa-mi lipsită de noroc. *(Mihai Eminescu)* e) De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte. / Oceanul cel de gheaţă mi-apare înainte. *(Mihai Eminescu)* g) ... soarta soţului său era acum legată nemijlocit de a lui. *(Io Slavici)*

3. Identifică complementele circumstanţiale de loc din textul următor, analizează-le: „În inima pădurii dese, lupii se strecoară tăcuţi, cu paşi măsuraţi şi priviri agere. Printre trunchiurile groase ale copacilor, ei îşi caută drumul, lăsând urme uşoare pe pământul acoperit de frunze. Sub lumina palidă a lunii, haita se adună, veghează şi porneşte în căutarea prăzii. La marginea unei poieni ascunse, se opresc, ascultând sunetele nopţii. Acolo, în adâncul sălbăticiei, lupii trăiesc în armonie cu natura, păstrând echilibrul firii."

4. Subliniază complementele circumstanţiale de timp din enunţurile date şi analizează-le. Indică regentele fiecărui CCT.

a) În vremea veche... de demult, demult... cerul era limpede..., soarele strălucea. *(Alecu Russo)* b) Credinţa lor, a noastră-i acum şi-ntotdeauna! *(Zaharia Bârsan)* c) Noaptea-l coace şi ea, luna. *(Tudor Arghezi)* d) Să mă las iar în cea vale. e) Cu-o pereche de pistoale! *(Folclor)*

5. Găsește complementele circumstanţiale de timp și grupează-le în funcţie de partea de vorbire prin care se exprimă: a) În acel timp de chin şi de jale, strălucea peste Olt, în Craiova, un bărbat ales şi vestit şi lăudat... *(Nicolae Bălcescu)* b) Domnilor, ne zise el, vă mărturisesc cu ruşine că până a nu veni în ţările d-voastră nici nu prepuneam că se află în Europa o Moldavie şi o Valahie. *(Vasile Alecsandri)* c) Fiul craiului încălecând îl netezeşte pe coamă. *(Ion Creangă)*

d) „M-am născut iarna, de Sfântul Andrei,
Când vântu-n amurg şuiera prin ogradă
Munţii ardeau în lumini şi polei,
Lupii spulberau scântei prin zăpadă.”
(Nicolae Labiș)

6. Analizează părţile de vorbire prin care se realizează complementul circumstanţial de loc din textele următoare: a) „De câte ori a intrat el în biserică! Dar precum intră faurul în faurărie. Acum însă îl prinse o frică neînţeleasă, merse câţiva paşi înainte, se opri, îşi ascunse faţa în amândouă mâinile [...]. înaintea cui plângea?” *(Ioan Slavici)* b) „Treceau în dreptul stogurilor de fân rânduite pe câmpie, ca nişte falnici cozonaci abia scoşi de la cuptorul verii.” *(Ionel Teodoreanu)* c) „Tăcerea dintre cei doi bărbaţi s-a rupt cu hotărârea de a merge la masă. Pe drum, înspre un mic restaurant, aşezat la marginea oraşului, între sălcii, Bubi a întrebat de tatăl său, de unchiul Ştefan şi de domniţa Natalia.” *(Mihail Sadoveanu)* d) „În adâncul pădurii,/în cel mai adânc/luminiş din adâncul pădurii,/unde lumina-n uitare de sine/îşi pierde culorile,/există o potecă ascunsă.” *(Şt. A. Doinaş)*

7. În enunţurile de mai jos subliniază complemente circumstanţiale de loc şi complemente circumstanţiale de timp:

a) Sub vălul dimineţii tăcute, paşii se pierdeau pe aleea pietruită dintre teii bătrâni, unde fiecare frunză murmura o poveste uitată.
b) La ceas de seară, când cerul îmbrăca nuanţele amurgului, bătrânul scriitor contempla în tăcere fereastra din turnul vechii biblioteci.
c) În fiecare toamnă, când frunzele ard în culori de foc, copiii aleargă cu râsete cristaline prin parcul vechi al oraşului.
d) În zori de zi, cântecul cocoşilor răsună peste dealuri, trezind casele risipite pe coastele domoale ale satului.
e) După apus, liniştea plutea peste câmpurile înmugurite, iar umbra copacilor se întindea ca o mângâiere peste pământ.
f) La marginea pădurii, unde timpul pare că se opreşte, vântul aducea seară de seară miros de cetină şi poveşti nerostite.
g) În fiecare duminică dimineaţa, bătrânii satului se adunau sub bolta de viţă de vie, împărţind amintiri ca pe pâinea caldă.

8. Subliniază predicatele și precizează felul lordin fragmentele propise. Găsește complementele circumstanțiale de loc.

a) „Ploaia a început să cadă ușor, ca o șoaptă strecurată peste orașul adormit. Picăturile ei dansau pe acoperișuri, desenând cercuri jucăușe în bălți și aducând răcoare aerului fierbinte. Frunzele o primeau cu bucurie, iar pământul însetat îi sorbea fiecare strop. În liniștea ploii, totul părea mai curat, mai sincer, mai aproape de inimă. Era ca o mângâiere tăcută a cerului – o poveste blândă spusă în limba norilor."

b) „În lumina blândă a dimineții, pădurea fremătă ușor sub adierea vântului, iar printre frunze și ramuri, se ascund mici comori aromate: fructele de pădure. Fragii, zmeura, murele și afinele își arată roadele timide, cu boabe lucioase, pline de gust și sănătate. Culese cu grijă de pe marginea potecilor sau din desișuri umbroase, aceste daruri ale naturii aduc nu doar bucurie, ci și amintiri dulci din zilele de vară petrecute în mijlocul naturii..."

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în textul compunerii alcătuiți enunțuri cu *complemente circumstanțiale de loc și de timp.* Continuați începutul propus.

În echilibru cu natura

„Pădurile care ne oferă aer curat, râurile care curg limpezi printre pietre și păsările care cântă dimineața ne vorbesc despre o lume în care totul trăiește în armonie. Ecologia naturii nu înseamnă doar protejarea mediului înconjurător, ci și înțelegerea profundă a legăturii dintre oameni, animale, plante și pământul pe care călcăm. Ori de câte ori lăsăm curat în urma noastră, plantăm un copac sau economisim apa, contribuim la păstrarea acestui echilibru fragil și prețios..."

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre complementul circumstanțial de loc și de timp. Rezolvați în caiete fișele propuse.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC și DE TIMP

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Vigilent –** adj. Care observă, procedează cu multă atenție, cu grijă.
- **Haită –** s.f. Grup de câini, de lupi etc. care umblă împreună (după pradă).
- **A contempla –** vb. A (se) privi îndelung, meditativ, cu admirație și cu emoție.
- **A proteja –** vb. A (se) apăra de acțiuni dăunătoare, de un pericol; a (se) păzi.
- **Mediu –** s.n. Totate condițiile natural în care trăiesc ființele (relief, climă, sol).

§ 37. Complementul circumstanţial de mod. Complementul circumstanţial de cauză

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanţial de mod
complementul circumstanţial de cauză

topica
punctuaţia

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citeşte cu atenţie textul:*

Grija zilnică pentru corpul nostru

„În fiecare dimineaţă, înainte de a merge la şcoală, este important să ne spălăm pe faţă şi pe dinţi. În baie, *folosim* săpunul şi prosopul curat pentru a ne îngriji pielea. După orele de sport, trebuie să facem duş, pentru ca transpiraţia să nu rămână pe corp. Seara, înainte de culcare, e bine să ne spălăm din nou pe *mâini* şi pe faţă. Igiena corpului trebuie respectată peste tot unde mergem, fie acasă, fie în excursii. Doar aşa vom fi sănătoşi, curaţi şi plini de încredere!

În fiecare săptămână, unghiile trebuie tăiate şi părul spălat cu grijă. În faţa oglinzii, putem verifica dacă suntem curaţi şi îngrijiţi. Îmbrăcămintea *curată*, schimbată în fiecare zi, este şi ea parte a igienei. Astfel, corpul nostru va fi protejat împotriva microbilor şi a bolilor.

Igiena înseamnă şi responsabilitate. La şcoală sau în tabere, *este bine* să avem la noi un pachet cu şerveţele, periuţă şi pastă de *dinţi*. Obişnuinţele *bune*, formate din copilărie, ne vor însoţi întreaga viaţă şi ne vor ajuta să ne simţim bine în orice loc şi în orice *moment.”*

Răspunde în scris şi oral la următoarele întrebări:

1. Identifică complementulele din enunţul: *„În fiecare dimineaţă, înainte de a merge la şcoală, este important să ne spălăm pe faţă şi pe dinţi.”*
2. Analizează predicatul şi complementul din enunţul: *„Igiena înseamnă şi responsabilitate.”*
3. Găseşte complementul circumstantial, numeşte felui lui din enunţul*: „În baie, folosim săpunul şi prosopul curat pentru a ne îngriji pielea.”*
4. Identifică complementul circumstanţial din enunţul: *„Seara, înainte de culcare, e bine să ne spălăm din nou pe mâini şi pe faţă.”*
5. Analizează propoziţia: *„După orele de sport, trebuie să facem duş.”* şi identifică complementele.
6. Găseşte în text un enunţ care conţine complement circumstanţial de loc.
7. Identifică complementul explică felul acestuia în propoziţia: *„Îmbrăcămintea*

curată, schimbată în fiecare zi, este și ea parte a igienei."

8. Analizează propoziția: *„În fața oglinzii, putem verifica dacă suntem curați și îngrijiți."* și identifică complementele.

9. Găsește un exemplu de complement indirect în ultima parte a textului și explică rolul lui în enunț. Analizează morfo-sintactic cuvintele subliniate în text.

10. Identifică două complemente circumstanțiale de timp din text și scrie propozițiile în care apar.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD este partea secundară de propoziție care arată modul (felul) în care se desfașoară o acțiune sau se prezintă o însușire.

Complementul circumstanțial de mod arată cum se desfășoară acțiunea exprimată de verbul determinat sau cum se înfățișează însișirea (cartacteristica) exprimată de adjectivul sau adverbul determinat.

Complementul circumstanțial de mod propriu-zis arată direct cum se prezintă o acțiune sau o însușire și răspunde la întrebările: *cum? în ce mod? cât? cât de?*

Complementul circumstanțial de mod propriu-zis arată cum se desfășoară o acțiune sau cum se înfățișează o însușire (calitate), fără a face comparație cu alte acțiuni sau însușiri.

- **Complementul circumstanțial de mod determină**:

verbe sau locuțiuni verbale la moduri personale ori nepersonale:

a) ***Scrie** cu atenție **sporită.***
b) ***A luat-o** repejor **la sănătoasa.***
c) ***Intrând** repede, **a trântit ușa.***

interjecții predicative: ***Hai** fără frică]*
adjective: *E **adormită*** **(PN)** *pe burtă.* **(CCM)**
adverbe: ***E greu*** **(PN)** fără ajutor. **(CCM)**

Află mai mult!

Pe lângă adjective și adverbe, complementul circumstanțial de mod capătă capacitatea de a exprima gradul superlativ al acestora:

E supărată foc. (E foarte supărată.)

Complementul circumstanțial de mod se exprimă prin:

- ***substantive în acuzativ** cu prepoziții: a, cu, după, din, dintru, fără (de), în, întru, pe, prin:* Miroase ***a mir.*** Devenind ***întru ființă,*** poporul și-a asumat destinul.
- ***substantive în dativ cu prepozițiile** conform, contrar, potrivit, la* (+ Ac): Lucrarea a fost executată ***conform proiectului.***
- ***numerale:*** Am procedat ***contrar celor trei***.
- ***pronume**:* Am acționat ***potrivit lui***.
- ***numerale*** cu valoare adverbială: *A frânt pâinea **în două.***

Pentru genitiv cu locuţiunile prepoziţionale *în baza, în lumina, în temeiul*:

• *substantiv:* Hotărârea a fost adoptată ***în temeiul articolului*** de lege.

• *pronume:* Am aprobat propunerile ***în baza lor.***

• *numerale:* S-au susţinut lucrările ***în baza amândurora*** dintre studenţi.

• adjective pronominale posesive în Ac. cu valoare pronominală genitivală: *Am acţionat* ***în baza voastră,*** (pers. I şi a II-a)

• verbe la moduri nepersonale:

• *infinitiv cu prepoziţie:* V*orbeşti* ***fără a te gândi.***

• *gerunziu* (*când se referă la modalitatea acţiunii*): *Călca* ***poticnindu-***se mereu.

• ***adverbe şi locuţiuni adverbiale, numerale adverbiale****: abia, alene, anevoie, bine, rău, greu, uşor, degrabă, voinicește, vulturește, târâș, pieptiș, grăbiș etc; pe din două, o dată, de trei ori..., de bine, de râu, de silă, de milă, picior peste picior, nas în nas, faţă în faţă, de-a valma, pe de rost, întreit.*

Exemple: A învăţat poeziile ***pe de rost.*** Stă toată ziua ***picior peste picior.***

Veţi câştiga ***înzecit*** cu această carte.

• ***interjecţii*****:** O porni ***boca-boc*** cu botforii lui potcoviţi. *Când şi când mai deschide câte o carte.*

Complementul circumstanţial de mod comparativ desemnează obiectul, acţiunea sau însuşirea cu care se face comparaţia. *Viaţa noastră a trecut* ***ca un vis.*** Complementul circumstanţial de mod comparativ se deosebeşte de complementul de mod propriu-zis prin ceea ce arată şi prin felul în care se construieşte.

Complementul de mod comparativ arată cum se desfăşoară o acţiune sau cum se înfăţişează o însuşire, în comparaţie cu o altă acţiune sau însuşire:

Lacul *strălucea* **ca oglinda**.

Acţiunea *strălucea* atribuită obiectului *lacul* este comparată cu acţiunea obiectului *oglinda*. Se subînţelege: strălucea *cum străluceşte* oglinda.

Se exprimă prin:

• ***părţi de vorbire precedate de prepoziţiile*** *ca (şi), cât (şi)* (prin conversiunea adverbelor), asemenea sau de locuţiunile prepoziţionale *în chip de, Ia fel ca (cu):*

• ***substantive în cazurile*****:**

acuzativ: Se învârteşte ***ca peştele*** pe uscat.

dativ cu prepoziţia asemenea: A procedat ***asemenea prietenilor*** săi.

• ***pronume în cazurile*****:**

acuzativ: Prietena ta este la fel de mare ***cât tine.***

dativ cu prepoziţie: M-a ajutat ***asemenea aceluia*** de la etajul patru.

• ***numerale cu valoare substantivală în cazurile***:

acuzativ: **A vorbit** la fel ca cei trei.

dativ prepoziţional: A căzut, ***asemenea unei treimi*** dintre participanţi.

• ***adjective:*** Mobila străluceşte ca ***dată*** cu lac.

• ***verbe la moduri nepersonale***;

infinitiv prepoziţional: A dansa este la fel de plăcut ***ca a cânta.***

participiu: Căzu la pământ ***ca lovită*** de cineva. Se prăbuşi ***ca trăsnită.***

• ***adverbe****:* Astăzi este la fel de plăcut ***ca*** ieri.

Complementul de mod comparativ așezat înaintea adjectivului sau a adverbului determinat se leagă de acesta prin prepoziția de: Am să zbor **ca vântul** de *lin* /; Era **cât casa** de *înalt.* /

ATENȚIE!

Să nu confunzi numele predicativ care arată *cum este subiectul* cu complementul circumstanțial de mod. Fii atent la predicatele nominale construite cu verbele copulative ***a părea, a ajunge, a se face.***

RETINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ este partea, secundară de propoziție care arată cauza (motivul) unei acțiuni sau a unei însușiri.

Complementul circumstanțial de cauză arată cauza unei acțiuni sau a unei însușiri. Răspunde la întrebările *din ce cauză? din ce pricină?*

Complementul circumstanțial de cauză determină:

a) **Verbe** la moduri personale sau nepersonale: La ***vederea*** *(Ccz)* ei, s-a fâstâcit.
L-am văzut ***speriindu-se*** de câini. *(Ccz)*

b) ***Adjective:*** Era bucuroasă ***de întâlnirea*** planificată.

Complementul circumstanțial de cauză *se exprimă* prin:

- ***Substantive și substitute*** *în cazurile acuzativ* cu prepoziții *și* locuțiuni prepoziționale: *de, din, din cauză de, dintru* etc.: ***A stat acasă*** *din cauză de boală.*
  Tremură *de frig.*
  A avut de tras *cu boala* ***ei.***
  Nu s-a înspăimântat *de cei trei.*

✓ *dativ* cu prepoziția datorită: ***A biruit*** *datorită încrederii* în victorie.

✓ *genitiv* cu locuțiunile: *din cauza, din pricina, din vina*: ***Meciul s-a întrerupt*** *din cauza ploii.* ***A fost pedepsit*** *din vina lui.*

✓ *genitiv* cu locuțiunile prepoziționale: *din cauza, din pricina, din vina:* Pentru pronumele personal, cu paradigmă incompletă în genitiv, se folosește adjectivul pronominal posesiv în acuzativ: **Din cauza mea** te-au certat?

- ***Adjective*** cu prepoziția **de** (de obicei urmate de o modală întrodusă prin **ce** sau **cum:** Am plâns **de bucuroasă.**
  Toată lumea o lăuda **de silitoare ce** era.
  - **Adverbe** cu prepoziția **de**: Mă doare gâtul **de tare** ce-am vorbit.
  - **Verbe** la moduri nepersonale:
    - *infinitiv* ***cu prepoziția*** *pentru:*
      L-au sancționat ***pentru a nu***-și ***fi respectat*** angajamentul.
    - ***gerunziu: Pierzând*** biletul, a plătit amenda.

Topica. în general, complementul circumstanțial de cauză nu are o topică fixă. El poate sta înainte sau după elementul regent.

Punctuația. Se desparte prin virgulă de regent complementul circumstanțial de cauză antepus, fară a fi o regulă obligatorie. De asemenea, complementul circumstanțial de cauză reluat printr-un corelativ adverbial se desparte de regent:

De teamă, de asta **nu** a **venit.** De asta **nu** a **venit,** *de teamă*.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Semnul de punctuație	Utilizarea
Alineatul	• marchează începutul unui text, schimbarea unei idei, fiind spațiul mai mare, de un **tab** la calculator, față de marginea paginii~ 2 cm.
( ), [ ] Parantezele	• indică un adaos în enunț. • indică absența din textul citat a unor cuvinte/ fragmente etc.

1. Completează textul următor cu semnele de punctuație potrivite. Pune un titlu potrivit textului.

Viorel a terminat de scris Își ascute creioanele și le așază la locul lor Apoi băiatul închide penarul și îl pune în ghiozdan Dinăuntru se aud mai multe voci În penar sunt puse la un loc creioanele colorate guma de șters cariocile creionul și stiloul

Ce frumos am scris astăzi pe caiet se laudă stiloul

Vai dragă dar n-ai văzut ce fluturi frumoși am colorat noi sar la ceartă cariocile

Creioanele colorate nu se lasă nici ele mai prejos și strigă într-un glas

Cum puteți fi voi mai importante Noi l-am ajutat pe Viorel toată ziua sa coloreze să unească cuvinte din coloane și să sublinieze

Creionul își face loc și spune

Eu am scris atât de mult încât am fost ascuțit de două ori Vă dați seama

Toate se laudă cum pot numai guma tace. Într-un târziu intervine și ea cu glas subțire

De ce vă certați Toți suntem la fel de importanți Și eu am șters azi de mă dor urechile Viorel are nevoie de toți Nu mai fiți așa de lăudăroși

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică complementul circumstanțial de mod din enunțurile de mai jos.

a) În adierea lină a vântului de seară, bătrânul artist picta cu o delicatețe aproape sacră fiecare colț al peisajului. b) Cu o uimire sinceră, copilul asculta poveștile bunicii despre vremuri demult apuse. c) Profesorul le vorbea elevilor cu o răbdare infinită și cu un glas cald, ca un părinte iubitor. d) Tânăra zâmbea cu timiditate, strângând buchetul de flori de câmp dăruit de prietenul ei. e) Călătorul urca anevoios muntele, sprijinindu-se din greu în toiagul de stejar. f) Cu mândrie și emoție, mama își privea fiul în costumul festiv, pășind pe scenă. g) Scriitorul descria cu pasiune fiecare colțișor al satului natal, dând viață cuvintelor sale. h) Cu pași grăbiți, oamenii traversau piața luminată de felinare, în drumul lor spre casă.

2. Rescrie următoarele enunțuri, subliniind complementul circumstanțial de mod și precizând prin ce parte de vorbire este exprimat.

a) Învățătorul le vorbea elevilor cu blândețe, răbdare și dragoste. b) Artista a pictat cu o delicatețe impresionantă fiecare detaliu al florii. c) El a trecut prin încercări cu demnitate și curaj. d) Cu o îndemânare desăvârșită, olarul modela lutul moale în tăcerea atelierului. e) Pe înserat, bătrânul poet a recitat cu vibrație versurile dragi inimii sale. f) Ea își ducea viața cu o discreție aleasă, ferindu-se de zgomotul lumii. g) Părintele rostea cu solemnitate rugăciunile în biserica de lemn. h) Cu pași domoli, fata cobora poteca, ca într-o poveste fără sfârșit.

3. Completează spațiile punctate cu un complement circumstanțial de mod.

a) A învins în concurs .....
b) Tânăra scria poezii.....
c) Am primit vestea .....
d) Băiatul își apăra fratele .....
e) Călătorii așteptau trenul .....
f) El povestea întâmplările .....
g) Actorul și-a rostit replicile .....
h) Corul a interpretat colindul .....

4. Rescrie următoarele enunțuri, subliniind complementul circumstanțial de mod și precizând prin ce parte de vorbire este exprimat.

a) Cu o grijă atentă și mâini tremurânde, bătrâna înnoda firele colorate, țesând amintiri în fiecare cusătură. b) El și-a susținut discursul cu o convingere profundă, înfășurând fiecare cuvânt în forța propriilor trăiri. c) Cu un zâmbet tăcut și ochii plini de lumină, fetița a întins buchetul de flori către învățătoare. d) Scriitorul așternea cu migală frazele, ca și cum ar fi desenat cuvânt cu cuvânt o hartă a inimii sale. e) Cu o eleganță firească, dansatoarea părea că plutește peste scenă, ca o frunză legănată de vânt. f) Învățăceii au ascultat cu respect adânc povestea maestrului, ca pe o comoară transmisă din alte vremuri. g) Cu o emoție sinceră în glas, adolescenta și-a rostit promisiunea în fața celor dragi. h) Tânărul a pășit cu sfială în sala impunătoare, purtând în privire amestecul fragil dintre teamă și speranță.

5. Analizează sintactico-morfologic complementele ceircumstanțiale de mod din următoarele enunțuri:

a) El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și din adânc necunoscut
Și apa unde-au fost căzut
În cercuri se rotește
Un mândru tânăr crește. *(Mihai Eminescu)*

b) Atunci eu iute mă dau pe-o creangă mai spre poale şi odată fac: zup! în nişte cânepă care se întindea de la cireş înainte. *(Ion Creangă)*

c) Tot mai miroase via a tămâios şi coarnă. *(Ion Pillat)*

6. Precizează funcţiile sintactice ale cuvintelor subliniate din următoarele enunţuri: a) Ardea de nerăbdare. b) Se desprinde de opinia colegului său. c) Eşti cunoscut de prieteni. d) Fiind atent, scrii mai repede. e) Auzind aceasta, s-a supărat. f) Numai exersând obţii rezultate bune. g) Se potrivesc de minune. h) Aleargă de plăcere. i) Au terminat de semănat. j) Lăudându-l prea mult, a devenit egoist. k) De încet ce vorbea, nimeni nu-l asculta.

7. Identifică complementele circumstanţiale de mod şi analizează-le:

a) Un grai vorbit de îngeri / Ca zestre eu v-am dat; / Vorbiţi-l deci cu fală,
Păstraţi-l neschimbat! *(Andrei Bârseanu)*
b) Ca trestia ne-am îndoit în vânt, dar nu ne-am rupt. *(Alexandru Vlahuţă)*
c) Nădejdea mea ascunsă nu minţise
Şi nu-n zadar făcusem drumul lung. *(Alexandru Philippide)*
d) Pe când murmurul parcului se roagă....
Se-nchide înserarea ca o carte... *(Tudor Arghezi)*

8. Identifică CCM din exemplele următoare; precizaţi funcţia celorlalte părţi de propoziţie construite cu prepoziţia *ca:* a) El pare ca un om mare. b) Mersul ca o pasăre o dezavantajează. c) Aleargă ca o căprioară.

9. Identifică complementele circumstanţiale studiate. Precizează părţile de vorbire prin care sunt exprimate: a) Din pricina dogoarei, mlaştinile sunt uscate. *(Emil Gârleanu)* b) De asta nu a venit, pentru că s-a supărat pe noi. c) Nică era sfădit cu mine din pricina Smărăndiţei popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muşte. *(Ion Creangă)*

10. Identifică complementele circumstanţial de cauză din textele următoare; analizează-le:

a) Mai bine ar fi pentru blândeţe să-l asculte şi să-l iubească şi cu dragoste să- l slujească, decât de frică şi de groaza să i se plece. *(Grigore Ureche)*

b) De groază şi durere, de muncă şi bătaie / În jaf şi umilinţă / Am tot strigat, dar glasul se-neacă şi se taie/ De-atâta suferinţă... *(Bogdan Petriceicu Hasdeu)*

c) Codrul clocoti de zgomot şi de arme, şi de bucium (...)
Urlă câmpul şi de tropot şi de strigăt de bătaie. *(Mihai Eminescu)*
d) Zi şi noapte răsună văile de doinele plutaşilor. *(A. Vlahuţă)*

11. Subliniază complementele circumstanţiale cauzale, indică elementele regente: a) Din pricina plămânilor săi şubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. *(Nicolae Breban)* b) De ce nu pot fi Zeus, stăpân pe slăvi? *(Vasile Voiculescu)* c) Lucrând săptămâna întreagă, înţelegându-se cu Bator, ca şi când în el s-ar fi mutat sufletul bărbatului, al lui Dinu, Fefeleaga nu ştia cum trece vremea. *(Ion Agârbiceanu)*

12. Precizează ce părţi de vorbire determină complementele circumstanţiale de cauză din enunţurile următoare şi indică partea de vorbire prin care se exprimă:

a) Am întârziat din cauza celor doi.
b) A luat-o la fugă de frică.
c) N-am terminat lucrarea din cauza ta.
d) Plângea de fericită.
e) Sacii au plesnit de încărcaţi.
f) De tare ce vorbeşte, mă dor urechile.

g) Mofturile îi erau îngăduite din cauză de boală.

13. Alcătuieşte propoziţii în care să ai complement circumstanţial cauzal exprimate prin diverse părţi de vorbire (substantiv în Ac, pronume în D, numeral în G, verb la gerunziu).

14. Creează câte un enunţ la fiecare verb, folosind un complement circumstanţial de mod. ***Verbe****: a dansa, a visa, a vorbi, a merge, a iubi, a scrie, a asculta.*
Model: *a picta* – A pictat cu pasiune intensă, ca şi cum fiecare culoare ar fi fost o parte din sufletul ei.

15. Identifică și subliniază complementul circumstanțial de cauză din fiecare enunț: a) Din pricina norilor grei ce acopereau orizontul, soarele nu mai reușea să trimită niciun strop de lumină peste câmpurile ude de ploaie. b) Din cauza oboselii adunate în zilele lungi de muncă, pașii călătorului se îngreunau pe cărările întortocheate ale muntelui. c) Datorită cântecului suav al privighetorii din crâng, întreaga pădure părea cuprinsă de vraja unei dimineți feerice. d) De frica furtunii ce se anunța la orizont, păstorii au coborât grabnic turmele în adăpostul vailor adânci. e) Din pricina gândurilor care îi tulburau mintea, bătrânul nu a mai putut rosti niciun cuvânt în fața mulțimii adunate. f) Din cauza vântului năpraznic, corăbiile nu și-au mai putut continua călătoria pe apele învolburate ale mării.

VI. ATELIER CREATIV

1. Completați corect rebusul, veți descoperi pe verticala AB partea de vorbire pe care o determină un complement. Deduceți definiția.

1. Sunetele la rostirea cărora aerul nu întâlnește nici un obstacol la ieșirea din aparatul fonator sunt ...
2. Sunt unități ale scrierii ...
3. Grupul de trei sunete format dintr-o vocală și două semivocale pronunțate într-o silabă se numește ...
4. Nu conține triftong cuvântul din șirul:
lăcrimioară, voioasă, băiețandru, leoaică, bălăioară, busuioacă.
5. Litera este un semn grafic din alfabetul unei limbi care corespunde unui ...
6. O vocală sau un grup de sunete care conține o vocală și se rostește printr-un singur efort respirator se numește ...

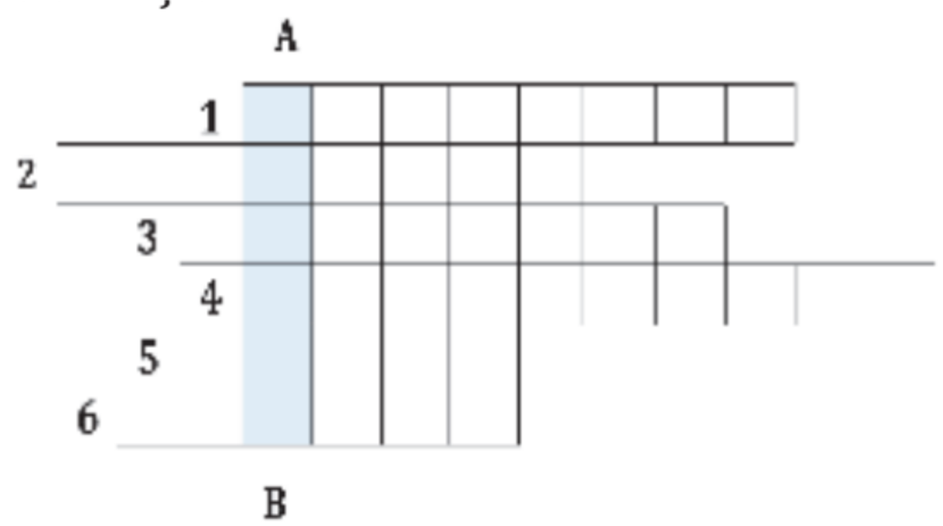

2. Redactați o minicompunere, în textul compunerii alcătuiți enunțuri cu *complemente circumstanțiale de mod și de cauză.* Continuați începutul propus.

Covoarele – frumuseți țesute cu suflet

„Într-o lume grăbită, în care totul pare să se piardă în viteză și modernitate, frumusețea covoarelor țesute de mână rămâne o mărturie vie a răbdării, a meșteșugului și a sufletului pus în fiecare fir de lână. Privindu-le, parcă simți cum timpul încetinește și te lasă să pășești într-un univers al tradițiilor, unde fiecare model, fiecare culoare, spune o poveste tainică despre oameni, despre locuri și despre legătura profundă dintre trecut și prezent. Covoarele țesute nu sunt doar obiecte de decor – ele sunt o formă de artă, o comoară culturală și o expresie a identității noastre.

Pe fiecare dintre ele se așază amintiri, rostogolindu-se în tăcere ca anotimpurile peste pragul unei case bătrânești. Mâinile care le-au țesut au știut să împletească nu doar fire, ci și vise, speranțe și credințe moștenite din străbuni. Astfel, covoarele devin punți peste timp, întinzându-se între generații ca o mângâiere caldă a neamului ce nu vrea să-și uite rădăcinile…”

3. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre complementul circumstanțial de mod și de cauză. Rezolvați în caiete fișele propuse.

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Delicatețe –** s.f. Însușirea a ceea ce este delicat; finețe, gingășie; subtilitate.
- **Discreție –** s.f. (fig.) Calitatea de a nu atrage atenția, de a nu șoca (prin aspect).
- **Năpraznic –** adj. Brusc, neprevăzut, care se petrece fulgerător (și neplăcut).
- **Crâng –** s.n. Pădurice de arbori tineri și lăstari. Loc cu arbuști, tufe; desiș, tufiș.
- **Bleandă –** adj. Termen de comparație pentru oameni lipsiți de energie; bleg.

§ 38. Complementul circumstanțial de scop. Complementul circumstanțial condițional

I. TERMINOLOGIE

complementul circumstanțial de scop
complementul circumstanțial de condițional
topica
punctuația

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Costumul național românesc

Graiul, credința, frumoasele noastre tradiții, datinele străbune, portul național constitue zestrea noastră spirituală, comoara neprețuită a neamului, pe care noi le păstrăm și le îngrijim cu sfințenie, pentru a le transmite nevătămate viitoarelor generații. O expresie fidelă a sufletului poporului român o constituie costumele noastre naționale. Costumul național, straiul de zile mari al românului, îl face pe purtător să se integreze în peisajul în care e dat să viețuiască.

Țesând sau cosând un costum național, fetele și femeile trec prin urechea acului sau prin suveică nu numai firele de bumbac ori de mătasă, ci și o rază de soare, strecurată parcă prin frunzele copacilor, spre a-i da un colorit mai viu.

Costumul național femeiesc se compune din: cămașă de pânză, catrință, brâu, frânghie, poale, bondiță, basma; iar cel bărbătesc, de asemenea din cămașă de pâ-

nză, iţari sau berneveci, chingă, bondiţă, cuşmă sau pălărie. Referitor la încălţăminte, cizmele înalte, opincile sau bocancii la bărbaţi şi cizmele sau sandalele la femei. Atât hainele naţionale cele mai vechi, precum şi cele mai moderne, fie, că sunt cusute, ţesute, brodate etc., îşi păstrează frumuseţea şi originalitatea.

Să ne păstrăm portul nostru naţional ca pe o zestre sacră a neamului, pentru ca să nu roşim în faţa generaţiilor care vin!

Răspunde în scris şi oral la următoarele întrebări:

1. Identifică subiectul şi predicatul în propoziţia: *„Graiul, credinţa, frumoasele noastre tradiţii, datinele străbune, portul naţional constituie zestrea noastră spirituală."*
2. Precizează complementul din enunţul: *„Noi le păstrăm şi le îngrijim cu sfinţenie."*
3. Ce fel de complement este „*cu sfinţenie*" în propoziţia de mai sus?
4. Transcrie o propoziţie din text în care subiectul este exprimat printr-un substantiv articulat şi identifică-l.
5. Identifică în propoziţia următoare toate părţile principale şi secundare ale propoziţiei (subiect, predicat, complement): *„Costumul naţional îl face pe purtător să se integreze în peisajul în care e dat să vieţuiască."*
6. Din propoziţia: *„Fetele şi femeile trec prin urechea acului firele de bumbac ori de mătasă."* extrage şi analizează predicatul şi complementul.
7. Identifică ce tip de complement găsim în structura *„spre a-i da un colorit mai viu"* şi ce verb determină?
8. Precizează subiectul, predicatul şi complementul din propoziţia: *„Pentru ca să nu roşim în faţa generaţiilor care vin."*

REŢINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP arată scopul realizării unei acţiuni.

Răspunde la întrebarea: **cu ce scop?**

Exemplu: Din cauza ploii (CCZ), *m-am întors acasă* ***spre*** *a-mi* ***lua*** (CCS) *umbrela,* înseamnă: **întâi *a început ploaia***, **cauza** care mi-a determinat acţiunea – *m-am întors* – şi **apoi** *am luat umbrela* (acesta fiind scopul acţiunii).

Complementul circumstanţial de scop determină:

- ***verbe şi locuţiuni verbale*** *la moduri personale sau nepersonale:*
  Exemple: Se pregătiră ***pentru a traversa*** râul înspumat.
  Şi-au luat tălpăşiţa ***pentru*** a ***nu fi surprinşi.***
  Plecând *(CCT)* ***la semănat,*** cântau.
- **interjecţii predicative**: ***Hai*** *la cules* ***fragi.***

Complementul circumstanţial de scop *se exprimă* prin:

- ***Substantive cu prepoziţii:*** Mă voi duce şi-n câmpie
  După o floare albăstrie

Ori ***vreun fluture*** bălai...

- ***substantiv, pronume, numeral în Ac. sau G. cu sau fără prepoziție:***

Exemple: Gospodarul vine în pădure ***după lemne.***
Am parcurs acest drum ***pentru el.***
A plecat din țară ***după cei doi.***

- ***Verbe la infinitiv***, mai rar la supin, însoțite de prepoziții:

Exemplu: Când punea mama laptele ***la prins***, eu ... de pe a doua zi și începeam a linchi grosciorul de pe deasupra oalelor. *(Ion Creangă)*

- ***locut adv. de scop***: *de ce, pentru asta, pentru aceea:*

Exemple: Vine la noi ***pentru asta***. Mă duc ***la reciclare***.
Am venit ***pentru învățătură***.

- ***verb la infinitiv sau supin precedat de prepoziții***: Învăţă ***pentru a se califica***.
- ***construcții verbale de cele mai multe ori infinitivale***:

Exemplu: Lupul tuși spre ***a***-și ***drege glasul.***

Complementul circumstanţial de scop (**CCS**) se deosebeşte de complementul circumstanţial de cauză (CCZ) prin faptul că acţiunea (motivul), exprimată prin CCS, este posterioară acţiunii verbului regent, în schimb a CCZ este anterioară acesteia.

REȚINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL este partea secuncundară de propoziție care exprimă condiția de care depinde realizarea acțiunii, însușirii sau calității exprimate în propoziție.

Răspunde la întrebarea: ***cu ce condiție?***
Determină: ***- un verb: Numai*** *vorbind* ***limba, vei învăța repede engleza.***
- adjectiv: Mecanismul ar deveni inutil *în caz de ploaie.*

Complementul circumstanţial condiţional *se exprimă* prin:

- **substantive în Ac.** care exprimă ideea de condiţie *(eventualitate, ipoteză, caz)* precedate de prepoziţie: ***cu, în*** sau de locuţiunea prepoziţională ***în caz de.***

Exemple: Cu condiția aceasta, nu voi mai veni cu tema nescrisă.
În ***caz de pericol***, m-aș ascunde.

- **substantive** și **pronume în G.** precedate de locuţiuni prepoziţionale: ***în locul, în cazul.***

Exemplu: **În locul mamei,** nu l-aș fi iertat.

- **numerale cu valoare substantivală în G.** precedate de locuţiuni prepoziţionale: ***în locul, în cazul.***

Exemplu: În locul celui dintâi, eu aș fi înghețat de frică.

- ***Verb la un mod nepersonal:***

- infinitiv: ***Fără a citi,*** n-ar ști atâtea.
- gerunziu: ***Învățând,*** s-ar feri de necazuri.
- participiu: ***Înțeleasă,*** lecţia nu s-ar uita.

- ***Adjective pronominale posesive sau demonstrative:***

Exemple: În cazul acesta, te aștept mâine.
În locul tău, aș acționa altfel.

▪ ***Adverbele:*** *astfel, altminteri*

Exemple: Vorbește, ***altfel*** nu te iert.
Mărturisește tot, ***altminteri*** nu te voi sprijini.

Complementul circumstantial conditional precedă în general termenul regent și se desparte de acesta prin virgulă.

Exemplu: În locul tău, aș recunoaște greșeala.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Completează spațiile punctate cu semnele corecte de punctuație, astfel, încât să respecte normele limbii române și textul să capete claritate, ritm și expresivitate:

a) Pe prispa casei bunicii (...) în serile de vară (...) poveștile curgeau lin (...) ca o apă care-și caută mereu drumul.

b) În lada cu amintiri păstrase (...) o batistă cu margini brodate (...) o fotografie veche (...) o scrisoare ce purta parfumul timpului trecut.

c) Și-a ridicat privirea spre cer și a șoptit (...) Doamne (...) câtă frumusețe ai lăsat pe pământ (...)

d) Am trecut prin locuri dragi (...) prin câmpuri de lavandă (...) prin sate cu nume uitate (...) și inima mi s-a umplut de liniște.

e) Ai auzit (...) cântecul acela care vine de dincolo de tăcere?

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică complementele circumstanțiale de scop din enunțurile următoare; analizează-le.

a) A învățat cu pasiune și răbdare, zi de zi, pentru a-i face mândri pe părinți și pentru a-și clădi un viitor luminat. b) A străbătut munți, a trecut prin ninsori și ploi, pentru a duce o scrisoare scrisă cu dor către cineva care îl aștepta cu sufletul deschis. c) A pictat întreaga noapte, în lumina tremurătoare a unei lămpi vechi, pentru a surprinde într-un tablou nostalgia copilăriei. d) În fiecare dimineață, deschidea fereastra larg pentru a lăsa razele soarelui să-i mângâie sufletul și pentru a primi cu bucurie o nouă zi. e) A păstrat jurnalul acela vechi, legat cu sfoară, pentru a nu uita niciodată cine a fost și pentru a-și regăsi drumul în clipele de rătăcire. f) A urcat dealul copilăriei cu pași grăbiți și ochii plini de emoție, pentru a vedea din nou casa bunicilor, acolo unde timpul părea că se oprise în loc. g) A cules florile de câmp cu gesturi tandre și cu inima deschisă, pentru a aduce un zâmbet pe chipul mamei bolnave. h) Și-a ales cu grijă cuvintele și le-a așternut pe hârtie, pentru a alina durerea cuiva drag și pentru a lăsa o urmă de lumină în sufletul lui.

2. Arătată care este funcția sintactică a substantivelor relaționate de regent cu ajutorul prepoziției *după:* a) Copiii au ieșit grăbiți în curte după mingi și zmee colorate, visând la joacă până la apus. b) Bunica a pornit dis-de-dimineață spre piață după legume proaspete pentru ciorba de duminică. c) A scris un mesaj

emoționant după un răspuns sincer din partea prietenei sale îndepărtate. d) A venit în bibliotecă după o carte veche care îi amintea de anii de liceu. e) Micul meșter și-a scos trusa de unelte după materiale potrivite pentru a repara banca din grădină. f) Alergatul după iluzii este sancţionat de viaţă. g) Cântă după ureche. h) A plecat după cumpărături. i) S-a ascuns după dulap. j) Vom pleca după întoarcerea voastră.

3. Subliniază complementul circumstanțial de scop din fiecare enunț.

a) Fetița a păşit cu sfială în odaia bunicii pentru a-i aduce un sărut cald și un zâmbet sincer. b) Flăcăul a aprins focul în vatră pentru a-și încălzi mâinile obosite de muncă. c) Scriitorul a deschis vechiul jurnal pentru a regăsi acolo o clipă de demult și inspirația pierdută. d) Tânăra și-a pus rochia albă pentru a întâmpina soarele cu bucurie în suflet. e) Așternem cuvintele cu grijă pentru a clădi punți de înțelegere între inimile noastre.

4. Analizează complementele circumstanțiale studiate. Indică elementul re-gent: a) „În vreme ce căpriorul se scutură și fuge năuc de spaimă și durere, pasărea cade moartă, cu ghearele strânse cu ochii deschiși...” *(Emil Gârleanu)* b) „Și împăratul Verde, cetind cartea, sare de bucurie că i-a venit nepotul.” *(Ion Creangă*) c) „Freamătă codrii de vuietul apelor. Vuiește valea de zgomotul morilor...” *(Alexandru Vlăhuță*) d) Aceşti comisari vor merge în judeţele respective, vor străbate oraşele şi satele adunând poporul, lămurindu-l, anunţând măsurile bune pe care le vom lua. *(Camil Petrescu)* e) Socoteau că sunt puse pentru a serba, după obicei, ceremonia prin salve. *(Costache Negruzzi)* f) Se ducea cu tată-său, în munte la făcut ferestrea şi lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată. *(Ion Creangă)*

5. Identifică complementele circumstanțiale din textele de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

a) Ici era o pasăre fantastică, dincolo – un urs uriaș. Era tăcere pretutindeni și deodată un arc sângeros de lumină crescu în răsărit. b) Vara mergem la bunici. c) Luni, mama o să cumpere biletele și seara o să sune la ei ca să le spună ora sosirii noastre. d) În capătul odăii se zări o umbră care se mișca repede spre ieșire. e) Copacul din livada bunicii a înflorit și anul acesta.

6. Subliniază complementele circumstanțiale condiționale din enunțurile:

a) Dacă zorii dimineții îți vor aduce liniștea, rămâi pe malul lacului și ascultă tăcerea apei. b) În cazul în care vântul se oprește, vom auzi cum pădurea își spune povestea. c) Dacă cerul rămâne senin, plecăm la drum cu sufletul ușor și inima larg deschisă. d) În caz că ploaia va întârzia, vom petrece seara sub boltă, printre parfumuri de flori și lumină de felinar. e) Dacă vei păstra tăcerea, poate vei auzi răspunsul din adâncul ființei tale. f) În măsura în care norii se risipesc, vom putea privi stelele dansând în întunericul blând al nopții.

7. Alcătuiește enunțuri, folosind începuturile propuse. Include complemente circumstanțiale condiționale.

a) Dacă păstrezi amintirile vii...
b) Cu condiția să nu uiți rădăcinile...
c) În cazul în care îți vei deschide inima...

d) Dacă vei privi dincolo de aparențe...
e) Cu condiția ca tăcerea să fie deplină...
f) În măsura în care vei asculta cu sufletul...

8. Completează următoarele enunțuri astfel, încât să conțină complement circumstanțial condițional.

a) Ne vom opri din drum, ...
b) Am fi putut păstra totul neschimbat, ...
c) Ea ar fi zâmbit din inimă, ...
d) Rămânem alături de cei dragi, ...
e) Liniștea serii va cuprinde grădina, ...
f) Te voi căuta din nou, ...
e) Voi încerca să urc până la vârful muntelui, ...

***Model**: a) Ne vom opri din drum, **dacă soarele amezii va fi puternic**.*

9. Stabilește funcția sintactică a cuvintelor subliniate din următoarele enunțuri. Identifică complementele circumstanțiale studiate:

a) Ca să aducă un strop de <u>speranță</u> în inimile celor triști, <u>bătrânul</u> învățător scria în fiecare zi câte o poveste luminoasă, pe care o lăsa pe banca din parc, cu speranța că cineva o va găsi și va zâmbi.
b) Dacă tăcerea pădurii <u>va fi păstrată</u> cu grijă, iar oamenii vor merge acolo cu sufletul curat, vor putea auzi și astăzi <u>murmurul</u> legendelor din vremuri de demult.
c) Ea își păstra liniștea și demnitatea, pentru ca cei din jur să nu simtă furtuna care o <u>frământa</u> lăuntric și să poată crede, măcar pentru o clipă, că totul este în bine.
d) Dacă va învăța să ierte cu adevărat, inima îi va deveni <u>mai ușoară</u>, iar viața – mai senină, asemenea cerului după o ploaie de vară.
e) Copiii au plantat puieți de brad în poiana arsă, pentru ca <u>viitoarele</u> generații să se poată bucura de umbra lor răcoroasă și de cântecul vântului printre ramuri.
f) Dacă îți deschizi sufletul cu <u>sinceritate</u>, vei descoperi în alții oglindiri ale propriei tale lupte, ale viselor, ale dorinței de lumină.
g) Ea păstra amintirile ca pe niște <u>nestemate</u>, nu pentru sine, ci ca să le poată dărui într-o zi nepoților – povești cu tâlc, rostite la gura sobei.
h) Dacă stelele <u>vor continua</u> să vegheze asupra visurilor noastre, atunci poate că lumea va rămâne un loc unde speranța are încă un cămin.

10. Analizează sintactic și morfologic complementele circumstanțiale condiționale din enunțurile următoare: a) Am venit, dar fii cuminte! Altfel plec cu jurământ... *(P. Cerna)* b) Credeți că fără voi, dacă o ploaie de sulf și de foc v-ar mistui cu cafenelele, cu cabaretele, cu Camera și cu Ministerele voastre cu tot, ca odinioară biblica Sodomă, credeți că toată viața acestei țări s-ar opri brusc paralizată. *(Cezar Petrescu)* c) Eu ți-s drag și tu mi-ești dragă, / Astfel n-ar fi cu bănat / Tu să-ți strângi hainele tale / Și să fugi de la bărbat. *(George Coșbuc)*

11. Identifică complementele circumstanțiale condiționale. Aplicând metoda transformării, precum și punând întrebările complementului circumstanțial.

a) Asupriții și împilații – atât de mulți la număr – ar fi pierdut, pierzându-l, un mare

sprijin și apărător. *(Costache Negruzzi)* b) Rămânând în afara luptei, comitem un act de trădare față de noi înșine, față de forțele cu care ne-a înzestrat natura. *(Din ziare)* c) Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara... *(Ion Creangă)* d) Neputând să te ajungă, crezi c-ar vrea să te admire? *(Mihai Eminescu)*

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți o minicompunere, în textul compunerii alcătuiți enunțuri cu *complemente circumstanțiale de scop și condițional.* Continuați începutul propus.

Pasărea măiastră

Pe tărâmul fermecat al poveștilor, unde soarele zâmbește printre crengile de aur și vântul șoptește secrete vechi, trăia o pasăre cum alta nu mai era pe lume – *Pasărea măiastră.* Cu pene strălucitoare ca razele lunii și cântec vrăjit care putea vindeca orice durere, această ființă misterioasă era visul oricărui muritor și comoara cea mai de preț a basmelor românești. Nimeni nu putea uita trilurile ei suave și frumusețea care lumina întunericul nopții, iar cei curajoși porneau în căutarea ei, gata să înfrunte munți înalți, codri de nepătruns și primejdii nemărginite.

2. Scanați codul QR și aflați mai multe informații despre *complementul circumstanțial de scop și condițional*. Rezolvați în caiete fișele propuse.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP și CONDIȚIONAL

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **Iluzie –** s.f. Percepție denaturată a lucrurilor din realitate.
- **Puiet –** s.m. Plante lemnoase tinere care se transplantează în altă parte.
- **Felinar –** s.n. Dispozitiv pentru luminat, portativ sau fix, alimentat cu petrol.
- **Suav –** adj. Care produce o impresie de finețe, de gingășie; delicat, grațios.
- **Măiastră –** adj. (Pasăre) Înzestrată cu puteri magice; cu putere magică.

§ 39. Complementul circumstanțial concesiv

Complementul circumstanțial consecutiv

I. TERMINOLOGIE

parte secundară de propoziție
complement circumstantial concesiv
complement circumstantial consecutiv

topica
punctuația

II. LUCRU CU TEXTUL

➢ *Citește cu atenție textul:*

Tinerețea – timpul marilor începuturi

„Tinerețea înseamnă început, zbor și curaj. În acest timp al vieții, omul caută cu ardoare sensuri, idealuri și direcții. Cu sufletul plin de visuri, el aleargă prin lume pentru cunoaștere, cu speranță, prin locuri necunoscute, în fiecare zi, alături de cei dragi, fără teamă. Zâmbește cu sinceritate, iubește din inimă și luptă pentru dreptate.

În vremea tinereții, gândurile devin aripi, iar faptele – oglindă a visurilor. Tânărul își conturează idealurile cu mintea trează, în taină, după modelul celor admirați. El își afirmă identitatea prin alegerile făcute, din dorința de libertate. Privește lumea ca pe o scenă a posibilului și vrea să joace rolul principal, fiind convins că reușita stă în mâinile lui.

Tinerețea nu întreabă, ci caută. Ea nu așteaptă, ci merge cu pași repezi spre viitor. Unii pleacă departe de casă, pentru studii, spre orașe mari, la universități de renume, cu speranța unei vieți mai bune. Alții rămân aproape de rădăcini, din respect pentru trecut, printre ai lor, în satul copilăriei, cu gândul la viitorul comunității.

În această etapă, se nasc întrebările esențiale. Tinerețea întreabă: cine sunt? Ce pot? Încotro merg? Și răspunsurile vin cu timpul, prin experiențe, de la oameni înțelepți, în clipe de liniște, în tăcerea serii sau în mijlocul mulțimii.

Tinerețea este clipa când inima bate mai tare, când visurile nu dorm, când lumea pare la un pas distanță. Este darul vieții care trebuie trăit cu intensitate, în lumina speranței, cu sufletul deschis, până la ultima picătură de entuziasm.

Fiindcă tinerețea este... timpul în care se conturează ceea ce vom deveni.”

Răspunde în scris și oral la următoarele întrebări:

1. Identifică complementul din enunțul: *„El își afirmă identitatea prin alegerile făcute, din dorința de libertate.”*

2. Precizează complementul indirect din propoziția: *„Tânărul își conturează idealurile cu mintea trează, în taină, după modelul celor admirați.”*

3. Transcrie din text o propoziție care conține un complement circ. de loc

4. Ce complement apare în enunțul: *„În această etapă, se nasc întrebările esențiale”?*

5. Precizează tipul complementului din construcția: *„când lumea pare la un pas distanță”.*

6. Identifică complementul din propoziția: *„El face alegeri în funcție de valorile proprii, pentru un mâine mai bun.”*

7. Ce tip de complement este exprimat în construcția: *„din respect pentru trecut, printre ai lor, în satul copilăriei”?*

8. Precizează complementul din enunțul: *„Unii pleacă departe de casă, pentru studii, spre orașe mari, la universități de renume, cu speranța unei vieți mai bune.”*

REȚINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV este partea secundară de propoziție care exprimă concesia sau faptul care ar fi putut să împiedice realizarea unei acțiuni.

Exemplu: El a venit ***în ciuda*** reproșurilor tale.

Termen regent:

- **verbe și locuțiuni verbale:** ***Cu tot viscolul*** de afară, copiii au ieșit la săniuș.
- **interjecții predicative:** ***În ciuda*** supărării, iată un bilet la teatru.
- **adjectiv:** A ieșit înfrânt la concurs, ***în pofida sprijinului*** acordat de elevi.
- **interjecție predicativă:** ***Haide*** pe la noi, cu toată supărarea!

Complementul circumstanțial concesiv poate fi exprimat prin:

a) substantiv:

- în **Ac.** + loc. prep. **cu** + adj. nehot.: *cu tot (toată, toți, toate).*
  Cu toată străduința, nu a obținut premiul la olimpiadă.
- în **G**. + prep. sau loc. prep.: *împotriva, în ciuda, în contra, în pofida.*
  În pofida frigului de afară, el a acceptat plimbarea prin parc.
- în **D.** + **contrar:** ***Contrar*** prezicerilor vremii, pe cer a apărut soarele.

b) promune sau numerale cu valoare substantivală:

- în **Ac.** + **chiar fără:** ***Chiar fără el,*** noi tot ne simțeam bine.
- în G. + **în ciuda, în contra:** ***În ciuda*** alor săi, el tot a plecat în călătorie.

c) adverbe și locuțiuni adverbiale (cu valoare concesivă): *încă, tot, totuși, cu toate acestea* (construcții eliptice presupunând corelative corespunzătoare)

El a trecut prin multe încercări, dar ***cu toate acestea*** și-a păstrat curajul.

d) verbe la moduri nepersonale:

- **infinitiv** + prep. **fără +** *chiar, nici: Chiar fără a ști* bine locurile, tot a găsit o ieșire din situație.
- **gerunziu** + / *-chiar, nici: Chiar văzând* rezultatele obținute, eu tot nu-l pot crede.

Topica: Are topica liberă:

În ciuda ploii, eu tot am plecat.
Eu tot am plecat, **în ciuda ploii**.

REȚINE!

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV este partea secundară de propoziție care exprimă consecința unei acțiuni sau a unei însușiri.

Termen regent:

- **verbe sau locuțiuni verbale:** Cântă ***de minune.*** Bea ***de speriat.***
- **adjective:** Părea bolnav **de moarte.**
- **adverbe:** Exersase destul **pentru a deveni** campion.

Complementul circumstanţial consecutiv poate fi exprimat prin:

- **substantive** (de obicei abstracte) în Ac. cu prep. ***(de, până la, spre):***
  A muncit ***până la epuizare***.
- **verbe la moduri nepersonale:**
  - **infinitiv cu prep.:** pentru, spre, până la:
    Problema era prea gravă **pentru a** o **lăsa** nerezolvată.
  - **gerunziu:** S-au înţeles de la început ***ajungând***[1] să devină prieteni[2].
  - **supin:** Ileana Cosânzeana este atât de frumoasă ***de nespus.***
- **locuţiuni adverbiale:** *A scris* ***de mai mare dragul.***

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

1. Rescrie corect propoziţiile, adăugând semnele de punctuaţie necesare.

Nu uita! *Fiecare propoziţie e ca o pasăre fără aripi – adaugă semnele potrivite şi ajut-o să zboare frumos şi corect prin limba română!*

a) Luna urca încet pe cer iar stelele îşi făceau loc timid printre nori

b) I-am spus trei lucruri pe care să nu le uite niciodată să creadă să iubească să spere

c) Mirosea a ploaie a iarbă proaspăt cosită a copilărie

d) Nu era un om oarecare era omul cu glas cald cu ochi de lumină şi inimă de poveste

e) Îţi aminteşti cum era când visam fără teamă şi alergam desculţi prin ploaie

V. VERIFICĂ-ŢI CUNOŞTINŢELE!

EXERSEAZĂ!

1. Analizează sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale (de diferite tipuri). a) În fiecare dimineaţă, sub lumina blândă a răsăritului care se furişează printre crengile pomilor, bătrânul sculptor cobora cu paşi măsuraţi în atelierul său din vale, unde, cu migală şi tăcere, dădea lemnului formă şi suflet. b) La umbra nucului bătrân, în zilele toride de vară, copiii ascultau cu uimire poveştile bunicului, rostite cu un glas molcom, ca o adiere ce le mângâia inimile. c) Din pricina ploilor neîncetate ce au spălat dealurile toată noaptea, drumul spre sat s-a transformat, peste zori, într-o fâşie de noroi greu, pe care nici caii nu mai puteau merge cu uşurinţă. d) Pentru a păstra vii obiceiurile strămoşeşti, oamenii din sat se adunau, seară de seară, în căminul cultural, unde cu cântec, dans şi voie bună, readuceau la viaţă vremurile de altădată. e) Cu fiecare pas făcut prin pădurea învăluită în ceaţă, simţea cum se rupe, pentru o clipă, de lume, de griji şi de timp, regăsindu-se pe sine în liniştea ce-l învăluia ca o rugăciune nerostită.

2. Subiliniază complementele circumstanţiale concesive din enunţurile:

a) Deşi vântul bătea cu putere dinspre munte, tinerii au continuat drumeţia cu zâmbetul pe buze. b) Chiar dacă oboseala îl copleşea, pictorul şi-a terminat lucrarea înainte de apus. c) Cu toate că ploaia măruntă le uda hainele, copiii nu s-au

oprit din joacă. d) Măcar că timpul era scurt, bătrânul meș-ter și-a găsit răgaz să repare vechea cutie muzicală.

3. Transformă enunțurile, introducând un complement circumstanțial concesiv: a) Maria a terminat romanul în timp record. *(Adaugă un complement concesiv care exprimă o dificultate.)* b) Fluturii zburau vesel prin grădină. *(Adaugă o concesie legată de vreme.)* c) Sculptorul și-a prezentat lucra-rea în expoziție. *(Adaugă o concesie legată de lipsa de timp.)* d) Am plecat la drum cu inima ușoară. *(Adaugă o concesie legată de vreme sau de pericole.)*

4. Identifică complementele circumstanțiale concesive, mijloacele de exprimare și punctuația: a) Unii, deși răniți, se încleștau cu furie de gâtul ucigașilor și, nesoco-tind rănile, ce primeau, îi strângeau, până îi înăduşeau. b) — Ba am uitat, c-am mai citit pre „Arghir și Pustnicul”, și vezi că, cu toate aste, îmi merge bine. c) Un om în-surat are drepturi în societate, la care un neînsurat, oricât de cinstit, nu poate nici-decum pretinde. d) Acum trupa, cam șchioapă, cam nemernică, era plină de dorința de a se produce și plină ie speranță în viitorul ei. e) A face rău, chiar nevrând, la acei pre care îi iubim este durerea cea mai mare, ce poate cineva simți. *(C. Negruzzi)*

5. Identifică complementele circumstanțiale concesive, indică partea de vorbire prin care este exprimat. a) Chiar sub amenințarea de a fi numerați între ignoranți și ruginiți nu vom zice „apt, aptiv, respept, carapter” etc. în loc de „act, activ, res-pect, caracter”. *(C. Negruzzi)* b) Ștefan Vodă era silit să ia toate precauțiunile putin-cioase, căci deși fiu de domn, și de cel mai ilustru domn, deși brav și inteligent totuși junele avea dreptul de a se urca pe tronul Moldovei. *(B.P.Hașdeu)* c) Cer senin, al-bastru, soarele răzbătea fierbinte prin ferestrele școlii, așa, încât clasa a patra cu toată hotărârea ei de a fi prima picura dulce. *(I. Druță)* d) Chiar așa șchioapă, cu obrajii subțiați de plânset, Nuța rămânea mult mai frumoasă decât fiica preotului din Nuieluși. *(I. Druță)*

6. Identifică complementele circumstanțiale, subliniază termenul regent.

a) Drept căpătâi puneam o piatră, și-n loc de așternut – pelinul. *(G. Meniuc)* b) Tovarășul meu, pe lângă aceste dispoziții de știință mai poseda și aplicări artisti-ce. *(V. Alecsandri)* c) Afară de faptul că știa pe când au să vină cele două sărbători. d) Onache mai avea un mare dar ceresc... *(I. Druță)* d) Cu vremea a venit și toamna, iar, odată cu toamna, în câmpia Sorocii vin miri și miresele, vine vremea nunților și a petre-cerilor. Odată cu toamnele, în câmpia Sorocii vine vremea număratului bobocilor, vremea cugetului și frământărilor. *(I. Druță)*

7. Identifică complementele circumstanțiale izolate. Indică conform căror reguli le-ai izolat. Determină tipurile acestor complemente: a) Tac mergând și cântând, iată că ieșirăm din codru. *(V. Alecsandri)* b) Mama se întoarce de la câmp ostenită, stă cu dânșii la sfat, fără a descurca ciripeala lor. *(I. Druță)* c) Tăcut, cu fruntea grea, îndurerată, Nichifor a dezlegat cuțitul de la cingătoare, a jupit calul, apoi, făcând o groapă, ... a îngropat vita. *(I. Druță)* d) Când luna se strecoară printre nouri, prin pustii, tu cu lumea ta de gânduri după ea să te ații? *(M. Eminescu)* e) Pâraiele îmflate curg iute, șopotind, și mugurii pe creangă se

văd îmbobocind. *(V. Alecsandri)* f) Nici de data asta n-am vrut să cobor din principiu de acum, şi pădurarul iarăşi a tras... *(D. Matcovschi)* g) Pe un deal, în depărtare, un foc tainic străluceşte. *(V. Alecsandri)* h) Ajungând acolo toamna târziu, m-am aşezat în gazdă la Pavel Cibotarul. *(I. Creangă)*

8. Analizează sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale din exemplele următoare: a) „Era frumoasă de nespus. / În portu-i de la ţară." *(G. Coşbuc)* b) „Ei! această hotărâre a lui Constantin era bună pentru Veronica; de minune îi venea."*(G. Coşbuc)* c) „Era, totuşi, prea lipsită de orice atitudine pentru a fi sinceră." *(H. Papadat-Bengescu)*

9. Identifică complementele circumstanţiale, indică felul, subliniază termenul regent: a) Lumina soarelui strălucea atât de puternic peste ape, că ochii ni se umpleau de lacrimi de fiecare dată când priveam zarea. b) Frunza cădea cu o liniște atât de deplină, de parcă timpul însuși se oprise să o asculte. c) Muzica era atât de emoționantă, încât inimile tremurau în piept ca frunza în adierea vântului. d) Noaptea era atât de senină, că puteai citi o poezie doar privind stelele. e) Vântul bătea cu atâta forță, de parcă ar fi vrut să smulgă amintirile din crengile copacilor. f) Erau atât de tăcuți și de furați de peisaj, că nici nu au simțit cum s-a lăsat întunericul peste drum.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiţi o minicompunere, folosiţi *complemente circumstanţiale concesive şi consecutive.* Continuaţi începutul propus.

Ce este fericirea?

„Este poate cea mai veche şi mai frumoasă întrebare pe care şi-o pune omul încă din copilărie. Un zâmbet, o îmbrăţişare, o dimineaţă liniştită, un vis împlinit – toate pot însemna fericire. Dar oare există o singură definiţie pentru ea? Sau fericirea este diferită pentru fiecare dintre noi, ascunsă în lucruri simple, de zi cu zi? Unii o caută toată viaţa în cărţi, în călătorii, în oameni, în succese. Alţii o descoperă într-un moment tăcut, într-o privire sinceră sau într-o clipă de pace cu ei înşişi..."

2. Scanaţi codul QR şi aflaţi mai multe informaţii despre complementul circumstanţial concesiv şi consecutiv. Rezolvaţi în caiete fişele propuse.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV și CONSECUTIV

ÎN LUMEA CUVINTELOR...

- **June –** s.m. Care încă nu este matur; neajuns la maturitate; tânăr.
- **Precauţiune –** s.f. Atitudinea, omului precaut; băgare de seamă, prudenţă.
- **Intensitate –** s.f. Însușirea de a fi intens; grad de tărie, de putere, de forță.
- **Cuget –** s.n. Gândire; Gând, idee, părere; Imaginație, fantezie; Minte, intelect.
- **Migală –** s.f. Muncă făcută cu multă răbdare și meticulozitate; Atenție.

Evaluarea cunoștințelor

Se dă textul:

„În zori de zi, când cerul abia se colora în nuanțe blânde de roz și argintiu, în pășunea întinsă de la marginea codrului, caii alergau liberi, cu coamele fluturând în vânt. Lumina dimineții se juca pe spinările lor lucioase, ca și cum razele soarelui s-ar fi oprit să-i mângâie. De o frumusețe sălbatică, plini de grație și forță, acești armăsari păreau sculptați din bronz viu, născuți să atingă linia orizontului cu pași de poveste. Sub tropotul lor sacadat, pământul vibra ușor, iar ecoul galopului se risipea spre vale, trezind pădurea din somnul adânc al nopții. Se simțea în fiecare mișcare a lor o libertate pură, care nu poate fi cuprinsă în cuvinte, ci doar trăită, simțită, admirată.”

Cerințe:

1. Complementul circumstanțial de loc din enunțul *„caii alergau liberi, cu coamele fluturând în vânt”* este: a) „*caii*”, b) „*în vânt*”, c) „*cu coamele*”;

2. Expresia *„cu coamele fluturând”* este: a) complement circumstanțial de mod, b) complement direct, c) complement circumstanțial de loc;

3. Complementul direct din propoziția *„razele soarelui s-ar fi oprit să-i mângâie”* este: a) „*razele*”, b) „*soarelui*” c) „*îi”.*

4. În sintagma *„să atingă linia orizontului”* există: a) complement circumstanțial de mod, b) complement direct, c) complement circumstanțial de cauză.

5. *„În zori”* este: a) complement circumstanțial de loc, b) complement circumstanțial de timp, c) complement circumstanțial de cauză;

6. Complementul circumstanțial de scop apare în: a) „*născuți să atingă linia orizontului*”, b) „*cu pași de poveste*”, c) „*pe spinările lor lucioase*”;

7. Propoziția *„care nu poate fi cuprinsă în cuvinte”* conține un complement: a) circumstanțial de scop, b) circumstanțial de loc, c) complement indirect;

8. Cuvântul *„vale”* în enunțul *„ecoul galopului se risipea spre vale”* este: a) complement direct, b) complement indirect, c) complement circumstanțial de loc;

9. Complementul circumstantial de mod din text este: a) „*pădurea*”, b) „*a lor*”, c) „*liberi*”;

10. Propoziția *„Se simțea în fiecare mișcare a lor o libertate pură”* conține: a) două complemente circumstanțiale, b) un complement indirect și un complement direct, c) un complement de loc și un complement de mod;

11. Complementul indirect apare în sintagma: a) „*de o frumusețe sălbatică*”, b) „*cu coamele fluturând*”, c) „*din somnul*”;

12. În propoziția „*Sub tropotul lor sacadat, pământul vibra ușor*”, cuvântul „*ușor*” este: a) complement circumstanțial de loc, b) complement circumstanțial de timp, c) complement circumstanțial de mod.

§ 40. Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor

1. Indică tipul legăturii dintre cuvinte.

a) Scări bătute-n pietre scumpe repede voinicul suie. *(M. Eminescu)* b) Era vară...

c) Cuvântul tipărit şi cel rostit influenţează în mod direct asupra cultivării limbii scrise şi orale. *(Nicolai Corlăteanu).* d) Ursula se juca şi râdea din spumele sclipinde ale mării învolburate şi de râsul ei se trezea până şi calcanul de pe fundul cu mâl. *(Geotge Meniuc)*

2. Caracterizează propoziţiile după înţeles, scopul comunicării, aspect şi structură. Îdentifică părţile principale şi secundare din enunţurile:

a) Însă iedul cel mare se dă după uşă şi – să tragă, să nu tragă? *(Ion Creangă)*
b) Astfel de noapte bogată – cine pe ea n-ar da viaţa lui toată? *(Mihai Eminescu)*
c) Se auziră zicându-se de unii şi alţii: ba că fata ar fi cocoşată, ba că ar fi şchioapă, ba că ar avea un semn de măslină ori de altă poamă... *(Folclor)* d) Bine m-ai învăţat, om bun! *(Ion Creangă)* e) Bună întâlnire, om bun! *(Ion Creangă)*

f) Ah! E-atât de albă noaptea,
Parc-ar fi căzut zăpadă. *(Mihai Eminescu)*
Eu pe dorul *vinde-l-aş,*
Pe badea *cumpăra-l-aş. (Vasile Alecsandri)*

3. Scanează codul QR şi rezolvă în caiet subiectele şi fişele propuse la temele studuate în clasa a VIII-a.

SISTEMATIZAREA şi GENERALIZAREA CUNOŞTINŢELOR

Linia comunicativă de conţinut

Scanează codurile QR şi află mai multe informaţii. Rezolvă în caiet subiectele şi fişele propuse.

COMUNICAREA

ÎNŢELEGEREA DUPĂ AUZ

VORBIREA. SCRIEREA

CUPRINS

§ 1. Fonetica și ortografia (aplicativ). 4
§ 2. Părțile de vorbire. Clasificarea părților de vorbire. 11
§ 3. Cuvintele moștenite și cuvintele împrumutate. Dubletele etimologice. 23
§ 4. Caracterul latin al limbii române. Limba literară, limba populară. 32
§ 5. Mijloacele de îmbogățire a vocabularului (actualizare). 39
§ 6. Familia lexicală (actualizare). Prefixoidele. Sufixoidele. 45
§ 7. Unitățile frazeologice și clișeele internaționale. 53
§ 8. Relațiile sintactice în propoziție. 61
§ 9. Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție. 68
§ 10. Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor. 75
§ 11. Vorbirea directă și vorbirea indirectă. 81
§ 12. Dialogul. Linia de dialog. Adresarea. Semnele de punctuație. 89
§ 13. Anacolutul și elipsa. 94
§ 14. Clasificarea propozițiilor. 100
§ 15. Predicatul verbal exprimat numai prin verbe la moduri personale. 106
§ 16. Predicatul nominal. 111
§ 17. Valorile sintactice ale verbului a fi. 117
§ 18. Numele predicativ simplu și multiplu. 122
§ 19. Subiectul. Subiectul exprimat (simplu și multiplu). 128
§ 20. Subiectul exprimat (complex și reluat). 133
§ 21. Subiectul neexprimat (subînțeles și inclus). 137
§ 22. Subiectul neexprimat nedeterminat. 142
§ 23. Părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul. 146
§ 24. Subiectul unor verbe personale folosite ca impersonale. 151
§ 25. Acordul predicatului cu subiectul. 155
§ 26. Atributul. Elementele regente ale atributului. 161
§ 27. Atributul adjectival. 167
§ 28. Atributul substantival. 172
§ 29. Atributul pronominal genitival, prepozițional, apozițional și în dativ. 177
§ 30. Atributul verbal. 182
§ 31. Atributul adverbial. 186
§ 32. Atributul interjecțional. 190
§ 33. Complementul. Elemente regente ale complementului. 195
§ 34. Complementul direct. 200
§ 35. Complementul indirect. 205
§ 36. Complementul circumstanțial de loc și de timp. 210
§ 37. Complementul circumstanțial de mod și de cauză. 217
§ 38. Complementul circumstanțial de scop și condițional. 225
§ 39. Complementul circumstanțial concesiv și consecutiv. 231
§ 40. Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor. 237
Linia comunicativă de conținut. 238

Навчальне видання

ГОВОРНЯН Лілія Серафимівна

РУМУНСЬКА МОВА

**Підручник для 8 класу
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державного бюджету.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Редактор *Л. С. Пушкарьова*
Обкладинка *С. Л. Говорнян*
Художнє оформлення *С. Л. Говорнян*
Верстка *С. Л. Говорнян*
Коректор *Л. Г. Криган*

*У підручнику з навчальною метою
використано деякі ілюстративні матеріали,
що перебувають у вільному доступі
в мережі «Інтернет».*

Формат 70×100$^{1}/_{16}$. Ум. друк. арк. 19,50.
Обл.-вид. арк. 18,65. Тираж 3110 пр. Зам. 25-276

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4 Свідоцтво
суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017